

Finansira Evropska Unija

Pravni fakultet u Lukavici

Prof. dr Aleksandar R. Ivanović

MAPA PUTA I INSTITUCIONALNIH KORAKA U USAGLAŠAVANJU PROPISA IZ OBLASTI SIGURNOSTI SA EU ACQUISE

Istočno Sarajevo, 2022. godine

Finansira Evropska unija

Pravni fakultet u Lukavici

Prof. dr Aleksandar R. Ivanović

MAPA PUTA I INSTITUCIONALNIH KORAKA U USAGLAŠAVANJU PROPISA IZ OBLASTI SIGURNOSTI SA *EU ACQUISE*

Istočno Sarajevo, 2022. godine

SADRŽAJ

UVOD.....	4
1. RAZLOZI I CILJEVI ZA ANALIZU I IZRADU DOKUMENTA MAPE PUTO U POGLEDU KREIRANJA MAPE PUTO I INSTITUCIONALNIH KORAKA U USAGLAŠAVANJU PROPISA BOSNE I HERCEGOVINE IZ OBLASTI SIGURNOSTI SA ZAKONODAVSTVOM EVROPSKE UNIJE	4
2. METODOLOGIJA	6
3. PRAVNA REGULATIVA ODABRANIH OBLASTI SIGURNOSTI U EVROPSKOJ UNIJI – PRIKAZ DIREKTIVA I UREDBI EU IZ ODABRANIH OBLASTI SIGURNOSTI	9
3.1. Direktiva (EU) 2017/541 Evropskog parlamenta i Savjeta od 15. marta 2017. godine o borbi protiv terorizma i zamjeni Okvirne odluke Savjeta 2002/475/PUP i o izmjeni Odluke Savjeta 2005/671/PUP	9
3.2. Direktiva 2014/57/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 16. aprila 2014. godine o krivičnopravnim sankcijama za zloupotrebu tržišta (Direktiva o krivičnopravnim sankcijama za zloupotrebu tržišta kapitala).....	22
3.3. Direktiva (EU) 2019/713 Evropskog parlamenta i Savjeta od 17. aprila 2019. godine o borbi protiv prevara i falsifikovanja u vezi s bezgotovinskim sredstvima plaćanja i zamjeni Okvirne odluke Savjeta 2001/413/PUP.....	30
3.4. Direktiva 2011/36/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 5. aprila 2011. godine o sprečavanju i suzbijanju trgovine ljudima i zaštiti njegovih žrtava te o zamjeni Okvirne odluke Savjeta 2002/629/PUP	35
3.5. Direktiva 2013/40/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 12. avgusta 2013. godine o napadima na informacione sisteme i o zamjeni Okvirne odluke Savjeta 2005/222/PUP	39
3.6. Direktiva (EU) 2015/849 Evropskog parlamenta i Savjeta od 20. maja 2015. godine o sprečavanju korišćenja finansijskog sistema u svrhe pranja novca ili finansiranja terorizma, o izmjenama Uredbe (EU) broj 648/2012 Evropskog parlamenta i Savjeta, i prestanku važenja Direktive 2005/60/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta i Direktive Komisije 2006/70/EZ	43
3.7. Uredba (EU) 2015/847 Evropskog parlamenta i Savjeta od 20. maja 2015. godine o informacijama koje su priložene prenosu novčanih sredstava i o stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 1781/2006 (SL L 141)	52
3.8. Delegirana uredba Komisije (EU) 2019/758 od 31. januara 2019. godine o dopuni Direktive (EU) 2015/849 Evropskog parlamenta i Savjeta u pogledu regulatornih tehničkih standarda za minimalno djelovanje i vrstu dodatnih mjera koje kreditne i finansijske institucije moraju preuzeti kako bi se ublažili rizici pranja novca i finansiranja terorizma u određenim trećim zemljama	55
3.9. Direktiva (EU) 2018/843 Evropskog parlamenta i Savjeta od 30. maja 2018. godine (tzv. Peta direktiva) o izmjeni Direktive (EU) 2015/849 o sprečavanju korištenja finansijskog sistema u svrhu pranja novca ili finansiranja terorizma i o izmjeni direktiva 2009/138/EZ i 2013/36/EU	60

3.10. Direktiva (EU) 2018/1673 Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. oktobra 2018. godine o borbi protiv pranja novca krivičnopravnim sredstvima.....	63
4. AKCIONI PLAN ZA NADLEŽNA MINISTARSTVA U BOSNI I HERCEGOVINI IZ ODABRANIH OBLASTI SIGURNOSTI	67
4.1. Pranje novca i finansiranja terorizma	67
4.2. Sprečavanja i suzbijanja organizovanog kriminala i drugih nelegalnih aktivnosti	86
4.3. Suzbijanja terorizma	103
5. AKCIONI PLAN ZA AKADEMSKE INSTITUCIJE I ORGANIZACIJE CIVILNOG DRUŠTVA U BOSNI I HERCEGOVINI IZ ODABRANIH OBLASTI SIGURNOSTI.....	111
5.1. Pranje novca i finansiranja terorizma	111
5.2. Sprečavanja i suzbijanja organizovanog kriminala i drugih nelegalnih aktivnosti	115
5.3. Suzbijanja terorizma	131
6. ZAKJUČCI.....	140
7. LITERATURA.....	147

UVOD

Izrada mape puta i institucionalnih koraka u usaglašavanju propisa Bosne i Hercegovine iz oblasti bezbjednosti sa zakonodavstvom Evropske unije, je nastala u okviru projekta „Resursni centar za bh. civilno društvo u EU integracijama“ koji implementira Centri civilnih inicijativa (CCI), Pravni fakultet u Lukavici PIM Univerziteta, uz finansijsku podršku Evropske unije, u periodu od januara do septembra 2022. godine koji za opšti cilj ima uspostavljanje institucionalnog i zakonodavnog okvira za unapređenje oblasti bezbjednosti u Bosni i Hercegovini u skladu sa regulativom Evropske unije. Specifični ciljevi ove intervencije se ogledaju u: a) Doprinosu kreiranja mape puta institucija u domenu usaglašavanja propisa iz oblasti bezbjednosti u skladu sa standardima Evropske unije; b) Putem partnerstva, kroz mehanizme javnih konsultacija i debata, uspostavljanju dijaloga između akademske zajednice, civilnog društva i institucija u svrhu unapređenja propisa iz oblasti bezbjednosti u Bosni i Hercegovini; c) Informisanju i edukovanju institucija i građana o pravnim tekovinama Evropske unije u oblasti zaštite bezbjednosti kroz prezentovanje Mape puta Bosne i Hercegovine za Poglavlje 24: Pravda, sloboda i bezbjednost.

Uzevši u obzir specifične ciljeve ove intervencije kao jedna od aktivnosti predviđena je izrada Mape puta i institucionalnih koraka u usaglašavanju propisa Bosne i Hercegovine iz oblasti sigurnosti sa zakonodavstvom Evropske unije, koja je koncirpirana tako da pokriva tri podoblasti: pranje novca i finansiranje terorizma, sprečavanje i suzbijanje organizovanog kriminala i drugih nelegalnih aktivnosti i suzbijanje terorizma. Sve tri naprijed navedene oblasti sigurnosti su date u formi teorijskog dijela, kao i dva akciona plana, od od kojih je jedan namijenjen nadležnim ministarstvima, a drugi akademskoj zajednici i organizacijama civilnog društva.

1. RAZLOZI I CILJEVI ZA ANALIZU I IZRADU DOKUMENTA MAPE PUTA U POGLEDU KREIRANJA MAPE PUTA I INSTITUCIONALNIH KORAKA U USAGLAŠAVANJU PROPISA BOSNE I HERCEGOVINE IZ OBLASTI SIGURNOSTI SA ZAKONODAVSTVOM EVROPSKE UNIJE

Oblast sigurnosti predstavlja jedno od vitalnih oblasti u kojoj svaka država koja teži članstvu u Evropskoj uniji, a samim tim i Bosna i Hercegovina, treba da zadovolji određene standarde. Glava VII poglavlja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Evropskih zajednica i njihovih država članica, s jedne strane, i Bosne i Hercegovine, s druge strane (SL L 164, od 30.06.2015. godine) posvećena je pravdi, slobodi i sigurnosti. Radi se o pregovaračkom poglavlju broj 24 (Pravda, sloboda i sigurnost) čije aktivnosti imaju za cilj omogućavanje slobodnog kretanja ljudi, uz garantovanje njihove sigurnosti. Ovako široko postavljen okvir obuhvata spektar većeg broja pitanja – od upravljanja vanjskim granicama EU, preko pravosudne saradnje i policijske saradnje, zatim pitanja i oblasti u okviru borbe protiv organizovanog kriminala, preko pitanja vizne politike, migracija i azila. Konkretno, ovo poglavlje, podijeljeno je na 8 podoblasti: jačanje institucija i vladavine prava (pravosudna i policijska saradnja); zaštite osobnih podataka, vize, upravljanje granicom, azil i migracije, sprečavanje i kontrola nelegalne imigracije – ponovni prihvatanje (readmisija), pranje novca i finansiranje terorizma, suzbijanje zloupotrebe droga, sprečavanje i suzbijanje organizovanog kriminala i drugih nelegalnih aktivnosti i suzbijanje terorizma.

U Mišljenju Evropske komisije o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropskoj uniji (COM (2019) 261 final od 29.05.2019.) između ostalog stoji da: „Borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala ometaju nedovoljno usklađeni propisi u zemlji i slaba institucionalna saradnja i koordinacija. Raširena je korupcija i svi nivoi vlasti pokazuju

znakove da su pod kontrolom politike, što izravno utiče na svakodnevni život građana, posebno u oblastima zdravstva, obrazovanja, zapošljavanja i javnih nabavki. Okvir strateške politike, te institucionalni i pravni okvir za sprečavanje korupcije su fragmentirani i imaju značajne nedostatke. Agencije za provođenje zakona su fragmentirane i podložne neprimjerenom političkom uplitanju. Tužioci nisu dovoljno proaktivni. Finansijske istrage i zaplijena imovine su uglavnom neefikasni. Potrebno je intenzivirati borbu protiv pranja novca. Pravosnažne osuđujuće presude u predmetima korupcije na visokom nivou su vrlo rijetke i sankcije nemaju adekvatan preventivni učinak. Koordinacija o pitanju migracija između nadležnih institucija na svim nivoima vlasti je loša. Osobe koje traže međunarodnu zaštitu nemaju odgovarajući pristup kada su u pitanju procedure za dobijanje azila". Takođe, navdedeno je da: „Bosna i Hercegovina treba, posebice, usvojiti i provesti propise o sukobu interesa i zaštiti prijavitelja korupcije (uzbunjivača), osigurati učinkovito funkcioniranje i koordinaciju tijela za borbu protiv korupcije, uskladiti propise i ojačati kapacitete za javne nabavke, osigurati efikasnu saradnju između agencija za provođenje zakona i tužilaštava, pokazati napredak u ostvarivanju rezultata proaktivnih istraga, potvrđenih optužnica, kaznenih progona i pravosnažnih osuđujućih presuda u predmetima organizovanog kriminala i korupcije, uključujući i one na visokom nivou, te depolitizirati i restrukturirati javna preduzeća i osigurati transparentnost procesa privatizacije. Nije osigurana jednakost svih građana. Razlog za zabrinutost predstavljaju nasilje, prijetnje i politički pritisak usmjerjen prema novinarima. Zaštita novinara te istražne i sudske mjere vezane za prijetnje i napade upućene novinarima su nedovoljne”.

Iz svega navedenog dâ se zaključiti da postoji realna opravdanost ove intervencije u smislu izrade Mape puta i institucionalnih koraka u usaglašavanju propisa Bosne i Hercegovine iz oblasti bezbjednosti sa zakonodavstvom Evropske unije, jer nedostaci u sektoru sigurnosti u Bosni i Hercegovini imaju za posljedicu nizak nivo zaštite sigurnosti od pojedinih oblika kriminalnog ispoljavanja, s jedne strane, kao i nejednak nivo zaštite sigurnosti svim kategorijama građana Bosne i Hercegovine, s druge strane. Predložena intervencija stvara uslove za stvaranje institucionalnog dijaloga u skladu sa osnovnim princima i standardima EU u oblasti sigurnosti.

Na osnovu datog Mišljenja Evropske komisije o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropskoj uniji iz maja mjeseca 2019. godine možemo zaključiti da se kao koraci ka putu evropskih integracija Bosni i Hercegovini nameću sljedeće potrebe: uspostavljanje efikasnijeg funkcionisanja pravosuđa; osnaživanje prevencije i suzbijanja korupcije i organizovanog kriminala, uključujući i borbu protiv pranja novca i terorizma; obezbeđenje efikasnog funkcionisanja sistema upravljanja granicama, migracijama i azilom; intenzivnija zaštita osnovnih prava svih građana, uključujući i osiguravanje povoljnog okruženja za civilno društvo i pomirenje te zaštitu i uključivanje ranjivih grupa. Dakle, zaštita sigurnosti građana Bosne i Hercegovine nije na visokom nivou. Takođe, evidentan je i problem primjenljivosti zakonskih odredbi u praksi, kao i praćenje EU standarda i inkorporiranje istih u domaće zakonodavstvo. Naime, jedan od osnovnih ciljeva u EU jeste da građani, nezavisno od ličnih karakteristika, uživaju jednak stepen zaštite njihove sigurnosti. Uvezši u obzir činjenicu da zaštita građana, i generalno društva, od pojedinih oblika kriminaliteta nije na zavidnom nivou u Bosni i Hercegovini, te da ne uživaju sve kategorije građana u Bosni i Hercegovini jednak tretman o pitanju zaštite sigurnosti, planirana je aktivnost izrade dokumenta Studije mape puta i institucionalnih koraka u pogledu kreiranja direktnih smjernica u smislu usklađivanja domaćeg zakonodavstva sa pravnom tekovinom EU u oblasti sigurnosti, što će u krajnjem dometu kao rezultat omogućiti veći stepen zaštite društva od pojedinih oblika kriminalanog ispoljavanja u Bosni i Hercegovini, s jedne strane, kao i jednaku zaštitu sigurnosti svih građana, s druge strane. Ovaj dokument će biti učinjen dostupnim svim institucijama koje se bave oblašću sigurnosti u Bosni i Hercegovini. Uvezši u obzir da oblast sigurnosti obuhvata širi spektar

oblasti, analizirajući trenutno stanje oblasti sigurnosti u Bosni i Hercegovini, kao oblasti koje su odabrane da budu u fokusu Studije mape puta i institucionalnih koraka u pogledu kreiranja direktnih smjernica za usklađivanje domaćeg zakonodavstva sa pravnim tekovinom EU identifikovane su pranje novca i finansiranje terorizma, sprečavanje i suzbijanje organizovanog kriminala i drugih nelegalnih aktivnosti i suzbijanje terorizma. Razlog za odabir ovih oblasti leži u sljedećim činjenicama. Naime, iako finansijske israge i oduzimanje imovinske koristi ne predstavljaju novinu u krivičnom zakonodavstvu BiH, rezultati više sprovedenih analiza ukazuju da postoji potreba za daljim unapređenjem pravnog i institucionalnog okvira za provođenje finansijskih istraživačkih radova. Naime, analize koje su korišćene kao osnov za izradu prijedloga naprijed navedene intervencije ukazuju na određene nedostatke kada je u pitanju ova oblast, poput visokog stepena neusaglašenosti između zakonskih tekstova unutar krivično-pravnih sistema u BiH, a kojima je uređena problematika oduzimanja imovinske koristi, zatim na potrebu povećanja broja ovlaštenih službenih osoba i tužilaca, njihovo stručno ospozobljavanje, naročito za specifične oblike krivičnih djela (npr. privredni kriminal, organizovani kriminal, pranje novca, kompjuterski kriminal, krivična djela iz oblasti intelektualnog vlasništva) kao i potrebu za primjenjivanjem novih metoda u radu na otkrivanju i dokazivanju krivičnih djela u vezi pranja novca, zatim na potrebu uspostavljanja odgovarajućih evidencija i registara imovine pravnih subjekata i sl. Zatim, Strategija za borbu protiv organizovanog kriminala je istekla krajem 2020. godine, a nova još nije izrađena. Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je na svojoj 9. sjednici, održanoj 18.06.2020. godine, zadužilo Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine da mu dostavi Prijedlog Odluke o osnivanju Radne grupe za izradu Strategije za borbu protiv organizovanog kriminala u Bosni i Hercegovini za period 2021-2024. godine. Takođe, Bosna i Hercegovina je jedina od šest zemalja Zapadnog Balkana koja nema važeću strategiju za borbu protiv terorizma. Naime, Strategija za borbu protiv terorizma u Bosni i Hercegovini je istekla krajem 2020. godine, a nova još nije izrađena. Ministarstvo sigurnosti je početkom 2021. godine Vijeću ministara poslalo na usvajanje odluku o formiranju radne grupe za izradu dokumenta nove strategije.

Uzevši u obzir naprijed navedene oblasti koje čine fokus ovog dokumenta, kao značajan segment dostizanja željenog nivoa sigurnosti standardi Evropske unije nameću unapređenje pravosudne saradnje država članica Evropske unije, a u sklopu toga usklađivanje, odnosno harmonizaciju njihovih nacionalnih krivičnih zakonodavstava. Ovo pitanje je jedno od najvažnijih aspekata saradnje između država članica. Naime, već skoro trideset godina Evropa pokušava da poboljša svoje zajedničke aktivnosti na polju saradnje u krivičnim stvarima, između ostalog, harmonizacijom krivičnog zakonodavstva. Shodno navedenom u ovom dokumentu je poseban fokus dat na odredbama prava Evropske unije, iz targetiranih oblasti sigurnosti koje bi trebalo da budu implementirane u krivično zakonodavstvo Bosne i Hercegovine.

2. METODOLOGIJA

Kada je u pitanju metodologa izrade *Mapa puta i institucionalnih koraka u usaglašavanju propisa Bosne i Hercegovine iz oblasti bezbjednosti sa EU aquise* ovaj document se sastoji iz tri cjeline:

- Prikaza relevantnih pravnih akata Evropske unije koji se odnose na oblasti koje su u fokusu ove intervencije;
- Akcionog plana za nadležna ministarstva u cilju harmonizacije domaćeg pravnog okvira sa pravnim tekovinama Evropske unije iz projektom targetiranih oblasti;
- Akcionog plana za akademsku zajednicu i organizacije civilnog društva u cilju doprinosa harmonizaciji odabranih oblasti bezbjednosti sa standardima Evropske unije;
- Zaključnog dijela.

Pripunjavanje podataka za prvu cjelinu izvršeno je kroz istraživačku tehniku koja se prije svega ogleda u kancelarijskom a ne terenskom istraživanju, tzv. *desk research*. Putem primjene ove tehnike identifikovana su dokumenta Evropske unije koja se tiču propisivanja standarda u oblasti sprečavanja pranja novca i finansiranje terorizma, sprečavanja i suzbijanja organizovanog kriminala i drugih nelegalnih aktivnosti i suzbijanja terorizma. Shodno navedenom, prva cjelina sadrži prikaz sljedećih akata Evropske unije iz bezbjednosnih oblasti koje se nalaze u fokusu ove intervencije. U ovoj cjelini dat je detaljan prikaz sljedećih dokumenata:

- a) *Direktive o borbi protiv terorizma* (Direktiva (EU) 2017/541 iz 2017. godine), koja postavlja minimalna pravila o definiciji krivičnih djela u vezi sa terorizmom, njihovoj istraži i krivičnom gonjenju, sankcijama koje se primjenjuju na ova krivična djela, saradnji i razmjeni informacija između država članica u kontekstu krivičnog postupka, kao i pružanju pomoći i zaštite žrtvama terorizma;
- b) *Direktive o krivičnopravnim sankcijama za zloupotrebu tržišta* (Direktiva 2014/57/EU iz 2014. godine), kojom se uspostavlja minimum pravila o krivičnim djelima i krivičnim sankcijama za zloupotrebu tržišta, koja bi bila inkorporirana u nacionalna krivična zakonodavstva država članica, a koja treba da doprinese osiguranju njihove efikasnosti u smislu demonstracije društvenog neodobravanja u kvalitativno drugačijoj prirodi u poređenju sa administrativnim sankcijama ili mehanizmima kompenzacije prema građanskom pravu;
- c) *Direktive o suzbijanju prevare i falsifikovanja bezgotovinskih sredstava plaćanja* (Direktiva 2019/713/EU iz 2019. godine), kojom se utvrđuju minimalna pravila u pogledu određenja bića krivičnih djela i sankcija u oblastima prevare i falsifikovanja bezgotovinskih sredstava plaćanja, te olakšava prevenciju ovakvih vidova kriminalnog ponašanja, i pružanja pomoći i podrške žrtvama istih;
- d) *Direktive protiv trgovine ljudima* (Direktiva 2011/36/EU iz 2011. godine), koja ima za cilj uspostavljanje snažnih odredbi za sprečavanje i procesuiranje trgovine ljudima radi zaštite žrtava i pružanja pomoći i podrške istim;
- e) *Direktive o napadima na informacione sisteme* (Direktiva 2013/40/EU iz 2013. godine), koja ima za predmet utvrđivanje minimalnih pravila koja se tiču definisanja krivičnih djela i sankcija u oblasti napada na informacione sisteme, te razvijanje pravnog okvira za sprečavanje ovakvih krivičnih djela i poboljšanja saradnje između organa za sprovođenje zakona država članica;
- f) *Četvrta direktiva protiv pranja novca* (Direktiva 2015/849/EU iz 2015. godine), koja ima za cilj onemogućavanje pripadnika organizovanog kriminala i njihovih pomagača da za svoje potrebe protivzakonito koriste finansijske sisteme u državama članicama Evropske unije, a koja uspostavlja: princip pristupa zasnovanog na procjeni rizika u borbi protiv pranja novca i finansiranja terorizma, obavezno evidentiranje stvarnog vlasništva, postupanje povjerenika trustova, postupanje sa dužnom pažnjom u procjeni rizičnosti klijenta, postupanje prema politički izloženim licima, postupanje u slučaju trgovine robom za gotovinsko plaćanje, poreskih krivičnih djela i pružaoca usluga igara na sreću itd.;
- g) *Delegirana uredba o dopuni Direktive u vezi sa regulatornim tehničkim standardima za minimalno djelovanje i vrstu dodatnih mjera koje kreditne i finansijske institucije moraju preduzeti da bi ublažile rizik od pranja novca i finansiranja terorizma u određenim trećim zemljama* (Delegirana uredba 2019/758/EU iz 2019. godine), kojom se propisuje skup dodatnih mjera, uključujući minimalne mjere, koje kreditne institucije i finansijske institucije moraju preduzeti da bi se efikasno nosile sa rizikom od pranja novca i finansiranja terorizma kada zakon treće zemlje ne dozvoljava sprovođenje politika i procedura za čitavu grupu, onako kako je to propisano Četvrtom direktivnom protiv pranja novca, na nivou filijala ili ispostava u

većinskom vlasništvu koje su dio grupe a osnovane su trećoj zemlji;

h) *Uredbe o informacijama koje su priložene prenosu novčanih sredstava i o stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 1781/2006* (Uredba 2015/847/EU iz 2017. godine), kojom se utvrđuju pravila o informacijama vezanim za platice i primaće plaćanja, koji prate transfere sredstava, a radi sprečavanja, otkrivanja i istraživanja pranja novca i finansiranja terorizma, u situacijama kada barem jedan od pružaoca platnih usluga uključenih u prenos novčanih sredstava ima sjedište na teritoriji Evropske unije;

i) *Peta direktiva protiv pranja novca* (Direktiva 2018/843/EU iz 2018. godine), kojom se u nastojanju da se poveća transparentnost finansijskih transakcija zbog pritiska na pranje novca i finansiranje terorizma širom Evrope, regulatorni opseg proširuje na provajdere kripto usluga i sprečava pranje novca i finansiranje terorizma putem kripto prostora;

j) *Direktive za kriminalizovanje pranja novca, tzv. Šesta direktiva protiv pranja novca* (Direktiva 2018/1673/EU iz 2018. godine), koja ima za cilj da nadomjesti pravne praznine u definisanju i sankcionisanju pranja novca širom Evropske unije.

U ovoj cjelini dat je sumarni prikaz naprijed navedenih akata Evropske unije, uz poseban fokus na razloge njihovog donošenja, ciljeve koji se žele postići, kao i novine koje ovi akti uvode u pravni okvir Evropske unije. Tekst u sklopu ove cjeline sačinjen je na osnovu dubinskog i sveobuhvatnog pregleda dostupne literature, u vezi naprijed navedenih akata, kojim se osim deskriptivnog, težilo i zadovoljenju zahtjeva u smislu komparativnog pristupa, na način da je izvršena i komparativna analiza stanja implementacije pojedinih odredaba ovih dokumenata u državama članicama Evropske unije, koja je takođe prikazana kod pojedinih pravnih tekovina unije.

Za potrebe izrade druge i treće cjeline koje su date u formi akcionalih planova za nadležna ministarstva i akademsku zajednicu, odnosno civilni sektor na sadržaj prikaza ovih akata primijenjen je pristup logičkog okvira, koji obuhvata dvije faze – fazu analize i fazu predlaganja mjera za dva akciona plana. Naime, na osnovu analize sadržaja naprijed navedenih dokumenata Evropske unije izvršen je uvid u odredbe domaćeg zakonodavstva koji se tiču oblasti sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma, sprečavanja i suzbijanja organizovanog kriminala i drugih ilegalnih aktivnosti i suzbijanja terorizma, te metodom analize identifikovane neusaglašenosti sa odredbama akata Evropske unije koji su prikazani u prvoj cjelini ovog dokumenta. Na osnovu rezultata analize, kreirane su mjere za oba akciona plana. Mjere su dizajnirane uvažavajući specifične ciljeve pravnih akata Evropske unije prikazanih u prvoj cjelini ovog dokumenta, kao i na promjenama koje se žele postići u predmetnim targetiranim oblastima, a u kojima su identifikovane neusaglašenosti sa pravnim okvirom Evropske unije. Za svaku od mjera definisani su očekivani rezultat pomoću valjane identifikacije indikatora. S tim u vezi, u akcionalim planovima su za svaku od predloženih mjer formulisani indikatori, i to direktni i indirektni, odnosno kvalitativni (deskriptivni opis) i kvantitativni (objektivno mjerljivi). Indikatori obuhvataju i polaznu (trenutnu) vrijednost i željenu vrijednost, uz precizno određene nosioce njihove implementacije. Oba akciona plana sadrže polje za pripadajuće određenje vremenskog okvira potrebnog za realizaciju konkretnih aktivnosti, koje namjerno nije popunjeno, iz razloga što je pitanje vremenskog okvira za primjenu predloženih mjer ostavljen na određenje subjektima koji su odgovorni za implementaciju predloženih mjera.

Na osnovu rezultata analize i identifikovanih mjer u posljednjem dijelu ovog dokumenta dati su sublimirani zaključci u smislu preporuka mjer koje trebaju de budu preduzete kako od strane nadležnih ministarstava, tako i od strane akademske zajednice i civilnog sektora u Bosni i Hercegovini

3. PRAVNA REGULATIVA ODABRANIH OBLASTI SIGURNOSTI U EVROPSKOJ UNIJI – PRIKAZ DIREKTIVA I UREDBI EU IZ ODABRANIH OBLASTI SIGURNOSTI

3.1. Direktiva (EU) 2017/541 Evropskog parlamenta i Savjeta od 15. marta 2017. godine o borbi protiv terorizma i zamjeni Okvirne odluke Savjeta 2002/475/PUP i o izmjeni Odluke Savjeta 2005/671/PUP

Direktiva (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma (u daljem tekstu: Direktiva o borbi protiv terorizma)¹ stupila je na snagu aprila 2017. godine, zamjenjujući Okvirnu odluku Savjeta 2002/475/PUP² (sa izmjenama i dopunama 2008. godine) i mijenjajući dijelove Odluke 2005/671/PUP³ (o razmjeni informacija i saradnji u vezi sa krivičnim djelima terorizma). Prijedlog Direktive je podnijet u aprilu 2015. godine a pratila ga je brza proceduru za njegovo usvajanje, i zvanično je usvojen u martu 2017. Brzo usvajanje je uzrokovano postojanjem hitne potrebe da se poboljša pravni okvir Evropske unije i implementiraju nove međunarodne obaveze u zakonodavstvo Evropske unije nakon niza razornih terorističkih napada širom Francuske, Belgije, Danske i Njemačke. Dakle, Direktiva o borbi protiv terorizma je ukinula i zamjenila Okvirnu odluku iz 2002. godine, sa izmjenama i dopunama 2008. godine, i usvojena je u cilju implementacije relevantnih međunarodnih standarda, kako bi se pozabavila rastućom terorističkom prijetnjom i obezbijedila dosljednost sa postojećim politikama. Na ovom mjestu treba istaći da prijedlog Direktive nije bio praćen procjenom uticaja, što je u suprotnosti sa smjernicama Evropske unije o boljem donošenju zakona i kritikovan je od strane više zainteresovanih strana.⁴ Direktiva postavlja minimalna pravila o definiciji krivičnih djela u vezi sa terorizmom, njihovoj istrazi i krivičnom gonjenju, sankcijama koje se primjenjuju na ova krivična djela, saradnji i razmjeni informacija između država članica u kontekstu krivičnog postupka, kao i pružanju pomoći i zaštite žrtvama terorizma (član 1. Direktive).

Iako je Direktiva o borbi protiv terorizma zasnovana na pravnom režimu koji je uveden 2002. godine Okvirnom odlukom Savjeta 2002/475/PUP (sa izmjenama i dopunama 2008.) i Odlukom 2005/671/PUP, ona je dovela do raznolikih promjena različitog nivoa značaja u ovoj oblasti. Naime, te promjene su se kretale od postepenih manjih promjena postojećeg pravnog režima (npr. o pomaganju i podržavanju, podsticanju i pokušaju, nadležnosti i krivičnom gonjenju, sankcijama, saradnji i razmjeni informacija) do velikih promjena, kao što je proširenje liste Okvirne odluke 2002/475/JHA u smislu pripremnih radnji koje se smatraju samostalnim krivičnim djelima (npr. obučavanje za terorizam). Takođe Direktivom je jasno navedeno da će materijalna podrška (npr. trgovinske transakcije, uvoz/izvoz robe) u vršenju terorističkih krivičnih djela biti obuhvaćena odredbama Direktive. Takođe, Okvirnom odlukom utvrđena je obaveza u pogledu zaštite žrtava terorizma, dok je Direktivom o borbi protiv terorizma ta obaveza značajno razvijena u pogledu usluga koje treba pružiti i koordinacije sa drugim državama članicama.

¹ Direktiva (EU) 2017/541 Evropskog parlamenta i Savjeta od 15. marta 2017. o borbi protiv terorizma i zamjeni Okvirne odluke Savjeta 2002/475/PUP i o izmjeni Odluke Savjeta 2005/671/PUP (SL L 88, 31.3.2017., str. 6-21).

² Okvirna odluka Savjeta 2002/475/PUP od 13. juna 2002. godine o borbi protiv terorizma (SL L 164, 22.6.2002., str. 3).

³ Odluka Savjeta 2005/671/PUP od 20. septembra 2005. godine o razmjeni informacija i saradnji u vezi sa krivičnim djelima terorizma (SL L 253, 29.9.2005., str. 22).

⁴ De Consel, S. *Incitement to Terrorism: The Nexus Between Causality and Intent and the Question of Legitimacy – A Case Study of the European Union, Belgium and the United Kingdom*, in: Human Dignity and Human Security in Times of Terrorism (ed. Paulsen, C.; Scheinin, M.). Hague: T. M. C. ASSER PRESS, pp. 276.

U članu 3. Direktiva o borbi protiv terorizma obavezuje države članice da u svoja nacionalna zakonodavstva kao krivična djela terorizma propisu taksativno navedena ponašanja, koja zbog svoje prirode ili konteksta mogu ozbiljno da naštete zemlji ili međunarodnoj organizaciji ako su izvršena sa jednim od sljedećih ciljeva:

- a) ozbiljno zastrašivanje stanovništva;
- b) protivpravno prisiljavanje organa vlasti ili međunarodne organizacije na činjenje ili nečinjenje bilo koje radnje;
- c) ozbiljna destabilizacija ili uništavanje temeljnih političkih, ustavnih, privrednih ili društvenih strukutra neke zemlje ili međunarodne organizacije.⁵

Radi se o sljedećim radnjama koje ako su preduzete sa jednim od naprijed navedenih ciljeva, i koje posjeduju ozbiljnu opasnost po zemlju ili međunarodnu zajednicu, koje treba da budu propisane kao krivična djela terorizma:

- a) napadi na život osobe koji mogu prouzrokovati smrt;
- b) napadi na fizički integritet osobe;
- c) otmica ili uzimanje talaca;
- d) nanošenje velikih razaranja vladinom ili javnom objektu, sistemu prevoza te infrastrukturnom objektu, uključujući informacioni sistem, fiksnoj platformi smještenoj na epikontinentalnom pojasu te nekom javnom mjestu ili privatnom vlasništvu, koja mogu ugroziti ljudske živote ili dovesti do velikog privrednog gubitka;
- e) protivpravno oduzimanje aviona, brodova ili drugih sredstava javnog ili teretnog prevoza;
- f) proizvodnja, posjedovanje, sticanje, prevoz, nabavka ili upotreba eksploziva ili oružja, između ostalog hemijskog, biološkog, radiološkog ili nuklearnog oružja, kao i istraživanje i razvoj hemijskog, biološkog, radiološkog ili nuklearnog oružja;
- g) ispuštanje opasnih stvari ili izazivanje požara, poplava ili eksplozija s učinkom ugrožavanja ljudskih života;
- h) ometanje ili prekidanje snabdijevanja vodom, električnom energijom ili bilo kojim drugim osnovnim prirodnim resursom s učinkom ugrožavanja ljudskih života;
- i) nezakonito ometanje sistema, kako je navedeno u članku 4. Direktive 2013/40/EU Evropskog parlamenta i Savjeta,⁶ u slučajevima u kojima se primjenjuje član 9 stav 3 ili član 9 stav 4 tačka (b) ili (c) te Direktive i nezakonito ometanje podataka, kako je navedeno u članku 5 te Direktive, u slučajevima u kojima se primjenjuje član 9 stav 4 tačka (c) te Direktive;⁷
- j) prijetnja izvršenja bilo kojeg od djela navedenih u tačkama od (a) do (i).

Dakle, ovaj član propisuje deset kategorija ponašanja, imajući u vidu da se, ako su izvršena namjerno, mogu smatrati terorističkim djelima. Ovdje treba napomenuti da su u odnosu na postojeći pravni okvir Evropske unije u ovoj oblasti u ovu listu unijete dvije izmjene. Prva se nalazi u tački f), gdje se uzima u obzir radiološko oružje. Druga je povezana sa uključivanjem nove odredbe, tačka i) o nezakonitom ometanju sistemu i nezakonitom ometanju podataka, iz Direktive 2013/40 Evropskog parlamenta i Savjeta o napadima na informacijske sisteme. Obje promjene uzimaju u obzir tehnološki napredak čovječanstva. Odredba o

⁵ Van Poecke, T.; Verbuggen, F.; Yperman, W. (2021). *Terrorist offences and international humanitarian law: The armed conflict exclusion clause*, International Review of the Red Cross, Counterterrorism, sanctions and war, 103, pp. 299.

⁶ Direktiva 2013/40/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 12. avgusta 2013. o napadima na informacijske sisteme i o zamjeni Okvirne odluke Evropskog Savjeta 2005/222/PUP (SL L 218, 14.8.2013., str. 8).

⁷ Više o tome vidjeti u dijelu ovog dokumenta koji se odnosi na Direktivu 2013/40/EU na strani 41-45.

nezakonitom ometanju sistema takođe se može smatrati kao pokušaj da se reguliše sajberterorizam, iako na veoma opšti način.⁸ Dakle, Direktiva 2017/541 o borbi protiv terorizma ne sadrži upadljive promjene u odnosu na spisak djela koja su države članice dužne da inkriminišu prema svom nacionalnom zakon. Ovo je povezano i sa činjenicom da se na ovoj listi nalaze svi zabranjeni teroristički akti prema međunarodnim konvencijama o terorizmu.⁹

Članom 4. Direktive o borbi protiv terorizma propisana je obaveza za države članice da obezbijede da sljedeća krivična djela, kada su izvršena namjerno, budu kažnjiva kao krivična djela povezna sa terorističkom grupom:¹⁰

- a) vođenje terorističke grupe;
- b) učestvovanje u aktivnostima terorističke grupe, između ostalog prikupljanjem informacija ili materijalnih sredstava ili finansiranjem njenih aktivnosti na bilo koji način, znajući za činjenicu da će takvo učestvovanje doprinijeti kriminalnim aktivnostima terorističke grupe.

Krivična djela povezana sa terorističkim aktivnostima koje su navedene u članu 3 predstavljaju predmet treće glave Direktive o borbi protiv terorizma i regulisana su članovima od 5 do 12. Odredbe naprijed navedenih čanova Direktive se mogu objasniti nastojanjem država članica Evropske unije da stvore mehanizme za sprečavanje terorističkih akata u njihovoј najranijoj fazi.

Članom 5 Direktive o borbi protiv terorizma (Javno podsticanje na terorističke aktivnosti) propisana je obaveza za države članice da obezbijede da širenje neke poruke ili činjenje neke poruke javno dostupnom na drugi način, bilo kojim sredstvima, na internetu ili izvan njega, s namjerom navođenja na izvršenje nekog od krivičnih djela navedenih u članu 3 stavu 1 tačkama od a) do i), ako se takvim ponašanjem direktno ili indirektno, na primjer veličanjem terorističkih djela, zagovara izvršenje krivičnih djela terorizma, uzrokujući time opasnost od mogućnosti izvršenja jednog ili više takvih krivičnih djela, bude kažnjivo kao krivično djelo kada je izvršeno namjerno.

Član 6 Direktive o borbi protiv terorizma (Regrutovanje za terorizam) propisuje obavezu za države članice da obezbijede da navođenje drugog lica na izvršenje ili doprinos izvršenju jednog od krivičnih djela navedenih u tačkama a) do i) člana 3(1), ili u članu 4, bude kažnjivo kao krivično djelo kada je izvršeno sa namjerom.

Član 7 Direktive o borbi protiv terorizma (Pohađanje terorističke obuke) propisuje obavezu za države članice da obezbijede da davanje uputstava o izradi ili uporabi eksploziva, vatreng oružja ili drugog oružja ili štetnih ili opasnih stvari, ili o drugim posebnim metodama ili tehnikama, u svrhu izvršenja ili doprinosa izvršenja nekog od krivičnih djela navedenih u članu 3 stavu 1 tačkama od a) do i), znajući da se stečene vještine namjeravaju upotrijebiti u takvu svrhu, bude kažnjivo kao krivično djelo kada je izvršeno namjerno.

Kriminalizovanje pohađanja terorističke obuke je propisano članom 8 Direktive o borbi protiv terorizma, na način da se države članice obavezuju da primanje upustava o izradi ili upotrebi eksploziva, vatreng oružja ili drugog oružja ili štetnih ili opasnih stvari ili o drugim posebnim metodama ili tehnikama, u svrhu izvršenja ili doprinosa izvršenja nekog od krivičnih

⁸ Malszewska-Nienartowicz, J. (2017). *A new chapter in the EU counterterrorism policy? The main changes introduced by the Directive 2017/541 on combating terrorism*, XXXVII Polish Yearbook of international law. Vol. 37. Institute of Legal Studies PAN, pp. 192.

⁹ Dumitriu, E. (2004). *The E.U.'s Definition of Terrorism: The Council Framework Decision on Combating Terrorism*, 5(5). German Law Journal, pp. 595.

¹⁰ U smislu člana 1 Direktive „teroristička grupa“ znači strukturiranu grupu sa više od dva lica, koja je osnovana na duži period i djeluje organizovano radi izvršenja krivičnih djela terorizma; „strukturirana grupa“ znači grupu koja nije osnovana slučajno kako bi krivično djelo počinila odmah i koja ne mora imati formalno definisane uloge za svoje članove, kontinuitet članstva ili razvijenu strukturu.

djela navedenih u članu 3 stav 1 tačkama od a) do i), bude kažnjivo kao krivično djelo kada je izvršeno namjerno.

Putovanje u terorističke svrhe je takođe jedno od ponašanja koje treba da bude inkriminisano kao krivično djelo. Članom 9 stav 1 Direktive o borbi protiv terorizma je propisano da svaka država članica treba da obezbijedi da putovanje u zemlju koja nije članica Unije u svrhu izvršenja ili doprinosa izvršenju krivičnog djela terorizma kako je navedeno u članu 3, radi učestvovanja u aktivnostima terorističke grupe znajući za činjenicu da će se tim učestvovanjem doprinijeti kriminalnim aktivnostima te grupe kako je navedeno u članu 4 ili radi pružanja ili pohađanja terorističke obuke kako je navedeno u člancima 7 i 8, bude kažnjivo kao krivično djelo kada je izvršeno namjerno. U stavu 2 ovog člana propisana je obaveza za države članice da propisuju krivično djelo Putovanja u terorističke svrhe jedno od sljedeća dva ponašanja. Prvo ponašanje je putovanje u datu državu članicu u svrhu izvršenja ili doprinosa izvršenju krivičnog djela terorizma kako je navedeno u članu 3, radi učestvovanja u aktivnostima terorističke grupe znajući za činjenicu da će se tim učestvovanjem doprinijeti kriminalnim aktivnostima te grupe kako je navedeno u članu 4 ili radi pružanja ili pohađanja terorističke obuke kako je navedeno u članovima 7 i 8 (član 9 stav 2 tačka a) Direktive). Drugo ponašanje obuhvata pripremne radnje koje preduzima osoba koja ulazi u datu državu članicu sa namjerom izvršenja ili doprinosa izvršenja krivičnog djela terorizma kako je navedeno u članu 3 (član 9 stav 2 tačka b) Direktive).

Važno je naglasiti da će prema odredbama Direktive o borbi protiv terorizma putovanje u terorističke svrhe biti kažnjivo samo kada se putuje u zemlju koja nije država članica. Prvobitni prijedlog Evropske komisije u smislu ove odredbe obuhvatao je putovanja u treće zemlje i putovanja unutar Evropske unije, kao i putovanje u Evropsku uniju na teritoriju države članice u terorističke svrhe, bilo da prestupnik je bio državljanin ili rezident države članice ili državljanin treće zemlje. Dok je ovakvo stanovište bilo podržano od strane Evropskog parlamenta, Evropski savjet je imao rezerve i te je stoga konačnim rješenjem odredba ograničena na odlazna putovanja izvan teritorije Evropske unije.¹¹

Direktiva o borbi protiv terorizma propisuje obavezu za države članice da propisuju krivično djelo, svaku radnju organizovanja ili olakšavanja (omogućavanja, prim. aut.) kojom se bilo kom licu pomaže u putovanju u terorističke svrhe, kako je to navedeno u članu 9 stav 1 i članu 9 stav 2 tačka a), sa znanjem da je tako pružena pomoć namijenjena u te svrhe, kada je počinjena sa umisljajem (član 10 Direktive).

Direktiva o borbi protiv terorizma članom 11 propisuje obavezu za države članice da u svojim krivičnim zakonodavstvima inkriminišu kao krivično djelo finansiranje terorizma. Shodno navedenom od država članica se zahtijeva da obezbijede da stavljanje na raspolaganje ili prikupljanje sredstava na bilo koji način, direktno ili indirektno, s namjerom njihove upotrebe ili znajući da će se ona u cijelosti ili djelimično upotrijebiti za izvršenje ili doprinos izvršenju bilo kojeg od krivičnih djela iz člana 3 do 10 bude kažnjivo kao krivično djelo kada je počinjeno namjerno (član 11 stav 1 Direktive). Ako se finansiranje terorizma iz stava 1 ovog člana odnosi na bilo koje od krivičnih djela utvrđenih u članovima 3, 4 i 9, nije nužno da se sredstva zaista upotrebe, u cijelosti ili djelimično, za izvršenje ili doprinos izvršenju bilo kojeg od navedenih krivičnih djela niti se zahtijeva da izvršilac zna za koje se određeno krivično djelo ili krivična djela sredstva namjeravaju upotrebiti (član 11 stav 2 Direktive).

Članom 12 Direktive o borbi protiv terorizma propisana je obaveza za države propisivanje drugih krivičnih djela povezanih sa teorističkim aktivnostima, koja se vrše u

¹¹ Rahamägi, A. M.; Raudsepp, G.; Vainola, L. (2019). *Combating traveling from terrorist purposes – real life or just a fantasy?* 14th edition of the THEMIS Competiton Semi-final A, Estonia: EU and European Criminal Procedure (tutor: Katrin Pärtlas), pp. 4.

cilju izvršenja jednog od krivičnih djela terorizma koja su propisana Direktivom. Radi se o sljedećim umišljajno-izvršenim djelima:

- a) teška krađa izvršena sa ciljem izvršenja nekog od krivičnih djela terorizma navedenih u članu 3;
- b) iznuda s ciljem izvršenja nekog od krivičnih djela terorizma navedenih u članu 3;
- c) izrada ili upotreba lažnih administrativnih isprava s ciljem izvršenja nekog od krivičnih djela terorizma navedenih u članu 3 stavu 1 tačkama od a) do i), i krivičnih djela u vezi sa terorističkom grupom navedenih u članu 4 tačka b) i krivičnih djela putovanja u terorističke svrhe navedenih u članu 9.

Kada su u pitanju opšte odredbe koje se odnose na krivična djela terorizma, krivična djela povezana sa terorističkom grupom i krivična djela povezana sa terorističkim aktivnostima ovoj oblasti je posvećena četvrta glava Direktive o borbi protiv terorizma. U tom smislu, članom 13 Direktive se zahtijeva od država članica da uspostave standard po kome da bi krivična djela povezana sa terorističkom grupom (iz člana 4 Direktive) bila kažnjiva, nije nužno da je krivično djelo terorizma zaista i izvršeno, niti je nužno, ako je riječ o krivičnim djelima javnog pozivanje na izvršenje krivičnog djela terorizma (iz člana 5 Direktive), regrutovanja za terorizam (iz člana 6 Direktive), pružanja terorističke obuke (iz člana 7 Direktive), pohađanja terorističke obuke (iz člana 8 Direktive), putovanja u terorističke svrhe (iz člana 9 Direktive), organizovanja ili na drugi način olakšavanja putovanja u terorističke svrhe (iz člana 10 Direktive) i drugih krivičnih djela povezanih sa terorističkim aktivnostima (iz člana 12 Direktive), uspostavljanje poveznice sa drugim određenim krivičnim djelom utvrđenim u ovoj Direktivi.

Pitanja pomaganja, navođenja i pokušaja izvršenja krivičnih djela iz Direktive o borbi protiv terorizma su regulisana članom 14, stavom 1 ovog člana od država članica se zahtijeva da obezbijede da pomaganje u izvršenju krivičnih djela terorizma (iz člana 3 Direktive), krivičnih djela povezanih sa terorističkim grupama (iz člana 4 Direktive), javnog pozivanje na izvršenje krivičnog djela terorizma (iz člana 5 Direktive), regrutovanja za terorizam (iz člana 6 Direktive), pružanja terorističke obuke (iz člana 7 Direktive), pohađanja terorističke obuke (iz člana 8 Direktive), finansiranja teororizma (iz člana 11 Direktive) i drugih krivičnih djela povezanih sa terorističkim aktivnostima (iz člana 12 Direktive) bude kažnjivo.

Stavom 2 ovog člana od država članica se zahtijeva da obezbijede da navođenje na izvršenje krivičnih djela terorizma (iz člana 3 Direktive), krivičnih djela povezanih sa terorističkim grupama (iz člana 4 Direktive), javnog pozivanja na izvršenje krivičnog djela terorizma (iz člana 5 Direktive), regrutovanja za terorizam (iz člana 6 Direktive), pružanja terorističke obuke (iz člana 7 Direktive), pohađanja terorističke obuke (iz člana 8 Direktive), putovanja u terorističke svrhe (iz člana 9 Direktive), organizovanja ili na drugi način olakšavanja putovanja u terorističke svrhe (iz člana 10 Direktive), finansiranja teororizma (iz člana 11 Direktive) i drugih krivičnih djela povezanih sa terorističkim aktivnostima (iz člana 12 Direktive) bude kažnjivo. Stavom 3 ovog člana od država članica se zahtijeva da obezbijede da pokušaj izvršenja krivičnih djela terorizma (iz člana 3 Direktive), regrutovanja za terorizam (iz člana 6 Direktive), pružanja terorističke obuke (iz člana 7 Direktive), putovanja u terorističke svrhe (iz člana 9 stava 1 i stava 2 tačka a) Direktive), te članaka finansiranja teororizma (iz člana 11 Direktive) i drugih krivičnih djela povezanih sa terorističkim aktivnostima (iz člana 12 Direktive), uz izuzetak posedovanja kao što je predviđeno u članu 3 stavu 1 tački f) i krivičnog djela iz članka 3 stava 1 tačke j), bude kažnjiv.

Član 15 Direktive o borbi protiv terorizma se bavi kaznenom politikom u odnosu na fizička lica učinioce krivičnih djela koji su predmet Direktive. Stavom 1 ovog člana države članice treba da obezbijede da za krivična djela iz članaka od 3 do 12 i članka 14 ove Direktive budu predviđene efikasne, proporcionalne i odvraćajuće krivične sankcije koje mogu dovesti

do predaje ili izručenja učinilaca. Stavom 2 ovog člana države članice treba da obezbijede da se krivična djela terorizma iz člana 3 i pomaganje, navođenje i pokušaj krivičnih djela teorizma u smislu člana 14, u onoj mjeri u kojoj se odnose na krivična djela terorizma, mogu kazniti kaznama zatvora težima od onih koje su prema nacionalnom pravu zaprijećene za takva krivična djela u slučaju nepostojanja posebne namjere koja se zahtijeva u skladu s članom 3, osim ako su zaprijećene kazne već najviše moguće kazne prema nacionalnom pravu. Stav 3 ovog člana obavezuje države članice da preduzmu potrebne mjere kako bi obezbijedile da se krivična djela povezana sa terorističkim grupama (iz člana 4 Direktive) mogu kazniti kaznama zatvora, pri čemu najviša kazna ne smije biti kraća od petnaest godina za krivično djelo iz člana 4 tačke a), a za krivična djela navedena u članu 4, tački b) najviša kazna ne smije da bude kraća od osam godina. Ako je krivično djelo terorizma iz člana 3 stava 1 tačke j) izvršila osoba koja vodi terorističku grupu kako je navedeno u članu 4, tački a), najviša kazna ne smije biti kraća od osam godina. Stav 4 ovog člana obavezuje države članice da preduzmu potrebne mjere kako bi obezbijedile da se u slučaju kada je krivično djelo regrutovanje za terorizam (iz člana 6 Direktive) ili krivično djelo pružanja terorističke obuke (iz člana 7 Direktive) usmjereno prema djetetu to može uzeti u obzir prilikom izricanja kazne, u skladu s nacionalnim pravom. Dakle, ovdje se radi o propisivanju ovog osnova kao moguće, a ne i obavezno otežavajuće okolnosti prilikom odmjeravanja kazne. Radi se o odredbi u okviru kazni za fizička lica koja ima za cilj zaštitu interesa djece. U smislu navedenog države članice treba da preduzmu neophodne mjere kako bi osigurale da ako je vrbovanje za terorizam ili pružanje obuke za terorizam usmjereno ka djetetu, da to može, u skladu sa nacionalnim zakonom, uzeti u obzir prilikom izricanja kazne. Dakle, u smislu navedenog ne postoji obaveza sudija da povećaju kaznu u takvim situacijama, već samo mogućnost, a sama odluka o eventualnom pooštavanju kazne ostaje diskreciono pravo sudije da ocijeni taj element zajedno sa drugim činjenicma konkretnog slučaja.¹²

Olkšavajuće okolnosti kod krivičnih djela terorizma koja su predmet Direktive o borbi protiv terorizma regulisana su članom 16 iste. Naime, ovim članom data je mogućnost državama članicama da u svoja nacionalna zakonodavstva propisu mogućnost ublažavanja kazni iz člana 15 Direktive, ako učnilac:

- a) odustane od terorističkih aktivnosti;
- b) pruži upravnim ili pravosudnim tijelima informacije koje ona inače ne bi mogla pribaviti, pomažući im da:
 - spriječe ili ublaže posljedice krivičnog djela;
 - identifikuju ili privedu pravdi druge učinioce;
 - pronađu dokaze ili
 - spriječe dalje vršenje krivičnih djela iz člana od 3 do 12 i članka 14.

Član 17 Direktive o borbi protiv terorizma odnosi se na odgovornost pravnih lica. Naime, stavom 1 ovog člana propisana je obaveza za države članice da preduzmu potrebne mjere kako bi se obezbijedilo da se u domaćim zakonodavstvima pravna lica mogu smatrati odgovornim za bilo koje od krivičnih djela od člana 3 do 12 i člana 14 koje je u njihovu korist izvršilo bilo koje lice koje je djelovalo projedinačno ili kao dio tijela pravnog lica i koje ima vodeću poziciju pravnog lica na osnovu:

- a) ovlašćenja za zastupanje pravnog lica;
- b) ovlašćenja za donošenje odluka u ime pravnog lica;
- c) ovlašćenje za sprovodenje nadzora u okviru pravnog lica.

Stavom 2 istog člana propisana je obaveza preduzimanja potrebnih mera od strane država članica kako bi obezbijedile da se u domaćem zakonodavstvu pravna lica mogu smatrati

¹² Malszewska-Nienartowicz, J. (2017), *op. cit.*, p. 97.

odgovornima kada je nedostatak nadzora ili kontrole odgovornog koje ima vodeću poziciju u okviru pravnog lica koje, a koje je omogućilo izvršenje djela, od strane lica koje je podređeno tom pravnom licu, bilo kog od krivičnih djela iz člana od 3 do 12 i člana 14 u korist tog pravnog lica. Stavom 3 ovog člana propisano je da odgovornost pravnih lica u skladu sa stavovima 1 i 2 ovog člana ne isključuje krivične postupke protiv fizičkih lica koji su izvršitelji ili podstrelkači krivičnih djela iz člana od 3 do 12 i člana 14 ili pomagač u tim krivičnim djelima.

Članom 18 Direktive o borbi protiv terorizma propisana je obaveza za države članice da obezbijede da domaćim zakonodavstvom u odnosu na pravna lica koja su proglašena odgovornim za krivična djela terorizma u smislu člana 17 Direktive, mogu kazniti efikasnim, proporcionalnim i odvraćajućim sankcijama koje uključuju novčane kazne krivično-pravnog i novčane kazne nekrivično-pravnog karaktera. Takođe propisuje da se pored ovih kazni mogu izreći i druge sankcije kao što su:

- a) ukidanje prava na javne naknade ili pomoći;
- b) privremena ili trajna zabrana obavljanja poslovnih djelatnosti;
- c) stavljanje pod sudski nadzor;
- d) sudski nalog za likvidaciju;
- e) privremeno ili trajno zatvaranje objekata koji su služili za izvršenje krivičnog djela.

Pitanje utvrđivanja mjesne nadležnosti u slučaju izvršenja krivičnih djela koji su predmet Direktive o borbi protiv terorizma su propisani članom 19. Naime, stavom 1 ovog člana propisano je da svaka država članica uspostavlja svoju mjesnu nadležnost za krivična djela iz člana od 3 do 12 i člana 14 u sljedećim slučajevima:

- a) krivično djelo izvršeno je u cijelosti ili djelimično na njenoj teritoriji;
- b) krivično djelo izvršeno je na plovilu koje plovi pod njenom zastavom ili u avionu registrovanom u toj državi članici;
- c) izvršilac je njen državljanin ili u njoj ima boravište;
- d) krivično djelo izvršeno je u korist pravnog lica sa poslovnim sjedištem na njenoj teritoriji;
- e) krivično djelo izvršeno je protiv institucija ili naroda dotične države članice ili protiv institucije, tijela, ureda ili agencije Unije koji imaju sjedište u toj državi članici.

Nadalje, u okviru istog stava propisano je da svaka država članica može da proširi svoju nadležnost ako je krivično djelo izvršeno na državnoj teritoriji druge države članice.

Stavom 2 istog člana država članica može proširiti svoju mjesnu nadležnost nad pružanjem terorističke obuke, kako je navedeno u članu 7, kada izvršilac pruža obuku osobama koje su njeni državljanini ili imaju boravište u toj državi članici u slučajevima u kojima nije primjenjiv stav 1 ovog člana. Država članica o tome obavještava Evropsku komisiju.

Stavom 3 istog člana propisano je da kada je za krivično djelo nadležno više država članica i kada svaka od dotičnih država članica može da efikasno izvrši krivični progona osnovu istih činjenica, dotične države članice sarađuju kako bi odlučile koja će od njih vršiti krivični progona izvršioca s ciljem, ako je to moguće, objedinjavanja postupaka u jednoj državi članici. U tu svrhu države članice mogu se obratiti Eurojustu kako bi olakšale saradnju između svojih pravosudnih tijela i koordinaciju njihovog djelovanja. U ovakvim situacijama u obzir se uzimaju sljedeći činoci:

- a) ona je država članica na čijoj teritoriji je izvršeno krivično djelo;
- b) ona je država članica čiji je izvršilac državljanin ili u kojoj ima boravište;
- c) ona je država članica koja je zemlja porijekla žrtava;
- d) ona je država članica na čijem je državnom području pronađen izvršilac.

Stavom 4 istog člana Direktive o borbi protiv terorizma svaka država članica takođe ima obavezu da preduzme potrebne mjere kako bi utvrdila svoju nadležnost za krivična djela iz člana od 3 do 12 i člana 14 u slučajevima kada odbija da preda ili izruči drugoj državi članici ili trećoj zemlji lice osumnjičeno ili osuđeno za takvo krivično djelo. U stavu 5 ovog člana Direktive o borbi protiv terorizma svaka država obezbjeđuje da njena nadležnost obuhvata slučajeve u kojima je bilo koje od krivičnih djela iz člana 4 i 14 izvršeno u cijelosti ili djelimično na njenoj teritoriji, nezavisno od toga gdje je teroristička grupa smještena ili gdje vrši svoje kriminalne aktivnosti. Nапоследку, u članu 6 Direktive o borbi protiv terorizma stoji da ovaj član ne isključuje izvršavanje nadležnosti u krivičnim stvarima kako je to utvrdila država članica u skladu sa svojim nacionalnim pravom.

Članom 20 Direktive o borbi protiv terorizma reguliše se pitanje istražnih instrumenata i zamrzavanja ili oduzimanja imovine proistekle izvršenjem krivičnih djela koji su predmet ove Direktive. Naime, stavom 1 ovog člana propisano je da su države članice u obavezi da preduzmu neophodne mjere kako bi obezbijedile da djelotvorni istražni instrumenti, poput onih koji se koriste u slučajevima organizovanog kriminala ili u drugim slučajevima teških krivičnih djela, budu dostupni licima, jedinicama ili službama koje su odgovorne za istragu ili krivični progon krivičnih djela iz člana od 3 do 12. U stavu 2 propisana je obaveza za države članice da preduzmu potrebne mjere kako bi obezbijedile da njihova nadležna tijela prema potrebi zamrznu ili oduzmu, u skladu sa Direktivom 2014/42/EU Evropskog parlamenta i Savjeta,¹³ imovinsku korist ostvarenu izvršenjem ili doprinosom izvršenju bilo kojeg od krivičnih djela iz ove Direktive ili predmete koji su se pri tom koristili ili bili namijenjeni za korišćenje. U smislu člana 20 stav 2 Direktive o borbi protiv terorizma važno je istaći da je uobičajeno da odredbe nacionalnog zakonodavstva omogućavaju upotrebu ovih mera, kao što je propisano Direktivom 2014/42/EU, ali ne sadrže striktno formulisanu obavezu njihove primjene u odnosu na krivična djela terorizma. Tako na primjer, o pitanju ove odredbe, u Češkoj, Estoniji, Holandiji, Slovačkoj i Švedskoj, zakonodavstvo ne nameće obavezan zahtjev za primjenu mera zamrzavanja i konfiskacije u vezi sa krivičnim djelima obuhvaćenim ovom Direktivom.

Član 21 Direktive o borbi protiv terorizma se odnosi na obaveze preduzimanja mera portiv sadržaja na internetu kojim se javno podstiče na izvršenje krivičnog djela terorizma. Naime, stavom 1 ovog člana države članice su u obavezi da preduzmu potrebne mjere kako bi obezbijedile hitno ukljanjanje sadržaja na internetu kojim se javno podstiče na izvršenje krivičnog djela terorizma, kako je navedeno u članu 5 Direktive, a koji su hostovani na njenoj teritoriji. One će takođe nastojati da izdejstvuju ukljanjanje takvog sadržaja koji je hostovan izvan njihove teritorije. Stavom 2 istog člana propisano je da kada uklanjanje sadržaja iz stava 1 na njegovom izvoru (izvornom sajtu, odnosno stranici, prim. aut.) nije izvodljivo, države članice mogu prema korisnicima interneta na svojoj teritoriji preuzeti mjeru za blokirajući pristup takvom sadržaju. Stavom 3 istog člana propisano je da mjeru uklanjanja i blokirajući moraju biti određene prema transparentnim postupcima i da pružaju odgovarajuće zaštitne mehanizme posebno kako bi se obezbijedilo da su te mjeru ograničene na ono što je nužno i proporcionalno te kako bi korisnici bili obaviješteni o razlogu za te mjeru. Zaštitni mehanizmi povezani s uklanjanjem ili blokiranjem uključuju i mogućnost upotrebe pravnog sredstva.

Član 22 je posvećem izmjenama pojedinih odredbi Odluke 2005/671/PUP, dok se član 23 odnosi na obavezu poštovanja temeljnih prava i temeljnih pravnih načela Evropske unije u primjeni odredaba ove Direktive.

Preposljednja peta glava Direktive o borbi protiv terorizma odnosi se na pitanje pružanja pomoći i podrške žrtvama terorizma. S tim u vezi, stavom 1 ovog člana propisano je da države članice obezbjeđuju da istrage ili krivični progon krivičnih djela obuhvaćenih ovom

¹³ Direktiva 2014/42/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 3. aprila 2014. o zamrzavanju i oduzimanju predmeta i imovinske koristi ostvarene krivičnim djelima u Evropskoj uniji (SL L 127, 29.4.2014., str. 39).

Direktivom ne zavise o prijavi ili optužbi žrtve terorizma ili druge osobe nad kojom je izvršeno krivično djelo, barem ako su djela izvršena na teritoriji te države članice. Stav 2 ovog člana propisuje obavezu za države članice da obezbijede službe za podršku koje se bave posebnim potrebama žrtava terorizma budu uspostavljen u skladu sa Direktivom 2012/29/EU¹⁴ i dostupne žrtvama terorizma neposredno nakon terorističkog napada te dokle god je to potrebno. Takve službe na raspolaganju su dodatno uz opšte službe za podršku žrtvama ili u okviru tih opštih službi za podršku žrtvama koje se mogu obratiti već postojećim subjektima koji pružaju specijalizovanu podršku. Stav 3 ovog člana propisuje da pomeute službe za podršku moraju da budu sposobne da pruže pomoć i podršku žrtvama terorizma u skladu s njihovim posebnim potrebama. Usluge tih službi povjerljive su, besplatne i lako dostupne svim žrtvama terorizma. A posebno obuhvataju:

- a) emocionalnu i psihološku podršku, kao što su podrška i savjetovanje nakon traumatičnih iskustava;
- b) savjetovanje i pružanje informacija o svim relevantnim pravnim, praktičnim ili finansijskim pitanjima, uključujući olakšavanje ostvarivanja prava žrtava terorizma na informacije kako je utvrđeno u članu 26 Direktive;
- c) pomoć u vezi sa potraživanjima u pogledu naknade štete za žrtve terorizma koja je dostupna na osnovu nacionalnog prava dotične države članice.

Stavom 4 ovog člana propisano je da države članice obezbjeđuju da su uspostavljeni mehanizmi ili protokoli kojima se omogućava aktiviranje službi za podršku žrtvama terorizma u okviru njihovih nacionalnih infrastruktura za odgovor na hitne situacije. Takvim mehanizmima ili protokolima predviđa se koordinacija nadležnih tijela vlasti, agencija i tijela kako bi bili sposobni da pruže sveobuhvatan odgovor na potrebe žrtava i članova njihovih porodica neposredno nakon terorističkog napada te dokle god je to potrebno, uključujući odgovarajuća sredstva za olakšavanje identifikacije žrtava i njihovih porodica te komunikacije sa njima.

Stavom 5 ovog člana propisano je da države članice obezbjeđuju pružanje odgovarajuće medicinske pomoći žrtvama terorizma neposredno nakon terorističkog napada te dokle god je to potrebno. Države članice zadržavaju pravo da organizuju pružanje medicinske pomoći žrtvama terorizma u skladu sa svojim nacionalnim zdravstvenim sistemima.

Stav 6 ovog člana propisuje da države članice obezbjeđuju žrtvama terorizma pristup pravnoj pomoći, u skladu s članom 13 Direktive 2012/29/EU,¹⁵ ako one imaju status stranaka u kaznenom postupku. Države članice obezbjeđuju da se težina i okolnosti krivičnog djela na odgovarajući način uzmu u obzir u uslovima i procesnim pravilima prema kojima žrtve terorizma imaju pristup pravnoj pomoći u skladu s nacionalnim pravom.

Naposlijetku, tj. u stavu 7 ovog člana navedeno je da se ova Direktiva primjenjuje se dodatno uz Direktivu 2012/29/EU i njome se ne dovode u pitanje mjere utvrđene u toj direktivi.

Član 25 Direktive o brobi protiv terorizma se odnosi na pitanje zaštite žrtava terorizma u toku krivičnog postupka. U tom pogledu ovim članom propisana je obaveza za države članice da obezbijede dostupnost mjera za zaštitu žrtava terorizma i članova njihovih porodica u skladu sa Direktivom 2012/29/EU.¹⁶ Pri određivanju trebaju li oni i u kojoj mjeri da budu korisnici

¹⁴ Direktiva 2012/29/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 25. oktobra 2012. o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava krivičnih djela te o zamjeni Okvirne odluke Savjeta 2001/220/PUP (SL L 315, 14.11.2012., str. 57).

¹⁵ Član 13 Direktive 2012/29/EU propisuje da države članice obezbjeđuju žrtvama pristup pravnoj pomoći, ako one imaju status stranaka u krivičnom postupku. Uslovi pod kojima, odnosno procesna pravila prema kojima žrtve imaju pristup pravnoj pomoći, određuju se nacionalnim pravom.

¹⁶ Više o ovim mjerama vidjeti u poglaviju 4, članove od 18-24 Direktive 2012/29/EU.

zaštitnih mjera tokom krivičnog postupka, posebna pažnja posvećuje se riziku od zastrašivanja i odmazde te potrebi zaštite dostojanstva i fizičkog integriteta žrtava terorizma, između ostalog tokom ispitivanja i svjedočenja.

Član 26 Direktive o borbi protiv pranja novca se odnosi na prava žrtava terorizma koje imaju boravište u drugoj državi članici. Naime, stavom 1 ovog člana propisana je obaveza za države članice da obezbijede da žrtve terorizma koje imaju boravište u državi članici koja nije država članica u kojoj je izvršeno krivično djelo terorizma imaju pristup informacijama u vezi sa svojim pravima, raspoloživim službama za podršku i programima za naknadu štete u državi članici u kojoj je izvršeno krivično djelo terorizma. U tom pogledu dotične države članice preduzimaju prikladne mjere za olakšavanje saradnje među svojim nadležnim tijelima ili subjektima koji pružaju specijalizovanu podršku, kako bi se žrtvama terorizma osigurao stvaran pristup takvim informacijama. Stavom 2 ovog člana je propisano da države članice obezbeđuju da sve žrtve terorizma imaju pristup službama za pomoć i podršku kako je utvrđeno u članu 24 stavu 3 tačkama a) i b) na teritoriji članice u kojoj imaju boravište, čak i ako je krivično djelo terorizma izvršeno u drugoj državi članici.

U posljednjoj glavi Direktive o borbi protiv terorizma nalaze se završne odredbe koje se odnose na zamjenu okvirne odluke 2002/475/PUP (član 27), transpociziju Direktive u nacionalno zakonodavstvo (član 28), obavezu podnošenja Evropskom parlamentu i Evropskom Savjetu izvještaja od strane Evropske komisije o ocjeni u kojoj mjeri su države članice preduzele potrebne mjere u cilju usklađivanja nacionalnog zakonodavstva sa Direktivom (član 29) i stupanje na snagu Direktive (član 30). U smislu navedenih odredbi važno je istaći da je su države članice bile u obavezi da transponuju Direktivu u svoja nacionalna zakonodavstva do 8. septembra 2018. godine, dok je Evropskoj komisiji određen rok do 8. marta 2020. godine da Evropskom parlamentu i Evropskom savjetu podnese izvještaj o ocjeni u kojoj mjeri su države članice preduzele potrebne mjere radi usklađivanja sa ovom Direktivom.

U 2020. godini, nakon procjene transpozicije Direktive, Evropska komisija je pripremila Izvještaj za Evropski parlament i Savjet koji sadrži glavne zaključke o transpoziciji.¹⁷ Taj izvještaj je utvrdio da je transpozicija Direktive 2017/541 od strane država članica generalno zadovoljavajuća. Ipak, istaknuta su neka pitanja:

- nepotpuna/netačna transpozicija jednog ili više terorističkih djela, uključujući neeksplicitno kvalifikovanje navedenih krivičnih djela kao terorističkih djela i nedostatak transpozicije elementa „doprinijeti izvršenju“;
- nepotpuna/netačna transpozicija odredaba o putovanju u terorističke svrhe i o finansiranju terorizma;
- nedostaci u transponovanju posebnih odredbi za žrtve terorizma.

Neke zemlje, kao što su Francuska i Italija, nisu usvojile nikakve mјere za transponovanje Direktive, jer su smatrali da je njihovo postajeće zakonodavstvo u skladu sa Direktivom. Druge zemlje, kao što je Kipar, usvojile su posebno zakonodavstvo. U većini slučajeva, međutim postojeća zakonodavstva su izmijenjena u cilju usklađivanja sa Direktivom.

Kada su u pitanju te izmjene nacionalnog zakonodavstva:

- Osam država članica Evropske unije je kriminalizovalo pružanje terorističke obuke (AT, BE, BG, DE, ES, IT, NL, RO);
- Četiri zemlje članice Evropske unije su kriminalizovale putovanja u terorističke svrhe (BE, BG, ES, IT) i finansiranje terorizma kao zasebno krivično djelo (BG, DE, ES, IT);

¹⁷ Report from the Commission to the European parliament and the Council, based on Article 29(2) of Directive (EU) 2017/541 of the European Parliament and of the Council of 15 March 2017 on combating terrorism and replacing Council Framework Decision 2002/475/JHA and amending Council Decision 2005/671/JHA, COM(2021) 701 final.

- Osam država članica Evropske unije usvojilo je odredbe koje su već bile u skladu sa članom 21 (uklanjanje/blokiranje terorističkog sadržaja na mreži) (EE, ES, FI, FR, IT, PT, SI, SK). U najmanje dvije druge države članice Evropske unije, odredbe koje su djelimično uskladene sa članom 21 su već uvedene prije 2017. godine (DE, FR);
- Jedna država članica Evropske unije usvojila je zakonodavstvo prije 2017. godine u vezi sa pružanjem pomoći i zaštite žrtava koje se smatraju potpuno uskladjenim sa obavezama koje je uvela Direktiva o borbi protiv terorizma (HR).

Većina država članica je već uvela odredbe koje propisuju definiciju terorističkih djela (uključujući nova teroristička djela) prije nego što je Direktiva o borbi protiv terorizma i stupila na snagu. Uprkos tome, 18 od 25 zemalja Evropske unije je moralo da usvoji nove mjere kako bi se uskladilo sa minimalnim zahtjevima Direktive koji se odnose na definiciju krivičnih djela u vezi sa terorizmom, dok je 15 država članica usvojilo mjere vezane za sankcionisanje ovih djela. U mnogim slučajevima, izmjene su bile puka prilagođavanja ili manje izmjene postojećeg zakonodavstva, tačnije materijalnog krivičnog zakonodavstva, dok su neke zahtjevale i značajnije izmjene poput uvođenja novih krivičnih djela. Tačnije, pravila o krivičnim djelima u vezi s terorizmom izazvala su značajnije izmjene u šest država članica, dok su odredbe o sankcijama dovele do značajnih promjena u tri države članice. Dakle u većini zemalja Evropske unije, ova pravila transponovana su u Krivični zakonik, u četiri države je to urađeno u kombinaciji sa drugim zakonima (BG, DE, EL, NL). Direktiva se stoga sprovodi kroz praktičnu primjenu Krivičnog zakonika od strane nadležnih organa. Nove mjere koje definišu ova krivična djela usvojene su u skladu sa Direktivom u osam država članica, iako tri nisu rezultat Direktive (BE, DE, FR). Tri zemlje su prijavile da su usvojile mjere za jačanje postojećih sankcija (BE, ES, NL).

Kada je u pitanju obim u kome su u državama Evropske unije uskladene odredbe domaćeg zakonodavstva sa Direktivom, može se konstatovati da tu postoje variranja. Naime, stiće se utisak da je član 4 Direktive o borbi protiv terorizma najčešće transponovan na način koji je ekvivalentan Direktivi, pri čemu nijedna država članica ne ispunjava u potpunosti uslove, a samo dvije prelaze zahtjeve postavljene Direktivom (BE, BG). Nasuprot tome, za određene odredbe, više država članica je prevazišlo ove zahtjeve, posebno u odnosu na članove 3 i 12 pokrivajući dodatne akte (EL, ES, FR, NL). Zatim u odnosu na član 5 na način da se ne zahtjeva veza sa stvarnom opasnošću (iako u nekim slučajevima to se zahtjeva u praksi), između ostalog (BG, DE, EL, ES) i u odnosu na član 11 uvođenjem niže granice namjere, na primjer (BE, EL, ES, NL). Ovdje treba takođe istaći da krivično zakonodavstvo Hrvatske i Grčke nije kriminalizovalo namjerne radnje teške krađe, iznude i sastavljanja ili korišćenja lažnih administrativnih dokumenata kao krivična djela u vezi sa terorističkim aktivnostima, te da se u Finskoj samo teška krađa u cilju izvršenja terorističkog djela, a ne iznuda ili izrada ili korišćenje lažnih administrativnih dokumenata, smatra krivičnim djelom u vezi sa terorističkim aktivnostima.

Kada je u pitanju odreba iz člana 16 Direktive koji državama članicama daje mogućnost da smanje kazne iz člana 15 ako se izvršilac odrekne terorističke aktivnosti i ako učinilac pruži administrativnim ili sudskim organima informacije koje inače ne bi mogli da dobiju, pomažući im da spriječe ili ublaže posljedice krivičnog djela i identifikuju ili privedu pravdi druge počinioce, pronađu dokaze, ili spriječe izvršenje krivičnih djela iz članova od 3 do 12 i 14, dvadeset i tri države članice (AU, BE, BG, HR, CY, CZ, FI, FR, DE, GR, HU, IT, LV, LT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, ES, SE) su u potpunosti ili djelimično iskoristile ovu opciju. Dvije države članice (EE i SL) uopšte nisu koristile opciju iz člana 16 Direktive. Opciju iz člana 16, stava 1 tačka a) – odricanje od terorističke aktivnosti – koristilo je sedamnaest država članica (AU, BE, BG, HR, CY, CZ, DE, GR, HU, IT, LT, LV, MT, PO, PT, SK, ES). Opciju

iz člana 16, stav 1, tačka b) – pružanje informacija nadležnim organima koje inače ne bi mogli da dobiju – koristile su dvadeset dvije države članice (AU, BE, BG, HR, CY, CZ, FI, FR, DE, GR, HU, IT, LT, LV, MT, NL, PO, PT, SK, ES, SE), iako deset od ovih država članica (FI, FR, HU, LV, LT, LU, NL, PO, PT, RO) nije iskoristilo sve opcije navedene u podstavovima (i) do (iv).

Dvadeset jedna od dvadeset pet država članica (AU, BE, BG, HR, CY, CZ, ES, FR, DE, GR, HU, IT, LV, LT, LU, MT, PO, PT, RO, SL, SK) je iskoristila u potpunosti ili djelimično opcije navedene u članu 18 Direktive o borbi protiv terorizma, a koje se odnose na druge sankcije koje se mogu izreći pravnim licima učiniocima terorističkih krivičnih djela. Četiri države članice (ET, FI, NL i SV) uopšte nisu koristile te opcije. Opciju prema članu 18(a) – isključenje iz prava na javna davanja ili pomoć – koristilo je trinaest država članica (HR, CY, CZ, FR, DE, GR, IT, LU, MT, PO, PT, SK and ES). Opciju prema članu 18(b) – privremena ili trajna diskvalifikacija iz prakse komercijalnih aktivnosti – koristilo je osamnaest država članica (AU, BE, HR, CY, CZ, FR, DE, GR, HU, IT, LV, LT, MA, PT, RO, SK, SI, ES). Opciju iz člana 18(c) – stavljanje pod sudske nadzore – koristilo je pet država članica (CY, FR, MT, RO i ES). Opciju prema članu 18(d) – sudske naloge za likvidaciju – koristilo je sedamnaest država članica (BE, BG, HR, CY, CZ, FR, GR, HU, LV, LT, LU, MT, PO, RO, SK, SL, ES). Opciju iz člana 18(e) – privremeno ili trajno zatvaranje objekata koji su korišćeni za izvršenje krivičnog djela – koristilo je devet država članica (BE, CY, FR, GR, LV, MT, PO, RO i ES).

Kada su u pitanju istrage, krivično gonjenje i donošenje presuda za krivična djela u vezi sa terorizmom procijenjeno je da su članovi od 19 do 21 Direktive pokrenuli promjene u manje od polovine država članica, pri čemu je 12 usvojilo mjere za usklađivanje sa odredbama o donošenju presuda i istragama u slučajevima u vezi sa terorizmom (članovi 19 i 20) i 10 za sprovođenje obaveza blokiranja/uklanjanja provokativnog sadržaja na mreži (član 21). Samo tri države članice (CY, MT, AT) su morale da usvoje značajne izmjene i da u svoje zakonodavstvo uvedu obavezu blokiranja/uklanjanja provokativnog sadržaja na mreži, kako za sav sadržaj, tako i za sadržaj koji se hostuje van njihove teritorije.

Dokazi iz osam odabralih zemalja pokazuju da je glavni zakon koji transponuje ove odredbe Zakon o krivičnom postupku (BE, BG, DE, EL, ES, NL), iako su primjenljivi i drugi zakoni, uključujući Krivični zakonik (EL, ES, NL) ili zakoni za borbu protiv finansiranja terorizma (EL). Izvještavane su i mjere politike, uključujući strategije za borbu protiv terorizma (BE, BG, ES), institucionalne strukture (EL, ES, FR) ili dokumente sa smjernicama (BE, NL). U svim osim u jednoj zemlji (BG) usvojene su ili izmijenjene mjere posljednjih godina kako bi se pojačala istraživačka i krivično gonjenje krivičnih djela u vezi sa terorizmom, iako su one bile posljedica Direktive u samo tri slučaja (EL, DE) ili kod drugih vrsta teških krivičnih djela (BG, ES, NL). Neki su osnovali specijalizovana državna tužilaštva 2019. godine kao rezultat terorističkog napada. U Bugarskoj su specijalizovana tijela odgovorna samo za slučajeve koji se odnose na terorizam protiv države. U ostalim fokusnim zemljama, odgovornost je na opštim organima.

Kada je u pitanju saradnja i razmjena informacija o terorizmu može se reći da je član 22 Direktive o borbi protiv terorizma pokrenuo izmjene nacionalnog zakonodavstva u samo pet država članica, prvenstveno manje promjene u procesu razmjene informacija. Grčka je bila izuzetak, koja je uvela Okvirnu odluku 2005/671 – uključujući amandman na Direktivu – 2020. godine. Naime, Belgija, Finska, Grčka, Italija, Luksemburg, Malta, Slovenija, Španija i Švedska nisu eksplisitno transponovale član 22. Tamo gdje je transpozicija ove odredbe izričito predviđena u nacionalnom zakonu (AU, BE, HR, CY, CZ, ET, FR, DE, HZ, LV, LT, NL, PO, RO, SK) ne pokriva uvijek sve elemente ove odredbe. Na primjer, Češko zakonodavstvo pokriva samo spontani prenos informacija, dok prenos na zahtjev nije obuhvaćen. Takođe,

zakonodavstva Letonije, Litvanije i Portugala ne pokrivaju spontanu razmjenu informacija. Zatim, zakonodavstvo Češke, Estonije, Hrvatske i Mađarske ne predviđa obavezu dijeljenja informacija, već samo takvu mogućnost. Nапослјетку, Litvanija, Holandija i Portugal nemaju izričit zahtjev u svom zakonodavstvu da djeluju blagovremeno po prijemu informacija od druge države članice.

Odredba iz člana 22 Direktive se sprovodi kroz zakonodavne mjere, obično zakonodavstvo kojim se transponuju druge mjere na nivou Evropske unije o uzajamnoj pomoći i policijskoj ili pravosudnoj saradnji (BE, BG, DE, EL, ES). Posebne strukture u okviru organa nadležnih za razmjenu informacija takođe su uspostavljene u nekim zemljama (BE, BG, FR), u svim slučajevima prije Direktive, osim u Francuskoj. Takođe, ovdje treba istaći da na nivou Evropske unije države koriste i druge instrumente za olakšavanje policijske i pravosudne saradnje u slučajevima u vezi sa terorizmom. Pored alata koji se oslanjaju na priznavanje (npr. Evropski nalog za hapšenje,¹⁸ Evropski nalog za istragu¹⁹), zainteresovane strane iz osam zemalja fokusa navele su da razmjenjuju informacije preko Evrojusta i Evropske pravosudne mreže.

Kao što je to već istaknuto članom 23 Direktive o borbi protiv terorizma se naglašava da primjena njenih odredaba ne smije imati za posljedicu modifikovanje obaveza poštovanja osnovnih prava i osnovnih pravnih principa, kao što je sadržano u članu 6 Ugovora o Evropskoj uniji, i ujedno daje mogućnost državama članicama da uspostave uslove odgovornosti i proceduralne garancije za štampu i druge medije, a u skladu sa, osnovnim principima koji se odnose na slobodu štampe i drugih medija, kada se takvi uslovi odnose na utvrđivanje ili ograničenje odgovornosti u krivičnim stvarima. U pogledu ove odredbe Italija i Švedska su iskoristile opciju iz člana 23 stav 2 Direktive. Naime, krivični zakon Italije pruža posebne zaštitne mjere vezane za pravo na izvještavanje i pravo na informisanje za štampu i druge medije. U Švedskoj, mediji su obuhvaćeni ustavnim pravilima, kao što su štampa i televizija, podliježu posebnim proceduralnim pravilima koja imaju za cilj da pruže posebnu zaštitu, kao što je to dozvoljeno članom 23 stav 2 Direktive.

O pitanju zaštite i pomoći žrtvama šesnaest država članica usvojilo je nove mjere posebno u cilju ispunjavanja obaveza sadržanih u naslovu V Direktive, a šest (onih sa relativno malo iskustva u suočavanju sa terorizmom) sprovodi značajne promjene.

Dokazi iz fokusnih zemalja takođe ukazuju na vezu između stanja razvoja sistema za pomoći i zaštitu žrtava terorizma i iskustva u suočavanju sa terorističkim napadima. Mogu se izdvojiti tri glavne grupe: a) zemlje sa dugom tradicijom u ovoj oblasti (ES, FR), koje nisu usvojile nove mjere ili mjere koje nisu povezane sa Direktivom; b) zemlje sa novijim iskustvom (BE, DE, NL), koje su ojačale svoje sisteme od 2015. godine, uglavnom kao rezultat napada (sa izuzetkom nekih administrativnih mjer u NL, i c) zemlje sa manje iskustva, koje sprovedene mjere koje proizilaze iz Direktive, uključujući uspostavljanje specijalizovanog odjeljenja za žrtve terorizma (EL) i imenovanje nacionalne kontakt osobe za žrtve terorizma (BG).

Ovo je oblast Direktive koja je posljednja implementirana u domaće zakonodavstvo država članica. Ipak, dokazi iz fokusnih zemalja pokazuju da nedostatak transpozicije ne znači da se pravila ne primjenjuju u praksi. Na primjer, neke od zemalja koje su samo djelimično

¹⁸ Više o Evropskom nalogu za hapšenje vidjeti u: Ivanović, A. R.; Totić, M. (2017). Evropski nalog za hapšenje kao instrument borbe protiv organizovanog kriminala na teritoriji Evropske unije. Strani pravni život, vol. 61, no. 2, Beograd: Institut za uporedno pravo, str. 127-145.

¹⁹ Više o Evropskom nalogu za istragu vidjeti u: Ivanović, A. R.; Ivanović, A. B. (2015). Evropski dokazni nalog i evropski nalog za istragu u krivičnim stvarima. Pravne teme vol. 3, no. 5, Novi Pazar: Departman za pravne nauke Internacionalnog univerziteta u Novom Pazaru, str. 199-217.

transponovale zakonodavstvo imaju dobro razvijene strukture za podršku i zaštitu žrtava terorizma (BE, DE, ES).

Od osam odabralih država članica, većina je usvojila mješoviti pristup za pružanje ovih usluga, kombinujući usluge koje direktno pružaju država i nevladine organizacije (BE, DE, EL, ES, FR), ali u drugim slučajevima takve usluge su ili skoro u potpunosti obezbjeđuje država (BG) ili vode organizacije civilnog društva (NL). Tamo gdje je odgovorni subjekat specijalizovan za podršku žrtvama terorizma (DE, EL, ES), nedavno su osnovana dva, jedan kao rezultat Direktive (EL), a drugi poslije nedavnih napada (DE).

3.2. Direktiva 2014/57/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 16. aprila 2014. godine o krivičnopravnim sankcijama za zloupotrebu tržišta (Direktiva o krivičnopravnim sankcijama za zloupotrebu tržišta kapitala)

Direktiva 2014/57/EU Evropskog parlamenta i Savjeta o krivičnim sankcijama za zloupotrebu tržišta (u daljem tekstu: Direktiva o krivičnopravnim sankcijama za zloupotrebu tržišta kapitala)²⁰ usvojena je 16. aprila 2014. Države članice morale su da usvoje i objave neophodne nacionalne mjere kako bi ih uskladile sa Direktivom do 3. jula 2016. godine i da se te mjere primjenjuju od istog datuma, pod uslovom stupanjem na snagu Uredbe (EU) br. 596/2014 Evropskog parlamenta i Savjet od 16. aprila 2014. o zloupotrebi tržišta (tzv. Uredba o zloupotrebi tržišta kapitala).²¹

Direktiva i Uredba²² modernizuju i jačaju pravila Unije o zaštiti integriteta tržišta kapital i zaštitu investitora koje su ranije bile predviđene Direktivom 2003/6/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta o insajderskom poslovanju i tržištu manipulacija (tzv. Direktiva o zloupotrebi tržišta kapitala)²³ i direktive Komisije 2003/124/EZ,²⁴ 2003/125/EZ²⁵ i 2004/72/EZ.²⁶ Direktiva dopunjuje Uredbu tako što obezbjeđuje da najteža krivična djela protiv Uredbe budu kriminalizovana, uz uvođenje minimalnih pravila za krivične sankcije u pogledu

²⁰ Direktiva 2014/57/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 16. aprila 2014. godine o krivičnopravnim sankcijama za zloupotrebu tržišta (Direktiva o krivičnopravnim sankcijama za zloupotrebu tržišta kapitala), (OJ L 173, 12.6.2014., str. 179-189).

²¹ Uredba (EU) br. 596/2014 Evropskog parlamenta i Savjeta od 16. aprila 2014. godine o zloupotrebi tržišta (Uredba o zlouporebi tržišta) te stavljanju van snage Direktive 2003/6/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta i direktiva Komisije 2003/124/EZ, 2003/125/EZ i 2004/72/EZ (OJ L 173, 12.6.2014., str. 1-61).

²² Uredbom o zloupotrebi na tržištu kapitala na nivou Evropske unije je uspostavljen zajednički regulatorni okvir za trgovinu na osnovu privilegovanih informacija. Njom je definisano nezakonito objavljanje privilegovanih informacija, kao i manipulisanje na tržištu kapitala, te su u cilju sprečavanja navedenih pojava predviđene adekvatne mjere. Na taj način obezbjeđuje se kako integritet tržišta kapitala, tako i adekvatne zaštita učesnika u njemu. Više o tome vidjeti u: Kostić, J. (2018). Izazovi harmonizacije krivičnopravne zaštite tržišta kapitala sa pravom Evropske unije – primer italijanskog zakonodavstva. Strani pravni život br. 2. Beograd: Institut za uporedno pravo, str. 123.

²³ Direktiva 2003/6/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 28. januara 2003. godine o trgovini na osnovu povlaštenih informacija i manipulacije tržištem (Direktiva o zloupotrebi tržišta kapitala) (OJ L 96, 12.4.2003., str. 16-25).

²⁴ Direktiva Komisije 2003/124/EZ od 22. decembra 2003. godine o sprovođenju Direktive 2003/6/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta u pogledu definicije i javnog objavljanja povlaštenih informacija i definicije manipulisanja tržištem (OJ L 339, 24.12.2003.).

²⁵ Direktiva Komisije 2003/125/EZ od 22. decembra 2003. godine o sprovođenju Direktive 2003/6/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta u pogledu primjerenoj prikaza preporuka za ulaganje i objavljanja sukoba interesa (OJ L 339, 24.12.2003.).

²⁶ Direktiva Komisije 2004/72/EZ od 29. aprila 2004. godine o sprovođenju Direktive 2003/6/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta u pogledu prihvaćenih tržišnih praksi, definicije povlaštene informacije u odnosu na izvedenice na robu, izrade popisa upućenih osoba, prijavljivanja transakcija lica na rukovodećim položajima i prijavljivanja sumnjivih transakcija (OJ L 162, 30.4.2004., str. 70-75).

insajderskog poslovanja, nezakonitog otkrivanja insajderskih informacija i manipulacija tržišta kapitala. Naime, Evropska unija se povela za shvatanjima Sjedinjenih Američkih Država, koje su pregovarale sa drugim svjetskim državama o zabrani insajderske trgovine, koja se razvijala između težnji za širokom i užom odgovornošću, fleksibilnosti i predvidljivosti, pravičnosti i efikasnosti.²⁷

Ova direktiva je najprije predložena, a potom i usvojena u skladu sa politikom Evropske komisije da u većem obimu uvede minimalne standarde Evropskog krivičnog prava u druge oblasti prava, uz obrazloženje da samo krivično pravo može pokazati društveno neodobravanje u kvalitativno drugačoj prirodi nego administrativne sankcije građanskog prava ili mehanizmi kompenzacije građanskog prava.²⁸

Evropska komisija je takođe istakla da postojanje značajne različitosti u nacionalnim zakonodavstvima država članica može poslužiti kao podsticaj pojedincima da izvrše zloupotrebe tržišta kapitala u državama članicama koje ne predviđaju krivične sankcije za ova krivična djela ili koje pružaju slabu primjenu.²⁹

Najprije treba istaći da prije usvajanja Direktive 2014/57/EZ, najvažniji zakonodavni instrument na nivou Evropske unije koji reguliše zloupotrebu tržišta kapitala bila je Direktiva 2003/6/EZ o insajderskoj trgovini i tržišnoj manipulaciji (tzv. Direktiva o zloupotrebi tržišta kapitala). Direktiva za zloupotrebu tržišta kapitala je imala za cilj povećanje povjerenja investitora i integriteta tržišta, na način da zabranjuje onima koji posjeduju povlašćene informacije da trguju finansijskim instrumentima, i zabranjuje tržišnu manipulaciju putem praksi kao što su širenje lažnih informacija ili glasina i obavljanja trgovine kojom se obezbjeđuju cijene na nenormalnim nivoima. Osim toga, nadležnim organima u svakoj državi članici pruža mogućnost saradnje i razmjene informacija sa svojim kolegama u drugim državama članicama. Obim direktive obuhvatio je sve finansijske instrumente prihvачene u trgovini na najmanje jednom tržištu kapitala regulisanim pravom Evropske unije ili za koje je izvršena odgovarajuća prijava za prijem. Primjenjivana je na sve transakcije koje se odnose na ove instrumente, bez obzira da li se preduzimaju na regulisanim tržištima ili na drugim mjestima.³⁰

Dakle, Direktiva o zloupotrebi tržišta kapitala je pravila razliku između dvije vrste zloupotrebe na tržištu kapitala: insajdersku trgovinu i tržišnu manipulaciju. Pored toga Direktiva o zloupotrebi tržišta kapitala naglašavala je sprovođenje mjera protiv insajderske trgovine i tržišne manipulacije, prvenstveno kroz administrativne postupke i sankcije. Direktiva je usmjeravala države članice da osiguraju, u skladu sa svojim nacionalnim zakonodavstvom, preduzimanje odgovarajućih administrativnih mjera ili izvršenje administrativnih sankcija nad odgovornim licima u slučajevima gdje nisu ispoštovane odredbe koje su usvojene u primjeni Direktive o zloupotrebi tržišta kapitala. Države članice treba da

²⁷ Turanjanin, V. (2017). Krivičnopravna zaštita tržišta kapitala. Godišnjak fakulteta bezbjednosti, br. 1. Beograd: Fakultet Bezbjednosti Univerziteta u Beogradu, str. 370.

²⁸ Faure, G.M.; Lager, C. (2015). *The Directive on Criminal Sanctions for Market Abuse: A Move Towards Harmonizing Trading Criminal Law at the EU level?* Brooklyn Journal of Corporate, Financial & Commercial Law. Vol. 2. nNo. 2, p. 388.

²⁹ Ivanović, A. R. (2018). Zakonodavna ovlašćenja Evropske unije u oblasti materijalnog krivičnog prava sa posebnim osvrtom na Direktivu o krivičnopravnim sankcijama za zloupotrebu tržišta. Zbornik radova Međunarodno naučno-stručna konferencija: *Krivično zakonodavstvo i funkcionalisanje pravne države*. Trebinje: Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Ministarstvo pravde Republike Srbije i Grad Trebinje, str. 247.

³⁰ Klimek, L. (2013). *Effective Enforcement of Sanctions for Market Abuse in the EU: Introduction of Criminal Sanctions*, In: J. A., Bělholávek, F. Černý, N., Rozehnalová, (eds.): Czech Yearbook of International Law. New York: Juris Publishing, pp. 108.

osiguraju da ove mjere budu efikasne, proporcionalne i odvraćajuće.³¹ Dakle, ova zajednička pravila morala su se poštovati u svim državama članicama Evropske unije i oni moraju osigurati efektivnost prava zajednice kroz efektivne i odvraćajuće sankcije. Direktiva o zloupotrebi tržišta kapitala takođe navodi da to ne dovodi u pitanje pravo država članica da propisu izricanje krivičnih sankcija za takva ponašanja (član 14, stav 1 Direktive), što otprilike znači da je državama članicama dato pravo da odluče da li su možda krivične sankcije odgovarajuće za suprotstavljanje insajderskoj trgovini i tržišnoj manipulaciji. Međutim, kako to Libor Klimek ističe: „...režimi sankcionisanja zemalja članica Evropske unije se smatraju generalno slabim i heterogenim”. Naime, prema mišljenju pomenutog autora „postoje značajne razlike i nedostatak uzajamnog približavanja pravila širom Evropske unije u smislu sankcija propisanih za zloupotrebu tržišta kapitala, kao i primjena tih sankcija. Trenutno, sankcije su u nekim državama članicama jednostavno previše slabe i dovode do rizika od slabe primjene, pa čak i regulatorne arbitraže.”³² Podsjekočemo da standardi Evropske unije kada je u pitanju borba protiv određenih kažnjivih ponašanja su takvi da efikasna primjena pravila usvojenih na nivou Evropske unije zahtijevaju da sankcije koje su dostupne nadležnim državnim organima budu efikasne, srazmjerne i odvraćajuće. Pored toga, efiksana primjena obuhvata i resurse nadležnih organa, odnosno njihova ovlašćenja i spremnost za detektovanje i istraživanje zloupotreba. Kada je u pitanju borba protiv insajderske trgovine i zloupotrebe tržišta kapitala stav Evropske komisije je da ni u jednom drugom segmentu efikasna primjena nije ostvarena. Naime, način na koji su sankcije dizajnirane u nekim državama članicama dovodi u pitanje njihovu efikasnost, srazmernost i preventivni efekat. Pored toga, postoji i različitost u pogledu nivoa izvršenja. Naime, kao to Klimek primjećuje: „U nekim državama članicama nisu primijenjene u period od više od dvije godine. Kada je u pitanju Direktiva o zloupotrebi tržišta kapitala u nekim državama ne postoji mogućnost oduzimanja ovlašćenja licima u slučaju kršenja pravila predviđenih ovom Direktivom. Štaviše, neke države članice ne predviđaju diskvalifikaciju odnosno razrješenje menadžmenta i/ili nadzornog organa u slučajevima u kojima se radi o tržišnoj manipulaciji”.³³ Dakle, sankcije koje su u nacionalnim zakonodavstvima postojale u vrijeme primjene Direktive o zloupotrebi tržišta kapitala su se pokazale kao nezadovoljavajuće, što je za posljedicu imalo neefikasnu primjenu iste. Ovome treba dodati i činjenicu da su odredbe kojima je, u smislu bića krivičnog djela, određeno značenje insajderske trgovine ili tržišne manipulacije razlikuju između država članica. Uz sve ovo prosljedice svjetske ekonomske krize na Evropsku uniju su samo još više istakle u prvi plan pitanje da li se pravila finansijskog tržišta uvijek poštiju i primjenjuju kako je propisano pravilima Evropske unije. Uzveši u obzir činjenicu da su pravila za sprečavanje i borbu protiv zloupotrebe tržišta kapitala na bazi Direktive o zloupotrebi tržišta kapitala uspostavljena još 2003. godine na prostoru Evropske unije, sve više su se mogli čuti stavovi koji govore da željeni efekat nije postignut ovom Direktivom.³⁴

To je naravno dovelo i do inicijative Evropske komisije prema kojoj bi uspostavljanje minimum pravila o krivičnim djelima i krivičnim sankcijama za zloupotrebu tržišta kapitala, koja bi bila inkorporirana u nacionalna krivična zakonodavstva država članica, mogla da dospjesu osiguranju njihove efikasnosti u smislu demonstracije društvenog neodobravanja u kvalitativno drugačijoj prirodi u poređenju sa administrativnim sankcijama ili mehanizmima kompenzacije prema građanskom pravu. Dakle, kada je u pitanju Direktiva o zloupotrebi tržišta

³¹ Böse, M. (2011). *The Connection of Internal Market Law and Criminal Law*, in: Regulation strategies in the European economic area. Berlin: BWV Verlag 115, 116 (Petter-Christian Müller-Graff, Erling Selvig, eds., pp. 116.

³² Klimek, L. (2013), *op. cit.*, pp. 111.

³³ *Ibid.*

³⁴ Faure, G.M. ; Lager, C. (2015), *op. cit.*, pp. 396.

kapitala nametalo se rješenje u smislu povećanja efikasnosti njene primjene, *inter alia*, kroz uvođenje efikasnih i odvraćajućih sankcija putem krivičnog prava. Pored toga Evropska komisija je zauzela stav da je inicijativa Evropskog prava na polju promocije približavanja i jačanja nacionalnih režima sankcija u sektoru finansijskih usluga neophodna. Ovakav stav Evropska komisija bazira na mišljenju da države članice nisu u stanju da u potpunosti ostvare ove ciljeve samostalno, te da u odsustvu zajedničkog okvira na nivou Evropske unije, nacionalne inicijative nisu u stanju da obezbijede konzistentnost u jačanju režima sankcionisanja nedozvoljenih ponašanja u ovoj oblasti. Iz ovakvog stava Evropska komisija je izvela zaključak da je aktivnost Evropske unije neophodna na ovom polju kako bi se postigao dovoljan nivo približavanja i jačanja nacionalnih režima sankcija u ovoj oblasti. Prema ovakvom stanju stvari, a prema mišljenju Evropske komisije javlja se mogućnost za uvođenje krivičnih sankcija za najteže kršenje zakona u ovoj oblasti. Naime, Evropska komisija tvrdi da se za krivične sankcije generalno smatra da šalju snažnu poruku neodobravanja koja bi mogla povećati odvraćajući efekat sankcija (generalna prevencija), pod uslovima da ih krivičnopravni sistem primjenjuje na odgovarajući način. Sa druge strane Evropska komisija je svjesna da krivične sankcije možda nisu prikladne za sve vrste kršenja i u svim slučajevima u oblasti zloupotrebe tržišta kapitala. Pored toga, krivično pravo predstavlja osjetljivo područje politike gdje su razlike u međunarodnim sistemima i dalje značajne, na primjer, u pogledu vrsta sankcija i nivoa, kao i klasifikacija određenog ponašanja kao administrativnog krivičnog djela. Međutim, kao što je to propisano Ugovorom o funkcionisanju Evropske unije³⁵ Evropska unija ima ovlašćenja da nadomjesti praznine i nedostatke gdje god angažovanje Evropske unije daje dodatnu vrijednost, u ovom slučaju bi upravo krivično pravo bilo dodatno korisno sredstvo za obezbjeđenje efikasne primjene. Kao što je to već istaknuto polazna osnova za ovako shvatanje jeste činjenica da postoji velika različitost u pristupu nametanja krivičnih sankcija za kršenje propisa na tržištu od strane država članica Evropske unije, što ostavlja određeni prostor za počinioce koji često mogu koristiti najniže sisteme sankcija. Ovo naravno ima negativan uticaj na odvraćajući efekat svakog nacionalnog režima sankcija i efikasnost primjene zakonodavnog okvira Evropske unije o zloupotrebi na tržištu kapitala. U tom kontekstu, zakonodavna inicijativa Evropske komisije u smislu određenja minimalnih pravila za sankcije za insajdersku trgovinu i zloupotrebe tržišta kapitala krivičnim zakonodavstvom djeluje uskladeno sa načelom supsidijatnosti.³⁶ S tim u vezi, 20. oktobra 2011. godine Evropska komisija je predstavila Prijedlog direktive o krivičnim sankcijama za insajdersku trgovinu i tržišnu manipulaciju, koja bi trebalo da uspostavi minimalna pravila za krivične sankcije za najteže kršenje pravila, odnosno zloupotreba na tržištu kapitala, tj. insajdersku trgovinu i tržišnu manipulaciju. Evropski parlament je 4. februara 2014. godine odobrio prijedlog Evropske komisije za Direktivu o krivičnim sankcijama za insajdersku trgovinu i tržišnu manipulaciju. Predložena direktiva je prvi prijedlog zasnovan na novoj zakonodavnoj osnovi člana 83, stava 2 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije.

Direktiva zahtijeva od država članica:

- „da preduzmu potrebne mjere kako bi osigurale da se insajderska trgovina [...] propiše kao krivično djelo [...] kada je počinjena namjerno (član 3 Direktive)“;
- „da preduzmu potrebne mjere kako bi se osigurale da krivična djela koja se tiču insajderske trgovine i tržišne manipulacije budu sankcionisana efikasnim, srazmernim i odgovarajućim krivičnim sankcijama (član 7 Direktive)“;
- „da osiguraju da je (insajderska trgovina) kažnjiva sa maksimalnim trajanjem kazne zatvora od najmanje četiri godine (član 7 Direktive)“;

³⁵ Ugovor o funkcionisanju Evropske unije (OJ C 326, 26/10/2012).

³⁶ Klimek, L. (2013), *op. cit.*, pp. 115.

- „da osiguraju da pravna lica mogu biti odgovorna za insajdersku trgovinu (član 8 Direktive);

Direktiva definiše sljedeća krivična djela:

- Insajdersku trgovinu (Trgovinu na osnovu privilegovanih informacija (član 3 Direktive);
- Preporučivanje ili podsticanje drugog lica da se angažuje u insajderskoj trgovini (Preporuka da drugo lice trguje na osnovu privilegovanih informacija ili podsticanje druge osobe da trguje na osnovu privilegovanih informacija, član 3 Direktive);
- Nezakonito objavljivanje privilegovanih informacija (član 4 Direktive);
- Manipulacija tržištem (član 5 Direktive).

Ova nedozvoljena ponašanja, u ozbiljnim slučajevima i kada su počinjena namjerno, trebaju da budu propisana od strane nacionalnih krivičnih zakonodavstva država članica kao krivična djela (član 3, stav 1 Direktive). U smislu Direktive o krivičnopravnim sankcijama za zloupotrebu tržišta kapitala dolazi kada lice posjeduje privilegovane informacije i koristi te informacije, direktno ili indirektno, pri sticanju ili otpuštanju finansijskog instrumenta na koji se ta informacija odnosi, za sopstveni račun ili za račun treće osobe (član 3, stav 2 Direktive). Odredbe iz člana 3 Direktive koje se odnose na insajdersku trgovinu primjenjuju se na svako lice koje posjeduje privilegovane informacije zbog činjenice da to lice:

- a) član je u administrativnim, upravljačkim ili nadzornim tijelima izdavaoca ili učesnika na tržištu emisijskih jedinica;
- b) posjeduje udio u kapitalu izdavaoca ili učesnika na tržištu emisijskih jedinica;
- c) ima pristup informacijama tokom obavljanja posla, profesije ili dužnosti ili
- d) učestvuje u kriminalnim aktivnostima.

Odredbe ovog člana primjenjuju se i na svako lice koje je do privilegovanih informacija došlo pod okolnostima koje se razlikuju od onih iz prethodno navedenih situacija kada je ta osoba svjesna da je riječ o privilegovanim informacijama (član 3, stav 3 Direktive). Korišćenje privilegovanih informacija za otkazivanje ili izmjenu naloga u vezi s financijskim instrumentom na koji se ta informacija odnosi kad je nalog dat prije nego što je dotično lice posjedovalo privilegovanu informaciju takođe se smatra trgovinom na osnovu privilegovanih informacija (član 3, stav 4 Direktive). U vezi sa licitacijama dozvola za izdavanje ili licitaciju drugih proizvoda na aukcijama koje se održavaju u skladu sa Uredbom (EU) br. 1031/2010,³⁷ korišćenje insajderskih informacija iz stava 4 ovog člana obuhvata i podnošenje, izmjenu ili povlačenje ponude (član 3, stav 4 Direktive).

Preporučivanje drugim licima da se angažuju u insajderskoj trgovini ili podsticanje druge osobe da se angažuje u insajderskoj trgovini, u smislu Direktive, predstavlja krivično djelo kada osoba posjeduje privilegovane informacije i:

- a) na osnovu tih informacija preporučuje da druga osoba stekne ili stavi na raspolaganje finansijske instrumente na koje se te informacije odnose ili podstiče tu osobu na takvo sticanje ili stavljanje na raspolaganje ili
- b) na osnovu tih informacija preporučuje da druga osoba otkaže ili izmjeni nalog u vezi s finansijskim instrumentom na koji se ta informacija odnosi ili podstiče tu osobu na takvo otkazivanje ili izmjenu (član 3, stav 6 Direktive).

³⁷ Uredba Komisije (EU) br. 1031/2010 od 12. novembra 2010. godine o rasporedu, upravljanju i drugim aspektima licitacija emisijskih jedinica gasova staklene bašte Direktivi 2003/87/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta o uspostavi sistema trgovanja emisijskim jedinicama gasova staklene baste Zajednice (OJ L 302, 18.11.2010., str. 1-41).

Korištenje preporuka ili podsticanja iz stava 6 predstavlja trgovinu na osnovu privilegovanih informacija kada je lice koje preporučuje ili podstiče svjesno da se to zasniva na privilegovanim informacijama (član 3 stav, 7 Direktive).

Za potrebe ovog člana, samom činjenicom da lice posjeduje ili je posjedovalo privilegovane informacije ne podrazumijeva se da je ta osoba iskoristila te informacije i da je stoga trgovala na osnovu privilegovanih informacija na osnovu nekog sticanja ili otpuštanja kada se njeno ponašanje može okvalifikovati kao legitimno ponašanje u skladu s člankom 9 Uredbe o zloupotrebi tržišta (član 3, stav 8 Direktive).

Određene aktivnosti nisu obuhvaćene Direktivom i Direktiva se ne primjenjuje (pod uslovom da su ispunjeni određeni uslovi) na: trgovanje sopstvenim akcijama u otkupnim programima ili trgovanje hartijama od vrijednosti ili pratećim instrumentima za stabilizaciju hartija od vrijednosti ili transakcije, naredjenja ili ponašanja izvršena u skladu sa monetarnim, deviznim kursom ili politikom upravljanja javnim dugom (član 1, stav 3).

U smislu Direktive o krivičnopravnim sankcijama za zloupotrebu tržišta kapitala, do nezakonitog objavljivanja privilegovanih informacija dolazi kada lice posjeduje privilegovane informacije i te informacije saopšti bilo kom drugom licu, osim kada je to objavljivanje dio uobičajenog obavljanja posla, profesije ili dužnosti, uključujući i kada se to objavljivanje može okvalifikovati kao istraživanje tržišta koje se sprovodi u skladu s članom 11 stavovima od 1 do 8 Uredbe o zloupotrebi tržišta (član 4, stav 2 Direktive).

Takođe, propisano je da se odredbe člana 4 Direktive primjenjuju se na sva lica koja se nalaze u situacijama ili okolnostima opisanim u članu 3, stav 3 Direktive (član 4, stav 3 Direktive).

U smislu Direktive o krivičnopravnim sankcijama za zloupotrebu tržišta kapitala, dalje objavljivanje preporuka ili podsticanja drugih iz člana 3, stava 6 predstavlja nezakonito objavljivanje privilegovanih informacija u skladu sa ovim člankom kada je lice koje objavljuje preporuku ili potsicanje svjesno da se to zasnivalo na privilegovanim informacijama (član 4, stav 4 Direktive).

Naposlijetku, stavom 5, člana 4 propisano je da se odredbe o nezakonitom objavljivanju privilegovanih informacija primjenjuju u skladu s potrebom zaštite slobode štampe i slobode izražavanja (član 4, stav 5 Direktive).

U smislu Direktive o krivičnopravnim sankcijama za zloupotrebu tržišta kapitala manipulacija tržištem obuhvata sljedeće aktivnosti:

- a) izvršavanje transakcije, davanje naloga za trgovinu ili bilo koji drugi postupak kojim se:
 - daju neistiniti ili obmanjujući signali u pogledu ponude, potražnje ili cijene finansijskog instrumenata ili povezanog promptnog ugovora za robu ili
 - cijena jednog ili nekoliko finansijskih instrumenata ili povezanog promptnog ugovora za robu održava na neuobičajenom ili vještačkom nivou;

Osim ako su razlozi zbog kojih je lice koje je izvršilo transakciju ili dalo nalog za trgovinu legitimni, a ta je transakcija ili nalog za trgovinu u skladu s prihvaćenom tržišnom praksom u datom mjestu trgovine.

- b) izvršavanje transakcije, davanje naloga za trgovinu ili bilo koja druga aktivnost ili postupak koji utiču na cijenu jednog ili nekoliko finansijskih instrumenata ili

- povezanog promptnog ugovora za robu u kojima se upotrebljavaju fiktivni postupci ili bilo koji drugi oblik obmane ili prevare;
- c) širenje informacija preko medija, uključujući internet ili bilo kojim drugim sredstvom, čime se daju neistiniti ili obmanjujući signali u pogledu ponude, potražnje ili cijene finansijkog instrumenta ili povezanog promptnog ugovora za robu ili održava cijena jednog ili nekoliko finansijiskih instrumenata ili povezanog promptnog ugovora za robu na neuobičajenom ili vještačkom nivou kada lica koja su proširila informacije stiču, za sebe ili za drugo lice, prednost ili korist od širenja datih informacija ili
 - d) prosljeđivanje neistinitih ili obmanjujućih informacija ili davanje neistinitih ili obmanjujućih osnovnih podataka ili bilo koji drugi postupak kojim se manipuliše izračunom referentnih vrijednosti (član 5, stav 2 Direktive).

Primjetno je da se navođenje, pomaganje i podržavanje, kao i pokušaj izvršenja ovih djela prema odredbama Direktive kažnjava na isti način kao i krivično djelo (član 6 Direktive).

Kada su u pitanju krivične sankcije za fizička lica koja počine navedene delikte, a u cilju obezbjeđenja efikasnih, srazmjernih i odvraćajućih efekata sankcionisanja, Direktiva predviđa maksimalne nivoe kazne zatvora od najmanje četiri godine za tržišnu manipulaciju, isnajdersku trgovinu i preporučivanje ili podsticanje drugog lica da se angažuje u insajderskoj trgovini i dvije godine za nezakonito otkrivanje povlašćenih infromacija (član 7).

O pitanju krivičnih sankcija za pravna lica Direktiva predviđa krivičnu odgovornost pravnih lica za pomenuta djela. Pored toga, Direktiva propisuje da se pravna lica mogu suočiti s drugim sankcijama, kao što su ukidanje prava na javne naknade ili pomoć, privremenu ili trajnu zabranu obavljanja komercijalnih aktivnosti, stavljanje pod sudski nadzor, likvidacija sudskim putem ili privremeno ili trajno zatvaranje ustanove koje su korišćene za izvršenje krivičnog djela (član 9).

U pogledu odgovornosti pravnih lica, Direktiva propisuje da države članice moraju preduzeti neophodne mjere kako bi se osigurale da pravna lica mogu biti odgovorna u vezi sa prkeršajom počinjenim u njihovu korist, odnosno u njihovo ime od strane bilo kog lica koje je ovlašćeno da:

- a) zastupa to pravno lice;
- b) da donosi odluke u ime tog pravnog lica;
- c) vrši kontrolu nad tim pravnim licem (član 8, stav 1).

Takođe, odgovornost pravnih lica ne isključuje krivični postupak protiv fizičkih lica koja su uključena kao izvršioci, podstrelkači ili pomagači u naprijed navedenim krivičnim djelima (član 8, stav 3). Pored toga, države članice moraju preduzeti neophodne mjere kako bi se osigurale da pravna lica mogu biti odgovorna tamo gdje je nedostatak nadzora ili kontrole od strane ovlašćene osobe omogućio da noj prodređena osoba u korist tog pravnog lica izvrši neko od naprijed navedenih krivičnih djela (član 8, stav 2).

Član 10 Direktive o krivičnopravnim sankcijama za zloupotrebu tržišta kapitala se bavi pitanjem mjesne nadležnosti. Naime, stavom 1 ovog člana države članice se obavezuju da preduzmu potrebne mjere kako bi ustanovile svoju nadležnost nad krivčnim djelima iz člana 3 do 6 Direktive, kada je krivično djelo izvršeno:

- a) djelimično ili u cijelosti na njihovoj teritoriji ili
- b) od strane jednog od njihovih državljana, barem u slučajevima u kojima se određeno djelo smatra krivičnim djelom u mjestu izvršenja.

Stavom 2 ovog člana propisana je obaveza za državu članicu da obavijesti Evropsku komisiju kada odluci da uspostavi svoju nadležnost za krivična djela iz člana od 3 do 6 Direktive koja su izvršena izvan njene teritorije kada:

- a) izvršilac ima uobičajeno boravište na njenoj teritoriji ili
- b) je krivično djelo izvršeno na njenoj teritoriji u korist pravnog lica koje na njenoj teritoriji ima poslovno sjedište.

Članom 11 Direktive o krivičnopravnim sankcijama za zloupotrebu tržišta državama članicama je propisana obaveza obezbjeđivanja odgovarajućeg osposobljavanja u vezi s ciljevima ove Direktive sudija, tužilaca, policije, zaposlenih u pravosuđu te osoblja onih nadležnih tijela koja su uključena u krivični postupak i istražne.

Naposlijetku, član 12 Direktive propisuje da do 4. jula 2018. godine Evropska komisija treba da dostavi izvještaj Evropskom parlamentu i Evropskom savjetu o primjeni Direktive i, ako je potrebno o potrebi njenog mijenjanja, posebno u pogledu podobnosti uvođenja zajedničkih minimalnih pravila o vrstama i nivoima krivičnih sankcija. U 2020. godini, nakon procjene transpozicije Direktive, Evropska komisija je pripremila Izvještaj za Evropski parlament i Savjet koji sadrži glavne zaključke o transpoziciji.³⁸

Detaljna procjena potvrdila je da je većina država članica prenijela odredbe Direktive u potpunosti i ispravno u svim njenim aspektima. Pored ovoga Evropska komisija je konstatovala da su nalazi neusaglašenosti često bili relativno mali. Na primjer, nisu pronađena nikakva odstupanja o pitanju transpozicije u vezi sa odredbama o podstrekavanju, pomaganju i pokušaju (član 6 Direktive), o sankcijama za pravna lica (član 9 Direktive), o nadležnosti (član 10 Direktive), i o obuci (član 11 Direktive). Po pitanju transpozicije krivičnih sankcija za fizička lica (član 7 Direktive) i odgovornosti pravnih lica (član 8 Direktive) konstatovane su zabrinutosti samo u dvije države članice. Velika većina država članica ima pravilno transponovano inkriminiranje krivičnih djela zloupotrebe tržišta, odnosno insajderskog poslovanja (član 3 Direktive), nezakonito odavanje insajderskih informacija (član 4 Direktive) i manipulacija tržištem (član 5 Direktive).

Takođe ovdje treba naglastiti da su u toku postupka provedbe transpozicija ove Direktive uočena sljedeća problematična pitanja:

- u jednom broju država članica član 1 Direktive (predmet i obim) nije postojao, odnosno nije pravilno i sveobuhvatno transponovan;
- u jednoj državi članici nedostaju definicije (član 2 Direktive) ili su iste nepotpune;
- insajdersko poslovanje i preporučivanje drugom licu da se uključi u insajdersko poslovanje (član 3 Direktive) nisu u potpunosti kriminalizovani u tri države članice;
- jedna država članica nije sveobuhvatno inkriminisala nezakonito otkrivanje insajderske informacije (član 4 Direktive);
- transpozicija člana 5 Direktive (manipulacija tržištem kapitala) često je bila nepotpuna jer neki od njegovih elemenata nisu obuhvaćeni nacionalnim zakonodavstvom. U vezi sa članom 1, stav 4 Direktie, kojim se proširuje djelokrug člana 5 Direktive jedan broj država članica nije posebno uključio sve potrebne elemente.

³⁸ Report from the Commission to the European Parliament and the Council, on the implementation of Directive 2014/57/EU of the European Parliament and of the Council of 16 April 2014 on criminal sanctions for market abuse (market abuse directive), COM(2020) 99 final.

3.3. Direktiva (EU) 2019/713 Evropskog parlamenta i Savjeta od 17. aprila 2019. godine o borbi protiv prevara i falsifikovanja u vezi s bezgotovinskim sredstvima plaćanja i zamjeni Okvirne odluke Savjeta 2001/413/PUP

Na nivou Evropske unije vodeći zakonodavni instrument harmonizacije zakonodavstva u oblasti sprečavanja i suzbijanja falsifikovanja sredstava plaćanja je Direktiva (EU) 2019/713 o suzbijanju prevara i falsifikovanja bezgotovinskih sredstava plaćanja (u daljem tekstu: Direktiva (EU) 2019/713).³⁹ Ova Direktiva utvrđuje minimalna pravila koja se tiču definicije krivičnih djela i sankcije u oblastima prevare i falsifikovanja bezgotovinskih sredstava plaćanja. Pored ovoga, ona olakšava prevenciju ovakvih prekršaja, i pružanje pomoći i podrške žrtvama.⁴⁰

Direktiva (EU) 2019/713 je stavila van snage svoju prethodnicu – Okvirnu odluku 2001/413/JHA o borbi protiv prevara i falsifikovanja bezgotovinskih sredstava plaćanja.⁴¹ Pomenuta Okvirna odluka koja je usvojena 2001. godine više nije odražavala aktuelnu realnost i nedovoljno se bavila novim izazovima i tehnološkim razvojem poput virtualnih valuta i mobilnih plaćanja. Cilj navedene okvirne odluke bio je da inkriminišu ona ponašanja koja dovode do prevara i falsifikovanje svih oblika bezgotovinskih instrumenata plaćanja te osiguraju mehanizmi prekogranične saradnje i razmjene informacija te tako ojačaju i pravosudni sistemi samih država članica u borbi protiv prevara s platnim karticama.⁴² Tako je Okvirna odluka predviđala da države članice inkriminiraju krade ili neko drugo protivpravno prisvajanje instrumenata plaćanja, falsifikovanje, zloupotrebu, primanje, nabavku, prevoz, prodaju ili prenos na drugu osobu ukradenog instrumenta plaćanja, zatim pritivpravna ponašanja vezana za računare (poput „hakovanja“ računarskih sistema u svrhu protivpravnog prenosa novca) te krivična djela povezana sa posebno prilagođenim uređajima (koja uključuju falsifikovanje instrumenata, predmeta, računarskih programa i sl.). Međutim Okvirna odluka nije propisivala ni vrstu ni visinu krivično-pravnih sankcija za pojedina krivična djela, nego je pozivala države članice da obezbijede mjere kojima će ova ponašanja biti kažnjiva efikasnim, srazmernim i odvraćajućim kaznama, uključujući i kazne vezane za lišavanje slobode. Ovo je rezultiralo različitim zakonodavnim rješenjima u državama članicama.⁴³

Naime, 2013. godine prevare korišćenjem kartica izdatih u Jedinstvenom evropskom platnom području (SEPA) dostigle su cifru od 1,44 milijarde evra, što predstavlja rast od 8% u odnosu na prethodnu godinu.⁴⁴ Evaluacija Okvirne odluke 2001/413/JHA identifikovala je tri glavna problema koji su pokretali trenutnu situaciju u vezi sa prevarama bezgotovinskog plaćanja u Evropskoj uniji. Prvi se ogledao u tome da neka djela nisu mogla biti efikasno istražena i krivično gonjena. Drugi se ogleda u tome da neka djela nisu mogla da budu efikasno

³⁹ Direktiva (EU) 2019/713 Evropskog parlamenta i Savjeta od 17. aprila 2019. godine o borbi protiv prevara i krivotvoreњa u vezi s bezgotovinskim sredstvima plaćanja i zamjeni Okvirne odluke Savjeta 2001/413/PUP (OJ L 123, 10.5.2019., str. 18-29).

⁴⁰ Klimek, L. (2020). *Misuse of contactless payment cards with radio-frequency identification*. Masaryk University Journal of Law and Technology. Vol. 14. No. 2. Masaryk University: Faculty of Law, pp. 265-266.

⁴¹ Council Framework Decision of 28 May 2001 combating fraud and counterfeiting of non-cash means of payment (2001/413/JHA), Official Journal of the European Union (L 123/18) 10 May. Available from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001F0413&from=EN> [Accessed 14 April 2022].

⁴² Više o prevarama sa platnim karticama vidjeti u: Ivanović, A. R. (2011). *Falsifikovanje i zloupotreba platnih kartica*. Perjanik – časopis za teoriju i praksu u oblasti kriminalistike, bezbjednosti, kriminoloxije i prava. Vol. IX. No. 26, pp. 4-18. Danilovgrad: Policijska akademija, str. 4-18.

⁴³ Buhovac, M. (2020). *Moderno oblici prijevara i krivotvoreњa bezgotovinskih instrumenata plaćanja prema direktivi 2019/713/EU*. Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu. Vol. 27. No. 2, Zagreb: Hrvatsko udruženje za kaznene znanosti i praksu, str. 881-882.

⁴⁴ Klimek, L. (2020), *op. cit.*, pp. 266.

istražena i procesuirana zbog operativnih prepreka. Treći se odnosio na to da su kriminalci iskoristili nedostatke preventivnih mehanizama da počine prevaru.⁴⁵

Evropska komisija je predstavila prijedlog novog zakonodavstva⁴⁶ upućenog državama članicama Evropske unije koji je uveo tri specifična cilja koji su se bavili identifikovanim problemima. Prvi, osigurati da postoji jasan, čvrst i tehnološki neutralan politički/pravni okvir. Drugo, eliminisati operativne prepreke koje ometaju istragu i krivično gonjenje ovakvih djela. Treće, poboljšati prevenciju.⁴⁷

Ovdje treba naglastiti da je Direktiva (EU) 2019/713 upućena državama članicama, te da su na osnovu toga one trebale da donesu zakone, uredbe i druge administrativne propise neophodne za usklađivanje domaćeg pravnog okvira sa ovom Direktivom do 31. maja 2021. godine.

Direktiva (EU) 2019/713 sadrži sopstvene pravne definicije. U tom smislu za potrebe implementacije Direktive „bezgootovinski instrument plaćanja” znači zaštićeni uređaj, predmet ili zapis ili njihova kombinacija, osim zakonskih sredstava plaćanja, koji jeste ili nije u fizičkom obliku, a nosiocu ili korisniku omogućuje, samostalno ili u vezi s postupkom, odnosno nizom postupaka, prenos novca ili novčane vrijednosti, između ostalog i uz pomoć digitalnih sredstava razmjene (član 2, stav 1, tačka a) Direktive). Pored ovoga „zaštićeni uređaj, predmet ili zapis” znači uređaj, predmet ili zapis zaštićen od kopiranja ili upotrebe s ciljem pevare, na primjer kroz dizajn, kodiranje ili potpis (član 2, stav 1, tačka b) Direktive). Nadalje, „digitalno sredstvo razmjene” znači bilo kakav elektronski novac, kako je definisan u članu 2 tački 2 Direktive 2009/110/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta,⁴⁸ i virtualne valute (član 2, stav 1, tačka c) Direktive). U smislu Direktiva (EU) 2019/713 „virtualna valuta” znači digitalno predstavljanje vrijednosti koju ne izdaje ili za koju ne garantuje centralna banka ni javno tijelo, niti je nužno povezana sa zakonski uspostavljenom valutom te nema pravni status valute ili novca, ali je fizička ili pravna lica prihvataju kao sredstvo razmjene i može se prenositi, čuvati te se njome može trgovati elektronskim putem (član 2, stav 1, tačka d) Direktive).

Direktiva (EU) 2019/713 obavezuje države članice da u svoje krivično zakonodavstvo uvedu posebne odredbe, odnosno da izmijeni postojeće odredbe ove pravne oblasti. Direktiva kao radnje koje kada su preduzete sa namjerom predviđa sljedeća krivična djela:

- upotreba bezgootovinskih instrumenata plaćanja sa ciljem prevare (član 3 Direktive);
- krivična djela povezana s upotrebom bezgootovinskih instrumenata plaćanja koji su u fizičkom obliku s ciljem prevare (član 4 Direktive);
- krivična djela povezana s upotrebom bezgootovinskih instrumenata plaćanja koji nisu u fizičkom obliku s ciljem prevare (član 5 Direktive) i
- prevara povezana s informacionim sistemima (član 6 Direktive).

⁴⁵ Commission staff working document impact assessment report, Accompanying the document Proposal for a Directive of the European Parliament and the Council on combating fraud and counterfeiting of non-cash means of payment and replacing Council Framework Decision 2001/413/JHA, SWD (2017) 298 final. Available from: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SWD:2017:0298:FIN:EN:PDF> [Accessed 14 April 2022].

⁴⁶ Proposal for a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on combating fraud and counterfeiting of non-cash means of payment and replacing Council Framework Decision 2001/413/JHA, COM/2017/0489 final - 2017/0226, Available from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52017PC0489> [Accessed 14 April 2022].

⁴⁷ L. Klimek (2020), *op. cit.*, pp. 266.

⁴⁸ Direktiva 2009/110/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 16. septembra 2009. gofine o osnivanju, obavljanju djelatnosti i bonitetnom nadzoru poslovanja institucija za elektronski novac te o izmjeni direktiva 2005/60/EZ i 2006/48/EZ i stavljanju izvan snage Direktive 2000/46/EZ (SL L 267, 10.10.2009., str. 7).

Prvo djelo se tiče upotreba beskontaktnih platnih kartica koje ne postoje u fizičkom obliku, već u obliku beskontaktnog *tap-to-pay* sistema koji se zasnivaju na upotrebi tzv. NFC tehnologije (eng. *near-field communication*),⁴⁹ sa ciljem prevare, odnosno zloupotreba instrumenata bezgotovinskog plaćanja. Direktiva (EU) 2019/713 predviđa da države članice Evropske unije treba da obezbijede da, kada je preduzeto sa namjerom sljedeće ponašanje treba da bude predviđeno kao krivično djelo: „...upotreba ukradenog ili na drugi način nezakonito prisvojenog ili stečenog bezgotovinskog instrumenta plaćanja s ciljem prevare (član 3, tačka a) Direktive), kao i „upotreba lažnog ili falsifikovanog bezgotovinskog instrumenta plaćanja s ciljem prevare (član 3, stav b) Direktive).” Kod ovog djela i stvari, izvršilac prekršaja ne koristi (zloupotrebljava) beskontaktnu platnu karticu svojom rukom, pošto ona ne postoji u fizičkom obliku. Međutim, koristeći lažni RFID čitač, šalje kartici ključ za šifrovanje, a zatim i kartica dešifruje ključ za šifrovanje, koji omogućava da bude sva buduća komunikacija šifrovana pomoću tog ključa, čitač kartica šalje kartici predloženu transakciju, kartica „potpisuje“ transakciju. Ovdje treba napomenuti da, redovno korišćenje beskontaktnog plaćanja funkcioniše samo na kratkom dometu 1-5 centimetara (ili više). S druge strane, lažni RFID čitač može da radi na većoj udaljenosti, na primjer, nekoliko metara.⁵⁰

Drugo krivično djelo, koje je bilo propisano i Okvirnom odlukom, i predstavlja zloupotrebu platnih kartica se tiče: „a) krađe ili drugog nezakonitog prisvajanja bezgotovinskog instrumenta plaćanja koji je u fizičkom obliku; b) zloupotrebi ili falsifikovanju bezgotovinskog instrumenta plaćanja koji je u fizičkom obliku s ciljem prevare; c) posjedovanja ukradenog ili na drugi način nezakonito prisvojenog ili krivotvoreno bezgotovinskog instrumenta plaćanja koji je u fizičkom obliku radi uporabe s ciljem prevare; d) pribavljanja za sebe ili druge, uključujući primanje, prisvajanje, kupovinu, prenos, uvoz, izvoz, prodaju, prevoz ili distribuciju ukradenog, zloupotrebljenog ili falsifikiranog bezgotovinskog instrumenta plaćanja koji je u fizičkom obliku radi upotrebe sa ciljem prevare“ (član 4 Direktive).

Treće krivično djelo predstavlja novinu koju donosi Direktiva (EU) 2019/713 koja se ogleda u prevari sa bezgotovinskim instrumentima plaćanja u nefizičkom obliku. Ovo djelo obuhvata sljedeće radnje: a) nezakonito sticanje bezgotovinskog instrumenta plaćanja koji nije u fizičkom obliku, barem kada je to sticanje uključivalo izvršenje jednog od krivičnih djela iz člana od 3 do 6 Direktive 2013/40/EU, ili zlouporebu bezgotovinskog instrumenta plaćanja koji nije u fizičkom obliku; b) zloupotreba ili falsifikovanje bezgotovinskog instrumenta plaćanja koji nije u fizičkom obliku s ciljem prevare; c) držanje nezakonito stečenog, zloupotrebljenog ili falsificiranog bezgotovinskog instrumenta plaćanja koji nije u fizičkom obliku radi upotrebe s ciljem prevare, barem ako je u trenutku držanja instrumenta poznato njegovo nezakonito porijeklo; d) nabavljanje za sebe ili druge, uključujući prodajom, prenosom i distribucijom ili stavljanje na raspolaganje nezakonito stečenog, zloupotrebljenog ili falsifikovanog bezgotovinskog instrumenta plaćanja koji nije u fizičkom obliku radi upotrebe sa ciljem prevare (član 5 Direktive). Dakle, u smislu izvršenja ovog djela bezgotovinskim

⁴⁹ *Near-field* komunikaciona tehnologija nastala je ranim radom na radiofrekvencijskoj identifikaciji (RFID), koja je koristila uзорке radio signala za komunikaciju i identifikaciju proizvoda. Prema Google patentima, prvi patent za RFID podnio je 1983. godine američki naučnik *Charles Walton*. RFID nije privukao privlačnost u potrošačkim aplikacijama sve do kasnih 1990. godina, kada je varijacija tehnologije ikorporirana u liniju lutki *Star Wars* proizvedene od strane *Hasbro*. Otpriklje u isto vrijeme, *Mobil* je predstavio *Speedpass*, RFID foliju za privjezak koji omogućava članovima da plaćaju na benzinskim stanicama bez korišćenja kreditne kartice. *Speedpass*, koji i dalje postoji u modifikovanom obliku, je vlasnički, zatvoren sistem, koji u suštini funkcioniše kao sačuvana kreditna kartica. RFID koristi bežičnu komunikaciju za utvrđivanje identiteta fizičkog objekta. Automatska identifikacija je primarna funkcija koja se pruža RFID tehnologijom, koja omogućava prepoznavanje označenih objekata. Stoga, RFID označeni objekti ili osobe mogu se lako prepoznati. RFID je sistem koji prenosi identite objekta bežično, koristeći radio talase.

⁵⁰ Klimek, L. (2020), *op. cit.*, pp. 268.

instrumentom plaćanja treba da se ostvari funkcija plaćanja. Takođe, za postojanje djela nije od značaja o kojoj se količini novca radi, tj. prema odredbama Direktive (EU) 2019/713 će postojati i kad je protivpravno pribavljenja mala količina novca. Kada je u pitanju zloupotreba bezgotovinskog instrumenta plaćanja, ona se sastoji u radnji izvršioca koji posjeduje bezgotovinski instrument plaćanja koji nije u fizičkom obliku da svjesno bespravno upotrijebi taj instrument za vlastitu korist ili korist druge osobe.⁵¹

Peto krivično djelo čine prevarna ponašanja u vezi sa informacionim sistemima, i to namjerno izvršenja ili uzrokovane prenosa novca, novčane vrijednosti ili virtualnih valuta i time uzrokovane nezakonite gubitke imovine za drugu osobu u svrhu sticanja nezakonite koristi za izvršioca ili nekog drugog ako je izvršeno: a) bespravnim sprecavanjem ili ometanjem funkcionalnosti informacijskog sistema; b) bespravnim uvođenjem, izmjenom, brisanjem, prenosom ili prikrivanjem računarskih podataka (član 6 Direktive).

Direktiva (EU) 2019/713 nalaže državama članicama da preduzmu neophodne mјere kako bi obezbijedile da u njihovim zakonodavstvima kao krivično djelo bude kažnjiva proizvodnja, nabavljanje za sebe ili druge, uključujući uvoz, izvoz, prodaju, prevoz i distribuciju, ili stavljanje na raspolaganje uređaja ili instrumenta, računarskih podataka ili bilo kojih drugih sredstava prvenstveno osmišljenih ili posebno prilagođenih za izvršenje krivičnih djela člana 4 tačaka a) i b), člana 5 tačaka a) i b) ili člana 6, makar kada su preduzete s namjerom da se ta sredstva iskoriste (član 7 Direktive).

Po pitanju navođenja, pomaganja i pokušaja izvršenja djela koja su predmet Direktive (EU) 2019/713 propisana je obaveza za države članice da preduzmu sve kako bi obezbijedile da se navođenje na izvršenje krivičnog djela ili pomaganje u izvršenju krivičnog djela iz članova od 3 do 7 Direktive kažnjava kao krivično djelo (član 8, stav 1 Direktive). Takođe, Direktiva (EU) 2019/713 poziva sve države članice da kao krivično djelo inkriminišu pokušaj kod skoro svih djela koji su predmet ove Direktive, posebno makar pokušaj nabavljanja nezakonito stečenog, zloupotrijebljenog ili falsifikovanog bezgotovinskog instrumenta plaćanja koji nije u fizičkom obliku za sebe ili druge s ciljem prevare (član 8, stav 2 Direktive).

U pogledu kazni Direktiva (EU) 2019/713 nalaže državama članicama da krivična djela koja su predmet ove Direktive budu kažnjiva efikasnim, proporcionalnim i odvraćajućim krivičnim sankcijama (član 9, stav 1 Direktive). Države članice će obezbijediti da neka od krivičnih djela koja su predmet Direktive budu kažnjiva maksimalnom kaznom zatvora od najmanje godinu dana, neka najmanje dvije godine a neki najmanje tri godine.⁵² Pored toga krivična djela će biti kažnjena maksimalnom kaznom zatvora od najmanje pet godina ako su izvršena u okviru zločinačke organizacije, kako je utvrđeno u Okvirnoj odluci 2008/841/PUP,⁵³ nezavisno od kazne predviđene u toj Odluci.

Kada je u pitanju krivična odgovornost, Direktiva (EU) 2019/713 definiše koncept krivične odgovornosti fizičkih i pravnih lica. Ona izričito obavezuje države da u svom nacionalnom zakonodavstvu predviđi krivične sankcije za fizička i pravna lica, na način da se naprijed navedena krivična djela sankcionisu djelotvornim, srazmernim i odvraćajućim krivičnim sankcijama. Na ovom mjestu treba naglasiti da kada su u pitanju pravna lica ona još nalaže i da za ovu kategoriju učinilaca pored navedenih principa države, treba da obezbijede da sankcije uključuju novčane krivične kazne ili nekrivične novčane kazne, kao i druge

⁵¹ Buhovac, M. (2020), *op. cit.*, str. 894-895.

⁵² Više o tome vidjeti u članu 9 stavovima 2, 3, 4 i 5 Direktive (EU) 2019/713 Evropskog parlamenta i Savjeta od 17. aprila 2019. godine o borbi protiv prevara i krivotvoreњa u vezi s bezgotovinskim sredstvima plaćanja i zamjeni Okvirne odluke Savjeta 2001/413/PUP.

⁵³ Okvirna odluka Vijeća 2008/841/PUP od 24. oktobra 2008. godine o borbi protiv organizovanog kriminala (OJ L 300, 11.11.2008., str. 42-45). Preuzeto dana 25.05.2022. godine sa sajta <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:32008F0841>.

sankcije.⁵⁴ Naime, Direktiva proširuje sankcije za pravna lica u odnosu na Okvirnu odluku, pa tako pored mjera koje su propisane Okvirnom odlukom (ukidanje prava na javne naknade ili pomoć, privremena ili trajna zabrana obavljanja poslovnih djelatnosti, stavljanje pod sudski nadzor i sudski nalog za likvidaciju) Direktiva sadrži još i privremeno isključenje iz pristupa javnom finansiranju i privremeno ili trajno zatvaranje objekata koji su služili za počinjenje krivičnog djela.⁵⁵

Direktiva (EU) 2019/713 propisuje da države članice treba da preduzmu potrebne mjere kako bi obezbijedile da su istražni alati, poput onih koji se koriste u borbi protiv organiziranog kriminala ili u drugim slučajevima teških krivičnih djela, djelotvorni, proporcionalni izvršenom krivičnom djelu i dostupni osobama, jedinicama ili službama koje su odgovorne za istragu ili krivični progon krivičnih djela koji su predmet ove Direktive (član 13, stav 1 Direktive). Takođe, Direktiva (EU) 2019/713 propisuje da države članice preduzimaju potrebne mjere kako bi obezbijedile slanje informacija u vezi sa krivičnim djelima koja su predmet Direktive bez neosnovanog odlaganja tijelima koja ih istražuju ili krivično gone, ako je nacionalnim pravom propisano da su fizička i pravna lica dužna da šalju informacije u vezi sa takvim krivičnim djelima (član 13, stav 2 Direktive).

Članom 14 koji se odnosi na razmjenu informacija Direktiva (EU) 2019/713 je ažurirala regulativu Okvirne odluke tako što propisuje da države članice obezbjeđuju dostupnost operativne nacionalne kontakt tačke 24 sata dnevno sedam dana u nedjelji te procedure o rješavanju hitnih zahtjeva za pomoć.

Članom 15 Direktive (EU) 2919/713 propisana je obaveza za Države članice da preuzmu potrebne mjere radi obezbjeđivanja dostupnosti prikladnih kanala za prijavljivanje kako bi se olakšalo prijavljivanje krivičnih djela koja su predmet ove Direktive tijelima krivičnog progona i drugim nadležnim nacionalnim tijelima bez neosnovanog odlaganja (član 15, stav 2 Direktive). Takođe, države članice su u obavezi da preuzimaju potrebne mjere kako bi podstakle finansijske institucije i druge pravne osobe koje posluju na njihovoj teritoriji da sumnju na prevaru bez neosnovanog odlaganja prijave tijelima krivičnog progona i drugim nadležnim tijelima, u svrhu otkrivanja, sprečavanja, istrage ili krivičnog progona krivičnih djela koji su predmet ove Direktive (član 15, stav 2 Direktive). Ovo podrazumijeva uspostavu sistema onlajn prijava krivičnih djela koji su predmet ove Direktive.

Direktiva podstiče države članice da osiguraju žrtvama krivičnih djela (fizičkim i pravnim licima) konkretnе informacije o zaštiti od negativnih posljedica djela te popis posebnih institucija zaduženih za podršku žrtvama kod krivičnih djela prevara sa instrumentima bezgovotivnog plaćanja koja su izvršena zloupotrebotom ličnih podataka (član 16 Direktive). Novine u odnosu na Okvirnu odluku jesu i odredbe o prevenciji te praćenju i statističkim podacima. U smislu Direktive prevencija obuhvata informisanje i podizanje svijesti građana o tim krivičnim djelima te istraživačkim i obrazovnim programima kojima se nastoji smanjiti ukupan broj prevara (član 17 Direktive). Takođe, države članice prikupljaju statističke podatke o fazama prijavljivanja, istrazi i postupcima za krivična djela iz Direktive

⁵⁴ Član 11 Direktive (EU) 2019/713 Evropskog parlamenta i Savjeta od 17. aprila 2019. godine o borbi protiv prevara i krivotvorenja u vezi s bezgotovinskim sredstvima plaćanja i zamjeni Okvirne odluke Savjeta 2001/413/PUP. U smislu ovog pod nekrivičnim novčanim kaznama, odnosno drugim sankcijama se podrazumijevaju:

a) ukidanje prava na javne naknade ili pomoć; b) privremeno isključenje iz pristupa javnom finansiranju, uključujući postupke javnog nadmetanja, bespovratna sredstva i koncesije; c) privremena ili trajna zabrana obavljanja poslovnih djelatnosti; d) stavljanje pod sudski nadzor; e) sudski nalog za likvidaciju; f) privremeno ili trajno zatvaranje objekata koji su služili za izvršenje krivičnog djela.

⁵⁵ Buhovac, M. (2020), *op. cit.*, str. 897.

te ih dostavljaju Komisiji svake godine, a Komisija ih objavljuje i predaje nadležnim specijalizovanim agencijama i drugim tijelima Evropske unije (član 18 Direktive).⁵⁶

U pogledu evaluacije i izvještavanja Direktiva (EU) 2919/713 propisuje da Evropska komisija do 31. maja 2023. godine Evropskom parlamentu i Savjetu podnese izvještaj u o procjeni u kojoj su mjeri države članice preduzele potrebne mjere za usklađivanje s ovom Direktivom (član 21, stav 1 Direktive). Takođe, Direktivom je propisano da Evropska komisija do 31. maja 2026. godine sprovodi evaluaciju učinka ove Direktive na borbu protiv prevara i zloupotreba u vezi s bezgotovinskim sredstvima plaćanja, kao i na temeljna prava, te podnosi izvještaj Evropskom parlamentu i Savjetu (član 21, stav 2 Direktive). U kontekstu evaluacije iz stava 2 ovog člana Evropska komisija izvještava i o nužnosti, izvodivosti i efikasnosti uspostave nacionalnih bezbjednosnih internetskih sistema kako bi se žrtvama pomoglo u prijavljivanju svih krivičnih djela iz članova od 3 do 8 te uvođenja standardizovanog prijedloga za prijavljivanje na nivou Unije da služi kao osnova za sve države članice.

3.4. Direktiva 2011/36/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 5. aprila 2011. godine o sprečavanju i suzbijanju trgovine ljudima i zaštiti njegovih žrtava te o zamjeni Okvirne odluke Savjeta 2002/629/PUP

Direktiva 2011/36/EU, odnosno Direktiva protiv trgovine ljudima,⁵⁷ je osnovni zakonodavni akt koji se bavi trgovinom ljudima u Evropskoj uniji. Usvojen je 2011. godine i obavezuje sve države članice Evropske unije, osim Danske, sa zajedničkim ciljem i bez diktiranja sredstava za postizanje ovog cilja. U tom smislu odgovornost leži na državama članicama da osmisle svoje nacionalne zakone kako bi se efikasno suprotstavili problemu trgovine ljudima.

Ova Direktiva uspostavlja snažne odredbe za sprečavanje i procesuiranje trgovine ljudima radi zaštite žrtava i pružanja pomoći i podrške istim. Iako je odgovornost država članica da osmisle svoje nacionalne zakone za efikasno rješavanje problema trgovine ljudima, ona podstiče saradnju između organa za sprovođenje zakona država članica kroz prekograničnu saradnju, razmjenu informacija i najbolje prakse, kao i nastavak otvorenog dijaloga između njihovih policijskih, pravosudnih i finansijskih vlasti. S tim u vezi, Direktiva protiv trgovine ljudima, naglašava važnost da oni koji su odgovorni da istraže i krivično gone trgovinu ljudima imaju pristup praćenju transakcija i drugih instrumenata finansijske istrage.⁵⁸

Direktiva protiv trgovine ljudima zamjenila je sljedeća tri instrumenta:

- Direktivu Savjeta 2004/81/EC o boravišnoj dozvoli izdatoj državljanima trećih zemalja koji su žrtve trgovine ljudima ili koji su bili predmet radnje za omogućavanje ilegalne imigracije, koji sarađuju sa nadležnim organima (tzv. Direktiva o boravišnoj dozvoli):⁵⁹ Ovaj instrument je jedini koji je još uvijek na snazi među tri instrumenta koji čine osnovu Direktive 2011/36EU;

⁵⁶ Buhovac, M. (2020), *op. cit.*, str. 893.

⁵⁷ Direktiva 2011/36/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 5. aprila 2011. godine o sprečavanju i suzbijanju trgovanja ljudima i zaštiti njegovih žrtava te o zamjeni Okvirne odluke Savjeta 2002/629/PUP (OJ L 101, 15.4.2011., str. 1-11).

⁵⁸ Dupont, J. (2020). *The European Anti-Human Trafficking Legal and Policy Framework: The EU's Anti-Trafficking Directive*. Prruzeto dana 04.05.2022. godine sa sajta <https://www.acamstoday.org/the-european-anti-human-trafficking-legal-and-policy-framework-the-eus-anti-trafficking-directive/>.

⁵⁹ "Council Directive 2004/81/EC of 29 April 2004 on the residence permit issued to third-country nationals who are victims of trafficking in human beings or who have been the subject of an action to facilitate illegal immigration, who cooperate with the competent authorities," EUR-Lex, 29 April 2004, <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2004/81/oj>.

- Okvirna odluka Savjeta 2002/629/JHA o borbi protiv trgovine ljudima:⁶⁰ Ovaj instrument je imao za cilj da uvede okvir mjera koje treba da se usvoji na evropskom nivou. Ovdje takođe treba napomenuti da je kada je u pitanju ovaj dokument trgovina ljudima definisana samo u smislu seksualne eksploracije i radne eksploracije;
- Okvirna odluka Savjeta 2001/220/JHA o položaju žrtava u krivičnom postupku:⁶¹ Ovaj instrument je imao za cilj da žrtvama obezbijedi minimum prava u krivičnom postupku.

Direktiva protiv trgovine ljudima bavi se trgovinom ljudima sa žrtvom u centru pažnje i rodno specifičnim pristupom, kako je to navedeno u prvom članu ove Direktive: „Ova Direktiva uspostavlja minimalna pravila u pogledu definisanja krivičnih djela i kazni u oblasti trgovine ljudima. Njom se takođe uvode zajedničke odredbe, uzimajući u obzir rodnu perspektivu, radi jačanja prevencije ovog krivičnog djela i zaštite žrtava trgovine ljudima”.

Ova Direktiva ne samo da opisuje zločin trgovine ljudima već i utvrđuje a sveobuhvatni program zaštite žrtava trgovine ljudima (članovi 1 i 11-16 Direktive). Direktiva protiv trgovine ljudima je konkretnija u definisanju trgovine ljudima i pružanju zaštite, u poređenju sa Okvirnom odlukom Savjeta 2002/629/JHA. Ona definiše „poziciju bespomoćnosti kao stanje u kome dato lice nema drugu stvarnu ili prihvatljivu mogućnost, osim da se podvrgne zloupotabi kojoj je izloženo“ (član 2 stav 2 Direktive). Ona takođe podsjeća na dva veoma važna pravna izvora iz ove oblasti Okvirnu odluku 2001/220/JHA i Direktivu 2004/81/EC (Direktivu o boravišnoj dozvoli). Paragraf 17 Direktive o trgovini ljudima otkriva razliku u odnosu na Direktivu o boravišnoj dozvoli i pojašnjava da dok se ova druga bavi državljanima trećih zemalja koji su žrtve trgovine ljudima Direktiva o trgovini ljudima bavi se „specifičnim zaštitnim mjerama za svaku žrtvu trgovina ljudima”.⁶²

Direktiva protiv trgovine ljudima nalaže državama članicama da u svoja nacionalna zakonodavstva kao krivično djelo trgovine ljudima propišu sljedeća ponašanja: vrbovanje, prevoz, prenošenje, skrivanje ili primanje lica, uključujući razmjenu ili prenos kontrole nad tim licima, uz prijetnju ili upotrebu sile ili drugih oblika prinude, otmice, obmane, prevare, zloupotreba moći ili ugroženog položaja ili davanje ili primanje plaćanja ili beneficija za postizanje pristanka osobe koja ima kontrolu nad drugom osobom, u svrhu eksploracije (član 2, stav 1 Direktive). Ovdje treba istaći da Direktiva o trgovini ljudima propisuje da kada naprijed navedena postupanja uključuju dijete, u takvim situacijama će se raditi o krivičnom djelu trgovanje ljudima i kada nije korištena niti jedna radnja navedena u stavu 1 naprijed opisanog člana (član 2, stav 5 Direktive).

Direktiva protiv trgovine ljudima uključuje dodatne oblike seksualnog i eksploratorskog rada koji nisu bili obuhvaćeni Okvirnom odlukom 2002/629/JHA kao što su „prosjačenje, ropstvo ili prakse slične ropstvu, služenje ili iskorišćavanje u kriminalne aktivnosti ili vađenje organa“ (član 2, stav 3 Direktive). Takođe, ovdje treba napomenuti da Direktiva o trgovini ljudima u potpunosti ispunjava zahtjeve Evropskog suda za ljudska prava koji trgovinu ljudima smatra oblikom ropstva zabranjenog članom 4 EKLJP.⁶³

⁶⁰ “2002/629/JHA: Council Framework Decision of 19 July 2002 on combating trafficking in human beings,” EUR-Lex, 19 July 2002, https://eur-lex.europa.eu/eli/dec_framw/2002/629/oj.

⁶¹ “2001/220/JHA: Council Framework Decision of 15 March 2001 on the standing of victims in criminal proceedings,” EUR-Lex, 15 March 2001, https://eur-lex.europa.eu/eli/dec_framw/2001/220/oj.

⁶² Ventrela, M. (2018). *Brexit and the fight against human trafficking: Actual situation and future uncertainty*. Marmara Jounral of European Studies. Vol. 26. No. 1, pp. 122.

⁶³ Vidjeti predmete: *Rantsev v. Cyprus and Russia*, Predstavka br. 25965/04, presuda od 7. januara 2010. godine, stavovi 282 na 283; *Siliadin v. France*, Predstavka br. 73316/01, stav 112; *Chowdury i drugi. V. Greece*, predstavka br. 21884/15, 20.3.2017. godine.

Direktiva protiv trgovine ljudima takođe nalaže državama članicama da obezbijede da navođenje, pomaganje, saučesništvo ili pokušaj izvršenja krivičnog djela iz člana 2 budu kažnjivi (član 3 Direktive).

Direktiva protiv trgovine ljudima je takođe u skladu sa sudskom praksom Evropskog suda za ljudska prava u kojoj je zauzet stav da države članice imaju pozitivnu obavezu da štite žrtve od trgovine ljudima. Naime, Evropski sud za ljudska prava je bio veoma strog o ovom pitanju, sankcionisao je Grčku jer nije zaštitila žrtvu trgovine ljudima koji nisu sprovodili istrage o trgovini ljudima i nisu procesuirali učinioce u razumnom roku (predmet *L. E. v. Greece*, Predstavka br. 71545/12,⁶⁴ Presudom od 21. januara 2016. godine). Direktiva protiv trgovine ljudima navodi za države članice da uvedu odgovarajuće kazne i koriste efikasne istražne instrumente koji obezbjeđuju da učinioци trgovine ljudima budu uhapšeni i krivično gonjeni (članovi 4 i 9 Direktive).

Države članice treba da preduzmu potrebne mjere kako bi obezbijedile da trgovina ljudima bude kažnjiva kaznom zatvora u maksimalnom trajanju koje ne može biti kraća od pet godina (član 4, stav 1 Direktive). Takođe, Direktiva protiv trgovine ljudima nalaže da države članice treba da preduzmu potrebne mjere kako bi obezbijedile da krivično djelo trgovine ljudima bude kažnjivo kaznom zatvora u maksimalnom trajanju koje ne može biti kraće od 10 godina, kada je: a) izvršeno nad žrtvom koja je bila izuzetno bespomoćna, što, u smislu ove Direktive, uključuje najmanje djecu žrtve; b) izvršeno u okviru zločinačke organizacije u smislu Okvirne odluke Savjeta 2008/841/PUP od 24. oktobra 2008. o borbi protiv organizovanog kriminala;^{65c)} namjerno ili iz grube nepažnje ugrožen život žrtve; d) izvršeno uz upotrebu teškog nasilja ili je imalo za posljedicu posebno tešku štetu po žrtvu (član 4, stav 2 Direktive). Direktiva protiv trgovine ljudima nalaže da članice preduzmu potrebne mjere kako bi obezbijedile da se okolnost da je krivično djelo trgovine ljudima izvršeno od strane javnog službenika u obavljanju njegovog službenog zadatka smatra otežavajućom okolnošću (član 4, stav 3 Direktive). Pored ovoga od država se zahtijeva da obezbijede da navođenje, pomaganje, saizvršilaštvo i pokušaj krivičnog djela trgovine ljudima bude kažnjivo efikasnim, proporcionalnim i odvraćajućim kaznama, koje mogu imati za posljedicu izručenje (član 4, stav 4 Direktive).

Direktiva zahtijeva da države članice uspostave svoju nadležnost nad trgovinom ljudima kada je zločin „počinjen u cjelini ili djelimično na njihovoj teritoriji ili je učinilac jedan od njihovih državljanata“ (član 10, stav 1 Direktive).

Države članice mogu obavještavanjem Evropske komisije uspostaviti eksteritorijalnu jurisdikciju u slučajevima kada je krivično djelo učinjeno protiv nekog njenog državljanina ili lica koje ima prebivalište na njenoj teritoriji, kada je krivično djelo učinjeno u korist pravnog lica sa sjedištem na njenoj teritoriji ili učinilac ima prebivalište na njenoj teritoriji (član 10 stav 2 Direktive). Eksteritorijalna nadležnost ne može biti predmet uslovljavanja time da se djela smatraju krivičnim djelima u mjestu izvršenja ili da progon može biti pokrenut samo na osnovu prijave žrtve u mjestu izvršenja krivičnog djela, ili odricanjem nadležnosti države u kojoj je djelo izvršeno (član 10 stav 3 tačka a) i b) Direktive). Direktiva posebnu pažnju posvećuje zaštiti žrtava namećući državama članicama obavezu da ne kriminalizuju žrtve i da ne vezuju istragu i krivično gonjenje za prijavu ili optužbu žrtve, odnosno da se krivični postupak može nastaviti i ako je žrtva povukla svoju izjavu (član 8 i 9 stav 1 Direktive). U Direktivi o trgovini ljudima postoje posebni članovi koji utvrđuju oblik zaštite na koju žrtve trgovine ljudima imaju pravo, dok se posebna pažnja u ovom pogledu posvećuje djeci. Ovdje treba napomenuti da je

⁶⁴ ECtHR – *L. E. v. Greece*, Application No. 71545/12, 21 January 2016.

⁶⁵ Okvirna odluka Savjeta 2008/841/PUP od 24. oktobra 2008. godine o borbi protiv organizovanog kriminala (OJ L 300, 11.11.2008., str. 42-45).

nasuprot ovome, Okvirna odluka imala samo jednu odredbu o zaštiti žrtava jer je prioritet bio dat borbi protiv trgovine ljudima, a ne zaštiti žrtvama (član 7 Okvirna odluka Savjeta 2002/629/JHA). Pristup koji u fokusu ima žrtvu se takođe nalazi i u drugim članovima Direktive o trgovini ljudima poput člana 11 stav 1 koji državama članicama nalaže preduzimanje potrebnih mjera kako bi se osiguralo pružanje pomoći i podrške žrtvama prije, tokom i nakon okončanja krivičnog za odgovarajuću period.

Direktiva o trgovini ljudima u članu 11 stav 2 sadrži odredbu, veoma širokog obima, koja podržava prepoznavanje, odnosno označavanje nekog lica kao žrtve trgovine ljudima. Pomenuta odredba propisuje da države članice preduzimaju potrebne mjere kako bi osiguralne da lice primi pomoći i podršku čim nadležni organi imaju razumnu sumnju (eng. *reasonable grounds*) da je ta lice moglo biti žrtva trgovine ljudima. Kada je u pitanju zaštita žrtava trgovine ljudima tokom istrage, odnosno krivičnog postupka, u članu 12 stav 1 Direktive se navodi da mjere zaštite propisane ovim članom se primjenjuju uz prava utvrđena Okvirnom odlukom 2001/220/JHA. Ovdje treba napomenuti da je pomenutom Okvirnom odlukom obezbijedena zaštita žrtava krivičnih djela u krivičnom postupku, te da je ista zamijenjena Direktivom 2012/29/EU.⁶⁶ Povezivanjem pravnog okvira o zaštiti žrtava uopšte sa zaštitom žrtvava trgovine ljudima, ove odredbe dodatno naglašavaju važnost zaštite žrtve, kao i toga da se osigura da one ponovo ne budu viktimizovane, odnomo ne postanu opet žrtve. Ovo iz razloga što se žrtve trgovine ljudima mogu zaštiti posebnim odredbama utvrđenim Direktivom o boravišnoj dozvoli ili Direktivom o trgovini ljudima, a u vezi sa Direktivom 2012/29/EU o zaštiti žrtava krivičnih djela.⁶⁷ Naime, član 1 stav 1 Direktive 2012/29/EU kaže da je: „Cilj ove Direktive da obezbijedi da žrtve zločina dobiju odgovarajuće informacije, podršku i zaštitu i da im bude omogućeno da učestvuju u krivičnim postupcima“. U članu 2 stav 1 tačkama a) i i) iste Direktive se navodi se da se pod pojmom „žrtva“ podrazumijeva fizičko lice koje je pretrpjelo štetu, uključujući fizičku, psihičku ili emocionalnu štetu ili ekonomski gubitak koji je direktno prouzrokovao krivičnim djelom.“ Shodno navedenom, žrtve trgovine ljudima mogu da budu svrstane u ovu kategoriju i da dobiju odgovarajuću zaštitu.

Direktiva protiv trgovine ljudima nalaže državama članicama preduzimanja mjera sa ciljem prevencije trgovine ljudima, kao i redovno ospozobljavanje službenika koji se bave pitanjem trgovine ljudima u smislu prepoznavanja i rada sa žrtvama i potencijalnim žrtvama trgovine ljudima (član 18 Direktive).

Države članice su imale obavezu da implementiraju odredbe Direktive protiv trgovine ljudima u svoja nacionalna zakonodavstva do 6. aprila 2013. godine (član 22 stav 1 Direktive). Evropska komisija je do 6. aprila 2015. imala rok da dostavi Evropskom parlamentu i Savjetu izvještaj u kome ocjenjuje u kojoj su mjeri države članice preuzele mjere potrebne za usklađivanje s ovom Direktivom, uključujući opis mjera preuzetih u skladu s članom 18 stavom 4 Direktive, prema potrebi zajedno sa zakonodavnim prijedlozima (član 23 stav 1 Direktive). Takođe, Evropska komisija do 6. aprila 2015. je trebala da dostavi Evropskom parlamentu i Savjetu izvještaj u kome ocjenjuje uticaj važećeg nacionalnog prava, u kojem se kao krivično djelo kažnjava korištenje usluga čiji je predmet iskorištavanje trgovanja ljudima, o sprečavanju trgovine ljudima, prema potrebi zajedno s odgovarajućim prijedlozima.

⁶⁶ Directive 2012/29/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime, and replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32012L0029>.

⁶⁷ Ventrela, M. (2018), *op. cit.*, pp. 123.

3.5. Direktiva 2013/40/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 12. avgusta 2013. godine o napadima na informacione sisteme i o zamjeni Okvirne odluke Savjeta 2005/222/PUP

Direktiva 2013/40/EU⁶⁸ Evropskog parlamenta i Savjeta od 12. avgusta 2013. o napadima na informacione sisteme stupila je na snagu 3. septembra 2013. godine, zamjenjujući Okvirnu odluku Savjeta 2005/222/JHA.⁶⁹ Radi se o pravnom instrumentu u borbi protiv sajber kriminala koji ima za predmet utvrđivanje minimalnih pravila koja se tiču definisanja krivičnih djela i sankcija u oblasti napada na informacione sisteme.⁷⁰ Takođe, Direktiva 2013/40/EU (u daljem tekstu: Direktiva o napadima na informacione sisteme) ima za cilj da razvije pravni okvir za sprečavanje ovakvih krivičnih djela i da poboljša saradnju između organa za sprovođenje zakona (član 1 Direktive). Direktiva zadržava postojeća krivična djela i kriminalizuje nove aktivnosti kao što su nezakonito presretanje i upotreba određenih alata za činjenje krivičnog djela.⁷¹

U članu 2 Direktive dato je nekoliko definicija, kao što su pojmovi informacioni sistem i računarski podaci. Informacioni sistem se definiše kao „uredaj međusobno povezanih ili srodnih uređaja, od kojih jedan ili više njih, u skladu sa programom, automatski obrađuje računarske podatke, kao i računarski podaci koji su sačuvani, obrađeni, povraćeni ili prenijeti pomoću tog uređaja ili grupe uređaja za potrebe njihovog funkcionisanja, upotrebe, zaštite i održavanja“ (član 2 tačka a) Direktive). Takođe, kompjuterski podaci se odnose na „predstavljanje činjenica, informacija ili koncepata u obliku pogodnom za obradu u nekom informacionom sistemu, uključujući odgovarajući program koji je pogodan da navede informacioni sistem da izvrši neku funkciju“ (član 2 tačka b) Direktive).

Direktiva o napadima na informacione sisteme obuhvata pet kategorija krivičnih djela izvršenih protiv informacionih sistema.

Prva kategorija krivičnih dijela, predviđena članom 3 Direktive, odnosi se na nezakonit pristup informacionim sistemima. Ova kategorija krivičnih djela obuhvata niz kompjuterskih napada, u literaturi poznatih i kao hakovanje. Biće krivičnog djela se ogleda u namjernom izvršenju bespravnog pristupa cjelokupnom ili bilo kom dijelu informacionog sistema, kršenjem bezbjednosne mjere. Krivično djelo nezakonitog pristupa informacionim sistemima ne bi trebalo obuhvatiti lakše slučajeve (član 3 Direktive). U skladu sa odredbama paragrafa 11 Direktive, slučaj se može smatrati lakšim, „kada je šteta prouzrokovana krivičnim djelom i/ili rizik po javne ili privatne interese, kao što je integritet računarskog sistema ili računarskih podataka, ili po integritet, prava ili drugi interesi osobe, beznačajni ili su takve prirode da nije potrebno nametanje krivičnopravne sankcije u zakonskom okviru ni uvođenje krivične odgovornosti“. Učinilac u oblasti informacionih tehnologija nezakonito pristupa informacionom sistemu kršenjem mjere bezbjednosti. Sigurnosne mjere koje se najčešće

⁶⁸ Direktiva 2013/40/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 12. avgusta 2013. o napadima na informacione sisteme i o zamjeni Okvirne odluke Savjeta 2005/222/PUP (OJ L 218, 14.8.2013, str. 8-14).

⁶⁹ Council Framework Decision 2005/222/JHA of 24 February 2005 on attacks against information systems (OJ L 69, 16.3.2005., p. 67-7).

⁷⁰ Radoniewicz, F. (2022). *Cybersecurity in the European Union Law*, (in:) *Cybersecurity in Poland: Legal Aspects* (edited by. K. Chałubilska-Jentkiewicz, F. Radoniewicz, R. Zieliński). Springer, pp. 78.

⁷¹ Frietas, P.M.F.; Gonçalves, N. (2015). *Illegal access to information systems and the Directive 2013/40/EU*. Computers & Technology: International Review of Law, 29:1, pp. 50.

koriste protiv ilegalnog pristupa informacionom sistemu su sljedeće: lozinke, pristupni kodovi i enkriptovane kodovi.⁷²

Druga kategorija krivičnih djela odnosi se na nezakonito ometanje informacionih sistema. Krivično djelo nezakonitog ometanja informacionih sistema propisano je članom 4 Direktive o napadima na informacione sisteme i sastoji se u ozbilnjom ometanju ili prekidanju funkcionisanja informacionog sistema unosom računarskih podataka, prenošenjem, oštećenjem, brisanjem, uništavanjem, mijenjanjem ili prikrivanjem takvih podataka ili onemogućavanjem pristupa takvim podacima. Krivično djelo nezakonitog ometanja sistema se preuzima sa namjerom i protivpravno. Takođe, kao i kod naprijed opisanog djela, i kod krivičnog djela nedozvoljen pristup informacionom sistemu ne bi trebalo da se radi o lakšim slučajevima (član 4 Direktive). Ovdje treba napomenuti da je najpoznatiji napad na informacione sisteme koji utiče na smetnje informacionog sistema tzv. DOS napad (eng. *Denial-of-service attack*). U ovom obliku napada učinilac nastoji da ovlašćenim korisnicima uskrati pristup određenim informacijama, informacionim sistemima i samoj mreži. DOS napad je zapravo pokušaj učinioca da učini informacione resurse nedostupnim legitimnim korisnicima. Svrha takvog napada može biti jednostavno sprečavanje pristupa ciljnom informacionom sistemu ili se napad može koristiti sa drugim radnjama u cilju dobijanja neovlašćenog pristupa informacionom sistemu ili računarskoj mreži. Drugi napadi na informacioni sistem koji utiču na smetnje informacionog sistema su napadi zasnovani na zlonamjernim programima koji imaju za cilj da zaraze informacioni sistem, kao što su virusi. Obično virus instalira zlonamjerni kod koji može imati različite svrhe, počevši od propadanja informacionog sistema korisnika pa do vađenja vrijednih ličnih podataka, kao što su bankovni računi, računi kreditnih kartica, itd.⁷³

Treća kategorija krivičnih djela se odnosi na nezakonito ometanje podataka. Naime, krivično djelo nezakonito ometanje podataka predviđeno je članom 5 Direktive i radnja ovog djela se sastoji u brisanju, oštećenju, uništavanju, mijenjanju ili prikrivanju računarskih podataka informacionog sistema ili onemogućavanje pristupa takvim podacima. Krivično djelo nezakonitog ometanja podataka se preduzima sa namjerom i protivpravno. Pored ovoga, kao i kod prethodno opisanih djela, i kod ovog krivičnog djela nezakonito ometanje podataka ne treba obuhvatiti lakše slučajeve (član 5 Direktive).

Ovdje treba naglasiti, da iako su veoma slična u smislu formulacija krivična djela iz člana 4 i člana 5 Direktive, se prije svega razlikuju prema svrsi njihovog propisivanja. Član 4 Direktive obuhvata krivično djelo nedozvoljeno ometanje sistema, manipulacijom računarskih podataka u informacionom sistemu. S druge strane, odredbe člana 5 odnose se na kompjuterski napad koji je usmjeren prema računarskim podacima, a ne prema informacionom sistemu u kome se isti nalaze.

Četvrta kategorija krivičnih djela odnosi se na nezakonito presretanje. Naime, član 6 Direktive sadrži odredbe koje se odnose na nezakonito presretanje, koje se sastoji u presretanju pomoću tehničkih sredstava, prenosa računarskih podataka koji nije javan prema informacionom sistemu, iz ili unutar informacionog sistema, uključujući elektromagnetne emisije iz informacionog sistema koji prenosi takve računarske podatke. Krivično djelo nedozvoljenog presretanja se vrši sa namjerom i protivpravno. Kao i kod prethodnih krivičnih djela predviđenih Direktivom, ni krivično djelo nezakonitog presretanja ne bi trebalo obuhvatiti lakše slučajeve (član 6 Direktive). U smislu paragrafa 9 Direktive, djelatnost presretanja tehničkim sredstvima, uključuje, ali se nužno ne ograničava na slušanje, praćenje ili nadzor sadržaja komunikacija, te pribavljanje sadržaja računarskih podataka bilo direktno, pristupom

⁷² Moise, A. C. (2015). Analysis of Directive 2013/40/EU on attacks against information systems in the context of approximation of law at the European level. Journal of Law and Administrative Sciences. Special Issue, pp. 376.

⁷³ *Ibid*, pp. 377.

i korišćenjem informacionog sistema, bilo indirektno, korišćenjem nekih elektronskih uređaja za slušanje i/ili snimanje. Tehnička sredstva su uređaji fiksirani na komunikacionim linijama ili uređaji dizajnirani za prikupljanje i snimanje bežičnih komunikacija.⁷⁴

Peta kategorija krivičnog djela, sadržana je u članu 7 Direktive, a odnosi se na alate koji se koriste za izvršenje krivičnih djela navedenih u članovima od 3 do 6 Direktive. Dakle, prema članu 7 Direktive, države članice su dužne da usvoje neophodne mјere kojima osiguravaju da su namjerna proizvodnja, prodaja, nabavka radi korišćenja, uvoz, distribucija ili drugo stavljanje na raspolaganje jednog od sljedećih alata, kada se počine protivpravno i sa namjerom da se koriste u svrhu izvršenja bilo kojeg od krivičnih djela iz članova od 3 do 6 Direktive, kažnjivi kao krivično djelo, barem za slučajeve koji nisu lakši:

- (a) kompjuterski program, dizajniran ili prilagođen prvenstveno u svrhu izvršenja nekog od krivičnih djela navedenih u članovima od 3 do 6 Direktive;
- (b) računarsku lozinku, pristupnu šifru ili slične podatke pomoću kojih se može pristupiti cijelom ili bilo kom dijelu informacionog sistema (član 7 Direktive).

U članu 8 Direktive propisane su odredbe koje se odnose na podstrekavanje, pomaganje i pokušaj. Dakle, Direktivom se nalaže kažnjavanje za podstrekavanje i pomaganje u izvršenju bilo kojeg od krivičnih djela iz članova od 3 do 7 Direktive o napadima na informacione sisteme. Takođe, prema odredbama Direktive pokušaj izvršenja djela iz članova 4 i 5 Direktive treba da bude kažnjiv kao krivično djelo.

Odredbom člana 9 stav 1 Direktive o napadima na informacione sisteme, države članice dužne su da u svoja nacionalna zakonodavstva za krivična djela iz članova 3 do 8 propisu proporcionalne i odvraćajuće krivične sankcije. Takođe, stavom 2 ovog člana za djela iz člana 3 do 7 Direktive zaprijećeni su kaznom zatvora od najmanje dvije godine, barem za slučajeve koji nisu lakši. Za krivična djela iz članova 4 i 5 Direktive, kada su učinjeni sa namjerom, treba da budu propisane kazne zatvora od najmanje tri godine kada je značajan broj informacionih sistema pogoden korišćenjem nekog od alata iz člana 7, namijenjenog ili prilagođenog za tu svrhu. Pored ovoga, u skladu sa odredbom iz člana 9 stav 4 Direktive, za krivična djela iz čl. 4 i 5 treba da bude zaprijećena maksimalna kazna zatvora od najmanje pet godina ako:

- a) su izvršena u okviru kriminalne organizacije, kako je definisano u Okvirnoj odluci 2008/841/JHA o borbi protiv organizovanog kriminala, bez obzira na kaznu predviđenu u njoj;
- b) izazivaju ozbiljne štete ili
- c) su izvršeni protiv informacionog sistema kritične infrastrukture.

U skladu sa članom 9 stav 5 Direktive, države članice preuzimaju neophodne mјere kojima osiguravaju da se kada je krivično djelo nezakonito ometanje sistema (član 4 Direktive) i krivično djelo nedozvoljeno ometanje podataka (član 5 Direktive) izvrši zloupotrebom ličnih podataka drugog lica, u cilju zadobijanja povjerenja treće strane, i time nanoseći štetu zakonitom vlasniku identiteta, ti elementi će se u skladu sa nacionalnim pravom, smatrati otežavajućim okolnostima, osim ako su te okolnosti već obuhvaćene drugim krivičnim djelom kažnjivim po nacionalnom pravu.

Važna odredba je tekst člana 10 stav 1 Direktive, koji osigurava da se pravna lica mogu smatrati odgovornim za prekršaje iz članova od 3 do 8 Direktive, koje u njihovu korist počini bilo koje lice, djelujući samostalo ili kao član tijela pravnog lica. U obje situacije, osoba mora imati rukovodeći položaj u toj pravnoj osobi na osnovu jednog ovlašćenja: a) za zastupanje pravnog lica; b) za donošenje odluka u ime pravnog lica i c) za vršenje kontrole unutar pravnog lica. Takođe, u članu 10 stav 2 Direktive, od država članica se traži da usvoje neophodne mјere

⁷⁴ Moise, A. C. (2011). *Metodologia investigării criminalistice a infracțiunilor informatice*. Bucharest: Universul Juridic Publishing House, pp. 75.

kako bi se obezbijedilo da pravna lica mogu biti odgovorna ako je nedostatak nadzora ili kontrola lica iz stava 1 omogućio da osoba koja je podređena tom pravnom licu izvrši bilo koje od navedenih krivičnih djela iz članova od 3 do 8 Direktive, u korist tog pravnog lica. Pored ovoga, u članu 10 stav 3 propisano je da odgovornost pravnih lica iz stava 1 i 2 ovog člana ne isključuju krivični postupak protiv fizičkih lica koja su izvršiocici ili podstrekaci ili saučesnici u bilo kom od krivičnih djela navedenih u članovima od 3 do 8 Direktive.

U skladu sa odredbama člana 11 Direktive, sankcije protiv pravnih lica obuhvataju krivične ili nekrivične novčane i druge sankcije, kao što su: a) isključenje iz prava na javna davanja ili pomoći; b) privremena ili stalna zabrana obavljanja poslovne djelatnosti; c) stavljanje pod sudski nadzor; d) sudski nalog za likvidaciju; e) privremeno ili trajno zatvaranje ustanova koje su korišćene za izvršenje krivičnog djela.

Pitanje utvrđivanja mjesne nadležnosti u slučaju izvršenja krivičnih djela pomenutih u Direktivi o napadu na informacione sisteme su propisani odredbom iz člana 12 Direktive, o uspostavljanju nadležnosti u pogledu djela iz članova od 3 do 8 ako je djelo izvršeno: a) u cjelini ili djelimično na njihovoj teritoriji ili b) od strane jednog od njihovih državljanina, barem u slučajevima kada krivično djelo predstavlja krivično djelo tamo gdje je izvršeno. U skladu sa članom 12 stav 2 Direktive, prilikom uspostavljanja nadležnosti u skladu sa tačkom a) stava 1 Direktive, država članica će osigurati da ima nadležnost kada: a) učinilac izvrši krivično djelo kada je fizički prisutan na njenoj teritoriji, nezavisno od toga da li se radi o krivičnom djelu protiv informacionog sistema na njenoj teritoriji ili b) se radi o krivičnom djelu protiv informacionog sistema na njenoj teritoriji, nezavisno od toga da li je učinilac bio fizički prisutan na njenoj teritoriji u vrijeme izvršenja djela.

Stav 3 člana 12 Direktive propisuje da države članice mogu da odluče da uspostave nadležnost za krivično djelo iz članova od 3 do 8 Direktive, počinjeno van njene teritorije, uključujući gdje: a) učinilac ima uobičajeno boravište na njenoj teritoriji ili b) je krivično djelo učinjeno u korist pravnog lica koje ima sjedište na njenoj teritoriji. Država članica je u obavezi da obavijesti Evropsku komisiju ako odluči da utvrdi nadležnost u naprijed opisanim situacijama.

Prema odredbama člana 13 Direktive, za potrebe razmjene informacija u vezi sa krivičnim djelima iz člana od 3 do 8, član Države će obezbijediti da imaju operativnu nacionalnu kontakt tačku i upotrebu postojeće mreže operativnih kontakt tačaka dostupnih 24 sata dnevno i sedam dana u nedjelji. Države članice će takođe osigurati da imaju uspostavljene procedure, kako bi u slučaju hitnih zahtjeva za pomoći, nadležno tijelo u roku od osam sati od prijema moglo barem naznačiti da li će na zahtjev biti odgovoren, kao i oblik i procijenjeno vrijeme za davanje takvog odgovora. Takođe, stav 2 člana 13 Direktive predviđa da države članice obavještavaju Evropsku komisiju o svojim imenovanim kontakt tačkama iz stava 1 ovog člana, dok Evropska komisija prosljeđuje te informacije drugim državama članicama i nadležnim specijalizovanim agencijama i tijelima Evropske unije.

Prema stavu 3 člana 13 Direktive o napadima na informacione sisteme, države članice moraju preduzeti neophodne mјere kako bi osigurale dostupnost odgovarajućih kanala za izvještavanje kako bi se olakšalo izvještavanje krivičnih djela navedenih u članovima od 3 do 6 Direktive nadležnim nacionalnim organima bez nepotrebnog odlaganja.

Direktivom o napadima na informacione sisteme državama članicama je određen rok da donešu zakone i druge propise potrebne za usklađivanje s ovom Direktivom do 4. septembra 2015. (član 16 stav 1 Direktive). Takođe, Direktivom je propisana obaveza Evropskoj komisiji da do 4. septembra 2017. Evropskom parlamentu i Savjetu podnese izvještaj o ocjeni u kojoj su mјeri države članice preduzele mјere potrebne za usklađivanje s ovom Direktivom, prema potrebi zajedno sa zakonodavnim prijedlozima. Komisija takođe uzima u obzir tehnički i pravni razvoj u području sajber kriminala, posebno u odnosu na područje primjene ove Direktive (član 17 Direktive).

3.6. Direktiva (EU) 2015/849 Evropskog parlamenta i Savjeta od 20. maja 2015. godine o sprečavanju korišćenja finansijskog sistema u svrhe pranja novca ili finansiranja terorizma, o izmjenama Uredbe (EU) broj 648/2012 Evropskog parlamenta i Savjeta, i prestanku važenja Direktive 2005/60/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta i Direktive Komisije 2006/70/EZ

Direktiva (EU) 2015/849 Evropskog parlamenta i Savjeta od 20. maja 2015. godine o sprečavanju korišćenja finansijskog sistema u svrhe pranja novca ili finansiranja terorizma, o izmjenama Uredbe (EU) broj 648/2012 Evropskog parlamenta i Savjeta, i prestanku važenja Direktive 2005/60/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta i Direktive Komisije 2006/70/EZ (u daljem tekstu: Četvrta direktiva protiv pranja novca)⁷⁵ je 5. juna 2015. godine objavljena u Službenom listu Evropske unije. Politički dogovor o Četvrtoj direktivi protiv pranja novca postignut je u decembru 2014. Usvojio ga je Savjet Evropske unije u aprilu 2015. godine i Evropski parlament u maju 2015. godine, nakon čega je naprijed navedenog dana objavljen u Službenom listu.

Ovdje treba istaći da su Direktiva 2005/60/EZ⁷⁶ Evropskog parlamenta i Savjeta od 26. oktobra 2005. godine, o sprečavanju korišćenja finansijskog sistema u svrhu pranja novca i finansiranja terorizma (u daljem tekstu: Treća direktiva protiv pranja novca) i pridružena Direktiva Evropske komisije 2006/70/EZ⁷⁷ o politički izloženim licima uvedene kako bi se od strane država članica osigurala dosljedna primjena preporuke Radne grupe za finansijsko djelovanje (eng. *Financial Action Task Force – FATF*).⁷⁸ Treća direktiva protiv pranja novca je zamijenila prethodne dvije Direktive (Direktivu Savjeta 91/308/EEC od 10. juna 1991. godine o sprečavanju korišćenja finansijskog sistema u cilju pranja novca,⁷⁹ tzv. Prva direktiva protiv pranja novca, i Direktivu 2001/97/EC Evropskog parlamenta i Savjeta od 4. decembra 2001. godine, o izmjeni Direktive Savjeta 91/308/EEC o sprečavanju upotrebe finansijskog sistema u svrhu pranja novca,⁸⁰ tzv. Druga direktiva protiv pranja novca). U tom smislu Treća direktiva protiv pranja novca predstavlja značajan napredak u smislu sveobuhvatne borbe protiv pranja novca. S jedne strane, ova Direktiva ističe negativne efekte pranja novca na ekonomski i finansijske sisteme država i jedinstveno tržište, a s druge strane, ona uspostavlja izvjesnu ravnotežu između evropskih i svjetskih standarda (budući da uključuje 40 FATF

⁷⁵ Direktiva (EU) 2015/849 Evropskog parlamenta i Savjeta od 20. maja 2015. godine o sprečavanju korišćenja finansijskog sistema u svrhe pranja novca ili finansiranja terorizma, o izmjenama Uredbe (EU) broj 648/2012 Evropskog parlamenta i Savjeta, i prestanku važenja Direktive 2005/60/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta i Direktive Komisije 2006/70/EZ, (OJ L 141, 5.6.2015, str. 73-117).

⁷⁶ Directive 2005/60/EC of the European Parliament and of the Council of 26 October 2005 on the prevention of the financial system for the purpose of money laundering and terrorist financing, Official Journal, L 309, 25 November 2005.

⁷⁷ Directive 2006/70/EC of 1 August 2006 laying down implementing measures for Directive 2005/60/EC of the European Parliament and of the Council as regards the definition of politically exposed person and the technical criteria for simplified customer due diligence procedures and for exemption on grounds of a financial activity conducted on an occasional or very limited basis, Official Journal, L 214, 4. August 2006.

⁷⁸ FATF, odnosno Radna grupa za finansijsko djelovanje, je Međudržavno tijelo za kontrolu i sprečavanje pranja novca koje postavlja standarde u oblasti borbe protiv pranja novca i finansiranja terorizma, a čiji je primarni cilj sprečavanje ovih društveno negativnih pojava.

⁷⁹ Council Directive 91/308/EEC of 10 June 1991 on prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering, Official Journal, L 166, 28 June 1991.

⁸⁰ Directive 2001/97/EC of the European Parliament and the Council of 4 December 2001 amending Council Directive 91/308/EEC on prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering, Official Journal, L 244, 28 January 2001.

preporuka).⁸¹ Da bi sprovela odredbe Treće direktive protiv pranja novca, Komisija je usvojila Direktivu 2006/70/EC od 1. avgusta 2006. godine, kojom se utvrđuju mјere za sprovođenje ove direktive u pogledu definicije političkih izloženih lica i tehničkih kriterijuma za postupanje procedure dubinske analize klijenata, kao i za izuzeće finansijske aktivnosti koja se sprovodi povremeno ili vrlo ograničeno. Nakon implementacije Treće direktive protiv pranja novca, FATF je u februaru 2012. godine objavio novi set međunarodnih standarda o borbi protiv pranja novca i finansiranja terorizma i širenja oružja za masovno uništenje, koji su osmišljeni da olakšaju državama članicama da preduzmu efikasnije akcije u borbi protiv pranja novca i finansiranja terorizma, kako bi se pozabavile „pranjem“ prihoda stečenih korupcijom i poreskim krivičnim djelima, kao i da se promoviše pristup koji je više zasnovan na procjeni rizika. Evropska komisija je takođe započela reviziju Treće direktive protiv pranja novca 2010. godine i objavila svoj izvještaj u aprilu 2012. godine. Ovaj izvještaj, zajedno sa novim standardima FATF-a, doveo je do objavlјivanja, u februaru 2013. godine prvog nacrta Četvrte direktive protiv pranja novca u kome je Evropska komisija navela da će njeni ciljevi biti:

- da obezbijedi više ciljaniji i fokusiraniji pristup zasnovan na procjeni rizika;
- da razjasni i ojača pravila o postupanju sa dužnom pažnjom u procjeni rizičnosti klijenata (eng. *customer due diligence* – CDD);
- uvede nove odredbe za rad sa politički izloženim licima;
- da se obuhvate sva lica koja se bave trgovinom robom za gotovinsko plaćanje od 7 500 evra ili više (ovaj prag je povećan u Četvrtoj direktivi protiv pranja novca na 10 000 evra);
- da poveća pokrivenost sektora pružaoca usluga igara na sreću;
- da se eksplicitno poziva na poreska krivična djela i
- da se ojačaju ovlašćenja nadležnih nacionalnih organa za sprovođenje.

Kao glavni cilj Četvrte direktive protiv pranja novca i dalje se ističe onemogućavanje pripadnika organizovanog kriminala i njihovih pomagača da za svoje potrebe protivzakonito koriste finansijske sisteme u državama članicama Evropske unije. Odredbe su usmjerene na sprečavanje svake aktivnosti koja je u vezi ili može biti u vezi sa prljavim novcem (pribavljanje, pranje, uključivanje u legalne finansijske tokove), a naročito sa finansiranjem terorističkih akcija. Sve države članice su dužne da sačuvaju svoj finansijski sistem od nezakonitih transakcija i akcija. U Četvrtoj direktivi svaka aktivnost vezana za pranje novca smatra se planiranom, namjernom i svjesno izvedenom, tako da nema značajne razlike prilikom definisanja samog pojma u odnosu na prethodne direktive protiv pranja novca.⁸²

Pored praktikovanja principa pristupa zasnovanog na procjeni rizika u borbi protiv pranja novca i finansiranja terorizma, Četvrta direktiva protiv pranja novca takođe uvodi još neke novine vezane za pitanja stvarnog vlasništva, postupanja povjerenika trustova (dobrotvornih fondova),⁸³ postupanja sa dužnom pažnjom u procjeni rizičnosti klijenta, politički izloženih lica,⁸⁴ trgovinom robom za gotovinsko plaćanje, poreskih krivičnih djela, pružaoca usluga igara

⁸¹ Dimitrijević, D.; Djurić, I. (2019). *Direktiva (EU) 2015/849 o sprečavanju upotrebe finansijskog sistema za pranje novca ili finansiranje terorizma*. Evropsko zakonodavstvo, br. 67, vol. XVIII, str. 111.

⁸² Totić, M. (2017). *Normativno definisanje pranja novca u Evropi*. Doktorska disertacija, Univerzitet u Novom Pazaru, str. 179.

⁸³ Pod trustom se podrazumijeva pravni aranžman u kojem se imovina stavlja na brigu pojedincu koji njome upravlja u korist druge osobe, koja može (potencijalno) zatim preuzeti zakonsku kontrolu nad imovinom u budućnosti.

⁸⁴ Članom 3 stav 9 Direktive pod „politički izloženim licem“ smatra se fizička osoba kojoj je povjerena ili su joj bile povjerene istaknute javne funkcije te obuhvata sljedeće: (a) šefove država, šefove vlada, ministre i

na sreću, izuzimanja od primjene Direktive pravnih i fizičkih lica koja se bave finansijskim aktivnostima povremeno ili u vrlo ograničenom obimu, hartija od vrijednosti koje glase na donosioca, identifikacija nadležnosti trećih zemalja koje imaju strateške nedostatke, elektornskog novca, uspostavljanje finansijsko-obaveštajnih jedinica na nacionalnom nivou, pristup monitoringu finansijskih transakcija zasnovan na procjeni rizika, efikasnije sprovođenje i saradnja u pogledu efektivnog monitoringa nad obveznim subjektima.

Cilj Četvrte direktive protiv pranja novca je prevencija korićenja finansijskog sistema Unije u svrhu pranja novca i finansiranja terorizma (član 1 stav 1 Direktive). Države članice treba da obezbijede da pranje novca i finansiranje terorizma budu zabranjeni (član 1 stav 2 Direktive).

U stavu 3 člana 1 Četvrte direktive protiv pranja novca propisano je koje aktivnosti se smatraju pranjem novca, kada se preduzimaju namjerno. Radi se o sljedećim aktivnostima:

- a) konverzija ili prenos imovine, kada se zna da je ta imovina stečena kriminalnom aktivnošću ili učešćem u takvoj aktivnosti, u svrhu utaje ili prikrivanja nezakonitog porijekla imovine ili pomaganja bilo kojoj osobi koja je uključena u sprovođenje takve aktivnosti u izbjegavanju pravnih posljedica djelovanja te osobe;
- b) utaja ili prikrivanje prave prirode, izvora, lokacije, raspolaganja, kretanja, prava u vezi sa vlasništvom ili vlasništvo imovine, kada se zna da je ta imovina stečena kriminalnom aktivnošću ili učestvovanjem u takvoj aktivnosti;
- c) sticanje, posjedovanje ili korištenje imovine, ako se zna, u vrijeme prijema, da je ta imovina stečena kriminalnom aktivnošću ili učestvovanje u takvoj aktivnosti;
- d) učestvovanje, udruživanje radi sprovođenja, pokušaji sprovođenja i pomoći, podsticanje, olaškavanje i savjetovanje pri preduzimanju bilo koje od aktivnosti navedenih u tačkama a), b) i c).

Prema stavu 4 člana 1 Četvrte direktive protiv pranja novca pod pranjem novca podrazumijevaju se kriminogene aktivnosti koje su izvršene na području druge države članice ili neke treće države. Finansiranje terorizma obuhvata osiguravanje ili prikupljanje novčanih sredstava, bilo kojim putem, direktno ili indirektno, s namjerom da se ona koristi ili uz znanje da su ona namijenjena korištenju, bilo u cijelosti ili djelimično, za vršenje bilo kojeg od krivičnih djela u smislu člana od 1 do 4 Okvirne odluke Evropskog Savjeta 2002/475/PUP (stav 5 član 1 Direktive). Znanje, namjera ili svrha potrebni kao element aktivnosti iz stava 3 i 5 mogu se izvesti iz objektivnih činjeničnih okolnosti (stav 6 član 1 Direktive).

U članu 2 Direktive adresirana su pitanja vezana za procjenu rizika, na osnovu čega mnoge države članice mogu donijeti odgovarajuće odluke i navesti razloge za njovo donošenje uz napomenu, da se uvijek mogu odličiti na taj korak u slučaju promjene datih okolnosti. Ono što je drugačije, odnosno novina u odnosu na Treću direktivu protiv pranja novca jeste to da je u članu 2 Četvrte direktive protiv pranja novca smanjen prag procjene rizika u smislu iznosa novca za transakciju koja se obavlja u gotovom novcu po osnovu trgovine robom sa 15 000 evra na 10 000 evra. Pored ovoga kao obveznici primjene Direktive dodati su

zamjenike ili pomoćnike ministara; (b) zastupnike u parlamentima ili u sličnim zakonodavnim tijelima; (c) članove upravnih tijela političkih stranaka; (d) članove vrhovnih sudova, ustavnih sudova ili drugih sudskih tijela visokog nivoa čije odluke ne podliježu daljim žalbama, osim u izuzetnim okolnostima; (e) članove revizorskih sudova ili odbora centralnih banaka; (f) ambasadore, otpravnike poslova i visoko rangirane oficire u oružanim snagama; (g) članove administrativnih, upravljačkih ili nadzornih tijela preuzeća u vlasništvu države; (h) direktore, zamjenike direktora i članove odbora ili ekvivalentne funkcije međunarodne organizacije. Takođe, istom odredbom je propisano da nijedna od javnih funkcija navedenih u tačkama od a) do h) ne shvata se kao da obuhvata zvaničnike srednjeg ranga ili niže zvaničnike.

i pružaoci usluga igara na sreću. Takođe u sklopu ovog člana u stavu 3 data je mogućnost državama članicama da mogu da odluče da pravna ili fizička lica koja se bave finansijskom aktivnošću na povremenoj ili vrlo ograničenoj osnovi, gdje postoji mali rizik od pranja novca ili finansiranja terorizma, ne ulaze u područje primjene ove Direktive ako su ispunjeni sljedeći kriterijumi:

- a) finansijska aktivnost ograničena je u absolutnim iznosima;
- b) finansijska aktivnost ograničena je na transakcijskoj bazi;
- c) finansijska aktivnost nije glavna aktivnost tih osoba;
- d) finansijska aktivnost podređena je i direktno povezana s glavnom aktivnošću tih osoba;
- e) glavna aktivnost tih osoba nije aktivnost iz stava 1 podstava tačaka od a) do d) ili tačke f);
- f) finansijska aktivnost pruža se samo strankama glavne aktivnosti tih osoba koje se uglavnom ne nude javnosti.⁸⁵

Za potrebe stava 3 tačke a) države članice zahtijevaju da ukupan prihod od finansijske aktivnosti ne prelazi prag koji mora biti dovoljno nizak. Taj prag utvrđuje se na nacionalnom nivou, u zavisnosti od vrste finansijske aktivnosti (član 2 stav 4 Direktive). Za potrebe stava 3 tačke b) države članice primjenjuju maksimalan prag po stranci i po jednoj transakciji bez obzira da li se transakcija vrši kao jedna operacija ili u nekoliko operacija koje se čine povezanim. Taj maksimalan prag utvrđen je na nacionalnom nivou, u zavisnosti od vrste finansijske aktivnosti. On će biti dovoljno nizak kako bi se osiguralo da su u pitanju vrste transakcije koje su nepraktičan i nefikasan metod za pranje novca ili finansiranje terorizma i ne smije prelaziti iznos od 1 000 evra (član 3 stav 5 Direktive). Za potrebe stava 3 tačke c) države članice zahtijevaju da ukupan prihod od finansijske aktivnosti ne smije biti viši od 5 % ukupnog prihoda datog fizičkog ili pravnog lica (član 3 stav 6 Direktive). U procjeni rizika od pranja novca ili finansiranja terorizma u svrhe ovoga člana, države članice posebno paze na svaku finansijsku aktivnost koja se po svojoj prirodi smatra naročito pogodnom za korišćenje ili zloporebu u svrhu pranja novca ili finansiranja terorizma (član 3 stav 7 Direktive). Odluke koje su donijele države članice u skladu sa stavom 3 će sadržati razloge na kojima se zasnivaju. Države članice mogu odlučiti da povuku te odluke u slučaju promjene okolnosti. One će o takvim odlukama obavijestiti Komisiju. Komisija će takve odluke saopštiti ostalim državama članicama (član 3 stav 8 Direktive). Države članice će uspostaviti aktivnosti praćenja zasnovane na riziku ili preduzeti druge adekvatne mjere kako bi osigurale da se izuzeće odobreno odlukama u skladu sa ovim članom ne zloupotrebljava (član 3 stav 9 Direktive).

Kao što je to već istaknuto, jedna od novina Četvrte direktive protiv pranja novca je uvođenje registara stvarnih vlasnika. Svaka država članica će morati da napravi centralni registar u koji će biti evidentirano stvarno vlasništvo nad korporativnim i drugim pravnim licima. Od subjekata na koje se odnosi primjena Direktive će se tražiti da posjeduju informacije o svom stvarnom vlasništvu, a države članice moraju da obezbijede da se ove informacije evidentiraju u centralnom registru. Iako će registri biti dostupni za potrebe postupanja sa dužnom pažnjom u procjeni rizičnosti klijenta, neće im biti dozvoljeno da se oslanjaju isključivo na njih u ispunjavanju svojih obaveza u smislu postupanja sa dužnom pažnjom u procjeni rizičnosti klijenta.

U smislu člana 3 stav 6 Četvrte direktive protiv pranja novca stvarni vlasnik znači svaka fizička osoba ili više njih koji faktički posjeduju ili kontrolišu to pravno lice i/ili fizička osoba

⁸⁵ Ovdje treba napomenuti da se prvi podstav ne odnosi na lica koja su uključena u aktivnosti novčanih pošiljki kako su definisane u članu 4 tački 13 Direktive 2007/64/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta.

ili više njih u čije ime se vrši transakcija i uključuje, u slučaju pravnih lica jednu ili više fizičkih osoba koje faktički posjeduju ili kontrolisu pravno lice putem direktnog ili indirektnog vlasništva dovoljnog procента dionice ili prava glasa ili vlasničkih udjela u tom subjektu, uključujući putem udjela dionica koje glase donosioca ili putem kontrole drugim sredstvima osim društava koja su uvrštena na uređeno tržište, a koja podliježu obavezi otkrivanja u skladu sa pravom Unije ili jednakovrijednim međunarodnim standardima koji osiguravaju odgovarajuću transparentnost informacija o vlasništvu. Direktno vlasništvo postoji kada fizičko lice posjeduje 25 % plus jednu akciju ili ima vlasnički interes veći od 25 % u tom pravnom licu. Indirektno vlasništvo postoji kada u pravnom licu koje je u vlasništu privrednog subjekta, koje je pod kontrolom fizičkog lica, odnosno više fizičkih lica ili više korporativnih subjekata, koji su pod kontrolom istog fizičkog lica u vlasničkom udjelu koji je ekvivalentan udjelu u svojini svojine kod direktnog vlasništva.⁸⁶ Ovdje treba istaći da će se ovo pravilo u smislu procenata udjela primjenjivati ne dovodeći u pitanje pravo država članica da odluče da niži procenat udjela u vlasništvu može biti naznaka vlasništva ili kontrole. Takođe, Direktiva propisuje da ako nakon što su iscrpljena sva moguća sredstva i pod uslovom da nema osnova za sumnju, stvarni vlasnici nisu identifikovani, u smislu procenta vlasničkog udjela (prim. aut.), ili ako postoji sumnja da je neko od identifikovanih lica zaista stvarni vlasnik, u takvim situacijama će se stvarnim vlasnikom smatrati fizičko lice koje se nalazi na položaju višeg rukovodioca, odnosno ovlašćeno za zastupanje, a obveznici primjene Direktive su u obavezi da vode evidenciju o mjerama koje su preduzete u cilju identifikovanja stvarnog vlasnika (član 3 stav 6 tačka a) Direktive).⁸⁷

Kada su u pitanju trustovi, u smislu Četvrte direktive protiv pranja novca, stvarnim vlasnicima se podrazumijevaju osnivač/i; povjerenik/ci; zaštitnik/ci (ako postoji/e), korisnik/ci u čijem interesu trust, odnosno dobrotvorni fond djeluje; svako drugo fizičko lice koje na kraju sprovodi kontrolu nad trustom, odnosno dobrotvornim fondom direktnim/indirektnim vlasništvom ili na drugi način (član 3 stav 6 tačka b) Direktive).

Kod ostalih pravnih lica poput udruženja, fondacija, zadužbina i drugih pravnih lica ili pravnih aranžmana sličnih trustovima, odnosno dobrotvornim fondovima stvarnim vlasnikom se smatra svako fizičko lice koje je ovlašteno za zastupanje pravnog lica (član 3 stav 6 tačka c) Direktive).

Pored značenja naprijed opisanih izraza i drugih izraza u ovom dijelu Četvrte direktive protiv pranja novca predviđena je obaveza dodatne, odnosno pojačane aktivnosti oko procjene rizika i primjene odgovarajućih mjera radi osiguranja od zloupotrebe koja je predmet donešenih odluka (vidjeti član 4 i član 5 Direktive). U članu 6 drugog dijela prvog poglavlja Četvrte direktive protiv pranja novca (Procjena rizika) data je mogućnost Evropskoj komisiji da vrši procjenu mnogih rizika koji mogu da nastanu uslijed pranja novca i finansiranja terorizma, sa tendencijom negativnog uticaja na funkcionisanje unutrašnjeg tržišta. U istom članu su obuhvaćene i različite vrste rizika koji se mogu dovesti u vezu sa prekograničnim aktivnostima. Pored ovoga propisana je i obaveza Evropske komisije da do 26. juna 2017. godine sastavi izvještaj o utvrđenim, analiziranim i ocijenjenim rizicima na nivou Evropske unije, kao i da svake druge godine (prema potrebi i češće) ažurira izvještaje koji moraju obuhvatati:

- a) područja zajedničkog tržišta koja su najviše izložena riziku;
- b) rizike povezane sa svakim rellevantnim sektorom;
- c) najraširenija sredstva kojima se kriminalci koriste za pranje nezakonitih imovinskih koristi;

⁸⁶ Daudrikh, Y. (2021). *Beneficial owner central registry as a tool to fight money laundering and terrorist financing*. Financial Law Review, no. 24, vol. 4, Jagiellonian University Press, pp. 140.

⁸⁷ *Ibid*, pp. 141.

- d) blagovremenu dostupnost koristnih informacija državama članicama i obveznicima u cilju prepoznavanja i razumijevanja mnogih vrsta rizika od pranja novca i finansiranja terorizma;
- e) informacije o upravljanju rizicima i njihovom mogućem smanjenju koje bi omogućile nacionalnim zajkonodavstvima, evropskim nadzornim tijelima, predstanvincima Finansijsko-obavještajnih jedinica i drugim subjektima da bolje razumiju njegove karakteristike.

U članu 7 stav 1 Četvrte direktive protiv pranja novca popisana je obaveza za sve države članice da preduzimaju primjerene korake kako bi prepoznale, procijenile, razumjele i smanjile rizike od pranja novca i finansiranja terorizma koji na nju utiču, kao i sva druga pitanja koja se tiču zaštite podataka u tom pogledu. Takođe, propisana je i obaveza održavanja ažurnom te procjene rizika. U stavu 2 ovog člana propisana je za države članice obaveza imenovanja tijela ili uspostavljanka mehanizma kojim koordinira nacionalni odgovor na naprijed navedene rizike. O identitetu tog tijela ili opisu mehanizma države članice obavještavaju Evropsku komisiju, evropska nadzorna tijela te ostale države članice.

Članom 8 stavom 1 Četvrte direktive protiv pranja novca propisano je da države članice obezbjeđuju da obveznici primjene Direktive preduzmu odgovarajuće korake za utvrđivanje i procjenu rizika od pranja novca i finansiranja terorizma uzimajući u obzir faktore rizika uključujući one koji se odnose na njihove klijente, zemlje ili geografska područja, proizvode, usluge, transakcije ili kanale isporuke. Ovi koraci će biti proporcionalni prirodi i veličini obveznika primjene Direktive. Stavom 2 istog člana propisano je da se naprijed navedene procjene dokumentuju, ažuriraju i stavljuju na raspolaganje relevantnim nadležnim organima i samoregulatornim tijelima. Nadležni organi mogu odlučiti da pojedinačne dokumentovane procjene rizika nisu potrebne ako su specifični rizici koji su svojstveni sektoru jasni i razumljivi. Takođe, države članice će obezbijediti da obveznici imaju uspostavljene politike, kontrole i procedure za ublažavanje i efikasno upravljanje rizicima od pranja novca i finansiranja terorizma identifikovanih na nivou Unije, države članice i obveznog subjekta. Te politike, kontrole i procedure biće proporcionalne prirodi i veličini obveznika primjene Direktive (član 8 stav 3 Četvrte direktive protiv pranja novca).

Član 9 Četvrte direktive protiv pranja novca se odnosi na politiku odnosa prema trećim zemljama. Naime, ovim članom propisano je utvrđivanje trećih zemalja i jurisdikcija koje imaju strateške nedostatke u svojim nacionalnim režimima sprečavanja pranja novca i finansiranja terorima, a koji predstavljaju prijetnje finansijskom sistemu Evropske unije („visokorizične treće zemlje“) kako bi se zaštitilo pravilno funkcionisanje zajedničkog tržišta (član 9 stav 1 Direktive). Shodno navedenom, Evropska komisija je ovlašćena za donošenje delegiranih akata, radi utvrđivanja visokorizičnih trećih zemalja, uzimajući u obzir strateške nedostatke, posebno u vezi sa:

- a) pravnim i institucionalnim okvirom sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma treće zemlje;
- b) ovlašćenjima i postupcima nadležnih tijela trećih zemalja u svrhu borbe protiv pranja novca i finansiranja terorizma;
- c) djelotvornošću sistema sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma u rješavanju rizika od pranja novca i finansiranja terorizma treće zemlje.

Drugo poglavlje Četvrte direktive protiv pranja novca koje sadrži 20 članova tiče se dubinske analize stranaka, i obuhvata opšte odredbe, postupke pojednostavljene i dubinske analize stranaka i obavljanja zadataka od strane trećih lica. Članom 10 stav 1 ovog poglavlja državama članicama se nameće obaveza zabrane vođenja anonimnih računa ili anonimnih

štednih knjižica svojim kreditnim i finansijskim institucijama, te da se vlasnici i korisnici postojećih anonimnih računa ili anonimnih štednih knjižica podvrgnu mjerama dubinske analize stranke što je prije moguće, a u svakom slučaju prije bilo kakve upotrebe takvih računa ili štednih knjižica. Pored ovoga države članice treba da preduzimaju mjere za sprečavanje zloupotrebe dionica koje glase na donosioca i isprava o vlasništvu dionica koje glase na donosioca. Takođe, države članice obezbjeđuju da obveznici primjenjuju mjere dubinske analize stranke u sljedećim okolnostima:

- a) prilikom uspostavljanja poslovnog odnosa;
- b) prilikom izvršavanja povremene transakcije koja:
 - iznosi 15 000 evra ili više, bez obzira obavlja li se transakcija u obliku jedne operacije ili više operacija koje se čine povezanima ili
 - predstavlja prenos novčanih sredstava definisan u članu 3 tačka 9 Uredbe (EU) 2015/847 Evropskog parlamenta i Savjeta (30), koja premašuje iznos od 1 000 evra;
- c) u slučaju lica koja trguju robom, prilikom obavljanja povremenih gotovinskih transakcija u iznosu od 10 000 evra ili više, bez obzira obavlja li se transakcija u obliku jedne operacije ili više operacija koje se čine povezanima;
- d) za pružaoce usluga igara na sreću, prilikom preuzimanja dobitaka, stavljanja uloga ili u oba slučaja, prilikom izvršavanja transakcija u iznosu od 2 000 evra ili više, bez obzira obavlja li se transakcija u obliku jedne operacije ili više operacija koje se čine povezanima;
- e) kada postoji sumnja na pranje novca ili finansiranje terorizma, bez obzira na sva moguća odstupanja, izuzeća ili pragove;
- f) kada postaje sumnje u istinitost ili adekvatnost prethodno dobivenih identifikacijskih podataka o stranci.

U drugom dijelu ovog poglavlja (Pojednostavljeni postupak dubinske analize stranke) od država članica se zahtijeva da obveznicima primjene ove Direktive osiguraju potrebe uslove za temeljno praćenje poslovnih odnosa i vršenja transakcija. U slučaju pravovremenog otkrića da su transakcije neobične i sumnjive, potrebno je spriječiti njihovo obavljanje. Kod procjene rizika od pranja novca i finansiranja terorizma (vrsta stranke, geografsko područje, proizvodi i usluge, transakcije, kanali dostave) i države članice i obvezinici moraju najprije uzeti u obzir činioce i situacije gdje su potencijalno niski.⁸⁸ U trećem dijelu ovog poglavlja (Postupak pojačane dubinske analize stranke) regulisano je pitanje korenspodentskog odnosa sa respondentnim institucijama koje se nalaze u trećim državama, odnosno primjenu pojačanih mjera dubinske analize. Naime, propisana je obaveza kreditnim i finansijskim institucijama da prikupe što više informacija u cilju potpunog razumijevanja prirode poslovanja stranaka isticanja saznanja o njihovom poslovnom rejtingu. U četvrtom dijelu ovog poglavlja (Obavljanje zadataka od strane trećih lica) predviđena je mogućnost doupuštanja obveznicima primjene Direktive da se osalone na treća lica⁸⁹ u ispunjavanju zahtjeva dubinske analize stranaka, s tim da krajnja odgovornost za ispunjavanje istih leži na obvezniku koji se oslanja na treće lice (član 25 Direktive).

Treće poglavlje Četvrte direktive protiv pranja novca predstavlja kompletну novinu, s obzirom da ova oblast nije bila sadržana u Trećoj direktivi protiv pranja novca. Naime, član 30 propisuje obavezu državama članicama da obezbijede da se od poslovnih i drugih pravnih

⁸⁸ Totić, M. (2017), *op. cit.*, str. 182.

⁸⁹ U smislu primjene ove odredbe pod „trećim licem“ se smatraju obveznici primjene Direktive, njihove organizacije članice ili udruženja tih obveznika ili druge institucije ili osobe koje se nalaze u državi članici ili trećoj zemlji.

subjekata registrovanih na njihovoj teritoriji zahtjeva da pribave i čuvaju odgovarajuće, tačne i ažurirane informacije o njihovim stvarnom vlasništvu, kao i detalje o korisničkim udjelima koje posjeduju (član 30 stav 1 Direktive). Pribavljenje, odnosno tačne i ažurirane informacije u okviru dubinske analize stranke u skladu sa drugim poglavljem (Dubinska analiza stranaka), moraju biti u svim slučajevima i bez ikakvog ograničenja dostupne nadležnim organima, Finansijsko obavještajnim jedinicama, svim organizacijama i licima koja su spremna da dokažu svoj legitimni interes.⁹⁰

Članom 31 Četvrta direktiva protiv pranja novca je postavila zahtjev za države članice da uspostave centralni registar koji sadrži informacije o stvarnom vlasništvu trustova, odnosno dobrotvornih fondova. Prema pomenutoj odredbi članice će zahtijevati da povjerencici bilo kog ekspresnog trusta, odnosno dobrotvornog fonda regulisanog njihovim zakonom pribave i drže adekvatne, tačne i ažurne informacije o stvarnom vlasništvu u vezi sa trustom, odnosno dobrotvornim fondom (član 31 stav 1 Direktive). Ovdje treba istaći da se pod ekspresnim trustovima, odnosno dobrotvornim fondovima smatraju oni trustovi koje je izričito proglašio osnivač.

Četvrto poglavlje (Obaveze prijavljivanja) takođe predstavlja novinu, koja nije bila sadržana u Trećoj direktivi protiv pranja novca. Naime, u ovom poglavlju koje sadrži tri dijela i ukupno sedam članova, Četvrta direktiva protiv pranja novca nameće obavezu svakoj državi članici da formira Finansijsko-obavještajnu jedinicu i da Evropskoj komisiji dostavi pismeno obavještenje o nazivu i adresi relevantnih Finansijsko-obavještajnih jedinica (član 32 stav 1 i 2 Direktive). Svaka Finansijsko-obavještajna jedinica je u svom radu nezavisna i samostalna, što znači da ima ovlašćenja i kapacitet za slobodno obavljanje svojih funkcija, uključujući mogućnost da donosi samostalne odluke u pogledu analiziranja, traženja i širenja određenih informacija. Finansijsko-obavještajna jedinica je kao središnja nacionalna jedinica odgovorna za primanje i analiziranje prijava sumnjivih transakcija i drugih informacija od važnosti za pranje novca, povezana prethodna (predikatna) krivična djela⁹¹ ili finansiranje terorizma. Finansijsko-obavještajna jedinica je odgovorna za distribuciju rezultata svoje analize i svih dodatnih relevantnih informacija nadležnim tijelima kad postoje osnovi sumnje na pranje novca, povezana prethodna (predikatna) krivična djela ili finansiranje terorizma. Ona mora da bude u mogućnosti da dobije relevantne dodatne informacije od obveznika primjene Direktive (član 32 stav 3 Direktive).

Države članice osiguravaju svojim Finansijsko-obavještajnim jedinicama indirektni ili direktni, pravovremeni pristup finansijskim i administrativnim podacima te podacima tijela za izvršavanje zakona koji su im potrebni za uspješno obavljanje zadatka. Finansijsko-obavještajne jedinice moraju da budu u stanju da odgovore na zahtjeve za informacijama

⁹⁰ Totić, M. (2017), *op. cit.*, str. 182.

⁹¹ Prema članu 1 tačka e) u vezi člana 9 Konvencije Savjeta Evrope o pranju, traženju, zaplijeni i oduzimanju prihoda stečenih kriminalom i o finansiranju terorizma, usvojena 16. 05. 2005. godine u Varšavi, pod prethodnim, odnosno predikatnim krivičnim djelom smatra se svako krivično djelo putem koga je stečen prihod koji može postati predmet: 1. konverzije ili transfera imovine, uz znanje da ta imovina predstavlja prihod od krivičnog dela, u svrhu sakrivanja ili prikrivanja nezakonitog porijekla imovine ili pomaganje bilo kom licu koje je umiješano u izvršenje krivičnog djela u sticaju da izbjegne zakonske posljedice svojih radnji; 2. sakrivanje ili prikrivanje prave prirode, izvora, lokacije, raspolaganja, prihod stečen krivičnim kretanjem imovinskih prava ili prava vlasništva nad imovinom, uz znanje da ta imovina predstavlja prihod stečen od krivičnog dela; 3. sticanje, posjedovanje ili korišćenje imovine, uz znanje, u trenutku primanja te imovine, da ona predstavlja prihod stečen krivičnim djelom i 4. učestvovanje, udruživanje ili zavjera u cilju izvršenja, pokušaji izvršenja i pomaganje, podsticanje, olakšavanje i pomaganje savjetima izvršenja bilo kog krivičnog djela pranja novca. Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime and on the Financing of Terrorism (CETS No. 198). Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti Bosne i Hercegovine (*Sl. glasnik BiH*, br. 47/2014 i 46/2016) članom 3 tačka h) predikatnim krivičnim djelom se smatra krivično djelo čijim je počinjenjem pribavljena imovina koja je predmet krivičnog djela pranja novca.

nadležnih tijela u svojim državama članicama kada su ti zahtjevi za informacijama motivisani postojanjem sumnje o pitanju pranja novca, povezanih prethodnih (predikatnih) krivičnih djela ili finansiranja terorizma. Odluka o sprovođenju analize ili širenju informacija prepušta se Finansijsko-obavještajnoj jedinici (član 32 stav 7 Direktive). Države članice obezbjeđuju da Finansijsko-obavještajne jedinice imaju ovlašćenja da preduzmu hitne mjere, direktno ili indirektno, kada postoji sumnja da je transakcija povezana s pranjem novca ili finansiranjem terorizma, suspendovati ili uskratiti pristanak na transakciju koja se obavlja, kako bi se transakcija analizirala, potvrdila sumnja i kako bi se nadležnim tijelima distribuirali rezultati analize. Finansijsko-obavještajna jedinica ima ovlašćenja da preduzme takve mjere, direktno ili indirektno, na zahtjev Finansijsko-obavještajne jedinice iz druge države članice u trajanju i pod uslovima određenima u nacionalnom pravu Finansijsko-obavještajne jedinice koja prima zahtjev (član 32 stav 7 Direktive). Analitička funkcija Finansijsko-obavještajnih jedinica sastoji se od sljedećeg:

- a) operativne analize koja je usmjerenata na pojedinačne slučajeve i specifične ciljeve ili na odgovarajuće odabrane informacije, u zavisnosti od vrste i obima primljenih prijava i očekivane upotrebe informacija nakon distribucije i
- b) strateške analize koja se bavi trenovdima i obrascima pranja novca i finansiranja terorizma (član 32 stav 8 Direktive).

Članom 38 Četvrte direktive protiv pranja novca državama članicama se nameće obaveza da obezbijede da pojedinci, uključujući zaposlene i predstavnike obveznika primjene Direktive, koji prijave sumnju na pranje novca ili finansiranje terorizma interno ili Finansijsko-obavještajnoj jedinici budu zaštićeni od izloženosti prijetnji, zastrašivanja i diskriminatornih postupaka na svojim radnim mjestima. U drugom dijelu ovog poglavlja (Zabrana otkrivanja) članom 39 Četvrte direktive protiv pranja novca propisano je da obveznici primjene Direktive i njihovi direktori, odnosno drugi zaposleni, ne smiju dotičnoj stranci ili trećim licima da otkriju da je došlo, da dolazi ili da će doći obavještenje u skladu sa određenim postupcima, situacijama ili članovima (stav 1). Ova zabrana ne uključuje otkrivanje nadležnim tijelima, uključujući samoregulatorna tijela, ni otkrivanje u svrhu izvršavanja zakona (stav 2).

Članom 45 Četvrte direktive protiv pranja novca državama članicama je dato pravo da zahtijevaju od obveznika primjene Direktive koji su dio grupe da sprovode politike i postupke grupe, uključujući politike zaštite podataka te politike i postupke za razmjenu informacija unutar grupe u svrhu sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma. Obaveza primjene politika i postupaka važi i za one obveznike koji imaju filijale, odnosno ispostave u većinskom vlasništvu u državama članicama i trećim zemljama, tj. obaveza primjene se odnosi i na nivo ovih izdvojenih jedinica (stav 1). Države članice zahtijevaju da obveznici koji upravljaju poslovnim jedinicama u drugoj državi članici obezbijede da te poslovne jedinice poštuju nacionalne odredbe te druge države članice kojima se prenosi Direktiva (stav 2).

Kada je u pitanju monitoring, odnosno nadzor kojim se bavi drugi dio ovog poglavlja, Četvrta direktiva protiv pranja novca za razliku od Treće direktive protiv pranja novca koja među subjektima koji moraju imati dozvole za rad, odnosno biti registrovani kako bi ono bilo zakonito, određuje mjenjačnice, pružaoca usluga trusta, odnosno dobrotvornih fondova i trgovackih društava (član 36 stav 1 Treće Direktive), dok Četvrta direktiva protiv pranja novca navodi i obavezu pravnog uređivanja pružaoca usluga igara na sreću (član 47 stav 1 Četvrte direktive). Takođe, za razliku od Treće direktive protiv pranja novca koja je državama članicama davala pravo da nalože nadležnim tijelima da odbiju izdavanje dozvole za rad ili registrovanje subjekata, ako nisu sigurni da su osobe koje u stvarnosti vode ili će voditi poslovanje tih tijela ili stvarni vlasnici tih tijela primjerene osobe (član 36 stav 2 Treće direktive), Četvrta direktiva protiv pranja novca eksplicitno obavezuje države da obezbijede da

nadležna tijela preuzimaju potrebne mjere radi sprečavanja kriminalaca osuđenih u relevantnim područjima ili njihovih saradnika da budu na upravljačkom položaju u tim obveznicima ili da budu njihovi stvarni vlasnici (član 47 stav 3 Četvrte direktive).

Kada je u pitanju dio koji se odnosi na sankcije, one su regulisane odredbama četvrtog dijela ovog poglavlja Direktive. Naime, Četvrtom direktivom protiv pranja novca sankcije za pravna i fizička lica koja se ne pridržavaju Četvrte direktive o pranju novca su u odnosu na prethodnu direktivu ažurirane, na način da Direktiva nalaže obavezu državama članicama da uvedu sankcije koje moraju biti proporcionalne, efikasne i odvraćajuće (član 58 stav 1 Direktrive). Dakle, direktiva nalaže obavezu uvođenja administrativnih sankcija, s tim da državama članicama ostavlja i mogućnost uvođenja krivično-pravnih sankcija. Pored ovoga propisano je da države članice mogu da odluče da ne utvrde pravila o administrativnim sankcijama ili mjerama za kršenje odredaba Četvrte direktive protiv pranja novca, za ona kršenja koja prema njihovom nacionalnom pravu podliježu krivično-pravnom sankcionisanju (član 58 stav 2 Direktive). Četvrtom direktivom protiv pranja novca je propisano da su države članice u slučaju kršenja obveznika primjene Direktive koja su ozbiljna, ponavljajuća, sistemska ili predstavljaju kombinaciju ovih zahtjeva u vezi sa dubinskom analizom stranaka, prljavim sumnjivim transakcijama, vođenjem evidencije, unutrašnje kontrole dužne da obezbijede da administrativne sankcije i mjere koje se mogu primijeniti uključuju sljedeće:

- a) javnu izjavu u kojoj se utvrđuje pravno ili fizičko lice te priroda kršenja;
- b) nalog kojim se fizičkom ili pravnom licu nalaže da prestane s takvim postupanjem i da takvo postupanje više ne ponovi;
- c) ako obveznik podliježe odobrenju, povlačenje ili suspenziju odobrenja;
- d) privremenu zabranu kojom se svakoj osobi koja obavlja upravljačke dužnosti u obvezniku odnosno svakom drugom fizičkom licu koje se smatra odgovornom za kršenje zabranjuje obavljanje upravljačke dužnosti u obveznicima;
- e) maksimalne administrativne novčane kazne koje su barem dvostruko veće od iznosa koristi koja je proizašla iz kršenja ako se ta korist može utvrditi ili u iznosu od najmanje 1 milion evra (član 59 stav 1 i 2 Direktive).

Za prekršaje koji uključuju kreditne ili finansijske institucije, kazne su još oštrienje: pravna lica će dobiti maksimalnu kaznu od najmanje 5 miliona evra ili 10 % ukupnog godišnjeg prometa, dok će fizička lica dobiti maksimalnu kaznu od najmanje 5 miliona evra (član 59 stav 3 Direktive).

3.7. Uredba (EU) 2015/847 Evropskog parlamenta i Savjeta od 20. maja 2015. godine o informacijama koje su priložene prenosu novčanih sredstava i o stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 1781/2006 (SL L 141)

Uredba (EU) 2015/847⁹² Evropskog parlamenta i Savjeta o informacijama koje su priložene prenosu novčanih sredstava i o stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 1781/2006 je usvojena 20. maja 2015. godine, a u primjeni je od 26. juna 2017. godine. Uredba (EU) 2015/847 osigurava jednoobraznu implementaciju FATF Preporuku 16 na bankovne transfere širom Evropske unije. Svrha Uredbe (EU) 2015/847 je da obezbijedi slijed transfera sredstava kako bi se spriječilo, otkrilo i istražilo pranje novca i finansiranje terorizma i precizirale obaveze različitih pružalaca platnih usluga uključenih u transfere sredstava. U tu svrhu, Uredba (EU) 2015/847 utvrđuje pravila u vezi sa informacijama o platišama i, od sada (što je novo u

⁹² Uredba (EU) 2015/847 Evropskog parlamenta i Savjeta od 20. maja 2015. godine o informacijama koje su priložene prenosu novčanih sredstava i o stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 1781/2006 (SL L 141, 5. 6. 2015., str. 1-18).

poređenju sa starom Uredbom (EZ) br. 1781/2006), o primaocu plaćanja, koji će pratiti transfere sredstava, u bilo kojoj valuti, gdje je najmanje jedan od pružaoca platnih usluga uključenih u prenos sredstava osnovana je u Evropskoj uniji. Dakle, ova Uredba ima za cilj utvrđivanje pravila o informacijama o platiocima i primaocima plaćanja, koji prate transfere sredstava, a radi sprečavanja, otkrivanja i istraživanja pranja novca i finansiranja terorizma, u situacijama kada barem jedan od pružaoca platnih usluga uključenih u prenos novčanih sredstava ima sjedište na teritoriji Evropske unije (član 1 Uredbe 2015/847). Ovdje treba napomenuti da su pravila Evropske unije u ovoj oblasti uglavnom zasnovana na međunarodnim preporukama koje je usvojila FATF.

Dakle, kada je u pitanju obim primjene, Uredba se primjenjuje na transfere novčanih sredstava, u bilo kojoj valuti, koje šalje ili prima pružalac platnih usluga ili posrednički pružalac platnih usluga čije je poslovno sjedište u Evropskoj uniji (član 2 stav 1 Uredbe 2015/847).

Uredbom se propisuje da je platiočev pružalac platnih usluga u obavezi da pruži specifične informacije i o platiocu i o primaocu plaćanja, kao i da provjeri tačnost datih informacija. Tako je članom 4 stav 1 Uredbe 2015/847 propisano da platiočev pružalac platnih usluga obezbjeđuje da transferu novčanih sredstava budu priložene sljedeće informacije o platiocu:

- a) ime platioca;
- b) platiočev broj računa za plaćanje;
- c) adresa platioca, broj zvaničnog ličnog dokumenta, identifikacijski broj klijenta ili datum i mjesto rođenja.

Članom 4 stav 2 Uredbe 2015/847 propisano je da platiočev pružalac platnih usluga obezbjeđuje da transferu novčanih sredstava budu priložene sljedeće informacije o primaocu:

- a) ime primaoca i
- b) primačev broj računa za plaćanje.

Stavom 3 ovog člana propisano je da platiočev pružalac platnih usluga u situaciji kada se transfer novčanih sredstava ne vrši s jednog računa za plaćanje na drugi račun, umjesto primačevog, odnosno platiočevog broja računa, obezbijedi da transferu novčanih sredstava bude priložena jedinstvena identifikacijska oznaka transakcije. Prije izvršenja transfera novčanih sredstava platiočev pružalac platnih usluga treba da provjeri tačnost informacija iz stava 1 člana 4 na osnovu dokumenata, podataka ili informacija pribavljenih iz pouzdanog i nezavisnog izvora.

Primačev pružalac platnih usluga i bilo koji posrednički pružalac platnih usluga moraju da imaju efikasne procedure za otkrivanje da li informacije date o platiocu ili primaocu plaćanja nedostaju ili su nepotpune. U slučaju nedostajućih ili nepotpunih informacija, pružaoci platnih usluga moraju da imaju efikasne procedure zasnovane na riziku za odlučivanje da li da izvrše, odbiju ili obustave transfer sredstava bez potrebnih informacija (članovi 7, 8, 9, 12, 13 i 14 Uredbe 2015/847).

Lične podatke koje dobijaju pružaoci platnih usluga treba da koristite samo u svrhu sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma, a na pružaocima platnih usluga je odgovornost da obezbijede povjerljivost takvih podataka (članovi 10, 11 i 15 Uredbe 2015/847).

Bilo koja evidencija informacija o platiocu ili primaocu plaćanja ne bi trebalo da se čuva duže nego što je potrebno u svrhu sprečavanja, otkrivanja i istrage pranja novca i finansiranja terorizma. Taj period bi trebalo da bude ograničen na 5 godina, nakon čega bi svi lični podaci trebalo da budu izbrisani osim ako nacionalni zakon ne predviđa drugačije (član 16 Uredbe 2015/847).

Od država članica Evropske unije se traži da uspostave efikasne, srazmjerne i odvraćajuće sankcije za kršenje ove Uredbe. Takođe, države članice mogu odlučiti da ne utvrde pravila o administrativnim sankcijama ili mjerama za kršenje odredaba ove Uredbe koja u njihovom pravu podliježe krivičnim sankcijama. U tom slučaju države članice bi trebalo Evropskoj komisiji dostaviti relevantne odredbe nacionalnog krivičnog prava koje predviđaju te sankcije (član 1 stav 1. Uredbe 2015/847). Države članice će obezbijediti da se tamo gdje se obaveze primjenjuju na pružaoca platnih usluga, u slučaju kršenja odredbi ove Uredbe, sankcije ili mjere mogu, u skladu sa nacionalnim pravom, primijeniti na članove upravnog tijela i na bilo koja druga fizička lica koji su prema nacionalnom zakonu, odgovorne za kršenje (član 17 stav 2 Uredbe 2015/847). Države članice će obezbijediti da se pravna lica mogu smatrati odgovornima za kršenja iz člana 18 koja u njihovu korist počini bilo koje lice djelujući samostalno ili kao dio tijela tog pravnog lica i čija se vodeća pozicija u pravnom licu zasniva na bilo čemu od sljedećeg: a) ovlašćenju za zastupanje pravnog lica; b) ovlašćenju za donošenje odluka u ime pravnog lica ili c) ovlašćenju za obavljanje kontrole u pravnom licu (član 17 stav 5 Uredbe 2015/847). Države članice takođe obezbjeđuju da se pravna lica mogu smatrati odgovornima ako je nedostatak nadzora ili kontrole od strane lica iz stava 5 ovog člana omogućio da lice koje je podređeno tom pravnom licu počini kršenje iz člana 18 u korist tog pravnog lica (član 17 stav 6 Uredbe 2015/847).

Države članice obezbjeđuju da njihove administrativne sankcije i mjere uključuju barem one utvrđene članom 59 stavovima 2 i 3 Direktive (EU) 2015/849 u slučaju sljedećih kršenja ove Uredbe:

- a) Ponovljeni ili sistematski propust pružaoca platnih usluga da uključi tražene informacije o platiocu ili primaocu plaćanja, u suprotnosti sa članom 4, 5 ili 6;
- b) Ponovljeni, sistematski ili ozbiljni propust pružaoca platnih usluga da zadrži evidenciju, čime se krši člana 16;
- c) Neuspjeh pružaoca platnih usluga da primjeni efikasne procedure zasnovane na riziku, u suprotnosti sa članovima 8 ili 12;
- d) Ozbiljan propust posredničkog pružaoca platnih usluga da se pridržava člana 11 ili 12 (član 18 Uredbe 2015/847).

Nadležna tijela u skladu s odredbama člana 60 stav 1, 2 i 3 Direktive (EU) 2015/849 objavljaju administrativne sankcije i mjere nametnute u slučajevima iz člana 17 i 18 ove Uredbe bez nepotrebnog odlaganja, uključujući informacije o vrsti i prirodi kršenja te identitetu osoba odgovornih za to, ako je to potrebno i proporcionalni nakon procjene od slučaja do slučaja (član 19 Uredbe 2015/847). Shodno navedenom, treba napomenuti da je ova Uredba dio paketa zakonodavnih mjera Evropske unije usmjerenih na sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma, uključujući Direktivu (EU) 2015/849 o sprečavanju korišćenja finansijskog sistema za pranje novca ili finansiranje terorizma (tzv. Četvrta direktiva protiv pranja novca).

Uredba je dio široke strategije Evropske unije za borbu protiv finansijskog kriminala koja takođe uključuje rad:

- Ekspertske grupe za pranje novca i finansiranje terorizma, koja se redovno sastaje radi razmjene mišljenja i pomoći Evropskoj komisiji u pripremi zakona ili u definisanju politika;
- Komitet za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma, koji može dati mišljenja o mjerama za sprovođenje koje predlaže Evropska komisija;
- Neformalnu mrežu finansijskih obavještajnih jedinica (platforma EU FIU);
- Zajednički komitet evropskih nadzornih organa.

3.8. Delegirana uredba Komisije (EU) 2019/758 od 31. januara 2019. godine o dopuni Direktive (EU) 2015/849 Evropskog parlamenta i Savjeta u pogledu regulatornih tehničkih standarda za minimalno djelovanje i vrstu dodatnih mjera koje kreditne i finansijske institucije moraju preduzeti kako bi se ublažili rizici pranja novca i finansiranja terorizma u određenim trećim zemljama

Delegirana uredba Komisije EU (EU) 2019/758⁹³ od 31. januara 2019. godine kojom se dopunjava Direktiva (EU) 2015/849 u vezi sa regulatornim tehničkim standardima za minimalno djelovanje i vrstu dodatnih mjera koje kreditne i finansijske institucije moraju preduzeti da bi ublažile rizik od pranja novca i finansiranja terorizma u određenim trećim zemljama objavljena je 14. maja 2019. godine, u Službenom listu Evropske unije. Svrha Regulative je izlaženje na kraj sa sljedećim situacijama:

- nemogućnost grupe koja posluje kroz svoje filijale ili ispostave, koje su u njenom većinskom vlasništvu u trećoj zemlji, da implementira politiku i procedure protiv pranja novca i finansiranja terorizma na nivou grupe jer zakon treće zemlje to ne dozvoljava;
- otežane mogućnosti nadležnih organa da efikasno nadgledaju usklađenost rada grupe sa zahtjevima Direktive (EU) 2015/849 iz razloga što nemaju pristup relevantnim informacijama koje se nalaze na nivou ovih filijala ili ispostava u trećim zemljama.

Delegirana uredba propisuje skup dodatnih mjera, uključujući minimalne mjere, koje kreditne institucije i finansijske institucije moraju preduzeti da bi se efikasno nosile sa rizikom od pranja novca i finansiranja terorizma kada zakon treće zemlje ne dozvoljava sprovođenje politika i procedura za čitavu grupu,⁹⁴ onako kako je to navedeno u članu 45 stav 1 i 3 Četvrte direktive protiv pranja novca na nivou filijala ili ispostava u većinskom vlasništvu koje su dio grupe a osnovane su trećoj zemlji (član 1 Uredbe).

Delegirana uredba je stupila na snagu 3. juna 2019. godine, a u primjeni je od 3. septembra 2019. godine kako bi se kreditnim institucijama i finansijskim institucijama omogućilo dovoljno vremena da prilagode svoje politike i procedure u skladu sa zahtjevima ove Uredbe (član 9 Uredbe).

Članom 2 Uredbe propisano je da za svaku treću zemlju u kojoj imaju ispostavu ili su većinski vlasnik društva čerki firmi kreditne i finansijske institucije moraju učiniti makar sljedeće:

- a) procijeniti rizik od pranja novca i finansiranja terorizma za svoju grupu, sastaviti evidenciju te procjene, ažurirati je i zadržati kako bi je moglo podijeliti sa svojim nadležnim tijelom;
- b) obezbijediti da se rizik iz tačke a) adekvatno odražava u politikama i postupcima za sprečavanje pranja novca i borbu protiv finansiranja terorizma na nivou grupe;

⁹³ Delegirana uredba Komisije (EU) 2019/758 od 31. januara 2019. godine o dopuni Direktive (EU) 2015/849 Evropskog parlamenta i Savjeta u pogledu regulatornih tehničkih standarda za minimalno djelovanje i vrstu dodatnih mjera koje kreditne i finansijske institucije moraju preduzeti kako bi se ublažili rizici pranja novca i finansiranja terorizma u određenim trećim zemljama (SL L 125, 14. 5. 2019., str. 4-10).

⁹⁴ U smislu člana 3 tačke 15 Direktive (EU) 2015/849 pod grupom se podrazumijeva grupa privrednih društava koja se sastoji od matičnog društva, društava čerki i subjekata u kojima matično društvo ili njhove ispostave koje imaju učešće (tzv. čerke firme), kao i privredna društva koja su međusobno povezana odnosom u smislu člana 22 Direktive 2013/34/EU.

- c) dobiti odobrenje višeg rukovodstva grupe za procjenu rizika iz tačke a) i za politike i postupke za sprečavanje pranja novca i borbu protiv finansiranja terorizma na nivou grupe iz tačke b);
- d) pružati ciljano osposobljavanje relevantnom osoblju u trećoj zemlji kako bi moglo da utvrdi pokazatelje rizika od pranja novca i finansiranja terorizma, kao da osigura da to osposobljavanje bude efikasno.

Članom 3 Uredbe regulisano je pitanje pojedinačnih procjena rizika od pranja novca i finansiranja teorizma. Naime, u stavu 1 ovog člana propisano je da ako je pravom treće zemlje zabranjena ili ograničena primjena politika i postupaka potrebnih za utvrđivanje i adekvatnu procjenu rizika od pranja novca i finansiranja terorizma povezanog s poslovnim odnosom ili povremenom transakcijom zbog ograničenja pristupa relevantnim informacijama o strankama i stvarnom vlasništvu ili ograničenja upotrebe takvih informacija za dubinsku analizu stranke, kreditne ili finansijske institucije moraju učiniti makar sljedeće:

- a) bez odlaganja obavijestiti nadležno tijelo matične države članice najkasnije 28 kalendarskih dana nakon utvrđivanja treće zemlje o sljedećem:
 - imenu predmetne treće zemlje;
 - načinu na koji se sprovođenjem prava te treće zemlje zabranjuje ili ograničava primjena politika i postupaka potrebnih za utvrđivanje i procjenu rizika od pranja novca i finansiranja terorizma povezanog s određenom strankom;
- b) obezbijediti da njihove ispostave ili društva čerki firmi u većinskom vlasništvu s poslovnim sjedištem u toj trećoj zemlji odrede može li se saglasnost stranaka i, ako je primjenjivo, stvarnih vlasnika stranaka, primijeniti za zakonito zaobilazeњe ograničenja ili zabrana iz tačke a) podtačke ii;
- c) obezbijediti da njihove ispostave ili društva čerki firmi u većinskom vlasništvu s poslovnim sjedištem u toj trećoj zemlji od stranaka i, ako je primjenjivo, stvarnih vlasnika stranaka, zatraže saglasnost za zaobilazeњe ograničenja ili zabrana iz tačke a) podtačke ii u mjeri u kojoj je to u skladu s pravom te treće zemlje.

Stavom 2 ovog člana propisano je da ako nije moguće dobiti saglasnost iz stava 1 tačke c), kreditne i finansijske institucije preuzimaju dodatne mjere te svoje standardne mjere za sprečavanje pranja novca i borbu protiv finansiranja terorizma kako bi upravljale rizikom od pranja novca i finansiranja terorizma. Te dodatne mjere uključuju dodatnu mjeru iz člana 8 tačke c) i najmanje jednu mjeru iz tačaka a), b), d), e) i f) tog člana. Ako kreditna ili finansijska institucija ne može djelotvorno da upravlja rizikom od pranja novca i finansiranja terorizma primjenom mjera iz stavova 1 i 2, mora učiniti sljedeće:

- a) obezbijediti da ispostava ili čerka firma u većinskom vlasništvu prekine poslovni odnos;
- b) obezbijediti da ispostava ili čerka firma u većinskom vlasništvu ne sproveđe povremenu transakciju;
- c) obustavi dio poslovanja ili cjelokupno poslovanje ispostave i čerke firme u većinskom vlasništvu s poslovnim sjedištem u trećoj zemlji.

Stavom 3 ovog člana Uredbe propisano je da kreditne i finansijske institucije utvrđuju opseg dodatnih mjera iz stavova 2 i 3 na osnovu procjene rizika i da budu u mogućnosti da svom nadležnom tijelu dokažu da je opseg dodatnih mjera primjereno s obzirom na rizik od pranja novca i finansiranja terorizma.

Razmjena i obrada podataka o strankama u svrhu sprečavanja pranja novca i borbe protiv finansiranja teororizma je predmet člana 4 Uredbe. Naime, stavom je Uredbe propisano da ako je pravom treće zemlje zabranjena ili ograničena razmjena ili obrada podataka o strankama u

svrhu sprečavanja pranja novca i borbe protiv finansiranja terorizma unutar grupe, kreditne i finansijske institucije moraju učiniti makar sljedeće:

- a) bez odlaganja obavijeste nadležno tijelo matične države članice najkasnije 28 dana nakon utvrđivanja treće zemlje o sljedećem:
 - imenu predmetne treće zemlje;
 - načinu na koji se sprovođenjem prava te treće zemlje zabranjuje ili ograničava razmjena ili obrada podataka o strankama u svrhu sprečavanja pranja novca i borbe protiv finansiranja terorizma;
- b) obezbijediti da njihove ispostave ili društva čerki firmi u većinskom vlasništvu s poslovnim sjedištem u toj trećoj zemlji odrede može li se saglasnost stranaka i, ako je primjenjivo, stvarnih vlasnika stranaka, primijeniti za zakonito zaobilaženje ograničenja ili zabrana iz tačke a) podtačke ii;
- c) obezbijediti da njihove ispostave ili društva čerki firmi u većinskom vlasništvu s poslovnim sjedištem u toj trećoj zemlji od stranaka i, ako je primjenjivo, stvarnih vlasnika stranaka, zatraže saglasnost za zaobilaženje ograničenja ili zabrana iz tačke a) podtačke ii u mjeri u kojoj je to u skladu s pravom te treće zemlje.

Stavom 2 ovog člana Uredbe propisano je da ako nije moguće dobiti saglasnost iz stava 1 tačke c), kreditne i finansijske institucije preuzimaju dodatne mjere te svoje standardne mjere za sprečavanje pranja novca i borbu protiv finansiranja terorizma kako bi upravlja rizikom. Te dodatne mjere uključuju dodatnu mjeru iz člana 8 tačke a) ili c). Ako je rizik od pranja novca i finansiranja terorizma dovoljan za preuzimanje dodatnih mjera, kreditne i finansijske institucije primjenjuju najmanje još jednu dodatnu mjeru iz člana 8 tačaka od a) do c).

Stavom 3 ovog člana Uredbe da ako kreditna ili finansijska institucija ne može djelotvorno da upravlja rizikom od pranja novca i finansiranja terorizma primjenom mera iz stava 1 i 2, mora obustaviti dio poslovanja ili cijelo poslovanje svoje ispostave ili čerke firme u većinskom vlasništvu s poslovnim sjedištem u trećoj zemlji.

Stavom 4 ovog člana Uredbe propisano je da ako kreditne i finansijske institucije utvrđuju opseg dodatnih mera iz stavova 2 i 3 na osnovu procjene rizika i moraju da budu u mogućnosti da svom nadležnom tijelu dokažu da je opseg dodatnih mjera adekvatan s obzirom na rizik od pranja novca i finansiranja terorizma.

Pitanje objavljivanja informacija o sumnjivim transakcijama regulisano je članom 5 Uredbe. Naime, stavom 1 ovog člana Uredbe propisano je da ako je pravom treće zemlje zabranjena ili ograničena razmjena informacija iz člana 33 stava 1 Direktive (EU) 2015/849 koju obavljaju ispostave i društva čerki firmi u većinskom vlasništvu s poslovnim sjedištem u trećoj zemlji s drugim subjektima u grupi, kreditne i finansijske institucije moraju učiniti makar sljedeće:

- a) bez odlaganja obavijestiti nadležno tijelo matične države članice najkasnije 28 dana nakon utvrđivanja treće zemlje o sljedećem:
 - imenu predmetne treće zemlje;
 - načinu na koji se sprovođenjem prava te treće zemlje zabranjuje ili ograničava razmjena ili obrada sadržaja informacija iz člana 33 stava 1 Direktive (EU) 2015/849 koje je utvrdila ispostava ili čerka firma u većinskom vlasništvu s poslovnim sjedištem u trećoj zemlji sa drugim subjektima u grupi;
- b) od ispostave ili čerke firme u većinskom vlasništvu zatražiti dostavljanje relevantnih informacija višem rukovodstvu kreditne ili finansijske institucije kako bi mogli procijeniti rizik od pranja novca i finansiranja terorizma povezan s poslovanjem te

ispostave ili čerke firme u većinskom vlasništvu te uticaj koji to ima na grupu, kao što su:

- broj sumnjivih transakcija prijavljenih u određenom razdoblju;
- zbirni statistički podaci koji daju pregled okolnosti koje su dovele do sumnje.

Stavom 2 ovog člana Uredbe propisano je da kreditne i finansijske institucije preduzimaju dodatne mjere te svoje standardne mjere za sprečavanje pranja novca i borbu protiv finansiranja terorizma, kao i mjere iz stava 1, kako bi upravljale rizikom. Te dodatne mjere uključuju najmanje jednu dodatnu mjeru iz člana 8 tačaka od a) do c) i od g) do i).

Stavom 3 ovog člana Uredbe propisano je da ako kreditne i finansijske institucije ne mogu djelotvorno da upravljaju rizikom od pranja novca i finansiranja terorizma primjenom mera iz stavova 1 i 2, moraju da obustave dio poslovanja ili cijelo poslovanje svoje ispostave ili čerke firme u većinskom vlasništvu s poslovnim sjedištem u trećoj zemlji.

Stavom 4 ovog člana Uredbe propisano je da kreditne i finansijske institucije utvrđuju opseg dodatnih mera iz stava 2 i 3 na osnovu procjene rizika i moraju da budu u mogućnosti da svom nadležnom tijelu dokažu da je opseg dodatnih mera primjeren s obzirom na rizik od pranja novca i finansiranja terorizma.

Prenos podataka o strankama ispostave ili čerke firme u trećoj zemlji državama članicama uređeno je članom 6 Uredbe. Naime, stavom 1 ovog člana Uredbe propisano je da ako je pravom treće zemlje zabranjen ili ograničen prenos podataka o strankama ispostave ili čerke firme u većinskom vlasništvu s poslovnim sjedištem u trećoj zemlji nekoj državi članici u svrhu nadzora radi sprečavanja pranja novca i borbe protiv finansiranja terorizma, kreditne i finansijske institucije moraju učiniti makar sljedeće:

- a) bez odlaganja obavijestiti nadležno tijelo matične države članice najkasnije 28 kalendarskih dana nakon utvrđivanja treće zemlje o sljedećem:
 - imenu predmetne treće zemlje;
 - načinu na koji se sprovođenjem prava te treće zemlje zabranjuje ili ograničava prenos podataka o strankama u svrhu nadzora radi sprečavanja pranja novca i borbe protiv finansiranja terorizma;
- b) sprovedu pojačana preispitivanja, uključujući, ako je to srazmerno riziku od pranja novca i finansiranja terorizma povezanom s poslovanjem ispostave ili čerke firme u većinskom vlasništvu s poslovnim sjedištem u trećoj zemlji, provjere na licu mjesta ili nezavisne revizije, kako bi se uvjerile da ispostava ili čerka firma u većinskom vlasništvu djelotvorno sprovodi politike i postupke na nivou grupe te primjereni utvrđuje i procjenjuje rizike od pranja novca i finansiranja terorizma i upravlja tim rizicima;
- c) na zahtjev dostave rezultate preispitivanja iz tačke b) nadležnom tijelu matične države članice;
- d) od ispostave ili čerke firme u većinskom vlasništvu s poslovnim sjedištem u trećoj zemlji zatraže redovno dostavljanje relevantnih informacija višem rukovodstvu kreditne ili finansijske institucije, uključujući makar sljedeće:
 - broj visokorizičnih stranaka i zbirne statističke podatke koji daju pregled razloga iz kojih je neka stranka klasifikovana kao visokorizična, npr. status politički izložene osobe;
 - broj utvrđenih i prijavljenih sumnjivih transakcija i zbirne statističke podatke koji daju pregled okolnosti zbog kojih je došlo do sumnje;
- e) na zahtjev dostave informacije iz tačke d) nadležnom tijelu matične države članice.

Vođenje evidencije o mjerama koje su ekvivalentne mjeram koje se odnose na zaštitu podataka o ličnosti, čuvanje evidencije i statističke podatke. Naime, stavom 1 ovog člana Uredbe propisano je da ako je pravom treće zemlje zabranjena ili ograničena primjena mjera za vođenje evidencije mjera ekvivalentnih mjerama iz poglavљa V Direktive (EU) 2015/849, kreditne i finansijske institucije moraju učiniti makar sljedeće:

- a) bez odlaganja obavijeste nadležno tijelo matične države članice najkasnije 28 dana nakon utvrđivanja treće zemlje o sljedećem:
 - imenu predmetne treće zemlje;
 - načinu na koji se sprovođenjem prava te treće zemlje zabranjuje ili ograničava primjena mjera za vođenje evidencije mjera ekvivalentnih mjerama iz Direktive (EU) 2015/849;
- b) utvrde može li se saglasnost stranke i, ako je primjenjivo, njenog stvarnog vlasnika, primjeniti za zakonito zaobilaženje ograničenja ili zabrana iz tačke a) podtačke ii;
- c) osiguraju da njihove ispostave ili čerke firme u većinskom vlasništvu koje imaju poslovno sjedište u toj trećoj zemlji od stranaka i, ako je primjenjivo, stvarnih vlasnika stranaka, zatraže suglasnost za zaobilaženje ograničenja ili zabrana iz tačke a) podtačke ii u mjeri u kojoj je to u skladu s pravom te treće zemlje.

Stavom 2 ovog člana Uredbe propisano je da ako nije moguće da se dobije saglasnost iz stava 1 tačke c), kreditne i finansijske institucije preuzimaju dodatne mjere te svoje standardne mjere za sprečavanje pranja novca i borbu protiv finansiranja terorizma, kao i mjere iz stava 1, kako bi upravljale rizikom. Te dodatne mjere uključuju najmanje jednu dodatnu mjeru iz člana 8 tačaka od a) do c) i tačke j). Stavom 3 ovog člana Uredbe kreditne i finansijske institucije utvrđuju opseg dodatnih mjeru iz stava 2 na osnovu procjene rizika i moraju da budu u mogućnosti da svom nadležnom tijelu dokažu da je opseg dodatnih mjeru primjeren s obzirom na rizik od pranja novca i finansiranja terorizma.

Naposlijetku, dodatne mjere koje su pomenute u opisu prethodnih članova Uredbe naveden su članu 8 iste. Naime, stavom 1 ovog člana propisano je da kreditne i finansijske institucije preuzimaju sljedeće dodatne mjere u skladu sa članom 3 stavom 2, članom 4 stavom 2, članom 5 stavom 2, odnosno članom 7 stavom 2:

- a) obezbjeđuju da njihove ispostave ili čerke firme u većinskom vlasništvu s poslovnim sjedištem u trećoj zemlji ograniče prirodu i vrstu finansijskih proizvoda i usluga koje ispostava ili čerka firma u većinskom vlasništvu u trećoj zemlji pruža onima koji predstavljaju neznatan rizik od pranja novca i finansiranja terorizma i imaju slab uticaj na izloženost riziku grupe;
- b) obezbjeđuju da se drugi subjekti iste grupe ne oslanjaju na mjeru dubinske analize stranaka koje je sprovela ispostava ili čerka firma u većinskom vlasništvu s poslovnim sjedištem u trećoj zemlji, nego da provedu dubinsku analizu svake stranke ispostave ili čerke firme u većinskom vlasništvu s poslovnim sjedištem u trećoj zemlji koja želi primati proizvode ili usluge od tih drugih subjekata iste grupe čak i ako su ispunjeni uslovi iz člana 28 Direktive (EU) 2015/849;
- c) sprovode pojačana preispitivanja, uključujući, ako je to srazmjerno riziku od pranja novca i finansiranja terorizma povezanim s poslovanjem ispostave ili čerke firme u većinskom vlasništvu s poslovnim sjedištem u trećoj zemlji, provjere na licu mjesta ili nezavisne revizije, kako bi se uvjerile da ispostava ili čerka firma u većinskom vlasništvu djelotvorno utvrđuje i procjenjuje rizike od pranja novca i finansiranja terorizma i upravlja tim rizicima;
- d) obezbjeđuju da njihove ispostave ili čerke firme u većinskom vlasništvu sa poslovnim sjedištem u trećoj zemlji imaju odobrenje višeg rukovodstva kreditne ili finansijske

- institucije za uspostavu i održavanje rizičnijih poslovnih odnosa ili za sprovođenje rizičnije povremene transakcije;
- e) obezbjeđuju da njihove ispostave ili čerke firme u većinskom vlasništvu s poslovnim sjedištem u trećoj zemlji utvrde izvor i, ako je primjenjivo, odredište sredstava koja će se koristiti u poslovnom odnosu ili povremenoj transakciji;
 - f) obezbijede da njihove ispostave ili čerke firme u većinskom vlasništvu s poslovnim sjedištem u trećoj zemlji sprovode pojačano kontinuirano praćenje poslovnog odnosa uključujući pojačano praćenje transakcija, sve dok podružnice ili društva čerke u većinskom vlasništvu ne budu opravdano uvjerene da razumiju rizik od pranja novca i finansiranja terorizma povezan s tim poslovnim odnosom;
 - g) obezbjeđuju da njihove ispostave ili čerke firme u većinskom vlasništvu s poslovnim sjedištem u trećoj zemlji sa kreditnom ili finansijskom institucijom podijele temeljnu informaciju iz prijave sumnjive transakcije koja je dovela do saznanja, sumnje ili opravdanog razloga za sumnju da se pokušalo sprovesti ili sprovelo pranje novca i finansiranje terorizma, kao što su činjenice, transakcije, okolnosti i dokumenti na kojima se sumnje zasnivaju, uključujući lične podatke u mjeri u kojoj je to moguće na osnovu prava treće zemlje;
 - h) sprovode pojačano kontinuirano praćenje svake stranke i, ako je primjenjivo, stvarnog vlasnika stranke ispostave ili čerke firme u većinskom vlasništvu s poslovnim sjedištem u trećoj zemlji za koje se zna da su bili predmetom prijave sumnjive transakcije koju su dostavili drugi subjekti iste grupe;
 - i) obezbjeđuju da njihove ispostave ili čerke firme u većinskom vlasništvu s poslovnim sjedištem u trećoj zemlji imaju uspostavljene efikasne sisteme i kontrole za utvrđivanje i prijavljivanje sumnjivih transakcija;
 - j) obezbjeđuju da njihove ispostave ili čerke firme u većinskom vlasništvu s poslovnim sjedištem u trećoj zemlji ažuriraju i čuvaju na sigurnom mjestu profil rizika i informacije iz dubinske analize povezane sa strankom ispostave ili čerke firme u većinskom vlasništvu s poslovnim sjedištem u trećoj zemlji koliko je to pravno moguće, a u svakom slučaju tokom trajanja poslovnog odnosa.

3.9. Direktiva (EU) 2018/843 Evropskog parlamenta i Savjeta od 30. maja 2018. godine (tzv. Peta direktiva) o izmjeni Direktive (EU) 2015/849 o sprečavanju korištenja finansijskog sistema u svrhu pranja novca ili finansiranja terorizma i o izmjeni direktiva 2009/138/EZ i 2013/36/EU

Direktiva (EU) 2018/843⁹⁵ o sprečavanju korišćenja finansijskog sistema u svrhe pranja novca ili finansiranja terorizma (u daljem tekstu: Peta direktiva protiv pranja novca stupila je na snagu 9. jula 2018. godine, a državama članicama je dat rok da je transponuju u nacionalno zakonodavstvo do 10. januara 2020. godine. Peta direktiva protiv pranja novca dodatno osnažuje režim Evropske unije protiv pranja novca i borbe protiv finansiranja terorizma na više načina, uključujući: povećanje transparentnosti u vezi sa stvarnim vlasništvom kompanija, unapređenje saradnje i razmjene informacija između finansijskih nadzornih organa, uvođenje strožih kontrola transakcija sa klijentima koji se nalaze u trećim zemljama visokog rizika, ograničavanje anonimne upotrebe virtualnih valuta, omogućavajući bolju identifikaciju politički izloženih osoba i proširenje obima sektora i firmi koje podliježu obavezama sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma.

⁹⁵ Direktiva (EU) 2018/843 Evropskog parlamenta i Savjeta od 30. maja. 2018. godine (tzv. Peta direktiva) o izmjeni Direktive (EU) 2015/849 o sprečavanju korištenja finansijskog sistema u svrhu pranja novca ili finansiranja terorizma i o izmjeni direktiva 2009/138/EZ i 2013/36/EU (OJ L 156, 19.6.2018. godine, str. 43-74).

Naime, manje od godinu dana nakon što je Četvrta direktiva protiv pranja novca počela da se primjenjuje, usvojena je dopuna iste u obliku Direktive (EU) 2018/843 Evropskog parlamenta i Savjeta od 30. maja 2018. godine o izmjenama i dopunama Direktive (EU) 2015/849 o sprečavanju korišćenja finansijskog sistema u svrhu pranja novca ili finansiranja terorizma. Skoro godinu dana nakon potpisivanja Četvrte direktive protiv pranja novca 5. jula 2016. godine, podnijet je prijedlog za njenu dopunu u smislu aktualizacije, između ostalog zbog dugotrajnih nedostataka u slučaju nadzora mnogih fondova koje koriste teroristi. U prijedlogu dopune Četvrte direktive protiv pranja novca navedeno je da: „Ovaj prijedlog ima za cilj da otkloni ove nedostatke uz izbjegavanje nepotrebnih prepreka za funkcionisanje platnog i finansijskog tržišta za obične građane i preduzeća koja ispunjavaju uslove, i stoga balansiranje potrebe za većom bezbjednošću sa potrebom za zaštitom temeljnih prava, uključujući zaštitu podataka, i ekonomске slobode“, kao i da obezbijedi veće transparentnosti preduzeća i drugih pravnih aranžmana u pogledu jasnih identifikacija stvarnog vlasnika klijenata.⁹⁶ Shodno navedenom ažuriranje Četvrte direktive protiv pranja novca je imalo za cilj da se pozabavi sa sljedećih pet pitanja: nejasnim i nekoordiniranim zahtjevima u vezi sa dužnom pažnjom klijenata u pogledu rizičnih trećih zemalja; nedovoljno praćenje sumnjivih transakcija od strane vlasti u slučaju virtualnih valuta; nedovoljne mjere u vezi sa elektronskim novcem (anonimni pripaj instrumenti); ograničenja u pogledu obezbjeđivanja blagovremenog pristupa organa informacijama od obveznika; nedovoljan/odložen pristup vlasti informacijama o identitetu stvarnih vlasnika. Nakon redovne zakonodavne procedure, Peta direktiva protiv pranja novca je usvojena 30. maja 2018. godine, pri čemu su države članice bile obavezne da implementiraju do 10. januara 2020. godine. Ovdje treba napomenuti da je Peta direktiva protiv pranja novca već djelimično izmijenjena usvajanjem Direktive (EU) 2019/2177 Evropskog parlamenta i Savjeta od 18. decembra 2019. godine o izmjeni Direktive 2009/138/EZ o osnivanju i obavljanju djelatnosti osiguranja i reosiguranja (Solventnost II), Direktive 2014/65/EU o tržištu finansijskih instrumenata i Direktive (EU) 2015/849 o sprečavanju korišćenja finansijskog sistema u svrhu pranja novca ili finansiranja terorizma.⁹⁷

Glavne promjene koje je uvela Peta direktiva protiv pranja novca tiču se:

- a) proširenja djelokruga primjene prethodnih direktiva Evropske unije o sprečavanju pranja novca na sljedeće subjekte, odnosno obveznike primjene:⁹⁸
 - 1) pružaoci usluga novčanika za kripto valute (eng. *custodian wallet providers*);⁹⁹
 - 2) provajderi koji se bave uslugama razmjene između virtualnih valuta i *fiat valuta*;¹⁰⁰

⁹⁶ Sinková, Z. (2022). *Impact of the 5th AML Directive on the provision on investment service in Czech Republic*. Financial Law Review, No. 25 (1). University of Gdańsk: Masaryk University, Pavel Jozef Šafárik University, pp. 77.

⁹⁷ Direktive (EU) 2019/2177 Evropskog parlamenta i Savjeta od 18. decembra 2019. godine o izmjeni Direktive 2009/138/EZ o osnivanju i obavljanju djelatnosti osiguranja i reosiguranja (Solventnost II), Direktive 2014/65/EU o tržištu finansijskih instrumenata i Direktive (EU) 2015/849 o sprečavanju korišćenja finansijskog sistema u svrhu pranja novca ili finansiranja terorizma (OJ L 334, 27.12.2019., str. 155-163).

⁹⁸ Četvrta direktiva protiv pranja novca je određivala sljedeće subjekte kao obveznike primjene iste: kreditne i finansijske institucije, određene nefinansijske poslove i profesije, kao što su revizori, spoljne računovođe, poreski savjetnici, notari i advokati, a u određenim okolnostima i agenti za nekretnine, trgovci robom (npr. metali i kamenje, kada se uplate od 10 000 evra ili više vrše u gotovini) i pružaoci usluga kockanja. Vidjeti član 1 stav 1 Četvrte direktive protiv pranja novca.

⁹⁹ Uslužni novčanik za kripto valute se definiše kao novčanik u kome treća strana drži privatne ključeve, odnosno kodove novčanika. To znači da treća strana ima potpunu kontrolu nad sredstvima lica koje koristi usluge ovog novčanika, te da to lice samo treba da dà dozvolu za slanje ili primanje uplata.

¹⁰⁰ *Fiat valute* ili dekretne valute je termin koji se koristi za označavanje bilo kog novca koga je vlada neke zemlje proglašila za zakonsko sredstvo plaćanja. Država izdaje novac koji nije moguće ni pravno konvertovati u bilo koje druge stvari, ni u fiksne vrijednosti, u smislu nekog objektivnog standarda, tj. novac bez suštinske važnosti. Jednostavno rečeno fiat novac ili dekretni novac vrijedi samo zato što Centralna banka i država kažu da

- 3) trgovci umjetničkim djelima (kada je iznos transakcije veći ili jednak iznosu od 10 000 evra);
- 4) revizori, spoljne računovođe i poreski savjetnici te sve ostala lica koja se obavežu da će direktno ili uz pomoć drugih lica s kojima su ta ostala lica povezana pružati materijalnu pomoć, podršku ili savjete o poreskim pitanjima kao glavnu poslovnu djelatnost ili profesionalnu aktivnost i
- 5) agenti za nekretnine koji djeluju kao posrednici u davanju imovine u zakup (gdje mjesecna zakupnina prelazi 10 000 evra, član 1 stav 1 Direktive).

S obzirom na proširenje djelokruga, naprijed navedeni subjekti treba da odrede da li, na osnovu svojih poslovnih aktivnosti i monetarnih pragova, sada mogu da budu predmet režima Evropske unije za sprečavanje pranja novca i borbu protiv finansiranja terorizma.

- b) visokorizičnih trećih zemalja, u smislu da se uvodi usklađeni poboljšani režim dubinske analize kada se obavlaju transakcije sa trećim zemljama visokog rizika, za koje je Evropska komisija utvrdila da pokazuju nedostatke u njihovom okviru za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma. Za sve transakcije sa klijentima koji se nalaze u ovim zemljama, zahtijevaju se dodatne informacije o klijentu, tj. nepohodne su informacije o stvarnom vlasniku i priroda poslovnog odnosa, odobrenju višeg menadžmenta za poslovne odnose i pojačano praćenje poslovnog odnosa. Kao odgovor na ove odredbe, obveznici primjene Direktiva protiv pranja novca bi trebalo da uspostave odgovarajuće procedure i kontrole usklađenosti kada posluju sa kupcima koji se nalaze u trećim zemljama visokog rizika, kako je to definisala Evropska komisija (član 1 stav 11 Direktive).
- c) elektronski novac, u smislu snižavanja praga za potrebe identifikacije i dužne pažnje (smanjen je mjesecni prag za platne transakcije sa 250 evra na 150 evra u cilju ograničavanja anonimnosti pripejd instrumenata, član 1 stav 7 Direktive);
- d) ovlašćenja Finansijsko-obavještajnih jedinica, na način da se proširuju ovlašćenja za traženje dodatnih informacija od obaveznih lica (kako bi se dobio blagovremen pristup informacijama od obveznika radi obezbjeđenja usaglašenosti sa zakonom i na taj način usklađivanja sa međunarodnim standardima) (član 1 stav 15 tačka c) Direktive);
- e) stvarnih vlasnika, na način da se zahtijeva od država članica da obezbijede da nacionalni registri stvarnih vlasnika pravnih lica (osim fondova) uspostavljeni Četvrtom direktivom protiv pranja novca budu javno dostupni. Od obveznika se traži da obezbijede „adekvatne, tačne i ažurne“ informacije o svojim stvarnim vlasnicima kako bi se obezbijedila tačnost registara stvarnog vlasništva. Obavezni subjekti bi stoga trebalo da obezbijede (kroz namjenske procese) javnost, kvalitet podataka i dostupnost informacija o stvarnom vlasništvu svih svojih pravnih lica, u okviru nacionalnih registara stvarnog vlasništva, u skladu sa nacionalnim pravom. Radi se zapravo u obavezi uvođenja automatizovanog registra stvarnih vlasnika (član 1 stav 15 tačka b) Direktive);
- f) trustova, u smislu regulisanja mjesta praćenja i registracije fondova. Naime, paragrafom 16 Prambule Pete direktive protiv pranja novca navedeno je da zbog razlika u pravnim sistemima država članica, određeni trustovi i slični pravni aranžmani ne prate se niti su registrovani igdje na prostoru Evropske unije. Informacije o stvarnom vlasništvu trustova i sličnih pravnih aranžmana trebale bi da se registruju ondje gdje povjerencu trustova i osobe sa ekvivalentnim položajem u sličnim pravnim aranžmanima imaju poslovno sjedište odnosno boravište. Kako bi se

vrijedi. Termin potiče od latinske reči *Fiat*, što znači „neka se uradi“, jer je novac osnovan vladinom uredbom. Sve današnje svjetske valute spadaju pod *fiat*, odnosno dekretni novac uključujući i konvertibilnu marku.

osiguralo djelotvorno praćenje i registracija informacija o stvarnom vlasništvu trustova i sličnih pravnih aranžmana, potrebna je i saradnja među državama članicama. Međupovezivanjem registara država članica o stvarnim vlasnicima trustova i sličnih pravnih aranžmana navedene informacije učinile bi se pristupačima te bi se jednako tako osiguralo izbjegavanje višestruke registracije istih trustova i sličnih pravnih aranžmana unutar Evropske unije (više o ovoj odredbi pogledati u članu 1 stav 16 tačka a), b), c) i d) Direktive);

- g) elektronske identifikacije, u smislu uvođenja mogućnosti elektronske identifikacije klijenata, odnosno priznavanja kao važećeg sredstva za dokaz identitata na osnovu elektronske deklaracije, potvrde ili akreditiva u skladu sa Uredbom (EU) 910/2014 Evropskog parlamenta i Savjeta (član 1 stav 8 Direktive);¹⁰¹
- h) proširenje pristupa zasnovanog na procjeni rizika, na način da se razrađuje pristup zasnovan na procjeni rizika, tako da primjena dužne pažnje u procjeni rizičnosti klijenta bude vršena ne samo na početku trgovinskog/poslovnog odnosa, već i u situaciji kada se kod postojećih klijenata dogode promjene relevantnih okolnosti istog, koje utiču na kategoriju rizika, te se stoga mora promijeniti i primijeniti i drugačiji tip dužne pažnje kao dio tekućeg/ad hoc praćenja (član 1 stav 9 tačka b) Direktive).
- i) poboljšana identifikacija politički izloženih osoba, na način da se uvodi efikasniji metod identifikacije politički izloženih osoba putem objavljivanja konsolidovane liste istaknutih javnih funkcija od strane svake države članice i akreditovanih međunarodnih organizacija na njenom području. Organizacije koje podliježu obavezama sprečavanja pranja novca i borbe protiv finansiranja terorizma moraju da obezbijede da djelotvorne procedure i kontrole budu primijenjene u transakcijama koje uključuju politički izložene osobe (član 1 stav 13 Direktive).
- j) jačanja saradnje i razmjene informacija između finansijskih supervizora, na način da se zahtijeva od država članica da uspostave centralizovane registre bankovnih računa ili sisteme za pronalaženje, za identifikaciju vlasnika bankovnih računa i računa za plaćanje. Takvi registri i sistemi bi bili dostupni finansijskim obavještajnim jedinicama iz različitih država članica, kako bi se olakšala bolja saradnja međusobno, kao i sa drugim nadležnim organima (član 1 stav 19 Direktive).

3.10. Direktiva (EU) 2018/1673 Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. oktobra 2018. godine o borbi protiv pranja novca krivičnopravnim sredstvima

Direktiva (EU) 2018/1673¹⁰² Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. oktobra 2018. godine o borbi protiv pranja novca krivičnopravnim sredstvima, tzv. Direktiva za kriminalizovanje pranja novca (u daljem tekstu: Šesta direktiva protiv pranja novca) je 12. novembra 2018. godine objavljena u Službenom listu Evropske unije br. L 284/22. Direktiva ima za cilj da nadomjesti pravne praznine u definisanju i sankcionisanju pranja novca širom Evropske unije. Štaviše, pravni okvir koji se uspostavlja Šestom direktivom protiv pranja novca treba da olakša pravosudnu i policijsku saradnju u borbi protiv pranja novca i finansiranja terorizma. Shodno navedenom Šestom direktivom protiv pranja novca, kriminalizacija pranja

¹⁰¹ Uredba (EU) 910/2014 Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. jula 2014. godine o elektronskoj identifikaciji i uslugama povjerenja za elektronske transakcije na unutrašnjem tržištu i stavljanju izvan snage Direktive 1999/93/EZ (SL L 257, 28.8.2014., str. 73).

¹⁰² Direktiva (EU) 2018/1673 Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. oktobra 2018. godine o borbi protiv pranja novca krivičnopravnim sredstvima (OJ L 284, 12.11.2018., str. 22-30).

novca je „lisabonizovana“¹⁰³ i zamjenjuje odgovarajuće odredbe Okvirne odluke 2001/500/JHA o pranju novca, koja je usvojena kao instrument trećeg stuba u okviru Ugovora iz Amsterdama.¹⁰⁴ Naime, okvirna odluka nije smatrana dovoljno sveobuhvatnom, a trenutna kriminalizacija pranja novca i finansiranja terorizma nije dovoljno koherentna za efikasnu borbu protiv pranja novca širom Evropske unije. Ovo je takođe rezultiralo postojanjem praznina u sprovođenju, kao i prepreka u saradnji između nadležnih organa u različitim državama članicama.¹⁰⁵ Naime, u vrijeme izrade prijedloga ove Direktive 2016. godine u konstataciji Evropske komisije se navodi da trenutno, pranje novca kriminalizovano u svim državama članicama. Međutim, definicije krivičnih djela i sankcija u vezi sa pranjem novca se razlikuju među državama članicama. Te razlike ostavljaju postojeća nacionalna pravila otvorenim za eksploraciju od strane terorista i kriminalaca, u smislu da je veća vjerovatnoća da će počiniti zločine na onim područjima gdje su propisane manje strože sankcije za ovakav vid kriminalnog ispoljavanja. Pored ovoga, novodogovorena pravila o usaglašavaju definiciju krivičnih djela i sankcija u vezi sa pranjem novca, uključuju prihode stečene sajber kriminalom, i uklanjuju prepreke prekograničnoj pravosudnoj i policijskoj saradnji. Istovremeno, nova pravila usklađuju norme Evropske unije sa međunarodnim obavezama u ovoj oblasti.¹⁰⁶

¹⁰³ U ovom kontekstu pod pojmom „lisabonizacija“ se podrazumijeva proces dovođenja pravosudne saradnje u krivičnim stvarima iz sfere međuvladine saradnje u potpunosti u okvir prava i politika Evropske unije. Ovo podrazumijeva da ranije donijete okvirne odluke iz oblasti materijalnog krivičnog prava budu „lisabonizovane, odnosno prinačene u redovnom zakonodavnom postupku kao pravni akti Evropske unije (direktive) u smislu člana 288 Ugovora u funkcionisanju Evropske unije (više o tome vidjeti u Csonka, P.; Ladwehr, O. (2019). *10 Years after Lisbon – How „Lisbonised“ is the Substantive Criminal Law in the EU?* In: The European Criminal Law Associations' Forum – eucrim, Focus: 2019 – Anniversary Year for European Criminal Law, Issue 4/2019, pp. 261-267. Lisabonski ugovor je stupio na snagu 1. decembra 2009. godine. Među brojnim reformama koje predviđa ovaj ugovor predviđena je i reforma pravosudne saradnje u krivičnim stvarima. Stupanjem na snagu Lisabonskog ugovora kojim se mijenjaju i dopunjaju Ugovor o Evropskoj uniji i Ugovor o ekonomskoj zajednici čiji je naziv promijenjen u Ugovor o funkcionisanju Evropske Unije (UFEU), krivično-pravni sistem Evropske unije je drastično izmijenjen. Naime, stupanjem na snagu Lisabonskog ugovora Evropska unija je dobila supranacionalna zakonodavna ovlašćenja u oblasti krivičnog materijalnog i procesnog prava. Jedna od najznačajnijih novina je ukidanje tzv. „trećeg stuba“. Naime, ukidanjem tzv. hramske strukture Evropske unije kroz unificiranje tri stuba u jedinstveni pravni poredak Evropska unija je postala supranacionalna zajednica država sa jedinstvenom pravnom strukturom zasnovanom na pravnom poretku Evropske zajednice. Što dalje znači da pravni akti koji su se usvajali u sklopu trećeg stuba (konvencije, okvirne odluke i zajedničkih stavova) više neće postojati u pravnom poretku Evropske unije, te da će se umjesto njih u zakonodavnoj aktivnosti na nivou Evropske unije primjenjivati akti Evropske zajednice (uredbe, direktive, odluke, preporuke i mišljenja). Takođe, prema Lisabonskom ugovoru krivičnopravna saradnja u Evropskoj uniji spada u tzv. podijeljene ili konkurentne zakonodavne nadležnosti između Evropske unije i država članica (čl. 4 st. 2 UFEU). Još jedna od novina koja je uvedena Lisabonskim ugovorom jeste i reforma postupka donošenja pravnih akata, na način da je sa međuvladinog prenijet na supranacionalni nivo. Lisabonski ugovor je uveo postupak suodlučivanja Evropskog Savjeta i Evropskog parlamenta u sklopu nekadašnjeg tzv. „trećeg stuba“. Naime, kako bi povećao efikasnost zakonodavnog postupka sa jedne strane, i obezbijedio demokratski legitimitet, sa druge strane, Lisabonski ugovor daje Evropskom parlamentu zakonodavna ovlašćenja, na način da Parlament donosi odluke zajednički sa Evropskim savjetom. U tom zakonodavnom postupku Evropski savjet odlučuje kvalifikovanom većinom (umjesto jednoglasno) što predstavlja odliku supranacionalnog prava na nivou Evropske zajednice (Više o tome vidjeti u Ivanović, A. R. (2015). *Evropsko krivično pravo – istorijski razvoj, izazovi i perspektive.* Pravne teme, vol. 3, no. 5. Novi Pazar: Departman za pravne nauke Internacionalnog univerziteta u Novom Pazaru, str. 110-135).

¹⁰⁴ European Union, Treaty on European Union (Consolidated version), Treaty of Amsterdam, 2 October 1997, available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:11997M/TXT&rid=1>.

¹⁰⁵ Wahl, T. (2018). *New Directive on Criminalisation of Money Laundering* In: The European Criminal Law Associations' Forum - eucrim, Focus: Protection of Whistleblowers and Collaborators with Justice, Issue 3/2018, pp. 150.

¹⁰⁶ European Commission statement – Security Union: Commission welcomes agreement on stronger rules criminalising money laundering from 7 June 2018, available at https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/STATEMENT_18_4092.

Takođe, u pozadini prijedloga usvajanja Šeste direktive protiv pranja novca navedeno je da se procjenjuje da se svake godine od kriminalnih aktivnosti unutar Evropske unije generiše oko 110 milijardi evra, što odgovara 1 % BDP-a Evropske unije. U zavisnosti od države članice, između 10 % i 70 % krivičnih istraga koje uključuju pranje novca imaju prekograničnu dimenziju, te da teroristi često finansiraju svoje aktivnosti putem kriminala i koriste šeme za pranje novca da bi pretvorili, prikrili ili stekli prihode od kriminalnih aktivnosti. U tom kontekstu, bezbjednost je glavni prioritet Evropske komisije koju je od 01. novembra 2014. godine do 31. oktobra 2019. godine predvodio Žan-Klod Junker. Komisija je u prve tri godine preduzela odlučnu akciju da teroristima i kriminalcima uskrati sredstva da počine svoje zločine. Nadovezujući se na Evropsku agendu o bezbjednosti, Evropska komisija je u februaru 2016. postavila Akcioni plan protiv finansiranja terorizma kako bi osigurala da države članice imaju na raspolaganju neophodna sredstva za rješavanje novih prijetnji. U tom kontekstu, 21. decembra 2016. godine, Komisija je predstavila tri mjere: Uredbu o kontroli gotovine, Uredbu o međusobnom priznavanju naloga za zamrzavanje i konfiskaciju imovine iz krivičnog djela i Direktivu za kriminalizovanje pranja novca. Države članice Evropske unije i Evropski parlament postigli su 23. maja sporazum o ključnim mjerama za kontrolu nezakonitih tokova gotovine u i iz Evropske unije. Šesta direktiva protiv pranja novca dopunjuje Četvrту i Petu direktivu protiv pranja novca, koje se bave sprečavanjem korišćenja finansijskog sistema u svrhu pranja novca ili finansiranja terorizma. Takođe jača napore Evropske unije na polju izgradnje bezbjednosne unije koja uključuje nekoliko mjera za jačanje borbe Evropske unije protiv finansiranja terorizma i finansijskog kriminala.¹⁰⁷

Ključni segmenti Šeste direktive protiv pranja novca su:

- Definisanje na jedinstven način kriminalnih radnji koje predstavljaju prethodna (predikatna) krivična djela za pranje novca. U ovom smislu Direktiva predviđa dvoslojni sistem: prvo, države članice su obavezne da pod kriminalnom aktivnošću smatraju svaku vrtu kriminalnog učestvovanja u izvršenju bilo kog krivičnog djela ako je ispunjen određeni prag kazne, tj. ako je prema nacionalnom pravu takvo ponašanje kažnjivo kaznom lišavanja slobode u najdužem trajanju od više od jedne godine, ili kada je riječ o državama članicama u čijim je pravnim sistemima predviđen minimalni prag sankcionisanja za krivično djelo, bilo koje krivično djelo koje je kažnjivo kaznom lišenja slobode u trajanju od najmanje šest mjeseci. Drugo, države članice su u obavezi da priznaju 22 kategorije krivičnih djela navedenih u Direktivi kao krivična djela koja predstavljaju prethodna (predikatna) krivična djela za pranje novca. Direktiva se ovdje djelimično odnosi na krivična djela koja su predviđena drugim pravnim aktima Unije (član 2 stav 1 Direktive);
- Države članice su obavezne da uključe virtualne valute pod „imovinu“ koja može biti predmet pranja novca (član 2 stav 2 Direktive);
- Definisano je ponašanje, koje ako je počinjeno sa namjerom, države treba da propišu kao kažnjivo kao krivično djelo, u smislu pranja novca. Ovo uključuje konverziju ili prenos imovine; skrivanje ili prikrivanje prave prirode, izvora ili vlasništva imovine i sticanje, posjedovanje ili korišćenje imovine koja je proistekla iz kriminalnih aktivnosti (član 3 stav 1 Direktive);
- Državama članicama je data mogućnost preduzimanja potrebnih mjera kako bi obezbijedile da postupanje u smislu pranja novca bude kažnjivo kao krivično djelo ako je izvršilac sumnjaо ili trebao da zna da imovina potiče od kriminalne aktivnosti (član 3 stav 2 Direktive);

¹⁰⁷ Wahl, T. (2018), *op. cit*, pp. 151.

- Države članice su obavezane da preduzmu potrebne mjere kako bi obezbijedile da određeni faktori koji mogu ometati osudu u slučaju pranja novca budu isključeni. U tom kontekstu, Direktiva predviđa da bi osuda trebala biti moguća 1) bez prethodne ili istovremene osude za krivičnu aktivnost iz koje imovina potiče, 2) bez potrebe da se precizno utvrde činjenični elementi ili okolnosti koje se odnose na te kriminalne aktivnosti, uključujući i identitet izvrsioca i 3) bez obzira na činjenicu da je kriminalna aktivnost izvršena u drugoj zemlji (član 3 stav 3 Direktive);
- Države članice su u obavezi da učine kažnjivim određene vrste „samopranja“, odnosno ako je pranje novca počinio počinilac kriminalne aktivnosti kojom je stvorena ta imovina (član 3 stav 5 Direktive);
- Sniženi su zahtjevi u pogledu namjere, odnosno znanja perača novca. Direktiva ne pravi razliku da li je imovina direktno ili indirektno proistekla iz kriminalne aktivnosti i da li se bilo kakva namjera ili znanje o imovinskoj koristi mogu zaključiti iz objektivnih, činjeničnih okolnosti;¹⁰⁸
- Države članice su obavezne da pomaganje i podržavanje, navođenje i pokušaj krivičnog djela pranja novca budu kažnjivi kao krivično djelo (član 4 Direktive);
- Države članice su obavezne da preduzmu potrebne mjere kako bi se obezbijedilo da krivična djela pranja novca budu kažnjiva učinkovitim, proporcionalnim i odvraćajućim kaznama (član 5 stav 1 Direktive);
- Države članice moraju da obezbijede da krivična djela pranja novca budu kažnjiva maksimalnom kaznom zatvora od najmanje četiri godine (član 5 stav 1 Direktive);
- Države članice takođe moraju predvidjeti posebne mjere kako bi se obezbijedilo da se prema potrebi primjene dodatne sankcije ili mjere protiv fizičkih lica koja su počinila pranje novca (član 5 stav 3 Direktive) poput: novčane kazne, privremenog ili trajnog isključenja iz pristupa javnom finansiranju, uključujući tenderske procedure, grantove i koncesije, privremene diskvalifikacije od obavljanja komercijalnih aktivnosti, i privremene zabrane kandidovanja za izbornu ili javnu funkciju;¹⁰⁹
- Direktiva propisuje otežavajuće okolnosti, koje države članice moraju uzeti u obzir prilikom izricanja kazne. Obavezno otežavajuće okolnosti primjenjuju se na slučajeve pranja novca povezane sa kriminalnim organizacijama ili vršenje krivičnog djela pranja novca od strane obveznika primjene Direktive koji je djelo počinio obavljanjem svojih profesionalnih aktivnosti. Staviše, države članice imaju pravo da definišu otežavajuće okolnosti na osnovu vrijednosti oprane imovine ili prirode krivičnog djela (npr. korupcija, seksualna eksploracija, trgovina drogom i terorizam) (član 6 Direktive);
- Utvrđeni su i uslovi za odgovornost pravnih lica i moguće sankcije protiv njih (član 7 Direktive);
- Države članice moraju preuzeti neophodne mjere kako bi obezbijedili, prema potrebi, zamrzavanje ili konfiskaciju imovinske koristi stečene kriminalom, u skladu sa Direktivom 2014/42/EU, izvršenjem ili doprinosom izvršenju bilo kojeg krivičnog djela iz ove Direktive ili predmeta koji su se pritom koristili ili se namjeravaju koristiti (član 9 Direktive);
- Naposlijetku, definisana su jasna pravila na osnovu kojih se određuje koja država članica ima nadležnost nad slučajevima pranja novca, te na koji način se eventualni sukobi nadležnosti mogu riješiti (član 10 Direktive).

¹⁰⁸ *Ibid.*

¹⁰⁹ *Ibid.*

Prof. dr Aleksandar R. IVANOVIĆ

Države članice EU moraju da transponuju Direktivu do 3. decembra 2020. (član 13 stav 1 Direktive). Za Dansku, Irsku i Ujedinjeno Kraljevstvo Šesta direktiva protiv pranja novca nije obvezujuća niti se na njih primjenjuje (tačka 23 i 24 Preambule Direktive).

Evropska Komisija mora da dostavi izvještaj o implementaciji Šeste direktive protiv pranja novca Evropskom parlamentu i Savjetu do 3. decembra 2022. (član 14 stav 1 Direktive). Pored ovoga Evropska komisija je u obavezi da podnese još jedan izvještaj za Evropski parlament i Savjet, u kojem se ocjenjuje dodatna vrijednost Direktive u pogledu borbe protiv pranja novca i njenog uticaja na osnovna prava i slobode, do 3. decembra 2023. Na osnovu posljednjeg izvještaja, Komisija će odlučiti da li su potrebne zakonodavne izmjene ove Direktive (član 14 stav 2 Direktive).

4. AKCIONI PLAN ZA NADLEŽNA MINISTARSTVA U BOSNI I HERCEGOVINI IZ ODABRANIH OBLASTI SIGURNOSTI

4.1. Pranje novca i finansiranja terorizma

Oblast 1. Pranje novca i finansiranja terorizma							
Cilj 1. Usaglašavanje pravnog okvira Bosne i Hercegovine sa Četvrtom direktivom protiv pranja novca Evropske unije							
Indikatori cilja:				Bazna vrijednost		Ciljana (projektovana) vrijednost indikatora	
Pravni okvir Bosne i Hercegovine uskladen sa Četvrtom direktivom protiv pranja novca Evropske unije.				Bosna i Hercegovina posjeduje pravni okvir u kome nisu implementirane u potpunosti sve odredbe propisane Četvrtom direktivom protiv pranja novca Evropske unije.		Po okončanju primjene ovog Akcionog plana pravni okvir Bosne i Hercegovine uskladen sa odredbama Četvrte direktive protiv pranja novca Evropske unije.	
R. br. mjere	Naziv mjere	Indikator ispunjenosti (kvaliteta) mjere	Aktivnost	Indikatori aktivnosti	Odgovorni subjekti	Rok ¹¹⁰	Napomene
1.1.	U spisak obveznika primjene mjera za otkrivanje i sprečavanje pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti učinkujući i druga fizička i pravna lica koja se bave trgovinom robom, pod	Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti u članu 4 (Obveznici provođenja mjera) eksplicitno navodi i druga fizička i pravna lica koja se bave trgovinom robom, pod	Izvršiti izmjene i dopune Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja teorističkih aktivnosti na način da u spisak obveznika primjene mjera za otkrivanje i sprečavanje pranja novca budu uključena	Druga fizička i pravna lica koja se bave trgovinom robom, pod uslovom da se plaćanje obavlja u gotovom novcu u iznosu od 10 000 evra ili više Zakonom o sprečavanju	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine.	-	Ova mjeru ima za cilj uskladivanje domaćeg pravnog okvira sa članom 2 stav 1 tačke e) Četvrte direktive protiv pranja novca. * Ova mjeru treba da bude realizovana zajedno sa mjerom 4.18. ovog akcionog plana

¹¹⁰ Vremenski rok za implementaciju mjeru namjerno nije dat iz dva razloga. Prvi razlog je taj što je za većinu prikazanih akata Evropske unije, kada su u pitanju dati rokovi za transponovanje u nacionalno zakonodavstvo država članica protekli. Drugi razlog se ogleda u tome da je akcionim planovima u ovom dokumentu targetirano više ministarstava, kao i veći broj zakona, što podrazumijeva i veći broj nadležnih institucija iz različitih oblasti djelovanja, te je stoga polje akcionog plana koje se tiče rokova namjerno ostavljeno prazno kako bi sama ministarstva, odnosno odgovorna tijela odredila iste u zavisnosti od dinamike njihovih planova rada po određenim oblastima.

Mapa puta i institucionalnih koraka u usaglašavanju propisa iz oblasti sigurnosti sa EU *acquis*

	uslovom da se plaćanje obavlja u gotovom novcu u iznosu od 10 000 evra ili više .	uslovom da se plaćanje obavlja u gotovom novcu u iznosu od 10 000 evra ili više.	i druga fizička i pravna lica koja se bave trgovinom robom, pod uslovom da se plaćanje obavlja u gotovom novcu u iznosu od 10 000 evra ili više.	pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti prepoznati kao obveznici primjene mjera za otkrivanje i sprečavanje pranja novca.			
1.2.	Razmotriti potrebu propisivanja izuzeća od primjene mjera za otkrivanje i sprečavanja pranja novca i finansiranja teorističkih aktivnosti za pravna ili fizička lica koja se bave finansijskom aktivnošću na povremenoj ili vrlo ograničenoj osnovi, gdje postoji mali rizik od pranja novca ili finansiranja terorizma, pod određenim kriterijumima.	Izvršena analiza potrebe propisivanja u Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja teorističkih aktivnosti izuzetka od primjene mjera za sprečavanje i suzbijanje pranja novca i finansiranja terorizma pravnih ili fizičkih lica koja se bave finansijskom aktivnošću na povremenoj ili vrlo ograničenoj osnovi, gdje postoji mali rizik od pranja novca ili finansiranja terorizma, ne ulaze u područje primjene, te izvršena izmjena i dopuna zakona po ovom pitanju.	Sprovesti analizu opravdanosti propisivanja u Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja teorističkih izuzetaka od primjene mjera za sprečavanje i suzbijanje pranja novca i finansiranja terorizma pravnih ili fizičkih lica koja se bave finansijskom aktivnošću na povremenoj ili vrlo ograničenoj osnovi, gdje postoji mali rizik od pranja novca ili finansiranja terorizma, ne ulaze u područje primjene, te izvršiti eventualne izmjene i dopune zakona po ovom pitanju u zavisnosti od rezultata analize.	Sprovedena analiza opravdanosti propisivanja u Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja teorističkih izuzetaka od primjene mjera za sprečavanje i suzbijanje pranja novca i finansiranja terorizma pravnih ili fizičkih lica koja se bave finansijskom aktivnošću na povremenoj ili vrlo ograničenoj osnovi, gdje postoji mali rizik od pranja novca ili finansiranja terorizma, ne ulaze u područje primjene u smislu člana 2 stav 3 Četvrte direktive protiv pranja novca, te izvršene eventualne izmjene i dopune zakona po ovom pitanju u zavisnosti	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine.	-	Ova mjera ima za cilj uskladivanje domaćeg pravnog okvira sa članom 2 stav 3, 4, 5 i 6 Četvrte direktive protiv pranja novca.

Prof. dr Aleksandar R. IVANOVIĆ

				od rezultata analize.			
1.3.	Uspostaviti centralni registar stvarnih vlasnika pravnih lica na nivou Bosne i Hercegovine.	U Bosni i Hercegovini uspostavljen centralni registar stvarnih vlasnika pravnih lica.	Izmijeniti i dopuniti Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja teorističkih aktivnosti na način da se istim uredi uspostavljanje centralnog registra stvarnih vlasnika pravnih lica u Bosni i Hercegovini, sadržina, osnovi evidentiranja i način vođenja istog ili donijeti <i>lex specialis</i> zakon koji će regulisati ova pitanja.	Na nivou Bosne i Hercegovine uspostavljen centralni registar pravnih lica u skladu sa članom 30 stav 3 Četvrte direktive protiv pranja novca.	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine	-	Ova mjerama ima za cilj usklajivanje domaćeg pravnog okvira sa članom 30 Četvrte direktive protiv pranja novca.
1.4.	Proširiti listu situacija u kojima po obveznike primjene mjeru za otkrivanje i sprečavanja pranja novca i finansiranja teorističkih aktivnosti postoji obaveza primjene mjeru dubinske analize stranke.	Mjere dubinske analize stranke propisane domaćim pravnim okvirom kao obavezne i u situacijama kada lica koja trguju robom, prilikom obavljanja povremenih gotovinskih transakcija u iznosu od 10 000 evra ili više, i u slučajevima pružaoca usluga igara na sreću, prilikom preuzimanja dobitaka, stavljana uloga ili u oba slučaja, prilikom izvršavanja transakcija u iznosu od 2 000 evra ili više.	Izvršiti izmjene i dopune člana 6 Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja teorističkih aktivnosti na način da se uz postojeće situacije za praćenje klijenta dodaju još i situacije kada lica koja trguju robom, prilikom obavljanja povremenih gotovinskih transakcija u iznosu od 10 000 evra ili više, i situacija pružaoca usluga igara na sreću, prilikom preuzimanja dobitaka, stavljana uloga ili u oba slučaja, prilikom izvršavanja transakcija u iznosu od 2 000 evra ili više.	Mjere dubinske analize stranke u domaćem pravnom okviru uskladene sa standardom postavljenim u članu 11 Četvrte direktive protiv pranja novca.	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine.	-	Ova mjerama ima za cilj usklajivanje domaćeg pravnog okvira sa članom 11 Četvrte direktive protiv pranja novca.
1.5.	Razmotriti potrebu propisivanja izuzeća od primjene mjeru	Izvršena analiza potrebe propisivanja u Zakon o sprečavanju pranja novca i	Sprovesti analizu opravdanosti propisivanja u Zakon o sprečavanju	Sprovedena analiza opravdanosti propisivanja u Zakon o sprečavanju	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine	-	Ova mjerama ima za cilj usklajivanje domaćeg pravnog okvira sa članom 12. Četvrte

Mapa puta i institucionalnih koraka u usaglašavanju propisa iz oblasti sigurnosti sa EU *acquisae*

	dubinske analize klijenata u pogledu elektronskog transfera u smislu propisivanja gornjeg praga iznosa transfera koji podrazumijev a izuzeće.	finansiranja teorističkih aktivnosti izuzetaka od primjene mjera dubinske analize klijenata u pogledu elektronskog transfera u smislu propisivanja gornjeg praga iznosa transfera koji podrazumijeva izuzeće, te izvršena izmjena i dopuna zakona po ovom pitanju.	pranja novca i finansiranja teorističkih aktivnosti izuzetaka od primjene mjera dubinske analize klijenata u pogledu elektronskog transfera u smislu propisivanja gornjeg praga iznosa transfera koji podrazumijeva izuzeće, te izvršiti eventualne izmjene i dopune zakona po ovom pitanju u zavisnosti od rezultata analize.	pranja novca i finansiranja teorističkih aktivnosti izuzetaka od primjene mjera dubinske analize klijenata u pogledu elektronskog transfera u smislu propisivanja gornjeg praga iznosa transfera koji podrazumije va izuzeće u smislu člana 12 Četvrte direktive protiv pranja novca, te izvršene eventualne izmjene i dopune zakona po ovom pitanju u zavisnosti od rezultata analize.			direktive protiv pranja novca * Ova mjera treba da bude realizovana zajedno sa mjerom 4.20 iz ovog akcionog plana.
1.6.	Razmotriti potrebu pooštovanja kazni za pravna i odgovorna lica u pravnom licu za prekršaje propisane Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranja teorističkih aktivnosti.	Izvršena analiza potrebe propisivanja strožih kazni za pravna lica i odgovorna lica u pravnom licu učinioца prekršaja propisanih Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranja teorističkih aktivnosti, te izvršena izmjena i dopuna zakona po ovom pitanju.	Sprovesti analizu opravdanosti pooštavanja kazni za pravna lica i odgovorna lica u pravnim licima učinioce prekršaja propisanih Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranja teorističkih aktivnosti, te izvršiti eventualne izmjene i dopune zakona po ovom pitanju u zavisnosti od rezultata analize.	Sprovedena analiza opravdanosti propisivanja strožih kazni za pravna lica i odgovorna lica u pravnim licima učinioce prekršaja propisanih Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranja teorističkih aktivnosti u smislu usklađivanja sa standardom iz člana 59. Četvrte direktive protiv pranja	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine.	-	Ova mjera ima za cilj usklađivanje domaćeg pravnog okvira sa članom 59 Četvrte direktive protiv pranja novca.

Prof. dr Aleksandar R. IVANOVIĆ

				novca, te izvršene eventualne izmjene i dopune zakona po ovom pitanju u zavisnosti od rezultata analize.			
--	--	--	--	--	--	--	--

Cilj 2. Usaglašavanje domaćeg pravnog okvira Bosne i Hercegovine sa Uredbom 2015/847 o informacijama koje su priložene prenosu novčanih sredstava

Indikatori cilja			Bazna vrijednost		Ciljana (projektovana) vrijednost indikatora		
R. br. mјere	Naziv mјere	Indikator ispunjenosti (kvaliteta) mјere	Aktivnost	Indikatori aktivnosti	Odgovorni subjekti	Rok	Napomene
	Pravni okvir Bosne i Hercegovine uskladen sa Uredbom 2015/847 o informacijama koje su priložene prenosu novčanih sredstava Evropske unije.	Bosna i Hercegovina posjeduje pravni okvir u kome nisu implementirane u potpunosti sve odredbe propisane Uredbom 2015/847 o informacijama koje su priložene prenosu novčanih sredstava Evropske unije.		Po okončanju primjene ovog Akcionog plana pravni okvir Bosne i Hercegovine uskladen sa odredbama Uredbe 2015/847 o informacijama koje su priložene prenosu novčanih sredstava Evropske unije.			
2.7.	U domaći pravni okvir propisati obavezu za platiočevog pružaoca platnih usluga da pruža specifične informacije o primaocu plaćanja.	Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti propisana obaveza za platiočevog pružaoca platnih usluga da obezbijedi da transferu novčanih sredstava budu priložene određene informacije o primaocu.	Izvršiti izmjene i dopune Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti na način da za platiočevog pružaoca platnih usluga propiše obaveza da transferu novčanih sredstava priloži sljedeće informacije o primaocu plaćanja: - ime primaoca, - primaočev broj računa za plaćanje.	Domaćim pravnim okvirom propisana je eksplicitna obaveza za platiočevog pružaoca platnih usluga da obezbijedi da transferu novčanih sredstava budu priložene informacije o primaocu transfera u smislu odredaba člana 4 stav 2 Uredbe 2015/847 o informacijama koje su priložene prenosu novčanih sredstava.	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine.	-	Ova mјera ima za cilj usklađivanje domaćeg pravnog okvira sa članom 4 stav 2 Uredbe 2015/847 o informacijama koje su priložene prenosu novčanih sredstava.
2.8.	U domaći pravni okvir propisati obavezu za primaočevog pružaoca platnih usluga da preduzme	Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti propisana obaveza za	Izvršiti izmjene i dopune Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti na	Domaćim pravnim okvirom propisana je eksplicitna obaveza za primaočevo g pružaoca	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine.	-	Ova mјera ima za cilj usklađivanje domaćeg pravnog okvira sa članom 7 Uredbe 2015/847 o informacijama koje su priložene

Mapa puta i institucionalnih koraka u usaglašavanju propisa iz oblasti sigurnosti sa EU *acquis*

	mjere na otkrivanju informacija o platiocu i primaocu plaćanja.	primaočevog pružaoca platnih usluga da obezbijedi sprovođenje provjere da li su transferu novčanih sredstava priložene određene informacije o platiocu i primaocu plaćanja.	način da za primaočevog pružaoca platnih usluga propiše obaveza preduzimanja provjere da li su transferu novčanih sredstava priložene informacije o platiocu i primaocu plaćanja u skladu sa odredbom člana 7 Uredbe 2015/847 o informacijama koje su priložene prenosu novčanih sredstava.	platnih usluga da obezbijedi preduzimanje provjere da li su transferu novčanih sredstava priložene informacije o platiocu i primaocu transfera u smislu odredaba člana 7 Uredbe 2015/847 o informacijama koje su priložene prenosu novčanih sredstava.			prenosu novčanih sredstava.
2.9.	U domaći pravni okvir propisati obavezu za posredničke pružaoce platnih usluga da preduzme mjere na otkrivanju informacija o platiocu i primaocu plaćanja.	Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti propisana obaveza za posredničke pružaoce platnih usluga da obezbijede sprovođenje provjere da li su transferu novčanih sredstava priložene određene informacije o platiocu i primaocu plaćanja.	Izvršiti izmjene i dopune Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti na način da za posredničke pružaoce platnih usluga propiše obaveza preduzimanja provjere da li su transferu novčanih sredstava priložene informacije o platiocu i primaocu plaćanja u skladu sa odredbom člana 7 Uredbe 2015/847 o informacijama koje su priložene prenosu novčanih sredstava.	Domaćim pravnim okvirom propisana je eksplicitna obaveza za posredničke pružaoce platnih usluga da obezbijede preduzimanje provjere da li su transferu novčanih sredstava priložene informacije o platiocu i primaocu transfera u smislu odredaba člana 7 Uredbe 2015/847 o informacijama koje su priložene prenosu novčanih sredstava.	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine.	-	Ova mjera ima za cilj usklađivanje domaćeg pravnog okvira sa članom 11 Uredbe 2015/847 o informacijama koje su priložene prenosu novčanih sredstava.
2.10.	U domaći pravni okvir propisati obavezu za	Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranja	Izvršiti izmjene i dopune Zakona o sprečavanju	Domaćim pravnim okvirom propisana je	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine.	-	Ova mjera ima za cilj usklađivanje domaćeg pravnog okvira sa članom 5,

Prof. dr Aleksandar R. IVANOVIĆ

	platiočevog pružaoca platnih usluga, primaočevog pružaoca platnih usluga i posredničke pružaoce platnih usluga da uvedu efikasne procedure koje se zasnivaju na procjeni rizika za utvrđivanje treba li izvršiti, odbiti ili suspendovati prenos novčanih sredstava kome nedostaju potrebne informacije o platiocu i primaocu te za preduzimanje odgovarajućih daljih mjera.	terorističkih aktivnosti propisana obaveza za platiočevog pružaoca platnih usluga, primaočevog pružaoca platnih usluga i posredničke pružaoce platnih usluga da uvedu efikasne procedure koje se zasnivaju na procjeni rizika za utvrđivanje treba li izvršiti, odbiti ili suspendovati prenos novčanih sredstava kome nedostaju potrebne informacije o platiocu i primaocu te za preduzimanje odgovarajućih daljih mjera.	pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti na način da za obavezu za platiočevog pružaoca platnih usluga, primaočevog pružaoca platnih usluga i posredničke pružaoce platnih usluga da uvedu efikasne procedure koje se zasnivaju na procjeni rizika za utvrđivanje treba li izvršiti, odbiti ili suspendovati prenos novčanih sredstava kome nedostaju potrebne informacije o platiocu i primaocu te za preduzimanje odgovarajućih daljih mjera u skladu sa odredbama člana 5, 6, 8 i 12 Uredbe 2015/847 o informacijama koje su priložene prenosu novčanih sredstava.	eksplicitna obaveza za platiočevog pružaoca platnih usluga, primaočevog pružaoca platnih usluga i posredničke pružaoce platnih usluga da uvedu efikasne procedure koje se zasnivaju na procjeni rizika za utvrđivanje treba li izvršiti, odbiti ili suspendovati i prenos novčanih sredstava kome nedostaju potrebne informacije o platiocu i primaocuu te za preduzimanje odgovarajućih daljih mjera u smislu odredaba člana 5, 6, 8 i 12 Uredbe 2015/847 o informacija ma koje su priložene prenosu novčanih sredstava.		6, 8 i 12 Uredbe 2015/847 o informacijama koje su priložene prenosu novčanih sredstava.	
2.11.	U domaći pravni okvir propisati prekršaje za platiočevog pružaoca platnih usluga, primaočevog pružaoca platnih usluga i posredničke pružaoce platnih usluga za	Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti propisani prekršaji za platiočevog pružaoca platnih usluga, primaočevog pružaoca platnih usluga i	Izvršiti izmjene i dopune Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti na način da su za platiočevog pružaoca platnih usluga, primaočevog pružaoca platnih usluga i	Domaćim pravnim okvirom propisani su prekršaji za platiočevog pružaoca platnih usluga, primaočevog pružaoca platnih usluga i posredničke	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine.	-	Ova mjera ima za cilj usklađivanje domaćeg pravnog okvira sa članom 17 i 18 Uredbe 2015/847 o informacijama koje su priložene prenosu novčanih sredstava.

Mapa puta i institucionalnih koraka u usaglašavanju propisa iz oblasti sigurnosti sa EU *acquis*

	neispunjene obaveze u smislu obezbjedivanja i provjere informacija koje prate transfer, evidentiranju istih i neposedovanju u procedura zasnovanih na riziku trasakcija.	posredničke pružaoce platnih usluga zbog neispunjena obaveza u smislu obezbjedivanja i provjere informacija koje prate transfer, evidentiranja istih i neposedovanju procedura zasnovanih na riziku transakcija.	usluga i posredničke pružaoce platnih usluga propisani prekršaji za ponašanja propisana odredbama člana 18 Uredbe 2015/847 o informacijama koje su priložene prenosu novčanih sredstava.	pružaoce platnih usluga za ponašanja propisana u odredbi člana 18 Uredbe 2015/847 o informacijama koje su priložene prenosu novčanih sredstava.			
--	--	--	--	---	--	--	--

Cilj 3. Usaglašavanje domaćeg pravnog okvira Bosne i Hercegovine sa Delegiranim uredbom Komisije (EU) 2019/758 u pogledu regulatornih tehničkih standarda za minimalno djelovanje i vrstu dodatnih mjera koje kreditne i finansijske institucije moraju preduzeti kako bi se ublažili rizici pranja novca i finansiranja terorizma u određenim trećim zemljama

Indikatori cilja:			Bazna vrijednost		Ciljana (projektovana) vrijednost indikatora		
R. br. mjere	Naziv mjere	Indikator ispunjenosti (kvaliteta) mjere	Aktivnost	Indikatori aktivnosti	Odgovorni subjekti	Rok	Napomene
3.12.	Propisati dodatne mјere koje kreditne i finansijske institucije koje posluju kroz svoje filijale ili ispostave, koje su u njihovom većinskom vlasništvu u trećoj zemlji čije zakonodavstvo ne dozvoljava implementaciju politika i procedura protiv pranja novca i finansiranja	Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti propisane su dodatne mјere koje kreditne i finansijske institucije iz Bosne i Hercegovine koje posluju kroz svoje filijale i ispostave, koje su u njihovom većinskom vlasništvu u trećim zemljama, čije zakonodavstvo	Izmijeniti i dopuniti Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti na način da se istim eksplicitno propisuju dodatne mјere koje su kreditne i finansijske institucije iz Bosne i Hercegovine, koje imaju ispostave u zemljama čiji pravni okvir ne dozvoljava primjenu politika i	Zakonom o sprečavanju novca i finansiranju terorističkih aktivnosti propisane dodatne mјere koje kreditne institucije i finansijske institucije iz Bosne i Hercegovine moraju preduzeti da bi se efikasno nosile sa rizikom od pranja novca i	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine.	-	Ova mјera ima za cilj uskladivanje domaćeg pravnog okvira sa članom 8 Delegirane uredbe Komisije (EU) 2019/758 u pogledu regulatornih tehničkih standarda za minimalno djelovanje i vrstu dodatnih mјera koje kreditne i finansijske institucije moraju preduzeti kako bi se ublažili rizici pranja novca i finansiranja terorizma u određenim trećim zemljama.

Prof. dr Aleksandar R. IVANOVIĆ

	terorizma prema standardima Evropske unije.	ne dozvoljava primjenu politika i procedure protiv pranja novca i finansiranja terorizma u skladu sa standardima Evropske unije, dužne da preduzmu u odnosu na te ispostave, odnosno filijale.	procedura protiv pranja novca i finansiranja terorizma u skladu sa standardima Evropske unije, u takvim situacijama dužne da preduzmu.	finansiranja terorizma u svojim ispostavama koje su u njihovom većinskom vlasništvu, a koje se nalaze u trećim zemljama čiji zakoni ne dozvoljavaju sprovođenje politika i procedura za čitavu grupu.			
3.13.	Propisati proceduru postupanja u smislu pojedinačne procjene rizika u skladu sa odredbama člana 3 Delegirane uredbe Komisije (EU) 2019/758 za kreditne i finansijske institucije koje posluju kroz svoje filijale ili ispostave, koje su u njihovom većinskom vlasništvu u trećoj zemlji čije zakonodavstvo ograničava ili zabranjuje implementaciju politika i procedura protiv pranja novca i finansiranja terorizma prema standardima Evropske unije.	Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti propisana procedura postupanja u smislu pojedinačne procjene rizika u skladu sa odredbama člana 3 Delegirane uredbe Komisije (EU) 2019/758 za kreditne i finansijske institucije koje posluju kroz svoje filijale ili ispostave, koje su u njihovom većinskom vlasništvu u trećoj zemlji čije zakonodavstvo ograničava ili zabranjuje implementaciju politika i procedura protiv pranja novca i finansiranja terorizma prema standardima Evropske unije.	Izvršiti izmjene i dopune zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti na način da se istim propiše procedura postupanja u smislu pojedinačne procjene rizika u skladu sa odredbama člana 3 Delegirane uredbe Komisije (EU) 2019/758 za kreditne i finansijske institucije koje posluju kroz svoje filijale ili ispostave, koje su u njihovom većinskom vlasništvu u trećoj zemlji čije zakonodavstvo ograničava ili zabranjuje implementaciju politika i procedura protiv pranja novca i finansiranja terorizma prema standardima Evropske unije.	Procedure postupanja u smislu pojedinačne procjene rizika u skladu sa odredbama 3 Delegirane uredbe Komisije (EU) 2019/758 za kreditne i finansijske institucije koje posluju kroz svoje filijale ili ispostave, koje su u njihovom većinskom vlasništvu u trećoj zemlji čije zakonodavstvo ograničava ili zabranjuje implementaciju politika i procedura protiv pranja novca i finansiranja terorizma prema standardima Evropske unije propisane Zakonom o sprečavanju pranja novca	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine.	-	Ova mjerama ima za cilj usklađivanje domaćeg pravnog okvira sa članom 3 Delegirane uredbe Komisije (EU) 2019/758 u pogledu regulatornih tehničkih standarda za minimalno djelovanje i vrstu dodatnih mjeru koje kreditne i finansijske institucije moraju preuzeti kako bi se ublažili rizici pranja novca i finansiranja terorizma u određenim trećim zemljama.

Mapa puta i institucionalnih koraka u usaglašavanju propisa iz oblasti sigurnosti sa EU *acquis*

				i finansiranju terorističkih aktivnosti.			
3.14.	Propisati proceduru razmjene i obrade podataka o strankama u skladu sa odredbama člana 4 Delegirane uredbe Komisije (EU) 2019/758 za kreditne i finansijske institucije koje posluju kroz svoje filijale ili ispostave, koje su u njihovom većinskom vlasništvu u trećoj zemlji čije zakonodavstvo ograničava ili zabranjuje razmjenu ili obradu podataka o strankama u svrhu sprečavanja pranja novca i borbe protiv finansiranja terorizma unutar grupe prema standardima Evropske unije.	Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti propisana procedura razmjene i obrade podataka o strankama u skladu sa odredbama člana 4 Delegirane uredbe Komisije (EU) 2019/758 za kreditne i finansijske institucije koje posluju kroz svoje filijale ili ispostave, koje su u njihovom većinskom vlasništvu u trećoj zemlji čije zakonodavstvo ograničava ili zabranjuje razmjenu ili obradu podataka o strankama u svrhu sprečavanja pranja novca i borbe protiv finansiranja terorizma unutar grupe prema standardima Evropske unije.	Izvršiti izmjene i dopune zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti na način da se istim propiše procedura razmjene i obrade podataka o strankama u skladu sa odredbama člana 4 Delegirane uredbe Komisije (EU) 2019/758 za kreditne i finansijske institucije koje posluju kroz svoje filijale ili ispostave, koje su u njihovom većinskom vlasništvu u trećoj zemlji čije zakonodavstvo ograničava ili zabranjuje razmjenu ili obradu podataka o strankama u svrhu sprečavanja pranja novca i borbe protiv finansiranja terorizma unutar grupe prema standardima Evropske unije.	Procedure postupanja u smislu razmjene i obrade podataka o strankama u skladu sa odredbama 4 Delegirane uredbe Komisije (EU) 2019/758 za kreditne i finansijske institucije koje posluju kroz svoje filijale ili ispostave, koje su u njihovom većinskom vlasništvu u trećoj zemlji čije zakonodavstvo ograničava ili zabranjuje razmjenu ili obradu podataka o strankama u svrhu sprečavanja pranja novca i borbe protiv finansiranja terorizma unutar grupe prema standardima Evropske unije propisane Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranju terorističkih aktivnosti.	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine.	-	Ova mjerama ima za cilj usklađivanje domaćeg pravnog okvira sa članom 4 Delegirane uredbe Komisije (EU) 2019/758 u pogledu regulatornih tehničkih standarda za minimalno djelovanje i vrstu dodatnih mjer koje kreditne i finansijske institucije moraju preuzeti kako bi se ublažili rizici pranja novca i finansiranja terorizma u određenim trećim zemljama.
3.15.	Propisati proceduru objavljivanja informacija o sumnijivim transakcijama	Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti	Izvršiti izmjene i dopune zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih	Procedure postupanja u smislu objavljivanja informacija	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine.	-	Ova mjerama ima za cilj usklađivanje domaćeg pravnog okvira sa članom 5 Delegirane uredbe Komisije (EU)

Prof. dr Aleksandar R. IVANOVIĆ

	propisana procedura objavljivanja informacija o sumnjivim transakcijama u skladu sa odredbama člana 5 Delegirane uredbe Komisije (EU) 2019/758 za kreditne i finansijske institucije koje posluju kroz svoje filijale ili ispostave, koje su u njihovom većinskom vlasništvu u trećoj zemlji čije zakonodavstvo ograničava ili zabranjuje razmjenu informacija o sumnjivim transakcijama u svrhu sprečavanja pranja novca i borbe protiv finansiranja terorizma unutar grupe prema standardima Evropske unije.	propisana procedura objavljivanja informacija o sumnjivim transakcijama u skladu sa odredbama člana 5 Delegirane uredbe Komisije (EU) 2019/758 za kreditne i finansijske institucije koje posluju kroz svoje filijale ili ispostave, koje su u njihovom većinskom vlasništvu u trećoj zemlji čije zakonodavstvo ograničava ili zabranjuje razmjenu informacija o sumnjivim transakcijama u svrhu sprečavanja pranja novca i borbe protiv finansiranja terorizma unutar grupe prema standardima Evropske unije.	aktivnosti na način da se istim propiše procedura objavljanja informacija o sumnjivim transakcijama u skladu sa odredbama člana 5 Delegirane uredbe Komisije (EU) 2019/758 za kreditne i finansijske institucije koje posluju kroz svoje filijale ili ispostave, koje su u njihovom većinskom vlasništvu u trećoj zemlji čije zakonodavstvo ograničava ili zabranjuje razmjenu informacija o sumnjivim transakcijama u svrhu sprečavanja pranja novca i borbe protiv finansiranja terorizma unutar grupe prema standardima Evropske unije.	o sumnjivim transakcijam a u skladu sa odredbama 5 Delegirane uredbe Komisije (EU) 2019/758 za kreditne i finansijske institucije koje posluju kroz svoje filijale ili ispostave, koje su u njihovom većinskom vlasništvu u trećoj zemlji čije zakonodavstvo ograničava ili zabranjuje razmjenu informacija o sumnjivim transakcijam a u svrhu sprečavanja pranja novca i borbe protiv finansiranja terorizma unutar grupe prema standardima Evropske unije propisane Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranju terorističkih aktivnosti.		2019/758 u pogledu regulatornih tehničkih standarda za minimalno djelovanje i vrstu dodatnih mjera koje kreditne i finansijske institucije moraju preuzeti kako bi se ublažili rizici pranja novca i finansiranja terorizma u određenim trećim zemljama.	
3.16.	Propisati proceduru prenosa podataka o strankama državama članicama Evropske unije u skladu sa odredbama člana 6 Delegirane uredbe Komisije (EU) 2019/758 za	Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti propisana procedura prenosa podataka o strankama državama članicama Evropske unije u skladu sa	Izvršiti izmjene i dopune zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti na način da se istim propiše procedura prenosa podataka o strankama državama članicama	Procedure postupanja u smislu prenosa podataka o strankama državama članicama u skladu sa odredbama 6 Delegirane uredbe Komisije (EU) 2019/758 za	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine.	-	Ova mjera ima za cilj usklađivanje domaćeg pravnog okvira sa članom 6 Delegirane uredbe Komisije (EU) 2019/758 u pogledu regulatornih tehničkih standarda za minimalno djelovanje i vrstu dodatnih mjera koje kreditne i finansijske

Mapa puta i institucionalnih koraka u usaglašavanju propisa iz oblasti sigurnosti sa EU *acquis*

	kreditne i finansijske institucije koje posluju kroz svoje filijale ili ispostave, koje su u njihovom većinskom vlasništvu u trećoj zemlji čije zakonodavstvo ograničava ili zabranjuje prenos podataka o strankama članicama Evropske unije a u svrhu sprečavanja pranja novca i borbe protiv finansiranja terorizma unutar grupe prema standardima Evropske unije.	odredbama člana 6 Delegirane uredbe Komisije (EU) 2019/758 za kreditne i finansijske institucije koje posluju kroz svoje filijale ili ispostave, koje su u njihovom većinskom vlasništvu u trećoj zemlji čije zakonodavstvo ograničava ili zabranjuje prenos podataka o strankama članicama Evropske unije a u svrhu sprečavanja pranja novca i borbe protiv finansiranja terorizma unutar grupe prema standardima Evropske unije.	Evropske unije u skladu sa odredbama člana 6. Delegirane uredbe Komisije (EU) 2019/758 za kreditne i finansijske institucije koje posluju kroz svoje filijale ili ispostave, koje su u njihovom većinskom vlasništvu u trećoj zemlji čije zakonodavstvo ograničava ili zabranjuje prenos podataka o strankama članicama Evropske unije a u svrhu sprečavanja pranja novca i borbe protiv finansiranja terorizma unutar grupe prema standardima Evropske unije.	kreditne i finansijske institucije koje posluju kroz svoje filijale ili ispostave, koje su u njihovom većinskom vlasništvu u trećoj zemlji čije zakonodavstvo ograničava ili zabranjuje prenos podataka o strankama članicama Evropske unije a u svrhu sprečavanja pranja novca i borbe protiv finansiranja terorizma unutar grupe prema standardima Evropske unije propisane Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranju terorističkih aktivnosti.		institucije moraju preuzeti kako bi se ublažili rizici pranja novca i finansiranja terorizma u određenim trećim zemljama.	
3.17.	Propisati proceduru vođenja evidencija i preduzimanja ekvivalentnih mjeru iz poglavlja V Četvrte direktive protiv pranja novca u skladu sa odredbama člana 7 Delegirane uredbe Komisije (EU) 2019/758 za kreditne i finansijske institucije koje	Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti propisana procedura vođenja evidencija i preduzimanja ekvivalentnih mjeru iz poglavlja V Četvrte direktive protiv pranja novca u skladu sa odredbama člana 7 Delegirane uredbe	Izvršiti izmjene i dopune zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti na način da se istim propiše procedura vođenja evidencija i preduzimanja ekvivalentnih mjeru iz poglavlja V Četvrte direktive protiv pranja novca u skladu sa odredbama 7 Delegirane uredbe Komisije (EU) 2019/758 za kreditne i finansijske	Procedure postupanja vođenja evidencija i preduzimanja ekvivalentnih mjeru iz poglavlja V. Četvrte direktive protiv pranja novca u skladu sa odredbama 7 Delegirane uredbe Komisije (EU) 2019/758 za kreditne i finansijske	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine	-	Ova mjera ima za cilj uskladivanje domaćeg pravnog okvira sa članom 7. Delegirane uredbe Komisije (EU) 2019/758 u pogledu regulatornih tehničkih standarda za minimalno djelovanje i vrstu dodatnih mjeru koje kreditne i finansijske institucije moraju preuzeti kako bi se ublažili rizici pranja novca i finansiranja terorizma u

Prof. dr Aleksandar R. IVANOVIĆ

	posluju kroz svoje filijale ili ispostave, koje su u njihovom većinskom vlasništvu u trećoj zemlji čije zakonodavstvo ograničava ili zabranjuje vođenje evidencija i preuzimanja ekvivalentnih mjera iz poglavlja V Četvrte direktive protiv pranja novca.	Komisije (EU) 2019/758 za kreditne i finansijske institucije koje posluju kroz svoje filijale ili ispostave, koje su u njihovom većinskom vlasništvu u trećoj zemlji čije zakonodavstvo ograničava ili zabranjuje vođenje evidencija i preuzimanja ekvivalentnih mjera iz poglavlja V Četvrte directive protiv pranja novca.	Delegerane uredbe Komisije (EU) 2019/758 za kreditne i finansijske institucije koje posluju kroz svoje filijale ili ispostave, koje su u njihovom većinskom vlasništvu u trećoj zemlji čije zakonodavstvo ograničava ili zabranjuje vođenje evidencija i preuzimanja ekvivalentnih mjera iz poglavlja V Četvrte directive protiv pranja novca.	institucije koje posluju kroz svoje filijale ili ispostave, koje su u njihovom većinskom vlasništvu u trećoj zemlji čije zakonodavstvo ograničava ili zabranjuje vođenje evidencija i preuzimanja ekvivalentnih mjera iz poglavlja V Četvrte direktive protiv pranja novca propisane Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranju terorističkih aktivnosti.			određenim trećim zemljama.
--	--	--	--	--	--	--	----------------------------

Cilj 4. Usaglašavanje domaćeg pravnog okvira Bosne i Hercegovine sa Petom direktivom protiv pranja novca Evropske unije

Indikatori cilja:			Bazna vrijednost		Ciljana (projektovana) vrijednost indikatora		
R. br. mjere	Naziv mjere	Indikator ispunjenosti (kvaliteta) mjere	Aktivnost	Indikatori aktivnosti	Odgovorni subjekti	Rok	Napomene
	Pravni okvir Bosne i Hercegovine uskladen sa Petom direktivom protiv pranja novca Evropske unije.	Bosna i Hercegovina posjeduje pravni okvir u kome nisu implementirane u potpunosti sve odredbe propisane Petom direktivom protiv pranja novca Evropske unije.			Po okončanju primjene ovog Akcionog plana pravni okvir Bosne i Hercegovine uskladen sa odredbama Pete direktive protiv pranja novca Evropske unije.		
4.18.	U spisak obveznika primjene mjera za otkrivanje i sprečavanje pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti uključiti i pružaoce usluga novčanika za kripto valute,	Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti u članu 4 (Obezniciti provođenja mjera) eksplicitno navodi i pružaoce usluga novčanika za kripto valute,	Izvršiti izmjene i dopune Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja teorističkih aktivnosti na način da u spisak obveznika primjene mjera za otkrivanje i sprečavanje pranja novca	Pružaoci usluga novčanika za kripto valute, provajderi koji se bave uslugama razmijene između virtualnih i fiat valuta, trgovci umjetničkim djelima	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine.	-	Ova mjerama ima za cilj uskladivanje domaćeg pravnog okvira sa članom 1 stav 1 Pete direktive protiv pranja novca. * Ova mjerama treba da bude sprovedena zajedno sa mjerom 1.1. iz ovog akcionog plana.

Mapa puta i institucionalnih koraka u usaglašavanju propisa iz oblasti sigurnosti sa EU *acquis*

	provajdere koji se bave uslugama razmjene između virtualnih i fiat valuta, trgovce umjetničkim djelima (kada je iznos transakcije veći ili jednak iznos od 10 000 evra), revizore, spoljne računovođe i poreske savjetnike i druga lica kojima je to glavna poslovna djelatnost ili profesionalna aktivnost i agente za nekretnine koji deluju kao posrednici u davanju imovine u zakup (gdje mjesecna zakupnina prelazi 10 000 evra).	provajdere koji se bave uslugama razmjene između virtualnih i fiat valuta, trgovce umjetničkim djelima (kada je iznos transakcije veći ili jednak iznos od 10 000 evra), revizore, spoljne računovođe i poreske savjetnike i druga lica kojima je to glavna poslovna djelatnost ili profesionalna aktivnost i agente za nekretnine koji deluju kao posrednici u davanju imovine u zakup (gdje mjesecna zakupnina prelazi 10 000 evra).	budu uključena i i pružaoce usluga novčanika za kripto valute, provajdere koji se bave uslugama razmjene između virtualnih i fiat valuta, trgovce umjetničkim djelima (kada je iznos transakcije veći ili jednak iznos od 10 000 evra), revizore, spoljne računovođe i poreske savjetnike i druga lica kojima je to glavna poslovna djelatnost ili profesionalna aktivnost i agente za nekretnine koji deluju kao posrednici u davanju imovine u zakup (gdje mjesecna zakupnina prelazi 10 000 evra).	(kada je iznos transakcije veći ili jednak iznos od 10.000 evra), revizori, spoljne računovođe i poreski savjetnici i druga lica kojima je to glavna poslovna djelatnost ili profesionalna aktivnost i agenti za nekretnine koji deluju kao posrednici u davanju imovine u zakup (gdje mjesecna zakupnina prelazi 10 000 evra) Zаконом о спречавању прања новца и финансирања терористичких активности препознати као обveznici примјене мјера за откривање и спречавање прања новца.			
4.19.	Propisati proceduru kontrole i postupanja u poslovanju sa kupcima koji se nalaze u trećim zemljama visokog rizika u skladu sa odredbama člana 1 stav 11 Pete direktive protiv pranja novca za obveznike	Zаконом о спречавању прања новца i finansiranja терористичких активности propisana procedura kontrole i postupanja u poslovanju sa kupcima koji se nalaze u zemljama visokog rizika u skladu sa odredbama člana 1 stav 11	Izvršiti izmjene i dopune zakona o spречавању прања новца i finansiranja терористичких активности na način da se istim propiše procedura kontrole i postupanja u poslovanju sa kupcima koji se nalaze u trećim zemljama u skladu sa odredbama člana 1 stav 11 Pete direktive protiv pranja novca za obveznike primjene	Procedure kontrole i postupanja u poslovanju sa kupcima koji se nalaze u trećim zemljama u skladu sa odredbama člana 1 stav 11 Pete direktive protiv pranja novca za obveznike primjene	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine.	-	Ova mјera ima za cilj usklađivanje domaćeg pravnog okvira sa članom 1 stav 11 Pete direktive protiv pranja novca.

Prof. dr Aleksandar R. IVANOVIĆ

	primjene Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti.	Pete direkive protiv pranja novca za obveznike primjene Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti.	člana 1 stav 11 Pete direkive protiv pranja novca za obveznike primjene Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti.	Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti propisane ovim zakonom.			
4.20.	Razmotriti potrebu propisivanja izuzeća od primjene mjera dubinske analize klijenata u pogledu elektronskog transfera u smislu propisivanja gornjeg praga iznosa transfera koji podrazumijev a izuzeće u skladu sa standardom koji je postavljen Petom direktivom protiv pranja novca.	Izvršena analiza potrebe propisivanja u Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja teorističkih aktivnosti izuzetaka od primjene mjera dubinske analize klijenata u pogledu elektronskog transfera u smislu propisivanja gornjeg praga iznosa transfera koji podrazumijeva izuzeće a prema standardu postavljenom Petom direktivom protiv pranja novca, te izvršena izmjena i dopuna zakona po ovom pitanju.	Sprovedeni analizu opravdanosti propisivanja u Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja teorističkih aktivnosti izuzetaka od primjene mjera dubinske analize klijenata u pogledu elektronskog transfera u smislu propisivanja gornjeg praga iznosa transfera koji podrazumijeva izuzeće a prema standardima postavljenim Petom direktivom protiv pranja novca, te izvršiti eventualne izmjene i dopune zakona po ovom pitanju u zavisnosti od rezultata analize.	Sprovedena analiza opravdanosti propisivanja u Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja teorističkih aktivnosti izuzetaka od primjene mjera dubinske analize klijenata u pogledu elektronskog transfera u smislu propisivanja gornjeg praga iznosa transfera koji podrazumije va izuzeće u smislu člana 1 stav 7 Pete direktive protiv pranja novca, te izvršiti eventualne izmjene i dopune zakona po ovom pitanju u zavisnosti od rezultata analize.	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine.	-	Ova mjer ima za cilj usklajivanje domaćeg pravnog okvira sa članom 1 stav 7 Pete direktive protiv pranja novca. * Ova mjer treba da bude realizovana zajedno sa mjerom 1.5. iz ovog akcionog plana.
4.21.	Odredbama koje se tiču uspostavljanja centralnog registra stvarnih vlasnika pravnih lica u Bosni i Hercegovini propisati	Domaćim pravnim okvirom koji uređuje formiranje centralnog registra stvarnih vlasnika pravnih lica u Bosni i Hercegovini	Domaćim pravnim okvirom koji uređuje formiranje centralnog registra stvarnih vlasnika pravnih lica u Bosni i Hercegovini propisati	Centralni registar stvarnih vlasnika pravnih lica u Bosni i Hercegovini javno dostupan i ažuriran.	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine.	-	Ova mjer ima za cilj usklajivanje domaćeg pravnog okvira sa članom 1 stav 15 tačka b) Pete direktive protiv pranja novca. * Ova mjer je uslovljena

Mapa puta i institucionalnih koraka u usaglašavanju propisa iz oblasti sigurnosti sa EU *acquis*

	obavezu ažuriranja podataka i dostupnost informacija o stvarnom vlasništvu pravnih lica.	propisana obaveza ažuriranja podataka i dostupnost informacija o stvarnom vlasništvu pravnih lica.	ažuriranja podataka i dostupnost informacija o stvarnom vlasništvu pravnih lica.				prethodim ostvarenjem mjere 1.3. iz ovog akcionog plana, tj. treba da se nadovezuje na nju.
4.22.	Propisati procedure međupoveziva nja registra stvarnih vlasnika trustova i sličnih pravnih aranžmana sa državama članicama Evropske unije u skladu sa odredbama člana 1 stav 16 Pete direkтиve protiv pranja novca .	Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti propisana procedura međupovezivanja registra stvarnih vlasnika trustova i sličnih pravnih aranžmana sa državama članicama Evropske unije u skladu sa odredbama člana 1 stav 16 Pete direkтиve protiv pranja novca.	Izvršiti izmjene i dopune zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti na način da se istim propiše procedura međupovezivanja registra stvarnih vlasnika trustova i sličnih pravnih aranžmana sa državama članicama Evropske unije u skladu sa odredbama člana 1 stav 16 Pete direkтиve protiv pranja novca.	Procedure međupovezivanja registra stvarnih vlasnika trustova i sličnih pravnih aranžmana sa državama članicama Evropske unije u skladu sa odredbama člana 1 stav 16 Pete direkтиve protiv pranja novca propisane Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti.	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine.	-	Ova mjerama ima za cilj usklađivanje domaćeg pravnog okvira sa članom 1 stav 16 Pete direkтиve protiv pranja novca
4.23.	Propisati proceduru za utvrđivanje i provjeru identiteta fizičkog lica od strane obveznika primjene mjera sprečavanja pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti putem kvalifikovanog elektronskog sertifikata u skladu sa odredbama člana 1. stav 8. Pete direkтиve protiv pranja novca.	Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti propisana procedura za utvrđivanje i provjeru identiteta fizičkog lica od strane obveznika primjene mjera sprečavanja pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti putem kvalifikovanog elektronskog sertifikata u skladu sa odredbama člana 1 stav 8. Pete direkтиve	Izvršiti izmjene i dopune zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti na način da se istim propiše procedura za uztvrđivanje i provjeru identiteta fizičkog lica od strane obveznika primjene mjera sprečavanja pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti putem kvalifikovanog elektronskog sertifikata u skladu sa odredbama člana 1 stav 8. Pete direkтиve protiv pranja novca propisane Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti.	Procedura za utvrđivanje i provjeru identiteta fizičkog lica od strane obveznika primjene mjera sprečavanja pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti u skladu sa odredbama člana 1 stav 8. Pete direkтиve protiv pranja novca propisane Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti.	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine	-	Ova mjerama ima za cilj usklađivanje domaćeg pravnog okvira sa članom 1. stav 8. Pete direkтиve protiv pranja novca

Prof. dr Aleksandar R. IVANOVIĆ

		protiv pranja novca.	Pete direkive protiv pranja novca.				
4.24.	Propisati obavezu za obveznike primjene mjera sprečavanja pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti da radnje i mjere identifikacije i praćenja stranaka i u toku trajanja poslovnog odnosa u učestalosti i intenzitetu u skladu sa procijenjenim rizikom i promijenjenim okolnostima u vezi sa strankom a u skladu sa odredbama člana 1 stav 9 tačka b) Pete direkive protiv pranja novca.	Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti propisana obaveza za obveznike primjene mjera sprečavanja pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti da radnje i mjere identifikacije i praćenja stranaka i u toku trajanja poslovnog odnosa u učestalosti i intenzitetu u skladu sa procijenjenim rizikom i promijenjenim okolnostima u vezi sa strankom a u skladu sa odredbama člana 1 stav 9 tačka b) Pete direkive protiv pranja novca.	Izvršiti izmjene i dopune zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti na način da se istim propiše obaveza za obveznike primjene mjera sprečavanja pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti da radnje i mjere identifikacije i praćenja stranaka i u toku trajanja poslovnog odnosa u učestalosti i intenzitetu u skladu sa procijenjenim rizikom i promijenjenim okolnostima u vezi sa strankom a u skladu sa odredbama člana 1 stav 9 tačka b) Pete direkive protiv pranja novca.	Obaveza za obveznike primjene mjera sprečavanja pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti da radnje i mjere identifikacije i praćenja stranaka i u toku trajanja poslovnog odnosa u učestalosti i intenzitetu u skladu sa procijenjenim rizikom i promijenjenim okolnostima u vezi sa strankom a u skladu sa odredbama člana 1 stav 9 tačka b) Pete direkive protiv pranja novca.	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine.	-	Ova mjera ima za cilj usklađivanje domaćeg pravnog okvira sa članom 1 stav 9 tačka b) Pete direkive protiv pranja novca.
4.25.	Propisati proceduru uspostavljanja centralizovanog registra bankovnih računa ili sistema za pronalaženje, za identifikaciju vlasnika bankovnih računa i računa za plaćanje i činjenja takvih sistema dostupnim finansijskim	Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti propisana procedura uspostavljanja centralizovanog registra bankovnih računa ili sistema za pronalaženje, za identifikaciju vlasnika bankovnih računa i računa za plaćanje i	Izvršiti izmjene i dopune zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti na način da se istim propiše procedura uspostavljanja centralizovanog registra bankovnih računa ili sistema za pronalaženje, za identifikaciju vlasnika bankovnih računa i računa za plaćanje i	Procedura uspostavljanja centralizovanog registra bankovnih računa ili sistema za pronalaženje, za identifikaciju vlasnika bankovnih računa i računa za plaćanje i činjenja takvih sistema dostupnim	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine.	-	Ova mjera ima za cilj usklađivanje domaćeg pravnog okvira sa članom 1 stav 19 Pete direkive protiv pranja novca.

	obavlještajnim jedinicama iz drugih država članica a u skladu sa odredbama člana 1 stav 19 Pete direktive protiv pranja novca.	činjenja takvih sistema dostupnim finansijskim obavlještajnim jedinicama iz drugih država članica a u skladu sa odredbama člana 1 stav 19 Pete direktive protiv pranja novca.	računa i računa za plaćanje i činjenja takvih sistema dostupnim finansijskim obavlještajnim jedinicama iz drugih država članica a u skladu sa odredbama člana 1 stav 19 Pete direktive protiv pranja novca.	finansijskim obavlještajnim jedinicama iz drugih država članica a u skladu sa odredbama člana 1 stav 19 Pete direktive protiv pranja propisane Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti.		
--	--	---	---	--	--	--

Cilj 5. Usaglašavanje domaćeg pravnog okvira Bosne i Hercegovine sa Šestom direktivom protiv pranja novca Evropske unije

Indikatori cilja:			Bazna vrijednost		Ciljana (projektovana) vrijednost indikatora		
R. br. mјere	Naziv mјere	Indikator ispunjenosti (kvaliteta) mјere	Aktivnost	Indikatori aktivnosti	Odgovorni subjekti	Rok	Napomene
	Pravni okvir Bosne i Hercegovine uskladen Šestom direktivom protiv pranja novca Evropske unije.	Bosna i Hercegovina posjeduje pravni okvir u kome nisu implementirane u potpunosti sve odredbe propisane Šestom direktivom protiv pranja novca Evropske unije.			Po okončanju primjene ovog Akcionog plana pravni okvir Bosne i Hercegovine uskladen sa odredbama Šeste direktive protiv pranja novca Evropske unije.		
5.26.	Sniziti zahtjeve u pogledu svrhe, namjere, odnosno znanja perača novca a u skladu sa odredbama Šeste direktive protiv pranja novca.	Izmijenjen član 2 Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranju terorističkih aktivnosti na način da je iz tačke a) izbrisana podtačka 5).	Izmeniti Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranju terorističkih aktivnosti na način da se iz člana 2 tačka a) izbriše podtačka 5) kojom je propisana mogućnost da se svrha, znanje, odnosno namjera kao potrebni elementi radnje pranja novca mogu zaključiti na osnovu objektivnih činjeničnih okolnosti.	U Zakonu o sprečavanju pranja novca i finansiranju terorističkih aktivnosti nije propisana mogućnost utvrđivanja svrhe, znanja, odnosno namjera kao bitnih elemenata radnje pranja novca na osnovu objektivnih činjeničnih okolnosti.	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine.	-	Ova mјera ima za cilj usklađivanje domaćeg pravnog okvira sa Šestom direktivom protiv pranja novca koja ne pravi razliku da li je imovina direktno ili indirektno proistekla iz kriminalne aktivnosti niti eksplicitno pominje da li se bilo kakva namjera ili znanje o imovinskoj koristi mogu zaključiti iz objektivnih, činjeničnih okolnosti.
5.27.	Razmotriti potrebu proširivanja liste krivičnih sankcija koje se mogu izreći	Izvršena analiza potrebe propisivanja u domaće krivično zakonodavstvo	Sprovesti analizu opravdanosti propisivanja u domaće krivično	Sprovedena analiza opravdanosti propisivanja u domaće krivično	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo	-	Ova mјera ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 5 stav 3 i članom 8

Prof. dr Aleksandar R. IVANOVIĆ

	pravnim licima izvršiocima krivičnih djela pranja novca.	novih krivičnih sankcija za pravna lica izvršioce krivičnih djela pranja novca u smislu člana 5 stav 3 i člana 8 Šeste direktive protiv pranja novca.	zakonodavstvo novih krivičnih sankcija za pravna lica izvršioce krivičnih djela pranja novca u smislu člana 5 stav 3 i člana 8 Šeste direktive protiv pranja novca, te izvršiti eventualne izmjene i dopune krivičnog zakonodavstva po ovom pitanju u zavisnosti od rezultata analize.	zakonodavstvo novih krivičnih sankcija za pravna lica učinioce krivičnih djela pranja novca u smislu člana 5 stav 3 i člana 8 Šeste direktive protiv pranja novca, te izvršene eventualne izmjene i dopune krivičnog zakonodavstva po ovom pitanju u zavisnosti od rezultata analize.	unutrašnjih poslova; Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policija Brčko distrikta; Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Ministarstvo pravde Republike Srpske.		Šeste direktive protiv pranja novca *Ova mjera bi trebala biti sprovedena zajedno sa mjerom br. 1.6., 2.11., 3.18. i 4.18. iz akcionog plana Sprečavanje suzbijanje organizovanog kriminala i drugih nelegalnih aktivnosti (Oblast 2) i mjerom 1.9. iz akcionog plana sprečavanje terorizma (Oblast 3).
5.28.	Razmotriti potrebu propisivanja alternativno datog kvalifikatorno g oblika krivičnog djela pranja novca kada je učinilac ovog djela i sam obveznik primjene mjera sprečavanja pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti, te je djelo izvršio pri obavljanju svojih profesionalnih aktivnosti u smislu člana 6 stav 1 tačka b) Šeste direktive protiv pranja novca.	Izvršena analiza potrebe propisivanja u domaće krivično zakonodavstvo alternativno formulisanog kvalifikatornog oblika krivičnog djela pranja novca kada je učinilac ovog djela i sam obveznik primjene mjera sprečavanja pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti, te je djelo izvršio pri obavljanju svojih profesionalnih aktivnosti u smislu člana 6 stav 1 tačka b) Šeste direktive protiv pranja novca, te izvršiti eventualne izmjene i dopune krivičnog zakonodavstva po ovom pitanju u zavisnosti od	Sprovesti analizu opravdanosti propisivanja u domaće krivično zakonodavstvo alternativno formulisanog kvalifikatornog oblika krivičnog djela pranja novca kada je učinilac ovog djela i sam obveznik primjene mjera sprečavanja pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti, te je djelo izvršio pri obavljanju svojih profesionalnih aktivnosti u smislu člana 6 stav 1 tačka b) Šeste direktive protiv pranja novca, te izvršiti eventualne izmjene i dopune krivičnog zakonodavstva po ovom pitanju u zavisnosti od	Sprovedena analiza opravdanosti propisivanja u domaće krivično zakonodavstvo alternativno formulisanog kvalifikatornog oblika krivičnog djela pranja novca kada je učinilac ovog djela i sam obveznik primjene mjera sprečavanja pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti, te je djelo izvršio pri obavljanju svojih profesionalnih aktivnosti u smislu člana 6 stav 1 tačka b) Šeste direktive protiv pranja novca.	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova; Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policija Brčko distrikta; Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Ministarstvo pravde Republike Srpske.	-	Ova mjera ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 6 stav 1 tačka b) Šeste direktive protiv pranja novca.

			rezultata analize.	protiv pranja novca, te izvršene eventualne izmjene i dopune krivičnog zakonodavstva po ovom pitanju u zavisnosti od rezultata analize.			
5.29.	Propisati domaćim pravnim okvirom Bosne i Hercegovine eksplicitno formulisanu odredbu o obaveznoj primjeni mjera zamrzavanja i konfiskacije imovinske koristi u vezi sa izvršenjem krivičnog djela pranja novca ili doprinisu izvršenja, odnosno predmeta koji su se pri tom koristili ili se namjeravaju koristiti.	Izvršena izmjena i dopuna odredaba krivično-materijalnog zakonodavstva, kao i posebnih zakona kojima se u Bosni i Hercegovini tretira pitanje oduzimanja nelegalno stečene imovinske koristi, na način da se eksplicitno propisuje obaveza primjene mjera zamrzavanja i konfiskacije imovinske koristi koja je ostvarena izvršenjem ili doprinosom izvršenju krivičnog djela pranja novca, odnosno predmeta koji su se koristili ili se namjeravaju koristiti za krivično djelo pranja novca.	Izvršiti izmjene i dopune odredaba krivično-materijalnog zakonodavstva, kao i posebnih zakona kojima se u Bosni i Hercegovini tretira pitanje oduzimanja nelegalno stečene imovinske koristi, na način da se striktno propisuje obaveza primjene mjera zamrzavanja i konfiskacije imovinske koristi koja je ostvarena izvršenjem ili doprinosom izvršenju krivičnog djela pranja novca, odnosno predmeta koji su se koristili ili se namjeravaju koristiti za krivično djelo pranja novca.	Izvršena izmjena i dopuna odredaba krivično-materijalnog zakonodavstva, kao i posebnih zakona kojima se u Bosni i Hercegovini tretira pitanje oduzimanja nelegalno stečene imovinske koristi, tako da je propisana striktna obaveza zamrzavanja i konfiskacije imovinske koristi koja je ostvarena izvršenjem ili doprinosom izvršenja krivičnog djela pranja novca, odnosno predmeta koji su se koristili u izvršenju pranja novca ili se namjeravaju koristiti u takve svrhe.	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova; Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policija Brčko distrikta; Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Ministarstvo pravde Republike Srpske.	-	Ova mjera ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 9 Šeste direktive protiv pranja novca. * Ova mjera bi se trebala sprovoditi zajedno sa mjerom 1.11 iz Akcionog plana sprečavanja terorizma (Oblast 3).

4.2. Sprečavanja i suzbijanja organizovanog kriminala i drugih nelegalnih aktivnosti

Oblast 2. Sprečavanja i suzbijanja organizovanog kriminala i drugih nelegalnih aktivnosti

Cilj 1. Usaglašavanje domaćeg pravnog okvira Bosne i Hercegovine sa Direktivom 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama o zloupotrebi tržišta kapitala							
Indikatori cilja:			Bazna vrijednost		Ciljana (projektovana) vrijednost indikatora		
R. br. mjere	Naziv mјere	Indikator ispunjenosti (kvaliteta) mјere	Aktivnost	Indikatori aktivnosti	Odgovorni subjekti	Rok	Napomene
	Pravni okvir Bosne i Hercegovine uskladen sa Direktivom 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama o zloupotrebi tržišta kapitala.		Bosna i Hercegovina posjeduje pravni okvir u kome nisu implementirane u potpunosti sve odredbe propisane Direktivom 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama o zloupotrebi tržišta kapitala.		Po okončanju primjene ovog Akcionog plana pravni okvir Bosne i Hercegovine uskladen sa odredbama Direktivom 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama o zloupotrebi tržišta kapitala.		
1.1.	Propisivanje podsticanja drugog lica da se angažuje u insajderskoj trgovini kao krivičnog djela u entitetskim zakonima koji se bave tržištem kapitala.	Podsticanje, odnosno navođenje drugog lica da se angažuje u insajderskoj trgovini na osnovu privilegovanih informacija inkriminisano kao krivično djelo entitetskim zakonima koji regulišu oblast tržišta kapitala.	Izvršiti izmjene i dopune Zakona o tržištu vrijednosnih papira Federacije Bosne i Hercegovine i Zakona o tržištu hartija od vrijednosti Republike Srpske na način da se ponašanje kojim se drugo lice podstiče na na angažovanje u insajderskoj trgovini na osnovu privilegovanih informacija bude propisano kao krivično djelo.	Izvršene izmjene i dopune Zakona o tržištu vrijednosnih papira Federacije Bosne i Hercegovine i Zakona o tržištu hartija od vrijednosti Republike Srpske tako da je istima kriminalizovano kao krivično djelo ponašanje kojim se drugo lice podstiče da se angažuje u insajderskoj trgovini na bazi privilegovanih informacija.	Ministarstvo finansija Federacije Bosne I Hercegovine; Ministarstvo finansija Republike Srpske; Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova; Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske.	-	Ova mјera ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 3 stav 6 Direktive 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama o zloupotrebi tržišta kapitala.
1.2.	U biću krivičnog djela manipulacija tržištem precizirati radnju koja se onosi na širenje lažnih informacija u odnosu na finansijske instrumente na način da se	Izmijenjeno biće krivičnog djela manipulacija tržištem na način da je kod radnje koja se ogleda u širenju lažnih informacija o finansijskim instrumentima i istu moguće preduzeti i	Izvršiti izmjene i dopune Zakona o tržištu vrijednosnih papira Federacije Bosne i Hercegovine i Zakona o tržištu hartija od vrijednosti Republike Srpske u dijelu koji se odnosi na	Biće krivičnog djela manipulacija tržištem uskladeno sa članom 5 stav 2 tačka c) Direktive 2014/57/EU u smislu da je eksplicitno kao	Ministarstvo finansija Federacije Bosne I Hercegovine; Ministarstvo finansija Republike Srpske; Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova;	-	Ova mјera ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 5 stav 2 tačka c) Direktive (EU) 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama za zloupotrebu tržišta kapitala.

Mapa puta i institucionalnih koraka u usaglašavanju propisa iz oblasti sigurnosti sa EU *acquis*

	ona može izvršiti putem medija, uključujući i internet.	putem medija, što uključuje i internet.	biće krivičnog djela manipulacija tržistem, na način da se precizira širenje lažnih informacija o finansijskim instrumentima putem medija, odnosno interneta kao radnja izvršenja ovog djela.	kažnjivo propisano širenje lažnih informacija o finansijskim instrumentima putem medija, uključujući i internet.	Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srske.		
1.3.	Kod krivičnih djela insajderske trgovine, preporučivanj a ili podsticanja drugog lica na angažovanje u insajderskoj trgovini i manipulacije tržistem izričito propisati kažnjavanje i za pokušaj.	Izmjenjena i dopunjena bića krivičnih djela insajderske trgovine, preporučivanja ili podsticanja drugog lica na angažovanje u insajderskoj trgovini i manipulacije tržistem na način da je za ista izričito propisano kažnjavanje i za pokušaj.	Izvršiti izmjene i dopune Zakona o tržisu vrijednosnih papira Federacije Bosne i Hercegovine i Zakona o tržisu hartija od vrijednosti Republike Srpske u smislu bića krivičnih djela insajderske trgovine, preporučivanja ili podsticanja drugog lica na angažovanje u insajderskoj trgovini, i manipulacije tržistem na način da se izričito propiše kažnjavanje i za pokušaj ovih djela.	Biće krivičnih djela insajderske trgovine, preporučiva nja ili podsticanja drugog lica na angažovanje u insajderskoj trgovini i manipulacij e tržistem uskladeno sa članom 6 stav 2 Direktive 2014/57/EU u smislu da je za ova djela izričto propisano kažnjavanje i za pokušaj ovih djela.	Ministarstvo finansija Federacije Bosne I Hercegovine; Ministarstvo finansija Republike Srske; Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova; Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srske.	-	Ova mjerama ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 6 stav 2 Direktive (EU) 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama za zloupotrebu tržista kapitala.
1.4.	Kod krivičnih djela insajderske trgovine, preporučivanj a ili podsticanja drugog lica na angažovanje u insajderskoj trgovini, nezakonitog objavljivanja privilegovanih informacija i manipulacije tržistem propisati efikasne, proporcionalne i odvraćajuće krivičnopravne sankcije.	Za krivična djela insajderske trgovine, preporučivanja ili podsticanja drugog lica na angažovanje u insajderskoj trgovini, nezakonitog objavljivanja privilegovanih informacija i manipulacije tržistem propisane efikasne, proporcionalne i odvraćajuće krivičnopravne sankcije.	Izvršiti izmjene i dopune Zakona o tržisu vrijednosnih papira Federacije Bosne i Hercegovine i Zakona o tržisu hartija od vrijednosti Republike Srpske u smislu sankcija za fizička lica tako da one budu efikasne, proporcionalne i odvraćajuće, tj. oštire nego što je to u važećem	Propisane sankcije za krivična djela insajderske trgovine, preporučiva nja ili podsticanja drugog lica na angažovanje u insajderskoj trgovini, nezakonitog objavljivanj a privilegovanih informacija i	Ministarstvo finansija Federacije Bosne I Hercegovine; Ministarstvo finansija Republike Srske; Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova; Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srske.	-	Ova mjerama ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 7 stav 1 Direktive (EU) 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama za zloupotrebu tržista kapitala.

Prof. dr Aleksandar R. IVANOVIĆ

	krivičnopravne sankcije.		zakonskom rješenju.	manipulacije tržištem su efikasne, proporcionalne i odvraćajuće			
1.5.	U Zakonu o tržištu hartija od vrijednosti Republike Srpske povećati minimalnu visinu maksimalne kazne zatvora za krivična djela Neovlašćeno korišćenje i odavanje povlašćenih informacija i Manipulacija cijenama i širenja lažnih informacija i Manipulacija cijenama i širenje lažnih informacija.	Minimlana visina maksimalne kazne zatvora za fizička lica učinioce krivičnog djela Neovlašćeno korišćenje i odavanje povlašćenih informacija i Manipulacija cijenama i širenja lažnih informacija i Manipulacija cijenama i širenje lažnih informacija u Republici Srpskoj propisane u skladu sa Direktivom (EU) 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama za zloupotrebu tržišta kapitala.	Izvršiti izmjene Zakona tržištu hartija od vrijednosti Republike Srpske na način da se minimalna visina maksimalne kazne zatvora za fizička lica učinioce krivičnog djela Neovlašćeno korišćenje i odavanje povlašćenih informacija i Manipulacija cijenama i širenje lažnih informacija u Republici Srpskoj uskladi sa minimalnim standardima postavljenim u članu 7 stav 2 Direktive (EU) 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama za zloupotrebu tržišta kapitala.	Minimlalna visina maksimalne kazne zatvora za fizička lica učinioce krivičnih djela Neovlašćen o korišćenje i odavanje povlašćenih informacija i Manipulacij a cijenama i širenje lažnih informacija u Republici Srpskoj uskladene sa minimumom standarda postavljenih Direktivom (EU) 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama za zloupotrebu tržišta kapitala.	Ministarstvo finansija Federacije Bosne i Hercegovine; Ministarstvo finansija Republike Srpske; Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova; Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske.	-	Ova mjer ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 7 stav 2 i 3 Direktive (EU) 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama za zloupotrebu tržišta kapitala.
1.6.	Razmotriti potrebu proširivanja liste krivičnih sankcija koje se mogu izreći pravnim licima izvršiocima krivična djela koja se tiču insajderske trgovine i tržišne manipulacije.	Izvršena analiza potrebe propisivanja u domaće krivično zakonodavstvo novih krivičnih sankcija za pravna lica izvršioce krivičnih djela koja se tiču insajderske trgovine i tržišne manipulacije u smislu člana 9 Direktive (EU) 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama za zloupotrebu tržišta kapitala,	Sprovesti analizu opravdanosti propisivanja u domaće krivično zakonodavstvo novih krivičnih sankcija za pravna lica izvršioce krivičnih djela koja se tiču insajderske trgovine i tržišne manipulacije u smislu člana 9 Direktive (EU) 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama za zloupotrebu tržišta kapitala,	Sprovedena analiza opravdanost i propisivanja u domaće krivično zakonodavstvo novih krivičnih sankcija za pravna lica učinioce krivičnih djela koja se tiču insajderske trgovine i tržišne manipulacije u smislu člana 9 Direktive	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova; Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policija Brčko distrikta; Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine;	-	Ova mjer ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 9 Direktive (EU) 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama za zloupotrebu tržišta kapitala. * Ova mjer bi trebala biti sprovedena zajedno sa mjerom br. 2.11., 3.18. i 4.18. iz ovog akcionog plana, kao i mjerom 5.27. iz Akcionog plana za sprečavanje pranja novca i finansiranja

Mapa puta i institucionalnih koraka u usaglašavanju propisa iz oblasti sigurnosti sa EU *acquis*

		te izvršena izmjena i dopuna krivičnog zakonodavstva po ovom pitanju.	te izvršiti eventualne izmjene i dopune krivičnog zakonodavstva po ovom pitanju u zavisnosti od rezultata analize.	(EU) 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama za zloupotrebu tržišta kapitala, te izvršiti eventualne izmjene i dopune krivičnog zakonodavstva po ovom pitanju u zavisnosti od rezultata analize.	Ministarstvo pravde Republike Srpske.		terorizma (Oblast 1) i mjerom 1.9. iz akcionog plana sprečavanje terorizma (Oblast 3).
1.7.	Kreirati i realizovati program specijalizovanih obuka za predstavnike nadležnih institucija iz oblasti ostvarivanja ciljeva Direktive (EU) 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama za zloupotrebu tržišta.	Razvijeni kurikulumi specijalizovanih obuka za predstavnike nadležnih institucija, sa pratećim edukativnim materijalima, kao indikatorima mjerena uspješnosti pohađanja istih, te realizovani programi obuka stručnog osposobljavanja po ovim kriterijumima.	Razviti kurikulume specijalizovanih obuka za predstavnike nadležnih institucija, sa pratećim edukativnim materijalima, kao indikatorima mjerena uspješnosti pohađanja istih, te realizovati program obuka stručnog osposobljavanja po ovim kriterijumima.	Sudije, tužioци, policija, zaposleni u pravosuđu te osoblja onih nadležnih tijela koja su uključena u krivični postupak i istražne radnje od strane nadležnih institucija obučeni za ostvarenje ciljeva Direktive (EU) 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama za zloupotrebu tržišta.	Ministarstvo finansija Federacije Bosne i Hercegovine; Ministarstvo finansija Republike Srpske; Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova; Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske.	-	Ova mjeru ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 11 Direktive (EU) 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama za zloupotrebu tržišta kapitala.

Cilj 2. Usaglašavanje domaćeg pravnog okvira Bosne i Hercegovine sa Direktivom (EU) 2019/713

Indikatori cilja:		Bazna vrijednost	Ciljana (projektovana) vrijednost indikatora				
R. br. mjere	Naziv mjere	Indikator ispunjenosti (kvaliteta) mjere	Aktivnost	Indikatori aktivnosti	Odgovorni subjekti	Rok	Napomene
	Pravni okvir Bosne i Hercegovine usklađen sa Direktivom (EU) 2019/713.	Bosna i Hercegovina posjeduje pravni okvir u kome nisu implementirane u potpunosti sve odredbe propisane Direktivom (EU) 2019/713.			Po okončanju primjene ovog Akcionog plana pravni okvir Bosne i Hercegovine usklađen sa odredbama Direktivom (EU) 2019/713.		

Prof. dr Aleksandar R. IVANOVIĆ

2.8.	U krivično-materijalnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine propisati značenje sljedećih izraza: „bezgotovinski instrument plaćanja“; „zaštićeni uređaj, predmet ili zapis“; „digitalno sredstvo razmjene“ i „virtualna valuta“.	Krivično-materijalno zakonodavstvo Bosne i Hercegovine u svojim uvodnim dijelovima definije značenje izraza „bezgotovinski instrument plaćanja“; „zaštićeni uređaj, predmet ili zapis“; „digitalno sredstvo razmjene“ i „virtualna valuta“ u skladu sa odredbama Direktiva (EU) 2019/713.	Izvršiti izmjene i dopune krivično-materijalnog zakonodavstva Bosne i Hercegovine na način da se u uvodnim dijelovima krivičnih zakona u Bosni i Hercegovini (značenje izraza) propiše značenje sljedećih izraza: „bezgotovinski instrument plaćanja“; „zaštićeni uređaj, predmet ili zapis“; „digitalno sredstvo razmjene“ i „virtualna valuta“ u skladu sa odredbama Direktiva (EU) 2019/713.	Značenje izraza „bezgotovinski instrument plaćanja“; „zaštićeni uređaj, predmet ili zapis“; „digitalno sredstvo razmjene“ i „virtualna valuta“ u skladu sa odredbama Direktiva (EU) 2019/713.	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova; Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policija Brčko distrikta; Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Ministarstvo pravde Republike Srpske.	-	Ova mjera ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 2 tačke a), b), c) i d) Direktiva (EU) 2019/713.
2.9.	Krivično-materijalnim zakonodavstvom Bosne i Hercegovine propisati krivično djelo falsifikovanja i zloupotreba bezgotovinskih platnih instrumenata u nefizičkom obliku sa predviđenom minimalnom visinom maksimalne kazne zatvora u trajanju od najmanje 2 godine.	Krivično - materijalno zakonodavstvo Bosne i Hercegovine propisuje krivično djelo falsifikovanje i zloupotreba bezgotovinskih platnih instrumenata u nefizičkom obliku u smislu odredbaba iz člana 3 i člana 9 stav 2 Direktiva (EU) 2019/713.	Izvršiti izmjene i dopune krivično-materijalnog zakonodavstva Bosne i Hercegovine na način da se krivičnim zakonima u Bosni i Hercegovini propiše krivično djelo falsifikovanja i zloupotrebe bezgotovinskih platnih instrumenata u nefizičkom obliku sa minimalnom visinom maksimalne kazne zatvora u trajanju od najmanje 2 godine.	Falsifikovan je i zloupotreba bezgotovinskih platnih instrumenata u nefizičkom obliku sa minimalnom visinom maksimalne kazne zatvora od 2 godine propisano krivičnim zakonodavstvom Bosne i Hercegovine.	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova; Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policija Brčko distrikta; Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Ministarstvo pravde Republike Srpske.	-	Ova mjera ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 3 i članom 9 stav 2 Direktiva (EU) 2019/713. * Krivično djelo falsifikovanja bezgotovinskih platnih instrumenata koje je propisano članom 3 Direktive (EU) 2019/13 bi moglo da se podvede pod odredbe već postojećeg krivičnog djela „Računalna prijevara“ ali ovo djelo u svom biću kao element ne sadrži funkciju plaćanja. A prema odredbama direktive da bi postojalo krivično djelo prevare sa bezgotovinskim instrumentom plaćanja, treba da dođe do funkcije

Mapa puta i institucionalnih koraka u usaglašavanju propisa iz oblasti sigurnosti sa EU *acquisae*

							plaćanja ili bar pokušaja funkcije plaćanja. Uzveši u obzir naprijed navedeno predlažemo inkriminisanje novog djela kako je to opisano kod mjere koju treba implementiranti.
2.10.	Krivično-materijalnim zakonodavstvom Bosne i Hercegovine propisati krivično djelo prevare sa bezgotovinskim platnim instrumentima u nefizičkom obliku sa predviđenom minimalnom visinom maksimalne kazne zatvora u skladu sa odredbama iz člana 9 Direktive (EU) 2019/713.	Krivično-materijalno zakonodavstvo Bosne i Hercegovine propisuje krivično djelo prevare sa bezgotovinskim platnim instrumentima u nefizičkom obliku u smislu odredbaba iz člana 5 i člana 9 stav 2 i 3 Direktive (EU) 2019/713.	Izvršiti izmjene i dopune krivično-materijalnog zaknодavstva Bosne i Hercegovine na način da se krivičnim zakonima u Bosni i Hercegovini propiše krivično djelo prevare sa bezgotovinskim platnim instrumentima u nefizičkom obliku sa minimalnom visinom maksimalne kazne zatvora u trajanju u skladu sa odredbama člana 9 stav 2 i 3 Direktive (EU) 2019/713.	Prevara sa bezgotovinskim platnim instrumentima u nefizičkom obliku sa minimalnom visinom maksimalne kazne u skladu sa odredbama iz člana 9 stav 2 i 3 Direktive (EU) 2019/713 propisano krivičnim zakonodavstvom Bosne i Hercegovine	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova; Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policija Brčko distrikta; Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Ministarstvo pravde Republike Srpske.	-	Ova mјera ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 5 i članom 9 stav 2 i 3 Direktiva (EU) 2019/713. * Krivično djelo prevare sa bezgotovinskim platnim instrumentima u nefizičkom obliku koje je propisano članom 5 Direktive (EU) 2019/713 bi moglo da se podvede kao djelo u sticaju pod odredbe već postojećih krivičnih djela „Oštećenja računalnih podataka i programa i Računalne prijevare“ ali ova djela u svom biću kao element ne sadrže funkciju plaćanja, odnosno transfer novca. A prema odredbama direkitive da bi postojalo krivično djelo prevare sa bezgotovinskim instrumentom plaćanja u nefizičkom obliku, trebalo bi da je došlo do funkcije plaćanja, odnosno da je izvršen transfer novca. Uzveši u obzir naprijed navedeno predlažemo inkriminisanje novog djela kako je to opisano kod mjere koju treba implementiranti.

Prof. dr Aleksandar R. IVANOVIĆ

2.11.	Razmotriti potrebu proširivanja liste krivičnih sankcija koje se mogu izreći pravnim licima izvršiocima krivičnih djela zloupotrebe, odnosno falsifikovanja bezgotovinskih instrumenata plaćanja sa ciljem prevare.	Izvršena analiza potrebe propisivanja u domaće krivično zakonodavstvo novih krivičnih sankcija za pravna lica izvršioce krivičnih djela zloupotrebe, odnosno falsifikovanja bezgotovinskih instrumenata plaćanja sa ciljem prevare u smislu člana 11 Direktive (EU) 2019/713.	Sprovedeni analizu opravdanosti propisivanja u domaće krivično zakonodavstvo novih krivičnih sankcija za pravna lica izvršioce krivičnih djela koja se tiču zloupotrebe, odnosno falsifikovanja bezgotovinskih instrumenata plaćanja sa ciljem prevare u smislu člana 11 Direktive (EU) 2019/713, te izvršiti eventualne izmjene i dopune krivičnog zakonodavstva po ovom pitanju u zavisnosti od rezultata analize.	Sprovedena analiza opravdanost i propisivanja u domaće krivično zakonodavstvo novih krivičnih sankcija za pravna lica učinioce krivičnih djela koja se tiču zloupotrebe odnosno falsifikovanja bezgotovinskih instrumenata plaćanja sa ciljem prevare u smislu člana 11 Direktive (EU) 2019/713, te izvršene eventualne izmjene i dopune krivičnog zakonodavstva po ovom pitanju u zavisnosti od rezultata analize.	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova; Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policija Brčko distrikta; Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Ministarstvo pravde Republike Srpske.	-	Ova mjerama ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 11 Direktive (EU) 2019/713. * Ova mjerama bi trebalo da bude sprovedena zajedno sa mjerom br. 1.6., 3.8. i 4.28. iz ovog akcionog plana, odnosno sa mjerom 5.27. iz Akcionog plana za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma (Oblast 1) i mjerom 1.9. iz akcionog plana sprečavanje terorizma (Oblast 3).
2.12.	Propisati domaćim pravnim okvirom Bosne i Hercegovine mogućnost određivanja posebnih istražnih radnji za krivično djelo falsifikovanja i zloupotreba bezgotovinskih platnih instrumenata u nefizičkom obliku i krivično djelo prevare sa bezgotovinskim platnim instrumentima	Izvršena izmjena I dopuna odredaba krivično-materijalnog i/ili procesnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini na način da je odredbama koje se odnose na primjenu posebnih istražnih radnji omogućena njihova primjena kod istraživanja i procesuiranja krivičnog djela falsifikovanje i zloupotreba bezgotovinskih platnih instrumenata u nefizičkom obliku i krivično djelo prevare sa bezgotovinskim platnim	Izvršiti izmjene i dopune krivično-materijalnog i/ili procesnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini tako da se njime omogućava primjena posebnih istražnih radnji na krivično djelo falsifikovanje i zloupotreba bezgotovinskih platnih instrumenata u nefizičkom obliku i krivično djelo prevare sa bezgotovinskim platnim	Izvršena izmjena i dopuna odredaba krivično materijalnog i/ili procesnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini na način da je stvorena mogućnost da se posebne istražne radnje odrede za krivično djelo falsifikovanje i zloupotreba bezgotovinskim platnim	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova; Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policija Brčko distrikta; Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Ministarstvo pravde	-	Ova mjerama ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 13 Stav 1 Direktive (EU) 2019/713. * Ispunjeno ove mjeru je uslovljeno prethodnim ispunjenjem mjeru pod 2.9. i 2.10. ovog akcionog plana, ako se u domaćem zakonodavstvu inkriminisu ova krivična djela.

Mapa puta i institucionalnih koraka u usaglašavanju propisa iz oblasti sigurnosti sa EU *acquis*

	u nefizičkom obliku.	platnih instrumenata u nefizičkom obliku i krivičnog djela prevare sa bezgotovinskim platnim instrumentima u nefizičkom obliku.	instrumentima u nefizičkom obliku.	kih platnih instrumenata u nefizičkom obliku i krivično djelo prevare sa bezgotovinskim platnim instrumentima u nefizičkom obliku.	Republike Srpske.		
2.13.	Formirati i ojačati specijalizovane timove za borbu protiv sajber kriminala u svim nadležnim institucijama za provođenje zakona, te formirati posebna odjeljenja za sajber prostor ili u sistematizaciji predviđjeti tužioce i sudije za sajber prostor u nadležnim tužilaštвima i sudovima, sa posebnim fokusom na prevare sa bezgotovinskim instrumentima plaćanja.	Formirani specijalizovani timovi za borbu protiv sajber kriminala u svim nadležnim institucijama za sprovođenje zakona, kao i posebna odjeljenja za sajber prostor sa tužiocima i sudijama za sajber prostor, sa posebnim fokusom na prevare sa bezgotovinskim instrumentima plaćanja.	Izvršiti izmjene i dopune zakona i podzakonskih akata koji se odnose na organizacionu strukturu javnog tužilaštva, sudova te drugih nadležnih organa koji se bave sprovođenjem zakona na način da se propiše formiranje specijalnih odjeljenja za borbu protiv sajber kriminala, sa posebnim fokusom na prevare sa bezgotovinskim instrumentimam plaćanja, te kroz interne procedure regulisati postupke rješavanja hitnih slučajeva, prikupljanja statističkih podatka o prijavama, istragama, optužnicama i presudama za naprijed navedeni oblik kriminalnog ponašanja.	U Bosni i Hercegovini uspostavljen sistem specijalizovanih organa za sprovođenje istraga i krivičnog progona sajber kriminala sa posebnim fokusom na prevare sa bezgotovinskim instrumentima plaćanja, te uspostavljen i interne procedure koje se tiču postupka rješavanja hitnih slučajeva, prikupljanja statističkih podatka o prijavama, istragama, optužnicama i presudama za naprijed navedeni oblik kriminalnog ponašanja.	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova; Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policija Brčko distrikta; Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Ministarstvo pravde Republike Srpske.	-	Ova mjera ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 13 stav 1 i 2, članom 14 i članom 18 stav 2, 3 i 4 Direktive (EU) 2019/713.
2.14.	Odrediti nacionalnu kontakt tačku za potrebe razmijene informacija u vezi krivičnih djela prevare sa bezgotovinskim	Određena nacionalna kontakt tačka za razmijenu informacija u vezi krivičnih djela prevare sa bezgotovinskim	U sklopu Direkcije za koordinaciju policijskih tijela u Bosni i Hercegovini nacionalnu kontakt tačku za razmijenu	U okviru Direkcije za koordinaciju policijskih tijela u Bosni i Hercegovini uspostavljen u	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova;	-	Ova mjera ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 14 Direktive (EU) 2019/713.

Prof. dr Aleksandar R. IVANOVIĆ

	bezgotovinski m instrumentima plaćanja.	instrumentima plaćanja.	informacija u vezi krivičnih djela prevare sa bezgotovinsim instrumentima plaćanja sa organima Evropske unije i nadležnim tijelima drugih država članica.	nacionalnu kontakt tačku za razmjenu informacija u vezi krivičnih djela prevare sa bezgotovinsim instrumentima plaćanja sa organima Evropske unije i nadležnim tijelima drugih država članica.	Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policija Brčko distrikta.		
2.15.	Odredbama krivično- procesnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini eksplicitno propisati mogućnost prijavljivanja krivičnih djela onlajn putem.	Mogućnost podnošenja onlajn putem prijave tužiocu o izvršenom krivičnom djelu propisana krivično- procesnim zakonodavstvom Bosne i Hercegovine.	Izvršiti izmjene i dopune odredaba krivično- procesnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini koje se odnose na podnošenje krivične prijave na način da se eksplicitno propiše mogućnost prijavljivanja krivičnog djela onlajn putem.	Uspostavljeno onlajn prijavljivanja krivičnih djela u Bosni i Hercegovini.	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova; Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policija Brčko distrikta; Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Ministarstvo pravde Republike Srpske.	-	Ova mjera ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 15 Direktive (EU) 2019/713.
2.16.	Uspostaviti sistem institucija zaduženih za podršku žrtvama krivičnih djela, djela prevara sa bezgotovinsim instrumentima plaćanja izvršenih zloupotrebotom ličnih podataka.	Sistem institucija za podršku žrtvama krivičnih djela prevara sa bezgotovinskim instrumentima plaćanja izvršena zloupotrebotom ličnih podaka uspostavljen u Bosni i Hercegovini.	Zakonskim i/ili podzakonskim aktima kreirati sistem institucija čija će dužnost biti da pruži podršku žrtvama krivičnih djela prevara sa instrumentima bezgotovinskog plaćanja izvršenih zloupotrebotom ličnih podataka na području	U Bosni i Hercegovini uspostavljen sistem institucija za podršku žrtvama krivičnih djela prevara sa bezgotovinskim instrumentima plaćanja koja su izvršena zloupotrebo	Agencija za zaštitu ličnih podataka u Bosni i Hercegovini.	-	Ova mjera ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 16 stav 1 i 2 Direktive (EU) 2019/713.

Mapa puta i institucionalnih koraka u usaglašavanju propisa iz oblasti sigurnosti sa EU *acquis*

			Bosne i Hercegovine.	m ličnih podataka.			
2.17.	U saradnji sa akademskom zajednicom i organizacijama civilnog društva sprovoditi kampanje podizanja svijesti o opasnosti krivičnih djela prevara sa bezgotovinskim instrumentima plaćanja.	U Bosni i Hercegovini se redovno sprovode kampanje koje imaju za cilj prevenciju krivičnih djela prevare sa bezgotovinskim instrumentima plaćanja.	Uspostaviti saradnju između policijskih agencija u Bosni i Hercegovini, akademske zajednice i organizacija civilnog društva sa ciljem kreiranja preventivnih kampanja u odnosu na krivična djela prevare sa bezgovotovinskim instrumentima plaćanja.	Kampanje koje imaju za cilj prevenciju krivičnih djela prevara sa bezgotovinskim instrumentima plaćanja putem podizanja svijesti građana o ovom vidu kriminalnog ispoljavanja i podizanja nivoa otpornosti zajednice na ovaj kriminalni fenomen se redovno sprovode u Bosni i Hercegovini.	Policijske agencije u Bosni i Hercegovini; Akademska zajednica u Bosni i Hercegovini; Civilni sector Bosne i Hercegovine.	-	Ova mjera ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 17 Direktive (EU) 2019/713.

Cilj 3. Usaglašavanje domaćeg pravnog okvira Bosne i Hercegovine sa Direktivom 2011/36/EU protiv trgovine ljudima

Indikatori cilja:		Bazna vrijednost		Ciljana (projektovana) vrijednost indikatora			
R. br. mјere	Naziv mјere	Indikator ispunjenosti (kvaliteta) mјere	Aktivnost	Indikatori aktivnosti	Odgovorni subjekti	Rok	Napomene
3.18.	Razmotriti potrebu proširivanja liste krivičnih sankcija koje se mogu izreći pravnim licima izvršiocima krivičnih djela koja se odnose na trgovinu ljudima.	Izvršena analiza potrebe propisivanja u domaće krivično zakonodavstvo novih krivičnih sankcija za pravna lica izvršioce krivičnih djela koja se tiču trgovine ljudima u smislu člana 6 Direktive 2011/36/EU protiv trgovine ljudima, te izvršena izmjena i	Sprovesti analizu opravdanosti propisivanja u domaće krivično zakonodavstvo novih krivičnih sankcija za pravna lica izvršioce krivičnih djela koja se tiču trgovine ljudima u smislu člana 6 Direktive 2011/36/EU protiv trgovine ljudima, te izvršiti eventualne izmjene i	Sprovedena analiza opravdanost i propisivanja u domaće krivično zakonodavstvo novih krivičnih sankcija za pravna lica učinioce krivičnih djela koja se tiču krivičnih djela koja se tiču trgovine ljudima u smislu člana	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova; Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policija Brčko distrikta; Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo	-	Ova mjera ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 6 Direktive 2011/36/EU protiv trgovine ljudima. * Ova mјera bi trebalo da bude sprovedena zajedno sa mjerom br. 1.6. i 2.11. i 4.28. iz ovog akcionog plana, kao i mjerom 5.27. iz Akcionog plana za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma (Oblast

Prof. dr Aleksandar R. IVANOVIĆ

		dopuna krivičnog zakonodavstva po ovom pitanju.	dopune krivičnog zakonodavstva po ovom pitanju u zavisnosti od rezultata analize.	6 Direktive 2011/36/EU protiv trgovine ljudima, te izvršiti eventualne izmjene i dopune krivičnog zakonodavstva po ovom pitanju u zavisnosti od rezultata analize.	pravde Bosne i Hercegovine; Ministarstvo pravde Republike Srpske.		1.) i mjerom 1.9. iz akcionog plana spriječavanje terorizma (Oblast 3.).
3.19.	Preduzeti mjeru sa ciljem unapređenja efikasnosti postojećeg sistema pružanja pomoći i podrške žrtvama trgovine ljudima sa posebnim fokusom na djecu žrtve ovog vida kriminolog ispoljavanja.	Sistem pružanja pomoći i podrške žrtvama krivičnih djela trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini uskladen sa standardima postavljenim u članu 13, 14, 15 i 16 Direktive 2011/36/EU protiv trgovine ljudima.	Sprovesti analizu strateških dokumenata, akcionalih planova, te internih procedura koji se tiču pružanja pomoći i podrške žrtvama trgovine ljudima u cilju ocjene u kom obimu je ta pomoć i podrška u skladu sa standardima postavljenim u članu 13, 14, 15 i 16 Direktive 2011/36/EU, sa posebnim fokusom na djecu žrtve trgovine ljudima, te preduzeti mjeru na unapređenju istih, odnosno dostizanju naprijed navedenih standarda.	Nacionalni sistem pružanja pomoći i podrške žrtvama krivičnih djela trgovine ljudima Bosni i Hercegovine uskladen sa standardima postavljenim u članu 13, 14, 15 i 16 Direktive 2011/36/EU protiv trgovine ljudima, sa posebnim fokusom na zaštitu djece.	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova; Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policija Brčko distrikta; Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Ministarstvo pravde Republike Srpske.	-	Ova mjeru ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 13, 14, 15 i 16 Direktive 2011/36/EU protiv trgovine ljudima
3.20.	Ojačati saradnju sa akademskom zajednicom i organizacijama a civilnog društva na polju sproveđenja kampanje podizanja svijesti o opasnosti trgovine ljudima.	U Bosni i Hercegovini se redovno sprovode zajedničke kampanje nadležnih državnih organizacija, akademske zajednice i civilnog sektora koje imaju za cilj prevenciju trgovine ljudima.	Uspostaviti čvršću saradnju između policijskih agencija u Bosni i Hercegovini, akademske zajednice i organizacija civilnog društva sa ciljem kreiranja preventivnih kampanja u odnosu na krivična djela	Kampanje koje imaju za cilj prevenciju trgovine ljudima putem podizanja svijesti građana o ovom vidu kriminalnog ispoljavanja i podizanja nivoa otpornosti zajednice na	Policajcke agencije u Bosni i Hercegovini; Akademska zajednica u Bosni i Hercegovini; Civilni sektor Bosne i Hercegovine.	-	Ova mjeru ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 18 stav 1 i 2 Direktive 2011/36/EU protiv trgovine ljudima.

Mapa puta i institucionalnih koraka u usaglašavanju propisa iz oblasti sigurnosti sa EU *acquis*

			trgovine ljudima.	ovaj kriminalni fenomen se redovno sprovode u Bosni i Hercegovini			
3.21.	Ojačati saradnju sa akademskom zajednicom i organizacijama civilnog društva na polju sprovođenja specijalizovanih obuka za državne službenike koji rade na polju suzbijanja i sprečavanja trgovine ljudima.	U Bosni i Hercegovini uspostavljena saradnja nadležnih državnih organizacija, akademske zajednice i civilnog sektora u dizajniranju i realizaciji stručnih obuka za državne službenike koji rade na suzbijanju i sprečavanju trgovine ljudima.	Uspostaviti čvršću saradnju između policijskih agencija u Bosni i Hercegovini, akademske zajednice i organizacija civilnog društva sa ciljem kreiranja kurikuluma za obuku državnih službenika koji rade na liniji rada za suzbijanje krivičnih djela trgovine ljudima.	U Bosni i Hercegovini od strane nadležnih državnih tijela, akademske zajednice i organizacija civilnog društva realizuju se stručne obuke za državne službenike koji rade na suzbijanju i sprečavanju trgovine ljudima.	Policijske agencije u Bosni i Hercegovini; Akademska zajednica u Bosni i Hercegovini; Civilni sektor Bosne i Hercegovine.	-	Ova mjerama ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 18 stav 2 Direktive 2011/36/EU protiv trgovine ljudima.

Cilj 4. Usaglašavanje domaćeg pravnog okvira Bosne i Hercegovine sa Direktivom 2013/40/EU o napadima na informacione sisteme

Indikatori cilja:		Bazna vrijednost		Ciljana (projektovana) vrijednost indikatora			
R. br. mjere	Naziv mjeru	Indikator ispunjenosti (kvaliteta) mjeru	Aktivnost	Indikatori aktivnosti	Odgovorni subjekti	Rok	Napomene
Pravni okvir Bosne i Hercegovine usklađen sa Direktivom 2013/40/EU o napadima na informacione sisteme.	Bosna i Hercegovina posjeduje pravni okvir u kome nisu implementirane u potpunosti sve odredbe propisane Direktivom 2013/40/EU o napadima na informacione sisteme.	Po okončanju primjene ovog Akcionog plana pravni okvir Bosne i Hercegovine usklađen sa odredbama Direktive 2013/40/EU o napadima na informacione sisteme.					
4.22.	U krivičnim zakonima na entitetskom nivou u dijelu koje se odnosi na značenje izraza propisati značenje izraza računarski, odnosno informacioni sistem i izraza računarski podaci u skladu sa standardima postavljenim u članu 2 tačka a) i b) Direktive 2013/40/EU.	Krivični zakoni na entitetskom nivou eksplicitno propisuju definiciju izraza računarski, odnosno informacioni sistem i izraz računarski podaci u skladu sa standardima postavljenim u članu 2 tačka a) i b) Direktive 2013/40/EU.	Izvršiti izmjene i dopune materijanog krivičnog zakonodavstva na entitetskom nivou kako bi se u dijelu koji se odnosi na značenje izraza eksplicitno propisalo značenje izraza računarski, odnosno informacioni sistem i izraz računarski podaci u skladu sa odredbama člana 2 tačka a)	Značenje izraza računarski, odnosno informacioni sistem i izraza računarski podaci eksplicitno propisano entitetskim krivičnim zakonima u Bosni i Hercegovini.	Ministarstvo unutrašnjih poslova Federacija Bosne i Hercegovine; Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policija Brčko distrikta.	-	Ova mjerama ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 2 tačka a) i b) Direktive 2013/40/EU o napadima na informacione sisteme.

Prof. dr Aleksandar R. IVANOVIĆ

			i b) Direktive 2013/40/EU.				
4.23.	U krivičnim zakonima na entitetskom nivou u dijelu koji se odnosi na bića krivičnih djela nezakonitog ometanja informacionog sistema dopuniti bića krivičnih djela na način da se eksplicitno propišu radnje kojima se izaziva negativna posljedica.	Unosom, prenosom, oštećivanjem, brisanjem, uništavanje, mijenjanjem ili prikrivanjem računarskih podataka, ili onemogućavanje pristupa takvim podacima su eksplicitno definisane kao radnje bića krivičnog djela ometanja informacionog sistema u krivičnim zakonima na entitetskom nivou u Bosni i Hercegovini.	Izvršiti izmjene i dopune bića krivičnih djela nezakonitog ometanja informacionog sistema na entitetskom nivou na način da se eksplicitno propišu radnje izvršenja ovih djela u skladu sa odredbom člana 4 Direktive 2013/40/EU.	Radnje izvršenja krivičnog djela u smislu unosa, prenosa, brisanja, uništavanja, mijenjana ili prikrivanja računarskih podataka, ili onemogućavanja pristupa takvim podacima eksplicitno propisane kao radnje izvršenja krivičnog djela nezakonitog ometanja informacionog sistema.	Ministarstvo unutrašnjih poslova Federacija Bosne i Hercegovine; Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policija Brčko distrikta.	-	Ova mjerama ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 4 Direktive 2013/40/EU o napadima na informacione sisteme.
4.24.	U krivičnom zakonodavstvu Republike Srpske propisati kažnjavanje za neovlašćenu izradu, nabavljanje, uvoz, prodaju, posjedovanje, distribuciju ili činjenje drugom dostupnih posebnih naprava, sredstava, računarskih programa ili računarskih podataka stvorenih ili prilagođenih radi izvršenja krivičnih djela računarskog kriminaliteta.	Krivičnim zakonodavstvom Republike Srpske propisano kažnjavanje za proizvodnju, nabavljanje, uvoz, posjedovanje, distribuciju ili davanje drugom na upotrebu alata za činjenje krivičnih djela računarskog kriminaliteta u smislu odredaba iz člana 7 Direktive 2013/40/EU.	Izvršiti izmjene i dopune krivičnog zakonodavstva Republike Srpske na način da se istim propisuje kažnjavanje za proizvodnju, nabavljanje, uvoz, posjedovanje, distribuciju ili davanje drugom na upotrebu alata za činjenje krivičnih djela računarskog kriminaliteta u smislu odredaba iz člana 7 Direktive 2013/40/EU.	Proizvodnja, nabavljanje, uvoz, posjedovanje, distribucija ili davanje drugom na upotrebu alata za činjenje krivičnih djela računarskog kriminalitet a u smislu odredaba iz člana 7 Direktive 2013/40/EU sankcionisanim krivičnim Zakonodavstvom Republike Srpske.	Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske.	-	Ova mjerama ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 7 Direktive 2013/40/EU o napadima na informacione sisteme.
4.25.	Kod krivičnih djela nezakonitog ometanja računarskog, odnosno informacionog sistema i	Izmijenjena i dopunjena bića krivičnih djela ometanja računarskog, odnosno informacionog sistema i	Izvršiti izmjene i dopune entitetskih krivičnih zakona u smislu bića krivičnih djela ometanja računarskog,	Biće krivičnih djela ometanja računarskog odnosno informacionog sistema i	Ministarstvo unutrašnjih poslova Federacije Bosne i Hercegovine; Ministarstvo unutrašnjih	-	Ova mjerama ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 8 stav 2 Direktive 2013/40/EU o napadima na

Mapa puta i institucionalnih koraka u usaglašavanju propisa iz oblasti sigurnosti sa EU *acquis*

	krivičnog djela nezakonitog ometanja računarskih podataka na entitetskom nivou izričito propisati kažnjavanje i za pokušaj.	krivičnog djela nezakonitog ometanja računarskih podataka na nivou entiteta na način da je za ista izričito propisano kažnjavanje i za pokušaj ovih djela.	odnosno informaconog sistema i krivičnog djela nezakonitog ometanja računarskih podataka na način da se izričito propiše kažnjavanje i za pokušaj ovih djela.	krivičnog djela nezakonitog ometanja računarskih podataka uskladeno sa članom 8 stav 2 Direktive 2013/40/EU u smislu da je za ova djela izričto propisano kažnjavanje i za pokušaj.	poslova Republike Srpske, Policija Brčko distrikta.		informacione sisteme.
4.26.	U entitetskim krivičnim zakonima povećati minimalnu visinu maksimalne kazne zatvora za krivična djela Neovlašćen pristup računarskom sistemu, Nezakonito ometanje računarskog sistema, Nezakonito ometanje računarskih podataka, Nezakonito presretanje računarskih podataka i Pravljjenje, nabavljanje i davanje drugom sredstava za izvršenje računarskih krivičnih djela entitetskim krivičnim zakonima propisanih u skladu sa članom 9 stav 1 i 2 Direktive 2013/40/EU o napadima na informacione sisteme.	Minimlana visina maksimalne kazne zatvora za fizička lica učinioce krivičnih djela Neovlašćem pristup računarskom sistemu, Nezakonito ometanje računarskog sistema, Nezakonito ometanje računarskih podataka, Nezakonito presretanje računarskih podataka i Pravljjenje, nabavljanje i davanje drugom sredstava za izvršenje računarskih krivičnih djela entitetskim krivičnim zakonima propisanih u skladu sa članom 9 stav 1 i 2 Direktive 2013/40/EU o napadima na informacione sisteme.	Izvršiti izmjene i dopune krivičnih zakona na entitetskom nivou na način da se minimalna visina maksimalne kazne zatvora za fizička lica učinioce krivičnih djela Neovlašćem pristup računarskom sistemu, Nezakonito ometanje računarskog sistema, Nezakonito ometanje računarskog sistema, Nezakonito ometanje računarskih podataka, Nezakonito presretanje računarskih podataka i Pravljjenje, nabavljanje i davanje drugom sredstava za izvršenje računarskih krivičnih djela entitetskim nivou uskladene sa minimumom standarda postavljenim u članu 9 stav 1 i 2 Direktive 2013/40/EU o napadima na informacione sisteme.	Minimlalna visina maksimalne kazne zatvora za fizička lica učinioce krivičnih djela Neovlašćem pristup računarsko m sistemu, Nezakonito ometanje računarskog sistema, Nezakonito ometanje računarskih podataka, Nezakonito presretanje računarskih podataka i Pravljjenje, nabavljanje i davanje drugom sredstava za izvršenje računarskih krivičnih djela na entitetskom nivou uskladene sa minimumom standarda postavljenih Direktivom 2013/40/EU o napadima na informacione sisteme.	Ministarstvo unutrašnjih poslova Federacije Bosne i Hercegovine; Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policija Brčko distrikta.	-	Ova mjera ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 9 stav 1 i 2 Direktive 2013/40/EU o napadima na informacione sisteme.
4.27.	U entitetskim krivičnim zakonima	Minimlana visina maksimalne	Izvršiti izmjene i dopune krivičnih zakona	Izmijenjena i dopunjena bića	Ministarstvo unutrašnjih poslova	-	Ova mjera ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog

Prof. dr Aleksandar R. IVANOVIĆ

	povećati minimalnu visinu maksimalne kazne zatvora za krivična djela Nezakonito ometanje računarskog sistema i Nezakonito ometanje računarskih podataka, u odnosu na kvalifikatorne okolnosti propisane Direktviom o napadima na informacione sisteme.	kazne zatvora za fizička lica učinioce krivičnih djela Nezakonito ometanje računarskog sistema i Nezakonito ometanje računarskih podataka, kada postoje kvalifikatorne okolnosti, entitetskim krivičnim zakonima propisane u skladu sa članom 9 stav 4 Direktive 2013/40/EU o napadima na informacione sisteme.	na entitetskom niovu na način da se izmjene i dopune bića krivičnih djela Nezakonito ometanje računarskog sistema i krivičnog djela Nezakonito ometanje računarskih podataka tako da kada su izvršena pod određenim kvalifikatornim okolnostima minimalna visina maksimalne kazne zatvora za fizička lica učinioce krivičnih djela bude u skladu sa minimalnim standardima postavljenim u članu 9 stav 4 Direktive 2013/40/EU o napadima na informacione sisteme.	krivičnih djela Nezakonito ometanje računarskog sistema i krivičnog djela Nezakonito ometanje računarskih podataka tako da kada su izvršena pod određenim kvalifikatornim okolnostima minimalna visina maksimalne kazne zatvora za fizička lica učinioce krivičnih djela koji su ista počinili pod taksativno navedenim kvalifikator nim okolnostima budu u skladu sa minimumom standarda postavljeni m članom 9 stav 4 Direktive 2013/40/EU o napadima na informacione sisteme.	Federacije Bosne i Hercegovine; Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policija Brčko distrikta.		okvira sa članom 9 stav 4 Direktive 2013/40/EU o napadima na informacione sisteme.
4.28.	Razmotriti potrebu proširivanja liste krivičnih sankcija koje se mogu izreći pravnim licima izvršiocima krivičnih djela računarskog kriminaliteta.	Izvršena analiza potrebe propisivanja u domaće krivično zakonodavstvo novih krivičnih sankcija za pravna lica izvršioce krivičnih djela računarskog kriminaliteta u smislu člana 11 Direktive 2013/40/EU o napadima na informacione sisteme.	Sprovedi analizu opravdanosti propisivanja u domaće krivično zakonodavstvo novih krivičnih sankcija za pravna lica izvršioce krivičnih djela računarskog kriminaliteta u smislu člana 11 Direktive 2013/40/EU o napadima na informacione sisteme, te izvršiti eventualne izmjene i dopune krivičnog	Sprovedena analiza opravdanost i propisivanja u domaće krivično zakonodavstvo novih krivičnih sankcija za pravna lica učinioce krivičnih djela koja se tiču krivičnih djela računarskog kriminalitet a u smislu člana 11 Direktive 2013/40/EU	Ministarstvo unutrašnjih poslova Federacije Bosne i Hercegovine; Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policija Brčko distrikta.	-	Ova mjerama imaju za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 11 Direktive 2013/40/EU o napadima na informacione sisteme. * Ova mjerama bi trebalo da bude sprovedena zajedno sa mjerom br. 1.6, 2.11, 3.18. iz ovog akcionog plana, kao i mjerom 5.27. iz Akcionog plana za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma (Oblast 1.) i mjerom 1.9. iz akcionog plana

			zakonodavstva po ovom pitanju u zavisnosti od rezultata analize.	protiv o napadima na informacione sisteme, te izvršiti eventualne izmjene i dopune krivičnog zakonodavstva po ovom pitanju u zavisnosti od rezultata analize.			sprečavanje terorizma (Oblast 3.).
4.29.	Odrediti nacionalnu kontakt tačku za potrebe razmjene informacija u vezi sa računarskim krivičnim djelima.	Određena nacionalna kontakt tačka za razmjenu informacija u vezi sa računarskim krivičnim djelima.	U sklopu Direkcije za koordinaciju policijskih tijela u Bosni i Hercegovini nacionalnu kontakt tačku za razmjenu informacija u vezi računarskih krivičnih djela sa organima Evropske unije i nadležnim tijelima drugih država članica.	U okviru Direkcije za koordinaciju policijskih tijela u Bosni i Hercegovini uspostaviti nacionalnu kontakt tačku za razmjenu informacija u vezi računarskih krivičnih djela sa organima Evropske unije i nadležnim tijelima drugih država članica.	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova; Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policija Brčko distrikta.	-	Ova mjera ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 13 Direktive 2013/40/EU.

4.3. Suzbijanje terorizma

Oblast 3. Suzbijanje terorizma							
Cilj 1. Usaglašavanje domaćeg pravnog okvira Bosne i Hercegovine sa Direktivom (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma							
Indikatori cilja:				Indikatori cilja:		Indikatori cilja:	
Pravni okvir Bosne i Hercegovine uskladen sa Direktivom (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma.				Bosna i Hercegovina posjeduje pravni okvir u kome nisu implementirane u potpunosti sve odredbe propisane Direktivom (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma.		Po okončanju primjene ovog Akcionog plana pravni okvir Bosne i Hercegovine uskladen sa odredbama Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma.	
R. br. mјere	Naziv mјere	Indikator ispunjenosti (kvaliteta) mјere	Aktivnost	Indikatori aktivnosti	Odgovorni subjekti	Rok	Napomene
1.1.	Proširiti listu radnji u smislu terorističkog čina na način da ona uključuje i upotrebu radiološkog oružja i nezakonito ometanje informacionih sistema i nezakonito ometanje podataka na način kako je to navedeno u članu 4 Direktive 2013/40 EU.	Izmijenjeno biće krivičnog djela terorizam na način da lista radnji terorističkog čina sadrži i upotrebu radiološkog oružja i ometanje podataka na način kako je to navedeno u članu 4 Direktive 2013/40 EU, te izmijenjene odredbe Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti.	Izvršiti izmjene i dopune krivično-materijalnog zakonodavstva Bosne i Hercegovine u smislu proširenja liste radnji koje se smatraju terorističkim činom kao i odredba Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti.	Lista radnji koje se smatraju terorističkim činom u smislu krivičnog djela terorizam sadrži i upotrebu radiološkog oružja i ometanje podataka na način kako je to navedeno u članu 4 Direktive 2013/40 EU.	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova; Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policija Brčko distrikta; Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Ministarstvo pravde Republike Srpske.	-	Ova mјera ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 3 stav 1 tačka e) i f) Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma.
1.2.	Inkriminisati kao krivično djelo pohadanje terorističke obuke.	Dopunjeno biće krivičnog djela obuka za izvođenje terorističkih aktivnosti na način da je uveden još jedan stav u kome je kao radnja izvršenja ovog djela propisano i pohađanje terorističke obuke.	Izvršiti izmjene i dopune krivičnog materijalnog zakonodavstva Bosne i Hercegovine u smislu dopune bića krivičnog djela obuke za izvođenje terorističkih aktivnosti na način da se uključi još jedan stav kojim će u zonu kažnjivosti biti uključeno i pohađanje terorističke obuke.	Izvršene dopune krivično-materijalnog zakonodavstva Bosne i Hercegovine u smislu bića krivičnog djela obuke za izvođenje terorističkih aktivnosti na način da je istim kažnjivo i pohađanje terorističke obuke.	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova; Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policija Brčko distrikta; Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine;	-	Ova mјera ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 8 Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma.

Mapa puta i institucionalnih koraka u usaglašavanju propisa iz oblasti sigurnosti sa EU *acquis*

					Ministarstvo pravde Republike Srpske.		
1.3.	Inkriminisati kao krivično djelo putovanje u terorističke svrhe.	Krivično djelo putovanje u terorističke svrhe inkriminisano domaćim pravnim okvirom Bosne i Hercegovine.	Izvršiti izmjene i dopune krivičnog materijalnog zakonodavstva Bosne i Hercegovine u smislu uvođenja novog krivičnog djela putovanje u terorističke svrhe.	Izvršene izmjene i dopune krivično-materijalnog zakonodavstva Bosne i Hercegovine na način da je istim predviđeno sankcionisanje putovanja u terorističke svrhe.	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova; Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policija Brčko distrikta; Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Ministarstvo pravde Republike Srpske.	-	Ova mjerama ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 9 Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma.
1.4.	Inkriminisati kao krivično djelo organizovanja, odnosno omogućavanja putovanja u terorističke svrhe.	Krivično djelo organizovanje, odnosno omogućavanje putovanja u terorističke svrhe inkriminisano domaćim pravnim okvirom Bosne i Hercegovine.	Izvršiti izmjene i dopune krivičnog materijalnog zakonodavstva Bosne i Hercegovine u smislu uvođenja novog krivičnog djela organizovanja, odnosno omogućavanja putovanja u terorističke svrhe.	Izvršene izmjene i dopune krivično-materijalnog zakonodavstva Bosne i Hercegovine na način da je istim predviđeno sankcionisanje organizovanja, odnosno omogućavanja putovanja u terorističke svrhe.	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova; Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policija Brčko distrikta; Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Ministarstvo pravde Republike Srpske.	-	Ova mjerama ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 10 Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma.
1.5.	Inkriminisati druga krivična djela provezana sa terorističkim aktivnostima u smislu teške krađe, iznude i izrade i upotrebe	U domaćem pravnom okviru Bosne i Hercegovine kriminalizovane ciljano preduzete radnje krivičnog djela teške krađe, iznude i	Izvršiti izmjene i dopune krivično-materijalnog zakonodavstva Bosne i Hercegovine u smislu kriminalizovanja i izvršenja teške	Izvršene izmjene i dopune krivično-materijalnog zakonodavstva Bosne i Hercegovine na način da je istim	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova; Ministarstvo unutrašnjih	-	Ova mjerama ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 12 Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma.

Prof. dr Aleksandar R. IVANOVIĆ

	lažnih isprava sa ciljem izvršenja nekog od terorističkih krivičnih djela.	izrade ili korišćenja lažnih administrativnih dokumenata kao krivična djela u vezi sa terorističkim aktivnostima.	krađe, iznude i izrade ili korišćenja lažnih administrativnih dokumenata u cilju izvršenja krivičnih djela terorizma kao krivičnih djela u vezi sa terorističkim aktivnostima.	predviđeno sankcionisan je drugih krivičnih djela povezanih sa terorističkim aktivnošćima u smislu teške krađe, iznude, izrade ili korišćenja lažnih administrativnih dokumenata sa ciljem izvršenja krivičnih djela teorizma.	poslova Republike Srpske, Policija Brčko distrikta; Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Ministarstvo pravde Republike Srpske.		
1.6.	Uskladiti kaznenu politiku za fizička lica izvršioce krivičnih djela terorizma sa odredbama Direktive o borbi protiv terorizma.	U domaćem pravnom okviru Bosne i Hercegovine za fizička lica učinioce krivičnih djela terorizma poropisane su efikasne, proporcionalne i odvraćajuće krivične sankcije koje su teže on onih koje su zaprijećene za takva krivična djela bez postojanja posebne namjere koja se zahtijeva u smislu postojanaj teorističkih djela.	Izvršiti izmjene i dopune krivičnog materijalnog zakonodavstva Bosne i Hercegovine u smislu povećanja kazni za fizička lica izvršioce krivičnih djela terorizma i određivanja minimum maksimalne kazne za teroristička djela u skladu sa odredbama Direktive o borbi protiv terorizma.	Izvršene izmjene i dopune krivično materijalnog zakonodavstva Bosne i Hercegovine na način da je kaznena politika za fizička lica izvršioce krivičnih djela terorizma uskladena sa odredbama Direktive o borbi protiv terorizma.	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova; Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policija Brčko distrikta; Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Ministarstvo pravde Republike Srpske.	-	Ova mjerama imaju za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 15 stav 1, 2 i 3 Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma.
1.7.	Propisati mogućnost uzimanja kao otežavajuće okolnosti prilikom odmjeravanja kazne činjenice da je regrutovanje za terorizam ili pružanje obuke za terorizam usmjereno prema djetetu.	U domaćem pravnom okviru Bosne i Hercegovine propisana je mogućnost uzimanja kao otežavajuće okolnosti prilikom odmjeravanja kazne za učinioca krivičnog djela regrutovanja za terorizam ili pružanja obuke	Izvršiti izmjene i dopune krivičnog materijalnog zakonodavstva Bosne i Hercegovine u smislu eksplicitnog navođenja kao moguće otežavajuće okolnosti činjenice da je regrutovanje za terorizam ili pružanje obuke	Izvršene izmjene i dopune krivično-materijalnog zakonodavstva Bosne i Hercegovine na način eksplicitno navedene mogućnosti uzimanja kao otežavajuće okolnosti pri odmjeravanju	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova; Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policija Brčko distrikta;	-	Ova mjerama imaju za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 15 stav 4 Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma.

Mapa puta i institucionalnih koraka u usaglašavanju propisa iz oblasti sigurnosti sa EU *acquis*

		za teorizam činjenica da su ova djela usmjerena prema djetu.	za terorizam učinjeno prema djetu.	u kazne učiniocu krivičnog djela navođenje na terorizam i pružanje terorističke obuke kada su ova djela učinjena prema djetu.	Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Ministarstvo pravde Republike Srpske.		
1.8.	Razmotriti potrebu propisivanja u nacionalnom zakonodavstvu u uslova za izricanje blažih kazni od propisanih za teroristička djela u situacijama u kojima se učinilac odrekao terorističke aktivnosti, pružio administrativnim ili sudskim organima informacije koje inače ne bi mogli da dobiju, pomogao da sprječe ili ublaže posljedice krivičnog djela i identifikuju ili privedu pravdi druge počinioce, pronađu dokaze, ili sprječe izvršenje terorističkih krivičnih djela.	Izvršena analiza potrebe propisivanja u domaće krivično zakonodavstvo olakšavajućih okolnosti za učinioce terorističkih krivičnih djela u smislu člana 16. Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma, te izvršena izmjena i dopuna krivičnog zakonodavstva po ovom pitanju.	Sprovedisti analizu opravdanosti propisivanja u domaće krivično zakonodavstvo olakšavajućih okolnosti za učinioce terorističkih krivičnih djela u smislu člana 16 Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma, te izvršiti eventualne izmjene i dopune krivičnog zakonodavstva po ovom pitanju u zavisnosti od rezultata analize.	Sprovedena analiza opravdanosti implementacije člana 16 Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma u nacionalno krivično zakonodavstvo Bosne i Hercegovine ..	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova; Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policija Brčko distrikta; Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Ministarstvo pravde Republike Srpske.	-	Ova mjerama ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 16 Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma * 23 države članice Evropske unije su djelimično ili u potpunosti odredbe ovog člana implementirale u svoja nacionalna krivična zakonodavstva.
1.9.	Razmotriti potrebu proširivanja liste krivičnih sankcija koje se mogu izreći pravnim licima izvršiocima terorističkih	Izvršena analiza potrebe propisivanja u domaće krivično zakonodavstvo novih krivičnih sankcija za pravna lica izvršioce terorističkih	Sprovedisti analizu opravdanosti propisivanja u domaće krivično zakonodavstvo novih krivičnih sankcija za pravna lica izvršioce	Sprovedena analiza opravdanosti propisivanja u domaće krivično zakonodavstvo novih krivičnih sankcija za pravna lica	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova; Ministarstvo unutrašnjih poslova	-	Ova mjerama ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 18 Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma. * 21 država članica Evropske unije je djelimično ili u

Prof. dr Aleksandar R. IVANOVIĆ

	krivičnih djela.	kirivičnih djela u smislu člana 18 Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma, te izvršena izmjena i dopuna krivičnog zakonodavstva po ovom pitanju.	terorističkih krivičnih djela u smislu člana 18 Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma, te izvršiti eventualne izmjene i dopune krivičnog zakonodavstva po ovom pitanju u zavisnosti od rezultata analize.	učinioce terorističkih krivičnih djela u smislu člana 19 Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma, te izvršene eventualne izmjene i dopuna krivičnog zakonodavstva po ovom pitanju u zavisnosti od rezultata analize.	Republike Srpske, Policija Brčko distrikta; Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Ministarstvo pravde Republike Srpske.		potpunosti odredbe ovog člana implementirala u svoja nacionalna krivična zakonodavstva. * Ova mjeru bi trebala biti sprovedena zajedno sa mjerom br. 1.6. i 2.11. i 4.28. iz plana Sprečavanje i suzbijanje organizovanog kriminala i drugih nelegalnih, kao i mjerom 5.27. iz Akcionog plana za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma (Oblast 1.).
1.10.	Propisati domaćim pravnim okvirom Bosne i Hercegovine mogućnost određivanja posebnih istražnih radnji na krivična djela povezana sa terorističkim aktivnostima.	Izvršena izmjena i dopuna odredaba krivičnog materijalnog i/ili procesnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini na način da je odredbama koje se odnose na primjenu posebnih istražnih radnji omogućena njihova primjena kod istraživanja i procesuiranja krivičnih djela povezanih sa terorističkim aktivnostima.	Izvršiti izmjene i dopune krivično-materijalnog i/ili procesnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini tako da se njime omogućava primjena posebnih istražnih radnji na krivična djela povezana sa terorističkim aktivnostima.	Izvršena izmjena i dopuna odredaba krivično-materijalnog i/ili procesnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini na način da je stvorena mogućnost da se posebne istražne radnje odrede za djela povezana sa terorizmom.	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova; Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policija Brčko distrikta; Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Ministarstvo pravde Republike Srpske.	-	Ova mjeru ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 20 stav 1 Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma.
1.11.	Propisati domaćim pravnim okvirom Bosne i Hercegovine eksplicitno formulisanu odredbu o obaveznoj primjeni mjera zamrzavanja i konfiskacije imovinske koristi u vezi sa krivičnim	Izvršena izmjena i dopuna odredaba krivično-materijalnog zakonodavstva, kao i posebnih zakona kojima se u Bosni i Hercegovini tretira pitanje oduzimanja nelegalno stečene imovinske koristi, na način	Izvršiti izmjene i dopune odredaba krivično-materijalnog zakonodavstva, kao i posebnih zakona kojima se u Bosni i Hercegovini tretira pitanje oduzimanja nelegalno stečene imovinske koristi, na način	Izvršena izmjena i dopuna odredaba krivično-materijalnog zakonodavstva, kao i posebnih zakona kojima se u Bosni i Hercegovini tretira pitanje oduzimanja	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova; Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policija Brčko distrikta;	-	Ova mjeru ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 20 stav 2 Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma.

Mapa puta i institucionalnih koraka u usaglašavanju propisa iz oblasti sigurnosti sa EU *acquis*

	djelima obuhvaćenim Direktivom o borbi protiv terorizma.	koristi, na način da se eksplicitno propisuje obaveza primjene mjera zamrzavanja i konfiskacije imovinske koristi koja je ostvarena izvršenjem ili doprinosom izvršenju krivičnih djela koja su obuhvaćena Direktivom o borbi protiv terorizma.	da se striktno propisuje obaveza primjene mjera zamrzavanja i konfiskacije imovinske koristi koja je ostvarena izvršenjem ili doprinosom izvršenju krivičnih djela koja su obuhvaćena Direktivom o borbi protiv terorizma.	nelegalno stećene imovinske koristi, tako da je propisana striktna obaveza zamrzavanja i konfiskacije imovinske koristi koja je ostvarena izvršenjem ili doprinosom izvršenja krivičnih djela koja su predmet Direktive o borbi protiv terorizma.	Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Ministarstvo pravde Republike Srpske.		
1.12.	Stvoriti efikasan mehanizam za uklanjanje i/ili blokiranje internetskog sadržaja kojim se javno podstiče na izvršenje terorističkih krivičnih djela.	Zakonom o elektronskim komunikacijama i elektronskim medijima propisana procedura za efikasno uklanjanje i/ili blokiranje internetskog sadržaja kojim se javno podstiče na izvršenje terorističkih krivičnih djela.	Zakonom o elektronskim komunikacijama i propisati proceduru za efikasno uklanjanje i/ili blokiranje internetskog sadržaja kojim se javno podstiče na izvršenje terorističkih krivičnih djela.	Zakon o elektronskim komunikacijama propisuje proceduru za efikasno uklanjanje i/ili blokiranje internetskog sadržaja kojim se javno podstiče na izvršenje krivičnih djela.	Ministarstvo komunikacija i transporta Bosne i Hercegovine; Regulatorna agencija za komunikacije (RAK), Direkcija za evropske integracije (DEI) Savjeta ministara Bosne i Hercegovine.	-	Ova mjera ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 21 Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma. * Ispunjene ove mjeru uslovljeno je donošenjem Zakona o elektronskim komunikacijama i elektronskim medijima.
1.13.	U domaćem pravnom okviru koji se tiče policijske i pravosudne saradnje u krivičnim stvarima uspostaviti efikasne mehanizme za dostavljanje prikupljenih informacija o terorističkim aktivnostima drugim državama članicama Evropske unije na zahtjev kao i spontano.	Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima predviđena obaveza blagovremenog dostavljanja informacija, koje su prikupila nadležna tijela za borbu protiv terorizma u okviru krivičnih postupaka, nadležnim tijelima drugih država članica Evropske unije spontano i na zahtjev.	Izvršiti izmjene i dopune Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima na način da se uspostave mehanizmi za efikasno dostavljanje informacija u vezi terorističkih aktivnosti drugim državama članicama Evropske unije na spontan način, kao po	Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima predviđa obavezu blagovremenog dostavljanja prethodno prikupljenih informacija o terorističkim aktivnostima nadležnim organima drugih država članica Evropske	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine; Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine.	-	Ova mjera ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 22 Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma.

Prof. dr Aleksandar R. IVANOVIĆ

			osnovu zahtjeva.	unije, spontano i po osnovu zahtjeva.			
1.14.	Razmotriti potrebu uvođenja posebnih odredbi u krivično zakonodavstvo koje se odnose na uslove odgovornosti i ograničenje odgovornosti za štampu i druge medije u krivičnim postupcima u skladu sa zaštitom prava na informisanje.	Izvršena analiza potrebe propisivanja u domaće krivično zakonodavstvo posebnih odredbi u pogledu uslova odgovornosti i ograničenja odgovornosti za štampu i druge medije u smislu člana 23 stav 2 Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma, te izvršena izmjena i dopuna krivičnog zakonodavstva po ovom pitanju.	Sprovedeni analizu opravdanosti propisivanja u domaće krivično zakonodavstvo posebnih uslova odgovornosti i ograničenja odgovornosti za štampu i druge medije u smislu člana 23 stav 2 Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma, te izvršiti eventualne izmjene i dopuna krivičnog zakonodavstva po ovom pitanju u zavisnosti od rezultata analize.	Sprovedena analiza opravdanosti propisivanja u domaće krivično zakonodavstvo zasebnih odredbi o uslovima odgovornost i ograničenju odgovornosti za štampu i druge medije u smislu člana 23 stav 2 Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma, te izvršene eventualne izmjene i dopune krivičnog zakonodavstva po ovom pitanju u zavisnosti od rezultata analize.	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova; Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policija Brčko distrikta; Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Ministarstvo pravde Republike Srpske.	-	Ova mjera ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 23. stav 2. Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma
1.15.	Uspostavljanje efikasnog zakonodavnog i institucionalnog okvira za pružanje podrške žrtvama terorizma.	Uspostavljen efikasan zakonodavni i institucionalni okvir za pružanje podrške žrtvama terorizma.	Usvojiti zakonodavni okvir koji će se baviti tretmanom žrtava terorizma i pružanja podrške istim. Izmijeniti postojeće zakone i interne procedure u cilju obebjedenja većeg nivoa zaštite žrtvama terorizma. Formirati službe za podršku žrtvama terorizma.	Relevantni zakoni propisuju odredbe koje se odnose na pružanje podrške žrtvama terorizma. Pružanje podrške žrtvama terorizma regulisano internim procedurama nadležnih institucija. Formirane službe za podršku žrtvama terorizma.	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova; Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policija Brčko distrikta; Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Ministarstvo pravde Republike Srpske;	-	Ova mjera ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članovima 24 i 26 Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma.

Mapa puta i institucionalnih koraka u usaglašavanju propisa iz oblasti sigurnosti sa EU *acquisae*

					Tužilaštvo Bosne i Hercegovine.		
1.16	Usklađivanje i osnaživanje postojećeg sistema zaštite žrtava u krivičnim postupcima sa posebnim akcentom na žrtve terorizma.	Obezbijeden visok nivo usklađenosti postojećih zakonskih i podzakonskih akata koji se tiču zaštite žrtava u krivičnom postupku, sa posebnim fokusom na žrtve terorizma. U znatnoj mjeri osnažen sistem zaštite žrtava u krivičnim postupcima sa posebnim fokusom na žrtve terorizma.	Izvršiti analizu postojećih zakonskih i podzakonskih dokumenata (Zakona o zaštiti žrtava krivičnih djela, Zakona o krivičnom postupku, Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetjom i ugroženih svjedoka u Bosni i Hercegovini, Zakona o prorgamu zaštite svjedoka u Bosni i Hercegovini, Pravilnika o postupanju sa dokazima Odjeljenja za podršku i zaštitu svjedoka itd.), kao i aktuelnog stanja u praksi po pitanju funkcionisanja sistema zaštite žrtava u krivičnim postupcima, te na bazi te analize, kao i primjera dobre prakse iz Evropske unije, izvršiti izmjene i dopune ovih dokumenata sa ciljem harmonizacije sa standardima postavljenim u Direktivi 2012/29/EU te Direktivi o borbi protiv terorizma u pogledu zaštite žrtava terorističkih krivičnih djela u krivičnim postupcima.	Ostvarena usaglašenost postojećih zakonskih I podzakonskih akata koji se odnose na zaštitu žrtava u krivičnim postupcima. Domaći system koji se odnosi na zaštitu žrtava u krivičnim postupcima osnažen efikasnim mjerama. Domaći sistem koji se odnosi na zaštitu žrtava u krivičnim postupcima uvažava specifičnosti potreba žrtava teorizma.	Ministarstvo sigurnosti Bosne I Hercegovine; Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova; Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policija Brčko distrikta; Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Federalno ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Ministarstvo pravde Republike Srpske; Tužilaštvo Bosne i Hercegovine.	-	Ova mjera ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 25. Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma

5. AKCIONI PLAN ZA AKADEMSKE INSTITUCIJE I ORGANIZACIJE CIVILNOG DRUŠTVA U BOSNI I HERCEGOVINI IZ ODABRANIH OBLASTI SIGURNOSTI

5.1. Pranje novca i finansiranja terorizma

Oblast 1. Pranje novca i finansiranja terorizma Cilj 1. Povećanje doprinosa akademske zajednice i organizacija civilnog društva harmonizaciji domaćeg pravnog okvira sa odredbama Direktiva i Uredbi protiv pranja novca Evropske unije							
Indikatori cilja:				Bazna vrijednost		Ciljana (projektovana) vrijednost indikatora	
R. br. mјere	Naziv mјere	Indikator ispunjenosti (kvaliteta) mјere	Aktivnost	Indikatori aktivnosti	Odgovorni subjekti	Rok ¹¹¹	Napomene
	Obezbjedivanje uključenosti akademske zajednice i organizacija civilnog društva u proces harmonizacije domaćeg pravnog okvira sa Direktivama i Uredbama Evropske unije protiv pranja novca.			Uključenosti akademske zajednice i organizacija civilnog društva u Bosni i Hercegovini u proces harmonizacije domaćeg pravnog okvira sa odredbama Direktiva i Uredbi Evropske unije protiv pranja novca nije na zavidnom nivou.			Po okončanju primjene ovog Akcionog plana pravnog okvira Bosne i Hercegovine biće obezbijedena znatno veća uključenost i doprinos akademske zajednice i civinog sektora procesu implementacije odredaba Direktiva i Uredbi protiv pranja novca Evropske unije.
1.1.	Povećati kompetencije osoblja akademskih institucija i organizacija civilnog društva iz oblasti primjene Direktiva i Uredbi protiv pranja novca Evropske unije povećane za najmanje 25 %.	Kompetencije osoblja akademskih institucija i organizacija civilnog društva iz oblasti primjene Direktiva i Uredbi protiv pranja novca Evropske unije povećane za najmanje 25 %.	Osoblju akademskih institucija koje se bavi naučnim, istraživačkim, edukativnim i zagovaračkim aktivnostima omogućiti pohađanje seminara, treninga, naučnih skupova i drugih oblika edukacija koje se tiču primjene Direktiva i Uredbi protiv pranja novca Evropske unije i podsticati iste na pohađanje ovih programa.	Broj lica, odnosno osoblja akademskih institucija i organizacija civilnog društva koji su pohađali specijalizovane obuke, seminare, treninge ili slične vrste edukacija koje su za temu imale primjenu odredaba Direktiva i Uredbi protiv pranja novca Evropske unije.	Akademska zajednica i Organizacije civilnog društva.	-	Ova mјera ima za cilj povećanje nivoa znanja i kompetencija među osobljem akademskih institucija i organizacija civilnog društva, koji se bave naučno-istraživačkim, edukativnim i zagovaračkim aktivnostima, iz oblasti primjene Direktiva i Uredbi protiv pranja novca Evropske unije.
1.2.	Povećati broj naučnih i stručnih radova,	Broj naučnih i stručnih radova, monografija i drugih vrsta	Iznaći mehanizme za motivisanje osoblja	Broj objavljenih naučnih i stručnih	Akademska zajednica i Organizacije	-	Ova mјера ima za cilj povećanje stručne literature autora iz

¹¹¹ Vremenski rok za implementaciju mјera namerno nije dat kako bi akademska zajednica i civilni sektor rokove odredili u zavisnosti od dinamike njihovih planova rada po određenim oblastima.

Mapa puta i institucionalnih koraka u usaglašavanju propisa iz oblasti sigurnosti sa EU *acquisae*

	monografija i drugih vrsta publikacija koje za temu imaju oblast primjene Direktiva i Uredbi protiv pranja novca Evropske unije, a čiji su autori osoblje akademskih institucija i organizacija civilnog društva.	publikacija koje za temu imaju oblast primjene Direktiva i Uredbi protiv pranja novca Evropske unije, a čiji su autori osoblje akademskih institucija i organizacija civilnog društva povećan za najmanje 25 %.	akademskih institucija i organizacija civilnog društva da pišu naučne i stručne rade, monografije i druge vrste publikacija koje za temu imaju oblast primjene Direktiva i Uredbi protiv pranja novca Evropske unije.	rade, monografija i drugih vrsta publikacija koje za temu imaju oblast primjene Direktiva i Uredbi protiv pranja novca Evropske unije, a čiji su autori osoblje akademskih institucija i organizacija civilnog društva.	civilnog društva		akademskih institucija i organizacija civilnog društva, koje za temu imaju oblast primjene Direktiva i Uredbi protiv pranja novca Evropske unije.
1.3	U kurikulume nastavnih planova i predmeta koji se realizuju u akademskim institucijama, odnosno sadržaje edukacija koje realizuju organizacije civilnog društva uključiti oblast primjene Direktiva i Uredbi protiv pranja novca Evropske unije.	Broj predmeta na svim nivoima studija, odnosno broj specijalizovanih obuka organizovanih od strane civilnog sektora koji za temu imaju oblast primjene Direktiva i Uredbi protiv pranja novca Evropske unije povećan za najmanje 25 %.	Izvršiti izmjene i dopune nastavnih planova i programa akademskih institucija tako da su u kurikulumima predmeta, gdje je to moguće, uvrštene nastavne jedinice koje se tiču primjene Direktiva i Uredbi protiv pranja novca Evropske unije. Takođe, kreirati specijalizovane edukacije koje pružaju organizacije civilnog društva, a koje će za temu imati oblast primjene Direktiva i Uredbi protiv pranja novca Evropske unije. Takođe, kreirati specijalizovane edukacije koje pružaju organizacije civilnog društva.	Broj nastavnih predmeta na svim nivoima studija, odnosno broj specijalizovanih edukacija koje za temu imaju sticanje kompetencij a studenata, odnosno polaznika tih obuka iz oblasti primjene Direktiva i Uredbi protiv pranja novca Evropske unije.	Akademска zajednica i Organizacije civilnog društva.	-	Ova mjerama ima za cilj povećanje nivoa znanja i kompetencija studenata, odnosno polaznika obuka organizacija civilnog društva, iz oblasti primjene Direktiva i Uredbi protiv pranja novca Evropske unije.
1.4.	Preduzeti inicijative, odnosno zagovaranje za izmjene i dopune	Broj inicijativa odnosno zagovaračkih procesa sa nadležnim institucijama u	U međusobnoj saradnji akademske institucije i organizacije civilnog društva	Broj inicijativa za izmjene i dopune Zakona o sprečavanju	Akademска zajednica i Organizacije civilnog društva	-	Ova mjerama ima za cilj pokretanje inicijativa i vođenja strateškog dijaloga sa nadležnim

Prof. dr Aleksandar R. IVANOVIĆ

	Zakona o sprečavanju pranja novca i sprečavanja terorističkih aktivnosti u Bosni i Hercegovini.	cilju izmjena i dopuna Zakona o sprečavanju pranja novca i sprečavanja terorističkih aktivnosti u Bosni i Hercegovini pokrenut od strane akademске zajednice i organizacija civilnog društva povećan za najmanje 25 %.	treba da na osnovu rezultata stručnog i naučno-istraživačkog rada svog osoblja da pokrenu inicijative prema nadležnim institucijama u Bosni i Hercegovini za izmjene i dopune Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti u cilju harmonizacije istog sa odredbama Direktiva i Uredbi Evropske unije protiv pranja novca. Takođe, akademске institucije i organizacije civilnog društva treba da pokrenu zajedničke zagovaračke procese prema nadležnim institucijama sa naprijed navedenim ciljem.	pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti u Bosni i Hercegovini pokrenut od strane akademskih institucija i organizacija civilnog društva. Broj zagovaračkih procesa sa nadležnim instucijama za izmjene i dopune Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti u Bosni i Hercegovini pokrenutih od strane akademskih institucija i organizacija civilnog društva.			institucijama u cilju harmonizacije domaćeg pravnog okvira sa odredbama Direktiva i Uredbi protiv pranja novca Evropske unije.
1.5.	Povećati učešće predstavnika akademске zajednice i organizacija civilnog društva u javnim raspravama povodom izmjena i dopuna Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranju terorističkih	Broj predstavnika akademске zajednice i civilnog sektora koji je uzeo učešće na javnim raspravama povodom izmjena i dopuna Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranju terorističkih	Iznaći mehanizme za motivisanje i mobilisanje osoblja akademskih institucija i organizacija civilnog društva da se u većem obimu aktivno uključe u javne rasprave povodom izmjena i dopuna Zakona	Broj predstavnika akademskih institucija i organizacija civilnog društva koji je uzeo aktivno učešće u javnim raspravama povodom izmjena i dopuna Zakona o	Akademска zajednica i Organizacije civilnog društva.	-	Ova mjerama ima za cilj povećanje doprinosa akademске zajednice i civilnog sektora u usklađivanju domaćeg pravnog okvira sa odredbama Direktiva i Uredbi protiv pranja novca Evropske unije.

Mapa puta i institucionalnih koraka u usaglašavanju propisa iz oblasti sigurnosti sa EU *acquis*

	aktivnosti Bosne i Hercegovine.	aktivnosti Bosne i Hercegovine povećan za najmanje 25 %.	o sprečavanju pranja novca i finansiranju terorističkih aktivnosti Bosne i Hercegovine.	sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti.			
1.6.	Preduzeti inicijative, odnosno zagovaranje za izmjene i dopune zakona u Bosni i Hercegovini koji se tiču zamrzavanja i oduzimanja imovine stečene kriminalom.	Broj inicijativa odnosno zagovaračkih procesa sa nadležnim institucijama u cilju izmjena i dopuna zakona u Bosni i Hercegovini koji se tiču zamrzavanja i oduzimanja imovine stečene kriminalom pokrenut od strane akademske zajednice i organizacija civilnog društva povećan za najmanje 25 %.	U međusobnoj saradnji akademske institucije i organizacije civilnog društva treba da na osnovu rezultata stručnog i naučno-istraživačkog rada svog osoblja pokrenu inicijative prema nadležnim institucija u Bosni i Hercegovini za izmjene i dopune zakonodavstva koje se tiče zamrzavanja i oduzimanja imovine stečene kriminalom u cilju harmonizacije istog sa šestom Direktivom protiv pranja novca. Takođe, akademske institucije i organizacije civilnog društva treba da pokrenu zajedničke zagovaračke procese prema nadležnim institucijama sa naprijed navedenim ciljem.	Broj inicijativa za izmjene i dopune zakonodavstva koje reguliše zamrzavanje i konfiskaciju imovine stečene kriminalom pokrenut od strane akademskih institucija i organizacija civilnog društva. Broj zagovaračkih procesa sa nadležnim institucijama za izmjene i dopune zakonodavstva koje reguliše zamrzavanje i konfiskaciju imovine pokrenutih od strane akademskih institucija i organizacija civilnog društva.	Akademska zajednica i Organizacije civilnog društva.	-	Ova mjerama ima za cilj pokretanje inicijativa i vođenja strateškog dijaloga sa nadležnim institucijama u cilju harmonizacije odredaba zakonodavstva u Bosni i Hercegovini koje se tiče zamrzavanja i oduzimanja imovine stečene kriminalom sa odredbama šeste Direktive protiv pranja novca.
1.9.	Povećati učešće predstavnika akademske zajednice i organizacija	Broj predstavnika akademske zajednice i civilnog sektora koji je uzeo	Iznaći mehanizme za motivisanje i mobilisanje osoblja akademskih	Broj predstavnika akademskih institucija i organizacija civilnog	Akademska zajednica i Organizacije civilnog društva.	-	Ova mjerama ima za cilj povećanje doprinosu akademske zajednice i civilnog sektora

	civilnog društva u javnim raspravama povodom izmjena i dopuna zakonodavstva koje se odnose na zamrzavanje i konfiskaciju imovine stečene kriminalom,	učešće na javnim raspravama povodom izmjena i dopuna zakonodavstva u Bosni i Hercegovini koje se tiču zamrzavanja i konfiskacije imovine stečene kriminalom, povećan za najmanje 25 %.	institucija i organizacija civilnog društva da se u većem obimu aktivno uključe u javne rasprave povodom izmjena i dopuna zakonodavstva u Bosni i Hercegovini koje se bavi pitanjem zamrzavanja i konfiskacije imovine stečene kriminalom.	društva koji je uzeo aktivno učešće u javnim raspravama povodom izmjena i dopuna zakonodavstva Bosne i Hercegovine koji se tiče zamrzavanja i oduzimanja imovine stečene kriminalom.			usklađivanju domaćeg pravnog okvira sa odredbama Šeste direktive protiv pranja novca.
--	--	--	--	--	--	--	---

5.2. Sprečavanja i suzbijanja organizovanog kriminala i drugih nelegalnih aktivnosti

Oblast 2. Sprečavanje i suzbijanje organizovanog kriminala i drugih nelegalnih aktivnosti							
Cilj 1. Povećanje doprinosa akademske zajednice i organizacija civilnog društva harmonizaciji domaćeg pravnog okvira sa odredbama Direktive 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama o zloupotrebi tržišta kapitala						Ciljana (projektovana) vrijednost indikatora	
Indikatori cilja:				Bazna vrijednost		Ciljana (projektovana) vrijednost indikatora	
Obezbjedivanje uključenosti akademske zajednice i organizacija civilnog društva u proces harmonizacije domaćeg pravnog okvira sa odredbama Direktive 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama o zloupotrebi tržišta kapitala.				Uključenosti akademske zajednice i organizacija civilnog društva u Bosni i Hercegovini u proces harmonizacije domaćeg pravnog okvira sa odredbama Direktive 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama o zloupotrebi tržišta kapitala.		Po okončanju primjene ovog Akcionog plana u pravni okvir Bosne i Hercegovine biće obezbijedena znatno veća uključenost i doprinos akademske zajednice i civinog sektora procesu implementacije odredaba Direktive 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama o zloupotrebi tržišta kapitala.	
R. br. mjere	Naziv mјere	Indikator ispunjenosti (kvaliteta) mјere	Aktivnost	Indikatori aktivnosti	Odgovorni subjekti	Rok ¹¹²	Napomene
1.1.	Povećati kompetencije osoblja akademskih institucija i organizacija civilnog društva iz oblasti primjene Direktive 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama o zloupotrebi tržišta kapitala	Kompetencije osoblja akademskih institucija i organizacija civilnog društva iz oblasti primjene Direktive 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama o zloupotrebi tržišta kapitala	Osoblju akademskih institucija koje se bavi naučnim, istraživačkim, edukativnim i zagovaračkim aktivnostima omogućiti pohađanje seminara, treninga, naučnih skupova i	Broj lica, odnosno osoblja akademskih institucija i organizacija civilnog društva koji su pohađali specijalizovane obuke, seminare, treninge ili slične vrste edukacija	Akademска zajednica i Organizacije civilnog društva	-	Ova mјera ima za cilj povećanje nivoa znanja i kompetencija među osobljem akademskih institucija i organizacija civilnog društva, koji se bave naučno-istraživačkim, edukativnim i zagovaračkim aktivnostima, iz

¹¹² Vremenski rok za implementaciju mјera namjerno nije dat kako bi akademska zajednica i civilni sektor rokove odredili u zavisnosti od dinamike njihovih planova rada po određenim oblastima.

Mapa puta i institucionalnih koraka u usaglašavanju propisa iz oblasti sigurnosti sa EU *acquis*

	tržišta kapitala.	povećane za najmanje 25 %.	drugih oblika edukacija koje se tiču primjene Direktive 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama o zloupotrebi tržišta kapitala i podsticati iste na pohađanje ovih programa.	koje su za temu imale primjenu odredaba Direktive 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama o zloupotrebi tržišta kapitala.			oblasti primjene Direktive 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama o zloupotrebi tržišta kapitala.
1.2.	Povećati broj naučnih i stručnih radova, monografija i drugih vrsta publikacija koje za temu imaju oblast primjene Direktive 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama o zloupotrebi tržišta kapitala, a čiji su autori osoblje akademskih institucija i organizacija civilnog društva.	Broj naučnih i stručnih radova, monografija i drugih vrsta publikacija koje za temu imaju oblast primjene Direktive 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama o zloupotrebi tržišta kapitala, a čiji su autori osoblje akademskih institucija i organizacija civilnog društva povećan za najmanje 25 %.	Iznaći mehanizme za motivisanje osoblja akademskih institucija i organizacija civilnog društva da pišu naučne i stručne radove, monografije i druge vrste publikacija koje za temu imaju oblast primjene Direktive 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama o zloupotrebi tržišta kapitala.	Broj objavljenih naučnih i stručnih radova, monografija i drugih vrsta publikacija koje za temu imaju oblast primjene Direktive 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama o zloupotrebi tržišta kapitala, a čiji su autori osoblje akademskih institucija i organizacija civilnog društva.	Akademska zajednica i Organizacije civilnog društva.	-	Ova mjerama ima za cilj povećanje stručne literature autora iz akademskih institucija i organizacija civilnog društva, koje za temu imaju oblasti primjene Direktive 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama o zloupotrebi tržišta kapitala.
1.3	U kurikulumu nastavnih planova i predmeta koji se realizuju u akademskim institucijama, odnosno sadržaje edukacija koje realizuju organizacije civilnog društva uključiti oblast primjene Direktive 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama o zloupotrebi	Broj predmeta na svim nivoima studija, odnosno broj specijalizovanih obuka organizovanih od strane civilnog sektora koji za temu ima oblast primjene Direktive 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama o zloupotrebi tržišta kapitala povećan za najmanje 25 %.	Izvršiti izmjene i dopune nastavnih planova i programa akademskih institucija tako da su u kurikulumima predmeta, gdje je to moguće, uvrštene nastavne jedinice koje se tiču primjene Direktive 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama o zloupotrebi tržišta kapitala. Takođe, kreirati specijalizovane	Broj nastavnih predmeta na svim nivoima studija, odnosno broj specijalizovanih edukacija koje za temu imaju sticanje kompetencija studenata, odnosno polaznika tih obuka iz oblasti primjene Direktive 2014/57/EU	Akademska zajednica i Organizacije civilnog društva.	-	Ova mjerama ima za cilj povećanje nivoa znanja i kompetencija studenata, odnosno polaznika obuka organizacija civilnog društva, iz oblasti primjene Direktive 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama o zloupotrebi tržišta kapitala.

Prof. dr Aleksandar R. IVANOVIĆ

	tržišta kapitala.		eduksije koje pružaju organizacije civilnog društva, a koje će za temu imati oblast primjene Direktive 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama o zloupotrebi tržišta kapitala, kreirati specijalizovane edukacije koje pružaju organizacije civilnog društva.	o krivičnopravnim sankcijama o zloupotrebi tržišta kapitala.			
1.4.	Preduzeti inicijative, odnosno zagovaranje za izmjene i dopune entitetskih zakona o tržištu kapitala u Bosni i Hercegovini.	Broj inicijativa odnosno zagovaračkih procesa sa nadležnim institucijama u cilju izmjena i dopuna entitetskih zakona o tržištu kapitala u Bosni i Hercegovini pokrenut od strane akademske zajednice i organizacija civilnog društva povećan za najmanje 25 %.	U međusobnoj saradnji akademske institucije i organizacije civilnog društva treba da na osnovu rezultata stručnog i naučno-istraživačkog rada svog osoblja pokrenu inicijative prema nadležnim institucijama u Bosni i Hercegovini za izmjene i dopune entitetskih zakona o tržištu kapitala u cilju harmonizacije istog sa odredbama Direktive 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama o zloupotrebi tržišta kapitala. Takođe, akademske institucije i organizacije civilnog društva treba da pokrenu zajedničke zagovaračke procese prema nadležnim institucijama sa naprijed	Broj inicijativa za izmjene i dopune entitetskih zakona o tržištu kapitala u Bosni i Hercegovini pokrenut od strane akademske institucije i organizacija civilnog društva. Broj zagovaračkih procesa sa nadležnim institucijama za izmjene i dopune entitetskih zakona o tržištu u Bosni i Hercegovini pokrenutih od strane akademske institucije i organizacija civilnog društva.	Akademska zajednica i Organizacije civilnog društva.	-	Ova mjerama ima za cilj pokretanje inicijativa i vođenja strateškog dijaloga sa nadležnim institucijama u cilju harmonizacije odredaba entitetskih zakona o tržištu kapitala odredbama Direktive 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama o zloupotrebi tržišta kapitala.

Mapa puta i institucionalnih koraka u usaglašavanju propisa iz oblasti sigurnosti sa EU *acquis*

			navedenim ciljem.				
1.5.	Povećati učešće predstavnika akademske zajednice i organizacija civilnog društva u javnim raspravama povodom izmjena i dopuna entitetskih zakona o tržištu kapitala u Bosni i Hercegovini.	Broj predstavnika akademske zajednice i civilnog sektora koji je uzeo učešće na javnim raspravama povodom izmjena i dopuna entitetskih zakona o tržištu kapitala u Bosni i Hercegovini povećan za najmanje 25 %.	Iznaći mehanizme za motivisanje i mobilisanje osoblja akademskih institucija i organizacija civilnog društva da se u većem obimu aktivno uključe u javne rasprave povodom izmjena i dopuna entitetskih zakona o tržištu kapitala u Bosni i Hercegovini.	Broj predstavnika akademskih institucija i organizacija civilnog društva koji je uzeo aktivno učešće u javnim raspravama povodom izmjena i dopuna entitetskih zakona o tržištu kapitala u Bosni i Hercegovini.	Akademska zajednica i Organizacije civilnog društva.	-	Ova mjerama ima za cilj povećanje doprinosa akademske zajednice i organizacija civilnog društva uskladivanju domaćeg pravnog okvira sa odredbama Direktive 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama o zloupotrebi tržišta kapitala.
1.6.	Kreirati i realizovati program specijalizovanih obuka za predstavnike nadležnih institucija iz oblasti ostvarivanja ciljeva Direktive (EU) 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama za zloupotrebu tržišta.	Broj realizovanih specijalizovanih obuka za predstavnike nadležnih institucija, iz oblasti primjene Direktive (EU) 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama za zloupotrebu tržišta organizovan od strane akademskih institucija i organizacija civilnog društva povećan za najmanje 25 %.	Razviti kurikulume specijalizovanih obuka za predstavnike nadležnih institucija, sa pratećim edukativnim materijalima, kao indikatorima mjerjenja uspješnosti pohadanja istih, te realizovati program obuka stručnog osposobljavanja po ovim kriterijumima.	Broj sudija tužioča, policijaca, zaposlenih u pravosuđu te osoblja onih nadležnih tijela koja su uključena u krivični postupak i istražne radnje od strane nadležnih institucija obučeni za ostvarenje ciljeva Direktive (EU) 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama za zloupotrebu tržišta.	Akademska zajednica i Organizacije civilnog društva.	-	Ova mjerama ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 11 Direktive (EU) 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama za zloupotrebu tržišta kapitala i u tom kontekstu treba da se realizuje zajedno sa mjerom 1.7. iz Akcionog plana za nadležna ministarstva (Oblast 2. Sprečavanje i suzbijanje organizovanog kriminala i drugih nelegalnih aktivnosti). Takođe, ova mjerama ima za cilj da direktno poveća doprinose akademske zajednice i civilnog sektora u uskladivanju domaćeg pravnog okvira sa odredbama Direktive 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama o zloupotrebi tržišta kapitala.

Cilj 2. Povećanje doprinosa akademske zajednice i organizacija civilnog društva harmonizaciji domaćeg pravnog okvira sa odredbama Direktive (EU) 2019/713

Indikatori cilja:				Bazna vrijednost		Ciljana (projektovana) vrijednost indikatora	
Obezbijedivanje uključenosti akademske zajednice i organizacija civilnog društva u proces harmonizacije domaćeg pravnog okvira sa odredbama Direktive (EU) 2019/713.				Uključenosti akademske zajednice i organizacija civilnog društva u Bosni i Hercegovini u proces harmonizacije domaćeg pravnog okvira sa odredbama Direktive (EU) 2019/713.		Po okončanju primjene ovog Akcionog plana u pravni okvir Bosne i Hercegovine biće obezbijedena znatno veća uključenost i doprinos akademske zajednice i civilnog sektora procesu implementacije odredaba Direktive (EU) 2019/713.	
R. br. mjere	Naziv mjere	Indikator ispunjenosti (kvaliteta) mjere	Aktivnost	Indikatori aktivnosti	Odgovorni subjekti	Rok	Napomene
2.1.	Povećati kompetencije osoblja akademskih institucija i organizacija civilnog društva iz oblasti primjene Direktive (EU) 2019/713.	Kompetencije osoblja akademskih institucija i organizacija civilnog društva iz oblasti primjene Direktive (EU) 2019/713 povećane za najmanje 25 %.	Osoblju akademskih institucija koje se bavi naučnim, istraživačkim, edukativnim i zagovaračkim aktivnostima omogućiti pohađanje seminara, treninga, naučnih skupova i drugih oblika edukacija koje se tiču primjene Direktive (EU) 2019/713 i podsticati iste na pohađanje ovih programa.	Broj lica, odnosno osoblja akademskih institucija i organizacija civilnog društva koji su pohađali specijalizovane obuke, seminare, treninge ili slične vrste edukacija koje su za temu imale primjenu odredaba Direktive (EU) 2019/713.	Akademska zajednica i Organizacije civilnog društva.	-	Ova mjera ima za cilj povećanje nivoa znanja i kompetencija među osobljem akademskih institucija i organizacija civilnog društva, koji se bave naučno-istraživačkim, edukativnim i zagovaračkim aktivnostima, iz oblasti primjene Direktive (EU) 2019/713.
2.2.	Povećati broj naučnih i stručnih radova, monografija i drugih vrsta publikacija koje za temu imaju oblast primjene Direktive (EU) 2019/713, a čiji su autori osoblje akademskih institucija i organizacija civilnog društva povećan za najmanje 25 %.	Broj naučnih i stručnih radova, monografija i drugih vrsta publikacija koje za temu imaju oblast primjene Direktive (EU) 2019/713, a čiji su autori osoblje akademskih institucija i organizacija civilnog društva povećan za najmanje 25 %.	Iznaći mehanizme za motivisanje osoblja akademskih institucija i organizacija civilnog društva da pišu naučne i stručne radove, monografije i druge vrste publikacija koje za temu imaju oblast primjene Direktive (EU) 2019/713.	Broj objavljenih naučnih i stručnih radova, monografija i drugih vrsta publikacija koje za temu imaju oblast primjene Direktive (EU) 2019/713, a čiji su autori osoblje akademskih institucija i organizacija civilnog društva.	Akademska zajednica i Organizacije civilnog društva	-	Ova mjera ima za cilj povećanje stručne literature autora iz akademskih institucija i organizacija civilnog društva, koje za temu imaju oblasti primjene Direktive (EU) 2019/713.
2.3	U kurikulume nastavnih planova i predmeta koji	Broj predmeta na svim nivoima studija, odnosno broj	Izvršiti izmjene i dopune nastavnih planova i	Broj nastavnih predmeta na svim	Akademska zajednica i Organizacije	-	Ova mjera ima za cilj povećanje nivoa znanja i kompetencija

Mapa puta i institucionalnih koraka u usaglašavanju propisa iz oblasti sigurnosti sa EU *acquisae*

	se realizuju u akademskim institucijama, odnosno sadržaje edukacija koje realizuju organizacije civilnog društva uključiti oblast primjene Direktive (EU) 2019/713.	specijalizovanih obuka organizovanih od strane civilnog sektora koji za temu ima oblast primjene Direktive (EU) 2019/713 povećan za najmanje 25 %.	programa akademskih institucija tako da su u kurikulumima predmeta, gdje je to moguće, uvrštene nastavne jedinice koje se tiču primjene Direktive (EU) 2019/713. Takođe, kreirati specijalizovane edukacije koje pružaju organizacije civilnog društva, a koje će za temu imati oblast primjene Direktive (EU) 2019/713, kreirati specijalizovane edukacije koje pružaju organizacije civilnog društva.	nivoima studija, odnosno broj specijalizovanih edukacija koje za temu imaju sticanje kompetencija studenata, odnosno polaznika tih obuka iz oblasti primjene Direktive (EU) 2019/713.	civilnog društva.		studenata, odnosno polaznika obuka organizacija civilnog društva, iz oblasti primjene Direktive (EU) 2019/713.
2.4.	Preduzeti inicijative, odnosno zagovaranje za izmjene i dopune krivično-materijalnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini.	Broj inicijativa odnosno zagovaračkih procesa sa nadležnim institucijama u cilju izmjena i dopuna krivično-materijalnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini pokrenut od strane akademске zajednice i organizacija civilnog društva povećan za najmanje 25 %.	U međusobnoj saradnji akademiske institucije i organizacije civilnog društva treba da na osnovu rezultata stručnog i naučno-istraživačkog rada svog osoblja da pokrenu inicijative prema nadležnim institucijama u Bosni i Hercegovini za izmjene i dopune krivično-materijalnog zakonodavstva u cilju harmonizacije istog sa odredbama Direktive (EU) 2019/713. Takođe, akademске institucije i organizacije	Broj inicijativa za izmjene i dopune krivično-materijalnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini pokrenut od strane akademskih institucija i organizacija civilnog društva. Broj zagovaračkih procesa sa nadležnim institucijama za izmjene i dopune krivično-materijalnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini pokrenutih od strane akademskih institucija i organizacija civilnog društva.	Akademска zajednica i Organizacije civilnog društva.	-	Ova mjerama ima za cilj pokretanje inicijativa i vođenja strateškog dijaloga sa nadležnim institucijama u cilju harmonizacije odredaba krivično-materijalnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini sa odredbama Direktive (EU) 2019/713.

Prof. dr Aleksandar R. IVANOVIĆ

			civilnog društva treba da pokrenu zajedničke zagovaračke procese prema nadležnim institucijama sa naprijed navedenim ciljem.				
2.5.	Povećati učešće predstavnika akademске zajednice i organizacija civilnog društva u javnim raspravama povodom izmjena i krivično-materijalnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini.	Broj predstavnika akademске zajednice i civilnog sektora koji je uzeo učešće na javnim raspravama povodom izmjena i dopuna krivično-materijalnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini povećan za najmanje 25 %.	Iznači mehanizme za motivisanje i mobilisanje osoblja akademskih institucija i organizacija civilnog društva da se u većem obimu aktivno uključe u javne rasprave povodom izmjena i dopuna krivično-materijalnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini.	Broj predstavnika akademskih institucija i organizacija civilnog društva koji je uzeo aktivno učešće u javnim raspravama povodom izmjena i dopuna krivično-materijalnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini.	Akademska zajednica i Organizacije civilnog društva.	-	Ova mjerama ima za cilj povećanje doprinosa akademске zajednice i civilnog sektora u uskladištanju domaćeg pravnog okvira sa odredbama Direktive (EU) 2019/713.
2.6.	Preduzeti inicijative, odnosno zagovaranje za izmjene i dopune krivično-procesnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini.	Broj inicijativa odnosno zagovaračkih procesa sa nadležnim institucijama u cilju izmjena i dopuna krivično-procesnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini pokrenut od strane akademске zajednice i organizacija civilnog društva povećan za najmanje 25 %.	U međusobnoj saradnji akademске institucije i organizacije civilnog društva treba da na osnovu rezultata stručnog i naučno-istraživačkog rada svog osoblja da pokrenu inicijative prema nadležnim institucijama u Bosni i Hercegovini za izmjene i dopune krivično-procesnog zakonodavstva u cilju harmonizacije istog sa odredbama Direktive (EU) 2019/713. Takode, akademске institucije i	Broj inicijativa za izmjene i dopune krivično-procesnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini pokrenut od strane akademskih institucija i organizacija civilnog društva. Broj zagovaračkih procesa sa nadležnim institucijama za izmjene i dopune krivično-procesnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini pokrenutih od strane akademskih institucija i organizacija	Akademska zajednica i Organizacije civilnog društva.	-	Ova mjerama ima za cilj pokretanje inicijativa i vođenja strateškog dijaloga sa nadležnim institucijama u cilju harmonizacije odredaba krivično-procesnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini sa odredbama Direktive (EU) 2019/713.

			organizacije civilnog društva treba da pokrenu zajedničke zagovaračke procese prema nadležnim institucijama sa naprijed navedenim ciljevima.	civilnog društva.			
2.7.	Povećati učešće predstavnika akademske zajednice i organizacija civilnog društva u javnim raspravama povodom izmjena i krivično-procesnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini.	Broj predstavnika akademske zajednice i civilnog sektora koji je uzeo učešće na javnim raspravama povodom izmjena i dopuna krivično-procesnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini povećan za najmanje 25 %.	Iznači mehanizme za motivisanje i mobilisanje osoblja akademskih institucija i organizacija civilnog društva da se u većem obimu aktivno uključe u javne rasprave povodom izmjena i dopuna krivično-procesnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini.	Broj predstavnika akademskih institucija i organizacija civilnog društva koji je uzeo aktivno učešće u javnim raspravama povodom izmjena i dopuna krivično-procesnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini.	Akademska zajednica i Organizacije civilnog društva	-	Ova mjerama ima za cilj povećanje doprinosak akademske zajednice i civilnog sektora u usklajivanju domaćeg pravnog okvira sa odredbama Direktive (EU) 2019/713.
2.8.	Preduzeti inicijative, odnosno zagovaranje za izmjene i dopune podzakonskih akata u Bosni i Hercegovini sa ciljem uspostave specijalizovanih tijela za borbu protiv sajber kriminala.	Broj inicijativa odnosno zagovaračkih procesa sa nadležnim institucijama u cilju izmjena i dopuna podzakonskih akata u cilju uspostavljanja specijalizovanih tijela za borbu protiv sajber kriminala u Bosni i Hercegovini pokrenut od strane akademske zajednice i organizacija civilnog društva povećan za najmanje 25 %.	U međusobnoj saradnji akademske institucije i organizacije civilnog društva treba da na osnovu rezultata stručnog i naučno-istraživačkog rada svog osoblja da pokrenu inicijative prema nadležnim institucijama u Bosni i Hercegovini za izmjene podzakonskih akata koji se bave pitanjem sajber kriminala u cilju harmonizacije istih sa odredbama Direktive (EU) 2019/713. Takođe, akademske	Broj inicijativa za izmjene i dopune podzakonskih akata koji se bave pitanjem uspostavljanja specijalizovanih tijela za borbu protiv sajber kriminala u Bosni i Hercegovini pokrenut od strane akademske institucije i organizacija civilnog društva. Broj zagovaračkih procesa sa nadležnim institucijama za izmjene i podzakonskih akata koji se odnose na	Akademska zajednica i Organizacije civilnog društva	-	Ova mjerama ima za cilj pokretanje inicijativa i vođenja strateškog dijaloga sa nadležnim institucijama u cilju harmonizacije odredaba podzakonskih akata koje se odnose na suprotstavljanje sajber kriminala u Bosni i Hercegovini sa odredbama Direktive (EU) 2019/713.

Prof. dr Aleksandar R. IVANOVIĆ

			institucije i organizacije civilnog društva treba da pokrenu zajedničke zagovaračke procese prema nadležnim institucijama sa naprijed navedenim ciljem.	specijalizovana tijela za borbu protiv sajber kriminala u Bosni i Hercegovini pokrenutih od strane akademskih institucija i organizacija civilnog društva.			
2.9.	U saradnji sa nadležnim državnim institucijama uspostaviti sistem institucija zaduženih za podršku žrtvama krivičnih djela Prevara sa bezgotovinskim instrumentima plaćanja izvršenih zloupotrebotom ličnih podataka.	Sistem institucija za podršku žrtvama krivičnih djela Prevara sa bezgotovinskim instrumentima plaćanja izvršena zloupotrebotom ličnih podaka uspostavljen u Bosni i Hercegovini.	Akademска zajednica i organizacije civilnog društva se aktivno uključuju u proces saradnje sa nadležnim državnim institucijama u cilju formiranja sistema institucija čija će dužnost biti da pruži podršku žrtvama krivičnih djela prevara sa instrumentima bezgotovinskog plaćanja izvršenih zloupotrebotom ličnih podataka na području Bosne i Hercegovine.	U Bosni i Hercegovini uspostavljen sistem institucija za podršku žrtvama krivičnih djela prevara sa bezgotovinskim instrumentima plaćanja koja su izvršena zloupotrebo m ličnih podataka.	Akademска zajednica i Organizacije civilnog društva.	-	Ova mjera ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 16 stav 1. i 2. Direktive (EU) 2019/713 i u tom kontekstu treba da se realizuje zajedno sa mjerom 2.16. iz Akcionog plana za nadležna ministarstva (Oblast 2. Sprečavanje i suzbijanje organizovanog kriminala i drugih nelegalnih aktivnosti). Takođe, ova mjera ima za cilj da direktno poveća doprinose akademske zajednice i civilnog sektora usklađivanju domaćeg pravnog okvira sa odredbama Direktive (EU) 2019/713.
2.10.	Uspostaviti saradnju sa nadležnim državnim institucijama na polju sprovođenja kampanje podizanja svijesti o opasnosti krivičnih djela Prevara sa bezgotovinski m instrumentima plaćanja.	U Bosni i Hercegovini se redovno sprovode kampanje koje imaju za cilj prevenciju krivičnih djela prevare sa bezgotovinskim instrumentima plaćanja.	Uspostaviti saradnju akademske zajednice i organizacija civilnog društva sa policijskim agencijama u Bosni i Hercegovini, sa ciljem kreiranja preventivnih kampanja u odnosu na krivična djela prevare sa bezgovotovinskim	Kampanje koje imaju za cilj prevenciju krivičnih djela prevara sa bezgotovinskim instrumentima plaćanja putem podizanja svijesti građana o ovom vidu kriminalnog ispoljavanja	Akademска zajednica i Organizacije civilnog društva.	-	Ova mjera ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 17 Direktive (EU) 2019/713 i u tom kontekstu treba da se realizuje zajedno sa mjerom 2.17. iz Akcionog plana za nadležna ministarstva (Oblast 2. Sprečavanje i suzbijanje organizovanog kriminala i drugih

			instrumentima plaćanja.	i podizanja nivoa otpornosti zajednice na ovaj kriminalni fenomen se redovno sprovode u Bosni i Hercegovini.			nelegalnih aktivnosti).
--	--	--	-------------------------	--	--	--	-------------------------

Cilj 3. Povećanje doprinosa akademske zajednice i organizacija civilnog društva harmonizaciji domaćeg pravnog okvira sa odredbama Direktivom 2011/36/EU protiv trgovine ljudima

Indikatori cilja:			Bazna vrijednost			Ciljana (projektovana) vrijednost indikatora	
R. br. mjeru	Naziv mjeru	Indikator ispunjenosti (kvaliteta) mjeru	Aktivnost	Indikatori aktivnosti	Odgovorni subjekti	Rok	Napomene
3.1.	Povećati kompetencije osoblja akademskih institucija i organizacija civilnog društva iz oblasti primjene Direktive 2011/36/EU protiv trgovine ljudima povećane za najmanje 25 %.	Kompetencije osoblja akademskih institucija i organizacija civilnog društva iz oblasti primjene Direktive 2011/36/EU protiv trgovine ljudima povećane za najmanje 25 %.	Osoblju akademskih institucija koje se bavi naučnim, istraživačkim, edukativnim i zagovaračkim aktivnostima omogućiti pohađanje seminara, treninga, naučnih skupova i drugih oblika edukacija koje se tiču primjene Direktive 2011/36/EU protiv trgovine ljudima i podsticati iste na pohađanje ovih programa.	Broj lica, odnosno osoblja akademskih institucija i organizacija civilnog društva koji su pohađali specijalizovane obuke, seminare, treninge ili slične vrste edukacija koje su za temu imale primjenu odredaba Direktive 2011/36/EU protiv trgovine ljudima.	Akademска zajednica i Organizacije civilnog društva.	-	Ova mjeru ima za cilj povećanje nivoa znanja i kompetencija među osobljem akademskih institucija i organizacija civilnog društva, koji se bave naučno-istraživačkim, edukativnim i zagovaračkim aktivnostima, iz oblasti primjene Direktive 2011/36/EU protiv trgovine ljudima.
3.2.	Povećati broj naučnih i stručnih radova, monografija i drugih vrsta publikacija koje	Broj naučnih i stručnih radova, monografija i drugih vrsta publikacija koje	Iznaći mehanizme za motivisanje osoblja akademskih	Broj objavljenih naučnih i stručnih radova,	Akademска zajednica i Organizacije civilnog društva.	-	Ova mjeru ima za cilj povećanje stručne literature autora iz akademskih

Prof. dr Aleksandar R. IVANOVIĆ

	drugih vrsta publikacija koje za temu imaju oblast primjene Direktive 2011/36/EU protiv trgovine ljudima, a čiji su autori osoblje akademskih institucija i organizacija civilnog društva.	za temu imaju oblast primjene Direktive 2011/36/EU protiv trgovine ljudima, a čiji su autori osoblje akademskih institucija i organizacija civilnog društva povećan za najmanje 25 %.	institucija i organizacija civilnog društva da pišu naučne i stručne rade, monografije i druge vrste publikacija koje za temu imaju oblast primjene Direktive 2011/36/EU protiv trgovine ljudima.	monografija i drugih vrsta publikacija koje za temu imaju oblast primjene Direktive 2011/36/EU protiv trgovine ljudima, a čiji su autori osoblje akademskih institucija i organizacija civilnog društva.			institucija i organizacija civilnog društva, koje za temu imaju oblasti primjene Direktive 2011/36/EU protiv trgovine ljudima.
3.3	U kurikulume nastavnih planova i predmeta koji se realizuju u akademskim institucijama, odnosno sadržaje edukacija koje realizuju organizacije civilnog društva uključiti oblast primjene Direktive 2011/36/EU protiv trgovine ljudima.	Broj predmeta na svim nivoima studija, odnosno broj specijalizovanih obuka organizovanih od strane civilnog sektora koji za temu ima oblast primjene Direktive 2011/36/EU protiv trgovine ljudima povećan za najmanje 25 %.	Izvršiti izmjene i dopune nastavnih planova i programa akademskih institucija tako da su u kurikulumima predmeta, gdje je to moguće, uvrštene nastavne jedinice koje se tiču primjene Direktive 2011/36/EU protiv trgovine ljudima. Takođe, kreirati specijalizovane edukacije koje pružaju organizacije civilnog društva, a koje će za temu imati oblast primjene Direktive 2011/36/EU protiv trgovine ljudima, kreirati specijalizovane edukacije koje pružaju organizacije civilnog društva.	Broj nastavnih predmeta na svim nivoima studija, odnosno broj specijalizovanih edukacija koje za temu imaju sticanje kompetencija studenata, odnosno polaznika tih obuka iz oblasti primjene Direktive 2011/36/EU protiv trgovine ljudima.	Akademska zajednica i Organizacije civilnog društva.	-	Ova mjerama ima za cilj povećanje nivoa znanja i kompetencija studenata, odnosno polaznika obuka organizacija civilnog društva, iz oblasti primjene Direktive 2011/36/EU protiv trgovine ljudima.
3.4.	Preduzeti inicijative, odnosno zagovaranje za izmjene i dopune krivično-materijalnog zakonodavstva	Broj inicijativa odnosno zagovaračkih procesa sa nadležnim institucijama u cilju izmjena i dopuna krivično-	U međusobnoj saradnji akademske institucije i organizacije civilnog društva treba da na osnovu rezultata stručnog i	Broj inicijativa za izmjene i dopune krivično-materijalnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini	Akademska zajednica i Organizacije civilnog društva.	-	Ova mjerama ima za cilj pokretanje inicijativa i vođenja strateškog dijaloga sa nadležnim institucijama u cilju harmonizacije odredaba krivično-

Mapa puta i institucionalnih koraka u usaglašavanju propisa iz oblasti sigurnosti sa EU *acquisae*

	u Bosni i Hercegovini.	materijalnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini pokrenut od strane akademske zajednice i organizacija civilnog društva povećan za najmanje 25 %.	naučno-istraživačkog rada svog osoblja da pokrenu inicijative prema nadležnim institucija u Bosni i Hercegovini za izmjene i dopune krivično-materijalnog zakonodavstva u cilju harmonizacije istog sa odredbama Direktive 2011/36/EU protiv trgovine ljudima. Takođe, akademske institucije i organizacije civilnog društva treba da pokrenu zajedničke zagovaračke procese prema nadležnim institucijama sa naprijed navedenim ciljem.	pokrenut od strane akademskih institucija i organizacija civilnog društva. Broj zagovaračkih procesa sa nadležnim institucijama za izmjene i dopune krivično-materijalnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini pokrenutih od strane akademskih institucija i organizacija civilnog društva.			materijalnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini sa odredbama Direktive 2011/36/EU protiv trgovine ljudima.
3.5.	Povećati učešće predstavnika akademske zajednice i organizacija civilnog društva u javnim raspravama povodom izmjena i krivično-materijalnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini.	Broj predstavnika akademske zajednice i civilnog sektora koji je uzeo učešće na javnim raspravama povodom izmjena i dopuna krivično-materijalnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini povećan za najmanje 25 %.	Iznaći mehanizme za motivisanje i mobilisanje osoblja akademskih institucija i organizacija civilnog društva da se u većem obimu aktivno uključe u javne rasprave povodom izmjena i dopuna krivično-materijalnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini.	Broj predstavnika akademskih institucija i organizacija civilnog društva koji je uzeo aktivno učešće u javnim raspravama povodom izmjena i dopuna krivično-materijalnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini.	Akademска zajednica i Organizacije civilnog društva.	-	Ova mjerama ima za cilj povećanje doprinosu akademske zajednice i civilnog sektora uskladivanju domaćeg pravnog okvira sa odredbama Direktive 2011/36/EU protiv trgovine ljudima.
3.6.	U saradnji sa nadležnim državnim institucijama osnažiti sistem institucija	Sistem institucija za podršku žrtvama krivičnih djela trgovine	Akademска zajednica i organizacije civilnog društva se aktivno uključuju u	U Bosni i Hercegovini osnažen sistem institucija za podršku	Akademска zajednica i Organizacije civilnog društva.	-	Ova mjerama ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 13, 14, 15 i 16 Direktive

Prof. dr Aleksandar R. IVANOVIĆ

	zaduženih za podršku žrtvama krivičnih djela trgovine ljudima sa posebnim fokusom na djecu kao žrtve.	ljudima sa posebnim fokusom na djecu kao žrtve osnažen u Bosni i Hercegovini.	proces saradnje sa nadležnim državnim institucijama u cilju unapređanja sistema institucija čije su dužnosti pružanja podrške žrtvama krivičnih djela trgovine ljudima sa posebnim fokusom na djecu kao žrtve ovog vida kriminalnog ispoljavanja.	žrtvama krivičnih djela trgovine ljudima sa posebnim fokusom na djecu kao žrtve.			2011/36/EU protiv trgovine ljudima i u tom kontekstu treba da se realizuje zajedno sa mjerom 3.19. iz Akcionog plana za nadležna ministarstva (Oblast 2. Sprečavanje i suzbijanje organizovanog kriminala i drugih nelegalnih aktivnosti).
3.7.	Ojačati saradnju nadležnim državnim institucijama na polju sprovodenja kampanje podizanja svijesti o opasnosti trgovine ljudima.	U Bosni i Hercegovini se redovno sprovode zajedničke kampanje nadležnih državnih organizacija, akademske zajednice i civilnog sektora koje imaju za cilj prevenciju trgovine ljudima.	Uspostaviti čvršću saradnju između policijskih agencija u Bosni i Hercegovini, akademske zajednice i organizacija civilnog društva sa ciljem kreiranja preventivnih kampanja u odnosu na krivična djela trgovine ljudima.	Kampanje koje imaju za cilj prevenciju trgovine ljudima putem podizanja svijesti građana o ovom vidu kriminalnog ispoljavanja i podizanja nivoa otpornosti zajednice na ovaj kriminalni fenomen se redovno sprovode u Bosni i Hercegovini.	Akademska zajednica i Organizacije civilnog društva.	-	Ova mjera ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 18 stav 1 i 2 Direktive 2011/36/EU protiv trgovine ljudima i u tom kontekstu treba da se realizuje zajedno sa mjerom 3.20. iz Akcionog plana za nadležna ministarstva (Oblast 2. Sprečavanje i suzbijanje organizovanog kriminala i drugih nelegalnih aktivnosti).

Mapa puta i institucionalnih koraka u usaglašavanju propisa iz oblasti sigurnosti sa EU *acquis*

							2011/36/EU protiv trgovine ljudima.
3.8.	Kreirati i realizovati program specijalizovanih obuka za predstavnike nadležnih institucija iz oblasti ostvarivanja ciljeva Direktive 2011/36/EU protiv trgovine ljudima.	Broj realizovanih specijalizovanih obuka za predstavnike nadležnih institucija, iz oblasti primjene Direktive 2011/36/EU protiv trgovine ljudima organizovan od strane akademskih institucija i organizacija civilnog društva povećan za najmanje 25 %.	Razviti kurikulume specijalizovanih obuka za predstavnike nadležnih institucija, sa pratećim edukativnim materijalima, kao indikatorima mjerjenja uspješnosti pohađanja istih, te realizovati program obuka stručnog osposobljavanja po ovim kriterijumima.	Broj sudija tužioca, policijaca, zaposlenih u pravosuđu te osoblja onih nadležnih tijela koja su uključena u krivični postupak i istražne radnje od strane nadležnih institucija obučeni za ostvarenje ciljeva Direktive 2011/36/EU protiv trgovine ljudima.	Akademska zajednica i Organizacije civilnog društva.	-	Ova mjerama ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 18 stav 2 Direktive 2011/36/EU protiv trgovine ljudima i u tom kontekstu treba da se realizuje zajedno sa mjerom 3.21. iz Akcionog plana za nadležna ministarstva (Oblast 2. Sprečavanje i suzbijanje organizovanog kriminala i drugih nelegalnih aktivnosti). Takođe, ova mjerama ima za cilj da direktno poveća doprinose akademske zajednice i civilnog sektora uskladištanju domaćeg pravnog okvira sa odredbama Direktive 2011/36/EU protiv trgovine ljudima.

Cilj 4. Povećanje doprinosa akademske zajednice i organizacija civilnog društva harmonizaciji domaćeg pravnog okvira sa odredbama Direktivom 2013/40/EU o napadima na informacione sisteme

Indikatori cilja:			Bazna vrijednost			Ciljana (projektovana) vrijednost indikatora	
Obezbjedivanje uključenosti akademske zajednice i organizacija civilnog društva u proces harmonizacije domaćeg pravnog okvira sa odredbama Direktive 2013/40/EU o napadima na informacione sisteme.			Uključenosti akademske zajednice i organizacija civilnog društva u Bosni i Hercegovini u proces harmonizacije domaćeg pravnog okvira sa odredbama Direktive 2013/40/EU o napadima na informacione sisteme.			Po okončanju primjene ovog Akcionog plana u pravni okvir Bosne i Hercegovine biće obezbijeđena znatno veća uključenost i doprinos akademske zajednice i civilnog sektora procesu implementacije odredaba Direktive 2013/40/EU o napadima na informacione sisteme.	
R. br. mjeru	Naziv mjeru	Indikator ispunjenosti (kvaliteta) mjeru	Aktivnost	Indikatori aktivnosti	Odgovorni subjekti	Rok	Napomene
4.1.	Povećati kompetencije osoblja akademskih institucija i organizacija civilnog	Kompetencije osoblja akademskih institucija i organizacija civilnog društva iz oblasti	Osoblju akademskih institucija koje se bavi naučnim, istraživačkim, edukativnim i	Broj lica, odnosno osoblja akademskih institucija i organizacija civilnog	Akademska zajednica i Organizacije civilnog društva.	-	Ova mjerama ima za cilj povećanje nivoa znanja i kompetencija među osobljem akademskih institucija i

Prof. dr Aleksandar R. IVANOVIĆ

	društva iz oblasti primjene Direktive 2013/40/EU o napadima na informacione sisteme.	primjene Direktive 2013/40/EU o napadima na informacione sisteme povećane za najmanje 25 %.	zagovaračkim aktivnostima omogućiti pohadanje seminara, treninga, naučnih skupova i drugih oblika edukacija koje se tiču primjene Direktive 2013/40/EU o napadima na informacione sisteme i podsticati iste na pohadanje ovih programa.	društva koji su pohadali specijalizovane obuke, seminare, treninge ili slične vrste edukacija koje su za temu imale primjenu odredaba Direktive 2013/40/EU o napadima na informacione sisteme.			organizacija civilnog društva, koji se bave naučno-istraživačkim, edukativnim i zagovaračkim aktivnostima, iz oblasti primjene Direktive 2013/40/EU o napadima na informacione sisteme.
4.2.	Povećati broj naučnih i stručnih radova, monografija i drugih vrsta publikacija koje za temu imaju oblast primjene Direktive 2013/40/EU o napadima na informacione sisteme, a čiji su autori osoblje akademskih institucija i organizacija civilnog društva.	Broj naučnih i stručnih radova, monografija i drugih vrsta publikacija koje za temu imaju oblast primjene Direktive 2013/40/EU o napadima na informacione sisteme, a čiji su autori osoblje akademskih institucija i organizacija civilnog društva povećan za najmanje 25 %.	Iznači mehanizme za motivisanje osoblja akademskih institucija i organizacija civilnog društva da pišu naučne i stručne radove, monografije i druge vrste publikacija koje za temu imaju oblast primjene Direktive 2013/40/EU o napadima na informacione sisteme.	Broj objavljenih naučnih i stručnih radova, monografija i drugih vrsta publikacija koje za temu imaju oblast primjene Direktive 2013/40/EU o napadima na informacione sisteme, a čiji su autori osoblje akademskih institucija i organizacija civilnog društva.	Akademска zajednica i Organizacije civilnog društva.	-	Ova mjerama ima za cilj povećanje stručne literature autora iz akademskih institucija i organizacija civilnog društva, koje za temu imaju oblast primjene Direktive 2013/40/EU o napadima na informacione sisteme.
4.3	U kurikulumu nastavnih planova i predmeta koji se realizuju u akademskim institucijama, odnosno sadržaje edukacija koje realizuju organizacije civilnog društva uključiti oblast primjene Direktive 2013/40/EU o napadima na informacione sisteme.	Broj predmeta na svim nivoima studija, odnosno broj specijalizovanih obuka organizovanih od strane civilnog sektora koji za temu ima oblast primjene Direktive 2013/40/EU o napadima na informacione sisteme povećan za najmanje 25 %.	Izvršiti izmjene i dopune nastavnih planova i programa akademskih institucija tako da su u kurikulumima predmeta, gdje je to moguće, uvrštene nastavne jedinice koje se tiču primjene Direktive 2013/40/EU o napadima na informacione sisteme. Takode, kreirati specijalizovane	Broj nastavnih predmeta na svim nivoima studija, odnosno broj specijalizovanih edukacija koje za temu imaju sticanje kompetencija studenata, odnosno polaznika tih obuka iz oblasti primjene Direktive	Akademска zajednica i Organizacije civilnog društva.	-	Ova mjerama ima za cilj povećanje nivoa znanja i kompetencija studenata, odnosno polaznika obuka organizacija civilnog društva, iz oblasti primjene Direktive 2013/40/EU o napadima na informacione sisteme.

			edukacije koje pružaju organizacije civilnog društva, a koje će za temu imati oblast primjene Direktive 2013/40/EU o napadima na informacione sisteme, kreirati specijalizovane edukacije koje pružaju organizacije civilnog društva.	2013/40/EU o napadima na informacione sisteme.			
4.4.	Preduzeti inicijative, odnosno zagovaranje za izmjene i dopune krivično-materijalnog zakonodavstva na entitetskom nivou u Bosni i Hercegovini.	Broj inicijativa odnosno zagovaračkih procesa sa nadležnim institucijama u cilju izmjena i dopuna krivično-materijalnog zakonodavstva na entitetskom nivou u Bosni i Hercegovini pokrenut od strane akademske zajednice i organizacija civilnog društva povećan za najmanje 25 %.	U međusobnoj saradnji akademske institucije i organizacije civilnog društva treba da na osnovu rezultata stručnog i naučno-istraživačkog rada svog osoblja da pokrenu inicijative prema nadležnim institucijama u Bosni i Hercegovini za izmjene i dopune krivično-materijalnog zakonodavstva na entitetskom nivou u cilju harmonizacije istog sa odredbama Direktive 2013/40/EU o napadima na informacione sisteme. Takođe, akademske institucije i organizacije civilnog društva treba da pokrenu zajedničke zagovaračke procese prema nadležnim institucijama sa naprijed	Broj inicijativa za izmjene i dopune krivično-materijalnog zakonodavstva na entitetskom nivou u Bosni i Hercegovini pokrenut od strane akademske institucije i organizacija civilnog društva. Broj zagovaračkih procesa sa nadležnim institucijama za izmjene i dopune krivično-materijalnog zakonodavstva na entitetskom nivou u Bosni i Hercegovini pokrenutih od strane akademske institucije i organizacija civilnog društva.	Akademска zajедница и Organizације civilnog društva.	-	Ova mjera ima za cilj pokretanje inicijativa i vođenja strateškog dijaloga sa nadležnim institucijama u cilju harmonizacije odredaba krivično materijalnog zakonodavstva na entitetskom nivou u Bosni i Hercegovini sa odredbama Direktive 2013/40/EU o napadima na informacione sisteme.

			navedenim ciljem.				
4.5.	Povećati učešće predstavnika akademске zajednice i organizacija civilnog društva u javnim raspravama povodom izmjena i krivično-materijalnog zakonodavstva na entitetskom nivou u Bosni i Hercegovini povećan za najmanje 25 %.	Broj predstavnika akademске zajednice i civilnog sektora koji je uzeo učešće na javnim raspravama povodom izmjena i dopuna krivično-materijalnog zakonodavstva na entitetskom nivou u Bosni i Hercegovini povećan za najmanje 25 %.	Iznaći mehanizme za motivisanje i mobilisanje osoblja akademskih institucija i organizacija civilnog društva da se u većem obimu aktivno uključe u javne rasprave povodom izmjena i dopuna krivično-materijalnog zakonodavstva na entitetskom nivou u Bosni i Hercegovini.	Broj predstavnika akademskih institucija i organizacija civilnog društva koji je uzeo aktivno učešće u javnim raspravama povodom izmjena i dopuna krivično-materijalnog zakonodavstva na entitetskom nivou u Bosni i Hercegovini.	Akademska zajednica i Organizacije civilnog društva.	-	Ova mjerama ima za povećanje doprinosa akademске zajednice i civilnog sektora usklajivanju domaćeg pravnog okvira sa odredbama Direktive 2013/40/EU o napadima na informacione sisteme.

5.3. Suzbijanja terorizma

Oblast 3. Suzbijanje terorizma							
Indikatori cilja:				Bazna vrijednost		Ciljana (projektovana) vrijednost indikatora	
R. br. mjeru	Naziv mjeru	Indikator ispunjenosti (kvaliteta) mjeru	Aktivnost	Indikatori aktivnosti	Odgovorni subjekti	Rok ¹¹³	Napomene
1.1.	Povećati kompetencije osoblja akademskih institucija i organizacija civilnog društva iz oblasti primjene Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma	Kompetencije osoblja akademskih institucija i organizacija civilnog društva iz oblasti primjene Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma	Osoblju akademskih institucija koje se bavi naučnim, istraživačkim, edukativnim i zagovaračkim aktivnostima omogućiti pohadanje seminara,	Broj lica, odnosno osoblja akademskih institucija i organizacija civilnog društva koji su pohađali specijalizovane obuke, seminare,	Akademska zajednica i Organizacije civilnog društva.	-	Ova mjeru ima za cilj povećanje nivoa znanja i kompetencija među osobljem akademskih institucija i organizacija civilnog društva, koji se bave naučno-istraživačkim,

¹¹³ Vremenski rok za implementaciju mjeru namjerno nije dat kako bi akademska zajednica i civilni sektor rokove odredili u zavisnosti od dinamike njihovih planova rada po određenim oblastima.

Mapa puta i institucionalnih koraka u usaglašavanju propisa iz oblasti sigurnosti sa EU *acquisae*

	2017/541 o borbi protiv terorizma.	povećane za najmanje 25 %.	treninga, naučnih skupova i drugih oblika edukacija koje se tiču primjene Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma i podsticati iste na pohađanje ovih programa.	treninge ili slične vrste edukacija koje su za temu imale primjenu odredaba Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma.			edukativnim i zagovaračkim aktivnostima, iz oblasti primjene Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma.
1.2.	Povećati broj naučnih i stručnih radova, monografija i drugih vrsta publikacija koje za temu imaju oblast primjene Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma, a čiji su autori osoblje akademskih institucija i organizacija civilnog društva.	Broj naučnih i stručnih radova, monografija i drugih vrsta publikacija koje za temu imaju oblast primjene Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma, a čiji su autori osoblje akademskih institucija i organizacija civilnog društva povećan za najmanje 25 %.	Iznači mehanizme za motivisanje osoblja akademskih institucija i organizacija civilnog društva da pišu naučne i stručne radove, monografije i druge vrste publikacija koje za temu imaju oblast primjene Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma, a čiji su autori osoblje akademskih institucija i organizacija civilnog društva.	Broj objavljenih naučnih i stručnih radova, monografija i drugih vrsta publikacija koje za temu imaju oblast primjene Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma, a čiji su autori osoblje akademskih institucija i organizacija civilnog društva.	Akademска zajednica i Organizacije civilnog društva.	-	Ova mjerama ima za cilj povećanje stručne literature autora iz akademskih institucija i organizacija civilnog društva, koje za temu imaju oblasti primjene Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma.
1.3	U kurikulume nastavnih planova i predmeta koje se realizuju u akademskim institucijama, odnosno sadržaje edukacija koje realizuju organizacije civilnog društva uključiti oblast primjene Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma.	Broj predmeta na svim nivoima studija, odnosno broj specijalizovanih obuka organizovanih od strane civilnog sektora koji za temu ima oblast primjene Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma povećan za najmanje 25 %.	Izvršiti izmjene i dopune nastavnih planova i programa akademskih institucija tako da su u kurikulumima predmeta, gdje je to moguće, uvrštene nastavne jedinice koje se tiču primjene Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma. Takođe, kreirati specijalizovane edukacije koje pružaju organizacije civilnog društva, a koje će za temu imati oblast primjene Direktive (EU)	Broj nastavnih predmeta na svim nivoima studija, odnosno broj specijalizovanih edukacija koje za temu imaju sticanje kompetencija studenata, odnosno polaznika tih obuka iz oblasti primjene Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma.	Akademска zajednica i Organizacije civilnog društva.	-	Ova mjerama ima za cilj povećanje nivoa znanja i kompetencija studenata, odnosno polaznika obuka organizacija civilnog društva, iz oblasti primjene Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma.

Prof. dr Aleksandar R. IVANOVIĆ

			2017/541 o borbi protiv terorizma, kreirati specijalizovane edukacije koje pružaju organizacije civilnog društva.				
1.4.	Preduzeti inicijative, odnosno zagovaranje za izmjene i dopune krivično-materijalnog zakonodavstva Bosne i Hercegovine, kao i Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranju terorističkih aktivnosti.	Broj inicijativa odnosno zagovaračkih procesa sa nadležnim institucijama u cilju izmjena i dopuna krivično-materijalnog zakonodavstva Bosne i Hercegovine, kao i Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti u Bosni i Hercegovini pokrenut od strane akademske zajednice i organizacija civilnog društva povećan za najmanje 25 %.	U međusobnoj saradnji akademske institucije i organizacije civilnog društva treba da na osnovu rezultata stručnog i naučno-istraživačkog rada svog osoblja da pokrenu inicijative prema nadležnim institucija u Bosni i Hercegovini za izmjene i dopune krivično-materijalnog zakonodavstva i Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranju teorističkih aktivnosti u cilju harmonizacije istog sa odredbama Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma. Takođe, akademske institucije i organizacije civilnog društva treba da pokrenu zajedničke zagovaračke procese prema nadležnim institucijama sa naprijed navedenim ciljem.	Broj inicijativa za izmjene i dopune krivično-materijalnog zakonodavstva i Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranju terorističkih aktivnosti pokrenut od strane akademskih institucija i organizacija civilnog društva. Broj zagovaračkih procesa sa nadležnim institucijama za izmjene i dopune krivično-materijalnog zakonodavstva i Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranju terorističkih aktivnosti pokrenutih od strane akademskih institucija i organizacija civilnog društva.	Akademska zajednica i Organizacije civilnog društva.	-	Ova mjerama ima za cilj pokretanje inicijativa i vođenja strateškog dijaloga sa nadležnim institucijama u cilju harmonizacije odredaba krivično-materijalnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini i Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranju teorističkih aktivnosti sa odredbama Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma.
1.5.	Povećati učešće	Broj predstavnika	Iznaći mehanizme za	Broj predstavnika	Akademska zajednica i	-	Ova mjerama ima za povećanje

Mapa puta i institucionalnih koraka u usaglašavanju propisa iz oblasti sigurnosti sa EU *acquisae*

	predstavnika akademске zajednice i organizacija civilnog društva u javnim raspravama povodom izmjena i dopuna krivično-materijalnog zakonodavstva Bosne i Hercegovine, kao i Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranju terorističkih aktivnosti.	akademske zajednice i civilnog sektora koji je uzeo učešće na javnim raspravama povodom izmjena i dopuna krivično-materijalnog zakonodavstva Bosne i Hercegovine, kao i Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranju terorističkih aktivnosti povećan za najmanje 25 %.	motivisanje i mobilisanje osoblja akademskih institucija i organizacija civilnog društva da se u većem obimu aktivno uključe u javne rasprave povodom izmjena i dopuna krivično-materijalnog zakonodavstva Bosne i Hercegovine, kao i Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranju terorističkih aktivnosti.	akademskih institucija i organizacija civilnog društva koji je uzeo aktivno učešće u javnim raspravama povodom izmjena i dopuna krivično-materijalnog zakonodavstva Bosne i Hercegovine kao i Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranju terorističkih aktivnosti.	Organizacije civilnog društva.		doprinosa akademске zajednice i civilnog sektora uskladivanju domaćeg pravnog okvira sa odredbama Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma.
1.6.	Preduzeti inicijative, odnosno zagovaranje za izmjene i dopune krivično-procesnog zakonodavstva Bosne i Hercegovine.	Broj inicijativa odnosno zagovaračkih procesa sa nadležnim institucijama u cilju izmjena i dopuna krivično-procesnog zakonodavstva Bosne i Hercegovine, pokrenut od strane akademске zajednice i organizacija civilnog društva povećan za najmanje 25 %.	U međusobnoj saradnji akademске institucije i organizacije civilnog društva treba da na osnovu rezultata stručnog i naučno-istraživačkog rada svog osoblja da pokrenu inicijative prema nadležnim institucijama u Bosni i Hercegovini za izmjene i dopune krivično-procesnog u cilju harmonizacije istog sa odredbama Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma. Takođe, akademске institucije i organizacije civilnog društva treba da pokrenu zajedničke	Broj inicijativa za izmjene i dopune krivično-procesnog zakonodavstva pokrenut od strane akademskih institucija i organizacija civilnog društva. Broj zagovaračkih procesa sa nadležnim institucijama za izmjene i dopune krivično-procesnog zakonodavstva pokrenutih od strane akademskih institucija i organizacija civilnog društva.	Akademска zajednica i Organizacije civilnog društva.	-	Ova mjerama ima za cilj pokretanje inicijativa i vođenja strateškog dijaloga sa nadležnim institucijama u cilju harmonizacije odredaba krivično-procesnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini sa odredbama Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma.

Prof. dr Aleksandar R. IVANOVIĆ

			zagovaračke procese prema nadležnim institucijama sa naprijed navedenim ciljem.				
1.7.	Povećati učešće predstavnika akademске zajednice i organizacija civilnog društva u javnim raspravama povodom izmjena i dopuna krivično-procesnog zakonodavstva Bosne i Hercegovine, povećan za najmanje 25 %.	Broj predstavnika akademске zajednice i civilnog sektora koji je uzeo učešće na javnim raspravama povodom izmjena i dopuna krivično-procesnog zakonodavstva Bosne i Hercegovine, povećan za najmanje 25 %.	Iznači mehanizme za motivisanje i mobilisanje osoblja akademskih institucija i organizacija civilnog društva da se u većem obimu aktivno uključe u javne rasprave povodom izmjena i dopuna krivično-procesnog zakonodavstva Bosne i Hercegovine.	Broj predstavnika akademskih institucija i organizacija civilnog društva koji je uzeo aktivno učešće u javnim raspravama povodom izmjena i dopuna krivično-procesnog zakonodavstva Bosne i Hercegovine.	Akademска zajednica i Organizacije civilnog društva.	-	Ova mjerama ima za povećanje doprinosa akademске zajednice i civilnog sektora uskladišuju domaćeg pravnog okvira sa odredbama Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma.
1.8.	Preduzeti inicijative, odnosno zagovaranje za izmjene i dopune zakona u Bosni i Hercegovini koji se tiču zamrzavanja i oduzimanja imovine stečene kriminalom.	Broj inicijativa odnosno zagovaračkih procesa sa nadležnim institucijama u cilju izmjena i dopuna zakona u Bosni i Hercegovini koji se tiču zamrzavanja i oduzimanja imovine stečene kriminalom pokrenut od strane akademске zajednice i organizacija civilnog društva povećan za najmanje 25 %.	U međusobnoj saradnji zagovaračkih procesa sa nadležnim institucijama u cilju izmjena i dopuna zakona u Bosni i Hercegovini koji se tiču zamrzavanja i oduzimanja imovine stečene kriminalom pokrenut od strane akademске zajednice i organizacija civilnog društva.	Broj inicijativa za izmjene i dopune zakonodavstva koje reguliše zamrzavanje i konfiskaciju imovine stečene kriminalom pokrenut od strane akademskih institucija i organizacija civilnog društva.	Akademска zajednica i Organizacije civilnog društva.	-	Ova mjerama ima za cilj pokretanje inicijativa i vođenja strateškog dijaloga sa nadležnim institucijama u cilju harmonizacije odredaba zakonodavstva u Bosni i Hercegovini koje se tiče zamrzavanja i oduzimanja imovine stečene kriminalom sa odredbama Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma.

Mapa puta i institucionalnih koraka u usaglašavanju propisa iz oblasti sigurnosti sa EU *acquis*

			institucije i organizacije civilnog društva treba da pokrenu zajedničke zagovaračke procese prema nadležnim institucijama sa naprijed navedenim ciljem.	organizacija civilnog društva.			
1.9.	Povećati učešće predstavnika akademске zajednice i organizacija civilnog društva u javnim raspravama povodom izmjena i dopuna zakonodavstva a koje se odnosi na zamrzavanje i konfiskaciju imovine stečene kriminalom.	Broj predstavnika akademске zajednice i civilnog sektora koji je uzeo učešće na javnim raspravama povodom izmjena i dopuna zakonodavstva u Bosni i Hercegovini koje se tiče zamrzavanja i konfiskacije imovine stečene kriminalom, povećan za najmanje 25 %.	Iznači mehanizme za motivisanje i mobilisanje osoblja akademskih institucija i organizacija civilnog društva da se u većem obimu aktivno uključe u javne rasprave povodom izmjena i dopuna zakonodavstva u Bosni i Hercegovini koje se bavi pitanjem zamrzavanja i konfiskacije imovine stečene kriminalom.	Broj predstavnika akademskih institucija i organizacija civilnog društva koji je uzeo aktivno učešće u javnim raspravama povodom izmjena i dopuna zakonodavstva Bosne i Hercegovine koji se tiče zamrzavanja i oduzimanja imovine stečene kriminalom.	Akademска zajednica i Organizacije civilnog društva.	-	Ova mjerama ima za povećanje doprinosak akademiske zajednice i civilnog sektora uskladištanju domaćeg pravnog okvira sa odredbama Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma.
1.10.	Preduzeti inicijative, odnosno zagovaranje za izradu nacrta zakona u Zakona o elektronskim komunikacijama i elektronskim medijima.	Broj inicijativa odnosno zagovaračkih procesa sa nadležnim institucijama u cilju Zakona o elektronskim komunikacijama i elektronskim medijima pokrenut od strane akademске zajednice i organizacija civilnog društva povećan za najmanje 25 %.	U međusobnoj saradnji akademске institucije i organizacije civilnog društva treba da na osnovu rezultata stručnog i naučno-istraživačkog rada svog osoblja da pokrenu inicijative prema nadležnim institucijama u Bosni i Hercegovini za izmjene i dopune nacrta Zakona o elektronskim komunikacijama i elektronskim medijima u cilju harmonizacije	Broj inicijativa za izmjene i dopune nacrta Zakona o elektronskim komunikacijama i elektronskim medijima pokrenut od strane akademskih institucija i organizacija civilnog društva. Broj zagovaračkih procesa sa nadležnim institucijama za izmjene i dopune nacrta Zakona o	Akademска zajednica i Organizacije civilnog društva.	-	Ova mjerama ima za cilj pokretanje inicijativa i vođenja strateškog dijaloga sa nadležnim institucijama u cilju harmonizacije odredaba budućeg Zakona o elektronskim komunikacijama i elektronskim medijima sa odredbama Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma.

Prof. dr Aleksandar R. IVANOVIĆ

			istog sa odredbama Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma. Takođe, akademske institucije i organizacije civilnog društva treba da pokrenu zajedničke zagovaračke procese prema nadležnim institucijama sa naprijed navedenim ciljem.	elektronskim komunikacijama i elektronskim medijima.			
1.11.	Povećati učešće predstavnika akademske zajednice i organizacija civilnog društva u javnim raspravama povodom nacrta Zakona o elektronskim komunikacijama i elektronskim medijima.	Broj predstavnika akademske zajednice i civilnog sektora koji je uzeo učešće na javnim raspravama povodom Zakona o elektronskim komunikacijama i elektronskim medijima povećan za najmanje 25 %.	Iznaći mehanizme za motivisanje i mobilisanje osoblja akademskih institucija i organizacija civilnog društva da se u većem obimu aktivno uključe u javne rasprave povodom izmjena i dopuna nacrta Zakona o elektronskim komunikacijama i elektronskim medijima.	Broj predstavnika akademskih institucija i organizacija civilnog društva koji je uzeo aktivno učešće u javnim raspravama povodom izmjena i dopuna nacrta Zakona o elektronskim komunikacijama i elektronskim medijima.	Akademska zajednica i Organizacije civilnog društva.	-	Ova mjerama ima za cilj povećanje doprinosu akademske zajednice i civilnog sektora uskladivanju domaćeg pravnog okvira sa odredbama Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma.
1.12.	Preduzeti inicijative, odnosno zagovaranje za izradu nacrta zakona u Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima.	Broj inicijativa odnosno zagovaračkih procesa sa nadležnim institucijama u cilju Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima pokrenut od strane akademske zajednice i organizacija civilnog društva povećan za najmanje 25 %.	U međusobnoj saradnji akademske institucije i organizacije civilnog društva treba da na osnovu rezultata stručnog i naučno-istraživačkog rada svog osoblja da pokrenu inicijative prema nadležnim institucijama u Bosni i Hercegovini za izmjene i dopune Zakona	Broj inicijativa za izmjene i dopune Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima pokrenut od strane akademske institucije i organizacija civilnog društva. Broj zagovaračkih procesa sa nadležnim institucijama	Akademska zajednica i Organizacije civilnog društva.	-	Ova mjerama ima za cilj pokretanje inicijativa i vođenja strateškog dijaloga sa nadležnim institucijama u cilju harmonizacije Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima sa odredbama Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma.

Mapa puta i institucionalnih koraka u usaglašavanju propisa iz oblasti sigurnosti sa EU *acquis*

			<p>o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima u cilju harmonizacije istog sa odredbama Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma. Takođe, akademske institucije i organizacije civilnog društva treba da pokrenu zajedničke zagovaračke procese prema nadležnim institucijama sa naprijed navedenim ciljem.</p>	<p>za izmjene i dopune Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima.</p>			
1.13.	Povećati učešće predstavnika akademske zajednice i organizacija civilnog društva u javnim raspravama povodom izmjena i dopuna Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima.	Broj predstavnika akademske zajednice i civilnog sektora koji je uzeo učešće na javnim raspravama povodom izmjena i dopuna Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima povećan za najmanje 25 %.	Iznači mehanizme za motivisanje i mobilisanje osoblja akademskih institucija i organizacija civilnog društva da se u većem obimu aktivno uključe u javne rasprave povodom izmjena i dopuna Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima.	Broj predstavnika akademskih institucija i organizacija civilnog društva koji je uzeo aktivno učešće u javnim raspravama povodom izmjena i dopuna Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima.	Akademska zajednica i Organizacije civilnog društva.	-	Ova mjerama ima za cilj povećanje doprinosa akademske zajednice i civilnog sektora uskladištanju domaćeg pravnog okvira sa odredbama Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma.
1.14.	U saradnji sa nadležnim državnim institucijama uspostaviti sistem institucija zaduženih za podršku žrtvama terorizma.	Sistem institucija za podršku žrtvama krivičnih djela terorizma uspostavljen u Bosni i Hercegovini.	Akademska zajednica i organizacije civilnog društva se aktivno uključuju u proces saradnje sa nadležnim državnim institucijama u cilju formiranja sistema institucija čija će dužnost biti da pruži podršku žrtvama krivičnih djela terorizma.	U Bosni i Hercegovini uspostavljen sistem institucija za podršku žrtvama krivičnih djela terorizma.	Akademska zajednica i Organizacije civilnog društva.	-	Ova mjerama ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članovima 24 i 26 Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma i u tom kontekstu treba da se realizuje zajedno sa mjerom 1.15. iz Akcionog plana za nadležna ministarstva (Oblast 3. Sprečavanje terorizma).

Prof. dr Aleksandar R. IVANOVIĆ

							Takođe, ova mjerama za cilj da direktno poveća doprinose akademske zajednice i civilnog sektora uskladištanju domaćeg pravnog okvira sa odredbama Direktive (EU) 2017/541.
1.15.	Uspostaviti saradnju sa nadležnim državnim institucijama na polju unapređenja postojećeg sistema zaštite žrtava terorizma u krivičnom postupku.	Postojeći sistem institucija za podršku žrtvama krivičnih djela terorizma u krivičnom postupku u Bosni i Hercegovini unapređen za najmanje 25 %.	Uspostaviti saradnju akademске zajednice i organizacija civilnog društva sa policijskim agencijama u Bosni i Hercegovini u cilju unapređenja sistema čija je dužnost pružanja podrške žrtvama krivičnih djela terorizma u krivičnom posupku.	U Bosni i Hercegovini za najmanje 25 % unaprijeđen osnažen sistem institucija za podršku žrtvama krivičnih djela terorizma u krivičnom postupku.	Akademска zajednica i Organizacije civilnog društva.	-	Ova mjerama ima za cilj usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa članom 25 Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma i u tom kontekstu treba da se realizuje zajedno sa mjerom 1.16. iz Akcionog plana za nadležna ministarstva (Oblast 3. Sprečavanje terorizma). Takođe, ova mjerama za cilj da direktno poveća doprinose akademske zajednice i civilnog sektora uskladištanju domaćeg pravnog okvira sa odredbama Direktive (EU) 2017/541 o borbi protiv terorizma.

6. ZAKJUČCI

Kada se uzme u obzir sve navedeno u ovom dokumentu možemo zaključiti da je domaći pravni okvir u Bosni i Hercegovini u određenoj mjeri usklađen sa pravnom tekovinom Evropske unije kada su u pitanju oblasti sprečavanja pranja novca i finansiranja teorizma, sprečavanja i suzbijanja organizovanog kriminala i drugih ilegalnih aktivnosti, te sprečavanja teorizma, ali da postoji dobar dio odredbi zakonodavstva Evropske unije koje nisu u potpunosti implementirane u pravni okvir Bosne i Hercegovine. U tom kontekstu, kada se govori o obavezama nadležnih ministarstava u smislu oblasti sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma potrebno je uraditi sljedeće:

- Proširiti spisak obveznika primjene mjera za otkrivanje i sprečavanje pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti u skladu sa aktima Evropske unije protiv pranja novca;
- Razmotriti potrebu propisivanja mogućnosti izuzeća od primjene mjera za otkrivanje i sprečavanje pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti pravnih i fizičkih lica koja se bave finansijskom aktivnošću na povremenoj ili vrlo ograničenoj osnovi, i gdje postoji mali rizik od pranja novca;
- Uspostaviti centralni registar stvarnih vlasnika pravnih lica na nivou Bosne i Hercegovine prema odredbama zakonodavstva Evropske unije protiv pranja novca;
- Proširiti listu situacija u kojima su obveznici primjene mjera za otkrivanje i sprečavanje pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti dužni da primjene mjere dubinske analize;
- Razmotriti potrebu propisivanja uvođenja izuzeća od primjene mjera dubinske analize klijenata u pogledu elektroskog transfera definisanjem gornjeg praga iznosa koji povlači izuzeće;
- Razmotriti podrebu pooštavanja kazni za pravna i odgovorna lica u pravnom licu za prekršaje propisane Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranja teorističkih aktivnosti;
- Propisati obavezu za platiočevog pružaoca platnih usluga da pruži specifične informacije o primaocu plaćanja;
- Propisati obavezu za primaočevog pružaoca platnih usluga da preduzme mjere na otkrivanju informacija o platiocu i primaocu plaćanja;
- Propisati obavezu za posredničke pružaoce platnih usluga da preduzme mjere na otkrivanju informacija o platiocu i primaocu plaćanja;
- Propisati obavezu za platiočevog pružaoca platnih usluga, primačevog pružaoca platnih usluga i posredničke pružaoce platnih usluga da uvedu efikasne procedure koje se zasnivaju na procjeni rizika za utvrđivanje treba li izvršiti, odbiti ili suspendovati prenos novčanih sredstava kome nedostaju potrebne informacije o platiocu i primaocu te za preduzimanje odgovarajućih daljih mjeru;
- Propisati prekršaje za platiočevog pružaoca platnih usluga, primačevog pružaoca platnih usluga i posredničke pružaoce platnih usluga za neispunjerenje obaveza u smislu obezbjeđivanja i provjere informacija koje prate transfer, evidentiranju istih i neposjedovanju procedura zasnovanih na riziku transakcija;
- Propisati dodatne mjeru koje kreditne i finansijske institucije koje posluju kroz svoje filijale ili ispostave, koje su u njihovom većinskom vlasništvu u trećoj zemlji čije zakonodavstvo ne dozvoljava implementaciju politika i procedura protiv pranja novca i finansiranja terorizma prema standardima Evropske unije;
- Propisati proceduru postupanja u smislu pojedinačne procjene rizika u skladu sa odredbama člana 3 Delegirane uredbe Komisije (EU) 2019/758 za kreditne i finansijske institucije koje posluju kroz svoje filijale ili ispostave, koje su u njihovom većinskom

vlasništvu u trećoj zemlji čije zakonodavstvo ograničava ili zabranjuje implementaciju politika i procedura protiv pranja novca i finansiranja terorizma prema standardima Evropske unije;

- Propisati proceduru razmjene i obrade podataka o strankama u skladu sa odredbama člana 4 Delegirane uredbe Komisije (EU) 2019/758 za kreditne i finansijske institucije koje posluju kroz svoje filijale ili ispostave, koje su u njihovom većinskom vlasništvu u trećoj zemlji čije zakonodavstvo ograničava ili zabranjuje razmjenu ili obradu podataka o strankama u svrhu sprečavanja pranja novca i borbe protiv finansiranja terorizma unutar grupe prema standardima Evropske unije;
- Propisati proceduru objavljivanja informacija o sumnjivim transkacijama u skladu sa odredbama člana 5 Delegirane uredbe Komisije (EU) 2019/758 za kreditne i finansijske institucije koje posluju kroz svoje filijale ili ispostave, koje su u njihovom većinskom vlasništvu u trećoj zemlji čije zakonodavstvo ograničava ili zabranjuje razmjenu informacija o sumnjivim transakcijama u svrhu sprečavanja pranja novca i borbe protiv finansiranja terorizma unutar grupe prema standardima Evropske unije;
- Propisati proceduru prenosa podataka o strankama državama članicama Evropske unije u skladu sa odredbama člana 6 Delegirane uredbe Komisije (EU) 2019/758 za kreditne i finansijske institucije koje posluju kroz svoje filijale ili ispostave, koje su u njihovom većinskom vlasništvu u trećoj zemlji čije zakonodavstvo ograničava ili zabranjuje prenos podataka o strankama članicama Evropske unije a u svrhu sprečavanja pranja novca i borbe protiv finansiranja terorizma unutar grupe prema standardima Evropske unije;
- Propisati proceduru vođenja evidencija i preuzimanja ekvivalentnih mjer iz poglavlja V Četvrte direktive protiv pranja novca u skladu sa odredbama člana 7 Delegirane uredbe Komisije (EU) 2019/758 za kreditne i finansijske institucije koje posluju kroz svoje filijale ili ispostave, koje su u njihovom većinskom vlasništvu u trećoj zemlji čije zakonodavstvo ograničava ili zabranjuje vođenje evidencija i preuzimanja ekvivalentnih mjer iz poglavlja V Četvrte direktive protiv pranja novca;
- Propisati proceduru kontrole i postupanja u poslovanju sa kupcima koji se nalaze u trećim zemljama visokog rizika u skladu sa odredbama člana 1 stav 11 Pete direktive protiv pranja novca za obveznike primjene Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti;
- Odredbama koje se tiču uspostavljanja centralnog registra stvarnih vlasnika pravnih lica u Bosni i Hercegovini propisati obavezu ažuriranja podataka i dostupnost informacija o stvarnom vlasništvu pravnih lica;
- Propisati procedure međupovezivanja registra stvarnih vlasnika trustova i sličnih pravnih aranžmana sa državama članicama Evropske unije u skladu sa odredbama člana 1 stav 16 Pete direktive protiv pranja novca;
- Propisati proceduru za utvrđivanje i provjeru identiteta fizičkog lica od strane obveznika primjene mjeru sprečavanja pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti putem kvalifikovanog elektronskog sertifikata u skladu sa odredbama člana 1 stav 8 Pete direktive protiv pranja novca;
- Propisati obavezu za obeznike primjene mjeru sprečavanja pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti da radnje i mjeru identifikacije i praćenja stranaka i u toku trajanja poslovnog odnosa u učestalosti i intenzitetu u skladu sa procijenjenim rizikom i promijenjenim okolnostima u vezi sa strankom a u skladu sa odredbama člana 1 stav 9 tačka b) Pete direktive protiv pranja novca;
- Propisati proceduru uspostavljanja centralizovanog registra bankovnih računa ili sistema za pronalaženje, za identifikaciju vlasnika bankovnih računa i računa za

- plaćanje i činjenja takvih sistema dostupnim finansijskim obavještajnim jedinicama iz drugih država članica a u skladu sa odredbama člana 1 stav 19 Pete direktive protiv pranja novca;
- Sniziti zahtjeve u pogledu svrhe, namjere, odnosno znanja perača novca a u skladu sa odredbama Šeste direktive protiv pranja novca;
 - Razmotriti potrebu proširivanja liste krivičnih sankcija koje se mogu izreći pravnim licima izvršiocima krivičnih djela pranja novca;
 - Razmotriti potrebu propisivanja alternativno datog kvalifikatornog oblika krivičnog djela pranja novca kada je učinilac ovog djela i sam obveznik primjene mjera sprečavanja pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti, te je djelo izvršio pri obavljanju svojih profesionalnih aktivnosti;
 - Propisati eksplicitno formulisanu odredbu o obaveznoj primjeni mjera zamrzavanja i konfiskacije imovinske koristi u vezi sa izvršenjem krivičnog djela pranja novca ili doprinosu izvršenja, odnosno predmeta koji su se pri tom koristili ili se namjeravaju koristiti.

Kada su u pitanju obaveze nadležnih ministarstava u smislu oblasti sprečavanja i suzbijanja organizovanog kriminala i drugih nelegalnih aktivnosti potrebno je uraditi sljedeće:

- Propisati podsticanja drugog lica da se angažuje u insajderskoj trgovini kao krivičnog djela u entitetskim zakonima koji se bave tržištem kapitala;
- U biću krivičnog djela manipulacija tržištem precizirati radnju koja se onosi na širenje lažnih informacija u odnosu na finansijske instrumente na način da se ona može izvršiti putem medija, uključujući i internet;
- Kod krivičnih djela insajderske trgovine, preporučivanja ili podsticanja drugog lica na angažovanje u insajderskoj trgovini i manipulacije tržištem izričito propisati kažnjavanje i za pokušaj;
- Kod krivičnih djela insajderske trgovine, preporučivanja ili podsticanja drugog lica na angažovanje u insajderskoj trgovini, nezakonitog objavljivanja privilegovanih informacija i manipulacije tržištem propisati efikasne, proporcionalne i odvraćajuće krivično-pravne sankcije;
- U Zakonu o tržištu hartija od vrijednosti Republike Srbije povećati minimalnu visinu maksimalne kazne zatvora za krivična djela Neovlašćeno korišćenje i odavanje povlašćenih informacija i Manipulacija cijenama i širenje lažnih informacija;
- Razmotriti potrebu proširivanja liste krivičnih sankcija koje se mogu izreći pravnim licima izvršiocima krivična djela koja se tiču insajderske trgovine i tržišne manipulacije;
- Kreirati i realizovati program specijalizovanih obuka za predstavnike nadležnih institucija iz oblasti ostvarivanja ciljeva Direktive (EU) 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama za zloupotrebu tržišta;
- U krivično-materijalnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine propisati značenje sljedećih izraza: „bezgotovinski instrument plaćanja“, „zaštićeni uređaj, predmet ili zapis“, „digitalno sredstvo razmjene“ i „virtualna valuta“;
- Krivično-matrijalnim zakonodavstvom Bosne i Hercegovine propisati krivično djelo falsifikovanja i zloupotreba bezgotovinskih platnih instrumenata u nefizičkom obliku sa predviđenom minimalnom visinom maksimalne kazne zatvora u trajanju od najmanje 2 godine;
- Krivično-matrijalnim zakonodavstvom Bosne i Hercegovine propisati krivično djelo prevare sa bezgotovinskim platnim instrumentima u nefizičkom obliku sa predviđenom minimalnom visinom maksimalne kazne zatvora u skladu sa odredbama iz člana 9 Direktive (EU) 2019/713;

- Razmotriti potrebu proširivanja liste krivičnih sankcija koje se mogu izreći pravnim licima izvršiocima krivičnih djela zloupotrebe, odnosno falsifikovanja bezgotovinskih instrumenata plaćanja sa ciljem prevare;
- Propisati mogućnost određivanja posebnih istražnih radnji za krivično djelo falsifikovanja i zloupotreba bezgotovinskih platnih instrumenata u nefizičkom obliku i krivično djelo prevare sa bezgotovinskim platnim instrumentima u nefizičkom obliku;
- Formirati i ojačavati specijalizovane timove za borbu protiv sajber kriminala u svim nadležnim institucijama za provođenje zakona, te formirati posebna odjeljenja za sajber prostor ili u sistematizaciji predvidjeti tužioce i sudije za sajber prostor u nadležnim tužilaštvo i sudovima, sa posebnim fokusom na prevare sa bezgotovinskim instrumentima plaćanja;
- Odrediti nacionalnu kontakt tačku za potrebe razmjene informacija u vezi krivičnih djela prevare sa bezgotovinskim instrumentima plaćanja;
- Odredbama krivično-procesnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini eksplicitno propisati mogućnost prijavljivanja krivičnih djela online putem;
- Uspostaviti sistem institucija zaduženih za podršku žrtvama krivičnih djela Prevara sa bezgotovinskim instrumentima plaćanja izvršenih zloupotrebom ličnih podataka;
- U saradnji sa akademskom zajednicom i organizacijama civilnog društva sprovoditi kampanje podizanja svijesti o opasnosti krivičnih djela prevara sa bezgotovinskim instrumentima plaćanja;
- Razmotriti potrebu proširivanja liste krivičnih sankcija koje se mogu izreći pravnim licima izvršiocima krivičnih djela koja se odnose na trgovinu ljudima;
- Preduzeti mјere sa ciljem unapređenja efikasnosti postojećeg sistema pružanja pomoći i podrške žrtvama trgovine ljudima sa posebnim fokusom na djecu žrtve ovog vida kriminanog ispoljavanja;
- Ojačati saradnju sa akademskom zajednicom i organizacijama civilnog društva na polju sprovođenja kampanje podizanja svijesti o opasnosti trgovine ljudima;
- Ojačati saradnju sa akademskom zajednicom i organizacijama civilnog društva na polju sprovođenja specijalizovanih obuka za državne službenike koji rade na polju suzbijanja i sprečavanja trgovine ljudima;
- U krivičnim zakonima na entitetskom nivou u dijelu koji se odnosi na značenje izraza propisati značenje izraza računarski, odnosno informacioni sistem i izraza računarski podaci;
- U krivičnim zakonima na entitetskom nivou u dijelu koji se odnosi na bića krivičnih djela nezakonitog ometanja informacionog sistema dopuniti bića krivičnih djela na način da se eksplicitno propišu radnje kojima se izaziva negativna posljedica;
- U krivičnom zakonodavstvu Republike Srpske propisati kažnjavanje za neovlašćenu izradu, nabavljanje, uvoza, prodaje, posjedovanja, distribucije ili činjenja drugom dostupnih posebnih naprava, sredstva, računarskih programa ili računarskih podataka stvorenih ili prilagođenih radi izvršenja krivičnih djela računarskog kriminaliteta;
- Kod krivičnih djela nezakonitog ometanja računarskog, odnosno informacionog sistema i krivičnog djela nezakonitog ometanja računarskih podataka na entitetskom nivou izričito propisati kažnjavanje i za pokušaj;
- U entitetskim krivičnim zakonima povećati minimalnu visinu maksimalne kazne zatvora za krivična djela Neovlašćen pristup računarskom sistemu, Nezakonito ometanje računarskog sistema, Nezakonito ometanje računarskih podataka, Nezakonito presretanje računarskih podataka i Pravljenje, nabavljanje i davanje drugom sredstava za izvršenje računarskih krivičnih djela;

- U entitetskim krivičnim zakonima povećati minimalnu visinu maksimalne kazne zatvora za krivična djela Nezakonito ometanje računarskog sistema i Nezakonito ometanje računarskih podataka, u odnosu na kvalifikatorne okolnosti propisane Direktvom o napadima na informacione sisteme;
- Razmotriti potrebu proširivanja liste krivičnih sankcija koje se mogu izreći pravnim licima izvršiocima krivičnih djela računarskog kriminaliteta;
- Odrediti nacionalnu kontakt tačku za potrebe razmjene informacija u vezi sa računarskim krivičnim djelima.

U smislu obaveza za nadležna ministarstava u smislu oblasti sprečavanja terorizma potrebno je preuzeti sljedeće:

- Proširiti listu radnji u smislu terorističkog čina na način da ona uključuje i upotrebu radiološkog oružja i nezakonito ometanje informacionih sistema i nezakonito ometanje podataka na način kako je to navedeno u članu 4 Direktive 2013/40 EU;
- Inkriminisati kao krivično djelo pohađanje terorističke obuke;
- Inkriminisati kao krivično djelo putovanje u terorističke svrhe;
- Inkriminisati kao krivično djelo organizovanje, odnosno omogućavanje putovanja u terorističke svrhe;
- Inkriminisati druga krivična djela provezana sa terorističkim aktivnostima u smislu teške krađe, iznude i izrade i upotrebe lažnih isprava sa ciljem izvršenja nekog od terorističkih krivičnih djela;
- Uskladiti kaznenu politiku za fizička lica izvršioce krivičnih djela terorizma sa odredbama Direktive o borbi protiv terorizma;
- Propisati mogućnost uzimanja kao otežavajuće okolnosti prilikom odmjeravanja kazne činjenice da je regrutovanje za terorizam ili pružanje obuke za terorizam usmjereno prema djetetu;
- Razmotriti potrebu propisivanja u nacionalnom zakonodavstvu uslova za izricanje blažih kazni od propisanih za teroristička djela u situacijama u kojima se učinilac odrekao terorističke aktivnosti, pružio administrativnim ili sudskim organima informacije koje inače ne bi mogli da dobiju, pomogao da spriječe ili ublaže posljedice krivičnog djela i identificuju ili privedu pravdi druge počinioce, pronađu dokaze ili spriječe izvršenje terorističkih krivičnih djela;
- Razmotriti potrebu proširivanja liste krivičnih sankcija koje se mogu izreći pravnim licima izvršiocima terorističkih krivičnih djela;
- Propisati mogućnost određivanja posebnih istražnih radnji na krivična djela povezana sa terorističkim aktivnostima;
- Propisati eksplicitno formulisanu odredbu o obaveznoj primjeni mjera zamrzavanja i konfiskacije imovinske koristi u vezi sa krivičnim djelima obuhvaćenim Direktivom o borbi protiv terorizma;
- Stvoriti efikasan mehanizam za uklanjanje i/ili blokiranje internetskog sadržaja kojim se javno podstiče na izvršenje terorističkih krivičnih djela;
- U domaćem pravnom okviru koji se tiče policijske i pravosudne saradnje u krivičnim stvarima uspostaviti efikasne mehanizme za dostavljanje prikupljenih informacija o terorističkim aktivnostima drugim državama članicama Evropske unije na zahtjev kao i spontano;

- Razmotriti potrebu uvođenja posebnih odredbi u krivično zakonodavstvo koje se odnose na uslove odgovornosti i ograničenje odgovornosti za štampu i druge medije u krivičnim postupcima u skladu sa zaštitom prava na informisanje;
- Uspostavljanje efikasnog zakonodavnog i institucionalnog okvira za pružanje podrške žrtvama terorizma;
- Usklađivanje i osnaživanje postojećeg sistema zaštite žrtava u krivičnim postupcima sa posebnim akcentom na žrtve terorizma.

Kada je u pitanju doprinos akademske zajednice i civilnog sektora harmonizaciji zakonodavstva u naprijed pomenutim oblastima sa pravnim tekovinama Evropske unije, mišljenja smo da je od strane ovih institucija i organizacija u Bosni i Hercegovini potrebno preduzeti sljedeće:

- Podići nivo znanja i kompetencija osoblja u odnosu na primjenu pravnih akata Evropske unije koji su predmet ovog dokumenta;
- Povećati broj naučnih i stručnih radova, monografija i drugih vrsta publikacija koje za temu imaju oblast primjene pravnih akata Evropske unije koji su predmet ovog dokumenta;
- U kurikulumu nastavnih planova i predmeta koji se realizuju u akademskim institucijama, odnosno sadržaje edukacija koje realizuju organizacije civilnog društva uključiti oblast primjene akata Evropske unije koji su predmet ovog dokumenta;
- Preduzeti inicijative, odnosno zagovaranje za izmjene i dopune zakona koji su identifikovani ovim dokumentom kao neusaglašeni sa odredbama akata Evropske unije koji su obrađeni u ovom dokumentu;
- Povećati učešće predstavnika akademske zajednice i organizacija civilnog društva u javnim raspravama povodom izmjena i dopuna zakona i podzakonskih akata koji se odnose na implementaciju odredaba pravnih dokumenata Evropske unije koji su predstavljeni u ovom dokumentu.

Pored ovoga, a u cilju ispunjenja obaveza koje se neposredno odnose na akademsku zajednicu i organizacije civilnog društva u smislu dorphismosa harmonizaciji domaćeg pravnog okvira sa zakonodavstvom Evropske unije u odabranim oblastima potrebno je preduzeti sljedeće:

- Kreirati i realizovati program specijalizovanih obuka za predstavnike nadležnih institucija iz oblasti ostvarivanja ciljeva Direktive (EU) 2014/57/EU o krivičnopravnim sankcijama za zloupotrebu tržišta;
- U saradnji sa nadležnim državnim institucijama uspostaviti sistem institucija zaduženih za podršku žrtvama krivičnih djela Prevara sa bezgotovinskim instrumentima plaćanja izvršenih zloupotrebotom ličnih podataka;
- Uspostaviti saradnju sa nadležnim državnim institucijama na polju sprovođenja kampanje podizanja svijesti o opasnosti krivičnih djela Prevara sa bezgotovinskim instrumentima plaćanja;
- U saradnji sa nadležnim državnim institucijama osnažiti sistem institucija zaduženih za podršku žrtvama krivičnih djela trgovine ljudima sa posebnim fokusom na djecu kao žrtve;
- Ojačati saradnju nadležnim državnim institucijama na polju sprovođenja kampanje podizanja svijesti o opasnosti trgovine ljudima;

- Kreirati i realizovati program specijalizovanih obuka za predstavnike nadležnih institucija iz oblasti ostvarivanja ciljeva Direktive 2011/36/EU protiv trgovine ljudima;
- U saradnji sa nadležnim državnim isntitucijama uspostaviti sistem institucija zaduženih za podršku žrtvama terorizma;
- Uspostaviti saradnju sa nadležnim državnim institucijama na polju unapređenja postojećeg sistema zaštite žrtava terorizma u krivičnom postupku.

LITERATURA

“2001/220/JHA: Council Framework Decision of 15 March 2001 on the standing of victims in criminal proceedings,” EUR-Lex, 15 March 2001, available at https://eur-lex.europa.eu/eli/dec_framw/2001/220/obj;

“2002/629/JHA: Council Framework Decision of 19 July 2002 on combating trafficking in human beings,” EUR-Lex, 19 July 2002, available at https://eur-lex.europa.eu/eli/dec_framw/2002/629/obj;

Adžajlić-Dedović, A., Topić, Ž. (2016). *Žrtva – svjedok: pomoć, podrška i zaštita*. Bezbjednost, vol. 58, br. 2. Beograd: Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije, str. 151-168;

Böse, M. (2011). *The Connection of Internal Market Law and Criminal Law*, in: *Regulation strategies in the European economic area*. Berlin: BWV Verlag 115, 116 (Petter-Christian Müller-Graff, Erling Selvig, eds.);

Buhovac, M. (2020). *Moderno oblici prijevara i krivotvorena bezgotovonskih instrumenata plaćanja prema direktivi 2019/713/EU*. Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu. Vol. 27 No. 2, Zagreb: Hrvatsko udruženje za kaznene znanosti i praksu, str. 879-905;

Chowdury i drugi V. Greece, predstavka br. 21884/15, 20.3.2017.;

Commission staff working document impact assessment report, Accompanying the document Proposal for a Directive of the European Parliament and the Council on combating fraud and counterfeiting of non-cash means of payment and replacing Council Framework Decision 2001/413/JHA, SWD (2017) 298 final. Available from: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SWD:2017:0298:FIN:EN:PDF> [Accessed 14 April 2022];

Council Directive 2004/81/EC of 29 April 2004 on the residence permit issued to third-country nationals who are victims of trafficking in human beings or who have been the subject of an action to facilitate illegal immigration, who cooperate with the competent authorities,” EUR-Lex, 29 April 2004, <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2004/81/obj>;

Council Directive 91/308/EEC of 10 June 1991 on prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering, Official Journal, L 166, 28 June 1991;

Council Framework Decision 2005/222/JHA of 24 February 2005 on attacks against information systems (OJ L 69, 16.3.2005., p. 67-70);

Council Framework Decision of 28 May 2001 combating fraud and counterfeiting of non-cash means of payment (2001/413/JHA), Official Journal of the European Union (L 123/18) 10 May. Available at <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001F0413&from=EN> [Accessed 14 April 2022];

Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime and on the Financing of Terrorism (CETS No. 198);

Csonka, P., Ladwehr, O. (2019). *10 Years after Lisbon – How „Lisbonised“ is the Substantive Criminal Law in the EU?* In: The European Criminal Law Associations’ Forum - eucrim, Focus: 2019 – Anniversary Year for European Criminal Law, Issue 4/2019, pp. 261-267;

Daudrikh, Y. (2021). *Beneficial owner central registry as a tool to fight money laundering and terrorist financing*. Financial Law Review, no. 24, vol. Jagiellonian University Press, pp, 130-162;

Delegirana uredba Komisije (EU) 2019/758 od 31. januara 2019. o dopuni Direktive (EU) 2015/849 Evropskog parlamenta i Savjeta u pogledu regulatornih tehničkih standarda za minimalno djelovanje i vrstu dodatnih mjeru koje kreditne i finansijske institucije moraju

preduzeti kako bi se ublažili rizici pranja novca i finansiranja terorizma u određenim trećim zemljama, (SL L 125, 14. 5. 2019., str. 4-10);

Dimitrijević, D., Djurić, I. (2019). Direktiva (EU) 2015/849 o sprečavanju upotrebe finansijskog sistema za pranje novca ili finansiranje terorizma, Evropsko zakonodavstvo, br. 67, vol. XVIII, str. 107-127;

Directive 2001/97/EC of the European Parliament and the Council of 4 December 2001 amending Directive 91/308/EEC on prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering, Official Journal, L 244, 28 January 2001;

Directive 2005/60/EC of the European Parliament and of the Council of 26 October 2005 on the prevention of the financial system for the purpose of money laundering and terrorist financing, Official Journal, L 309, 25 November 2005;

Directive 2006/70/EC of 1 August 2006 laying down implementing measures for Directive 2005/60/EC of the European Parliament and of the Council as regards the definition of politically exposed person and the technical criteria for simplified customer due diligence procedures and for exemption on grounds of a financial activity conducted on an occasional or very limited basis”, Official Journal, L 214, 4 August 2006;

Directive 2012/29/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime, and replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32012L0029>;

Direktiva (EU) 2015/849 Evropskog parlamenta i Savjeta od 20. maja 2015. godine o sprečavanju korišćenja finansijskog sistema u svrhe pranja novca ili finansiranja terorizma, o izmjenama Uredbe (EU) broj 648/2012 Evropskog parlamenta i Savjeta, i prestanku važenja Direktive 2005/60/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta i Direktive Komisije 2006/70/EZ, (OJ L 141, 5.6.2015, str. 73-117);

Direktiva (EU) 2017/541 Evropskog parlamenta i Savjeta od 15. marta 2017. o borbi protiv terorizma i zamjeni Okvirne odluke Savjeta 2002/475/PUP i o izmjeni Odluke Savjeta 2005/671/PUP (SL L 88, 31.3.2017., str. 6-21);

Direktiva (EU) 2018/1673 Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. oktobra 2018. o borbi protiv pranja novca krivičnopravnim sredstvima (OJ L 284, 12.11.2018., str. 22-30);

Direktiva (EU) 2018/843 Evropskog parlamenta i Savjeta od 30. maja 2018. godine (tzv Peta Direktiva) o izmjeni Direktive (EU) 2015/849 o sprečavanju korištenja finansijskog sistema u svrhu pranja novca ili finansiranja terorizma i o izmjeni direktive 2009/138/EZ i 2013/36/EU (OJ L 156, 19.6.2018., str. 43-74);

Direktiva (EU) 2019/713 Evropskog parlamenta i Savjeta od 17. aprila 2019. o borbi protiv prevara i krivotvoreњa u vezi s bezgotovinskim sredstvima plaćanja i zamjeni Okvirne odluke Savjeta 2001/413/PUP (OJ L 123, 10.5.2019., str. 18-29);

Direktiva 2003/6/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 28. januara 2003. o trgovini na osnovu povlaštenih informacija i manipuliracije tržištem (Direktiva o zloupotrebi tržišta kapitala), (OJ L 96, 12.4.2003, p. 16-25);

Direktiva 2009/110/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 16. septembra 2009. o osnivanju, obavljanju djelatnosti i bonitetnom nadzoru poslovanja institucija za elektronski novac te o izmjeni direktiva 2005/60/EZ i 2006/48/EZ i stavljanju izvan snage Direktive 2000/46/EZ (SL L 267, 10.10.2009., str. 7);

Direktiva 2011/36/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 5. aprila 2011. o sprečavanju i suzbijanju trgovanja ljudima i zaštiti njegovih žrtava te o zamjeni Okvirne odluke Savjeta 2002/629/PUP (OJ L 101, 15.4.2011., p. 1-11);

Direktiva 2012/29/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 25. oktobra 2012. o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava krivičnih djela te o zamjeni Okvirne odluke Savjeta 2001/220/PUP (SL L 315, 14.11.2012., str. 57);

Direktiva 2013/40/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 12. avgusta 2013. o napadima na informacijske sisteme i o zamjeni Okvirne odluke Evropskog Savjeta 2005/222/PUP (SL L 218, 14.8.2013., str. 8);

Direktiva 2013/40/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 12. avgusta 2013. o napadima na informacione sisteme i o zamjeni Okvirne odluke Savjeta 2005/222/PUP (OJ L 218, 14.8.2013., str. 8-14);

Direktiva 2014/42/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 3. aprila 2014. o zamrzavanju i oduzimanju predmeta i imovinske koristi ostvarene krivičnim djelima u Evropskoj uniji (SL L 127, 29.4.2014., str. 39);

Direktiva 2014/57/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 16. aprila 2014. o krivičnopravnim sankcijama za zloupotrebu tržišta (Direktiva o krivičnopravnim sankcijama za zloupotrebu tržišta kapitala), (OJ L 173, 12.6.2014., str. 179-189);

Direktiva Komisije 2003/124/EZ od 22. decembra 2003. o sprovođenju Direktive 2003/6/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta u pogledu definicije i javnog objavljivanja povlaštenih informacija i definicije manipulisanja tržištem (OJ L 339, 24.12.2003.);

Direktiva Komisije 2003/125/EZ od 22. decembra 2003. o sprovođenju Direktive 2003/6/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta u pogledu primjerenog prikaza preporuka za ulaganje i objavljivanja sukoba interesa (OJ L 339, 24.12.2003.);

Direktiva Komisije 2004/72/EZ od 29. aprila 2004. o sprovođenju Direktive 2003/6/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta u pogledu prihvaćenih tržišnih praksi, definicije povlaštene informacije u odnosu na izvedenice na robu, izrade popisa upućenih osoba, prijavljivanja transakcija lica na rukovodećim položajima i prijavljivanja sumnjivih transakcija (OJ L 162, 30.4.2004., p. 70-75);

Direktive (EU) 2019/2177 Evropskog parlamenta i Savjeta od 18. decembra 2019. o izmjeni Direktive 2009/138/EZ o osnivanju i obavljanju djelatnosti osiguranja i reosiguranja (Solventnost II), Direktive 2014/65/EU o tržištu finansijskih instrumenata i Direktive (EU) 2015/849 o sprečavanju korištenja finansijskog sistema u svrhu pranja novca ili finansiranja terorizma (OJ L 334, 27.12.2019., str. 155-163);

Dumitriu, E. (2004). *The E.U.'s Definition of Terrorism: The Council Framework Decision on Combating Terrorism.* 5(5) German Law Journal, pp. 585-602;

ECtHR – L. E. v Greece, Application No. 71545/12, 21 January 2016;

European Commision statement - Security Union: Commission welcomes agreement on stronger rules criminalising money laundering from 07. June 2018, available at https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/STATEMENT_18_4092;

European Union, Treaty on European Union (Consolidated version), Treaty of Amsterdam, 2 October 1997, available at <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:11997M/TXT&rid=1>;

Faure, M. G.; Lager, C. (2015). *The Directive on Criminal Sanctions for Market Abuse: A Move Towards Harmonizing Trading Criminal Law at the EU level?* Brooklyn Journal of Corporate, Financial & Commercial Law, vol. 2, no. 2, p. 387-427;

Frietas, F.M.P.; Gonçalves, P. (2015). *Illegal access to information systems and the Directive 2013/40/EU.* International Review of Law, Computers & Technology, 29:1, 50-62;

Ivanović, R. A. (2011). *Falsifikovanje i zloupotreba platnih kartica.* Perjanik – časopis za teoriju i praksu u oblasti kriminalistike, bezbjednosti, kriminolgije i prava. Vol. IX, No. 26, str. 4-18. Danilovgrad: Policijska akademija, str. 4-18;

Ivanović, R. A. (2015). *Evropsko krivično pravo – istorijski razvoj, izazovi i perspective.* Pravne teme, vol. 3, no. 5. Novi Pazar: Departman za pravne nauke Internacionallnog univerziteta u Novom Pazaru, str. 110-135;

Ivanović, R. A. (2018). *Zakonodavna ovlašćenja Evropske unije u oblasti materijalnog krivičnog prava sa posebnim osvrtom na Direktivu o krivičopravnim sankcijama za zloupotrebu tržišta*. Zbornik radova Međunarodno naučno-stručna konferencija: Krivično zakonodavstvo i funkcionalisanje pravne države, Srpsko udruženje za krivičopravnu teoriju i praksi. Trebinje: Ministarstvo pravde Republike Srpske i Grad Trebinje, str. 234-254;

Ivanović, R. A.; Ivanović, B. A. (2015). *Evropski dokazni nalog i evropski nalog za istragu u krivičnim stvarima*. Pravne teme vol. 3, no. 5. Novi Pazar: Departman za pravne nauke Internacionalnog univerziteta u Novom Pazaru, str. 199-217;

Ivanović, R. A.; Totić, M. (2017). *Evropski nalog za hapšenje kao instrument borbe protiv organizovanog kriminala na teritoriji Evropske unije*. Strani pravni život, vol. 61, no. 2. Beograd: Institut za uporedno pravo, str. 127-145;

Klimek, L. (2013). *Effective Enforcement of Sanctions for Market Abuse in the EU: Introduction of Criminal Sanctions*, In: J. A., Bělholávek, F. Černý, N., Rozehnalová, (eds.): Czech Yearbook of International Law. New York: Juris Publishing, pp. 105-121.

Klimek, L. (2020). *Misuse of contactless payment cards with radio-frequency identification*. Masaryk University Journal of Law and Technology, vol. 14 no. 2. Masaryk University: Faculty of law, pp. 259-274.

Kostić, J. (2018). *Izazovi harmonizacije krivičopravne zaštite tržišta kapitala sa pravom Evropske unije – primjer italijanskog zakonodavstva*. Strani pravni život, vol. 62, no. 2. Beograd: Institut za uporedno pravo, str. 119-139;

Krivični zakon Brčko distrikta Bosne i Hercegovine (*Sl. glasnik Brčko distrikta BiH*, br. 19/2020 - prečišćen tekst);

Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine (*Sl. novine FBiH*, br. 36/2003, 21/2004 - ispr., 69/2004, 18/2005, 42/2010, 42/2011, 59/2014, 76/2014, 46/2016 i 75/2017);

Krivični zakon Republike Srpske (*Sl. glasnik RS*, br. 64/2017, 104/2018 - odluka US, 15/2021 i 89/2021);

Krivični zakonik Republike Srbije (*Sl. glasnik RS*, br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 i 35/2019);

Malszewska-Nienartowicz, J. (2017). *A new chapter in the EU counterterrorism policy? The main changes introduced by the Directive 2017/541 on combating terrorism*. XXXVII Polish Yearbook of international law, vol. 37. Institute of Legal Studies PAN, pp. 105-201;

Moise, C. A. (2011). *Metodologia investigării criminalistice a infracțiunilor informatice*. Bucharest: Universul Juridic Publishing House;

Moise, C. A. (2015). *Analysis of Directive 2013/40/EU on attacks against information systems in the context of approximation of law at the European level*. Journal of Law and Administrative Sciences. Special Issue, pp. 374-383;

Odluka Savjeta 2005/671/PUP od 20. septembra 2005. o razmjeni informacija i saradnji u vezi sa krivičnim djelima terorizma (SL L 253, 29.9.2005., str. 22);

Okvirna odluka Savjeta 2002/475/PUP od 13. juna 2002. o borbi protiv terorizma (SL L 164, 22.6.2002., str. 3);

Okvirna odluka Savjeta 2008/841/PUP od 24. oktobra 2008. o borbi protiv organizovanog kriminala (OJ L 300, 11.11.2008., str. 42-45);

Okvirna odluka Vijeća 2008/841/PUP od 24. oktobra 2008. o borbi protiv organizovanog kriminala (OJ L 300, 11.11.2008, str. 42-45). Preuzeto 25.05.2022. godine sa sajta <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:32008F0841>;

Proposal for a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on combating fraud and counterfeiting of non-cash means of payment and replacing Council Framework Decision 2001/413/JHA, COM/2017/0489 final - 2017/0226, Available from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52017PC0489> [Accessed 14 April 2022];

Radoniewicz, F. (2022). *Cybersecurity in the European Union Law* (in:) Cybersecurity in Poland: Legal Aspects (edited by. K. Chałubińska-Jentkiewicz, F. Radoniewicz, R. Zieliński). Springer, pp. 73-92.

Rahamägi, M. A.; Raudsepp, G.; Vainola, L. (2019). *Combating traveling from terrorist purposes – real life or just a fantasy?* 14th edition of the THEMIS Competititon Semi-final A, Estonia: EU and European Criminal Procedure (tutor: Katrin Pärtlas);

Rantsev v. Cyprus and Russia, Predstavka br. 25965/04, presuda od 7. januara 2010. godine, stavovi 282 na 283;

Report from the Commission to the the European parliament and the council, based on Article 29(2) of Directive (EU) 2017/541 of the European Parliament and of the Council of 15 March 2017 on combating terrorism and replacing Council Framework Decision 2002/475/JHA and amending Council Decision 2005/671/JHA, COM(2021) 701 final;

Report from the Commission to the the European parliament and the council, on the implementation of Directive 2014/57/EU of the European Parliament and of the Council of 16 April 2014 on criminal sanctions for market abuse (market abuse directive), COM(2020) 99 final;

Siliadin v. France, Predstavka br. 73316/01, stav 112;

Sinková, Z. (2022). *Impact of the 5th AML Directive on the provision on investment service in Czech Republic*. Financial Law Review, No. 25 (1), University of Gdańsk, Masaryk University, Pavel Jozef Šafárik University, pp. 68-92;

Totić, M. (2017). *Normativno definisanje pranja novca u Evropi*. Doktorska disertacija. Univerzitet u Novom Pazaru;

Turanjanin, V. (2017). *Krivičnopravna zaštita tržišta kapitala*. Godišnjak fakulteta bezbednosti, br. 1. Beograd: Fakultet bezbednosti Univerziteta u Beogradu, str. 367-392;

Ugovor o funkcionisanju Evropske unije (OJ C 326, 26/10/2012);

Uredba (EU) 2015/847 Evropskog parlamenta i Savjeta od 20. maja 2015. o informacijama koje su priložene prenosu novčanih sredstava i o stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 1781/2006 (SL L 141, 5. 6. 2015., str. 1-18);

Uredba (EU) 910/2014 Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. jula 2014. o elektronskoj identifikaciji i uslugama povjerenja za elektronske transakcije na unutrašnjem tržištu i stavljanju izvan snage Direktive 1999/93/EZ (SL L 257, 28.8.2014., str. 73);

Uredba (EU) br. 596/2014 Evropskog parlamenta i Savjeta od 16. aprila 2014. o zloupotrebi tržišta (Uredba o zlouporabi tržišta) te stavljanju van snage Direktive 2003/6/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta i direktiva Komisije 2003/124/EZ, 2003/125/EZ i 2004/72/EZ (OJ L 173, 12.6.2014., str. 1-61);

Uredba Komisije (EU) br. 1031/2010 od 12. novembra 2010. o rasporedu, upravljanju i drugim aspektima licitacija emisijskih jedinica gasova staklene bašte Direktivi 2003/87/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta o uspostavi sistema trgovanja emisijskim jedinicama gasova staklene baste Zajednice (OJ L 302, 18.11.2010.), str. 1-41;

Van Poecke, T.; Verbuggen, F.; Yperman, W. (2021). *Terrorist offences and international humanitarian law: The armed conflict exclusion clause*. International Review of the Red Cross, Counterterrorism, sanctions and war, 103, pp. 295-324.

Ventrela, M. (2018). *Brexit and the fight against human trafficking: Actual situation and future uncertainty*. Marmara Journal of European Studies, vol. 26. No. 1, pp. 119-142.

Wahl, T. (2018). New Directive on Criminalisation of Money Laundering, In: *The European Criminal Law Associations' Forum - eucrim*, Focus: Protection of Whistleblowers and Collaborators with Justice, Issue 3/2018, pp. 150-151.

Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine (*Sl. glasnik BiH*, br. 3/2003, 32/2003 - ispr, 36/2003, 26/2004, 63/2004, 13/2005, 48/2005, 46/2006, 29/2007, 53/2007, 58/2008, 12/2009, 16/2009, 53/2009 - dr. zakon, 93/2009, 72/2013 i 65/2018);

Zakon o krivičnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine (*Sl. glasnik Brčko distrikta BiH*, br. 34/2013 - prečišćen tekst, 27/2014, 3/2019 i 16/2020);

Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine (*Službene novine Federacije BiH*, br. 35/2003, 56/2003 - ispravka, 78/2004, 28/2005, 55/2006, 27/2007, 53/2007, 9/2009, 12/2010, 8/2013, 59/2014 i 74/2020);

Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske (*Sl. glasnik RS*, 53/2012, 91/2017, 66/2018 i 15/2021);

Zakon o oduzimanju imovine stečene izvršenjem krivičnog djela u Republici Srpskoj, (*Službeni glasnik Republike Srpske*, broj 12/10);

Zakon o oduzimanju nezakonito stečene imovine Brčko distrikt BiH.

Zakon o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom (*Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine*, broj 71/14);

Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti (*Službeni glasnik BiH*, broj 47/14, 67/16);

Zakon o tržištu kapitala Federacije Bosne i Hercegovine (*Službene novine Federacije BiH*, broj 85/08, 109/12);

Zakon o tržištu kapitala Republike Srpske (*Sl. glasnik RS*, br. 92/2006, 34/2009, 8/2012 - odluka US, 30/2012, 59/2013, 86/2013 - odluka US, 108/2013, 4/2017, 63/2021 i 11/2022).

Ova publikacija je napravljena uz finansijsku podršku Evropske Unije. Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost Univerziteta za poslovni inženjering i menadžment – Pravnog fakulteta u Lukavici i ne odražava nužno stavove Evropske Unije.

